

NÓGRÁDI JÓZSEF:

A KEGYELMI ÉLET

ELMÉLKEDÉSEK ÉS OLVASMÁNYOK

II. RÉSZ:

KRISZTUS TITOKZATOS TESTE

BUDAPEST, 1944
KORDA R. T. KIADÁSA

NÓGRÁDI JÓZSEF:

A KEGYELMI ÉLET

ELMÉLKEDÉSEK ÉS OLVASMÁNYOK

II. RÉSZ:

KRISZTUS TITOKZATOS TESTE

BUDAPEST, 1944
KORDA R. T. KIADÁSA

Nihil obstat. Dr. Stephanus Kosztolányi censor dioecesanus. Nr. 8817/1943.
Imprimatur. Strigonii, die 8. Nov. 1943. Dr. Joannes Drahos vicarius
generalis.

Nyomatott: Korda R. T. nyomdájában, Budapest, VIII., Csepregy-u. 2.

A Fiúisten Édesanyjának,

S z ű z M á r i á n a k

α Szerző.

II. RÉSZ:

KRISZTUS MISZTIKUS TESTE

1. FEJEZET

A KEGYELEM FOLDI HAJNALA

1. A második rész tárgya

I. A kegyelem — láttuk az I. részben — részesedés az isteni természetben, részesedés az istenség belső életében, mely a három isteni személyben lejátszódik. Azért a megszentelő kegyelem által bensőséges viszonyban is lépünk a három isteni személlyel. Említettük, hogy a kegyelem az ember természetéhez alkalmazkodik. Az ember eredeténél fogva hasonlít a második isteni személyhez. Amint az isteni Ige az Atya szellemi nemzésének köszöni létét, úgy az ember is — a törzsszülőktől eltekintve — nemzés útján keletkezik. Igaz, csak a teste nemzés eredménye, mert lelke közvetlenül Istentől vette eredetét. Ezen hasonlatosság az isteni Ige és az ember között előre is azt sejteti, hogy a kegyelem az embert méginkább hasonlónak fogja tenni a Fiúistenhez, és erős kapocccsal a második isteni személyhez fűzni. A jelen második résznek az a feladata, hogy azt a bensőséges viszonyt tisztázza, melyet a kegyelem köztünk és a Fiúisten között teremt.

II. A megszentelő kegyelem Isten élő tükörképét varázsolja lelkünkbe. E természetfölötti újjászületés akkora természetfölötti bájt kölcsönöz a léleknek, hogy az Urísten tőle elragadtatva gyermekévé fogadja. Az Atyaisten a mi mennyei Atyánkká, mi az ő földi gyermekeivé leszünk. Mindezekről bőven tárgyaltunk az I. részben.

Ha pedig a kegyelem a mennyei Atya gyermekeivé tesz bennünket, ezzel szükségkép az ő Egyszülöttje testvéreivé leszünk. Megerősíti ezt Szent Pál: Isten kiválasztottjait — úgymond — „eleve arra rendelte, hogy hasonlóké legyenek

Fia formájához, s így ő elsőszülött legyen sok testvér között". (Róm. 8, 29.) Ugyancsak a népek apostola írja: „Ha pedig fiai vagyunk”, — Istennek — „akkor örökösök is: Istennek az örökösei, Krisztusnak pedig társörökösei.” (U. o. 8, 17.)

A jelen II. rész tárgyát képező kérdésre tehát már az első elmélkedésben megfelelhetünk: a kegyelem átalakítja lelkünket Isten Fia hasonlatosságára és testvéreivé tesz minket.

III. E válasz azonban aligha elégíti ki teljesen lelkünk vágyódását. Hisz fentebb éppen abbeli reményünknek adtunk kifejezést, hogy a három isteni személy között főképp a másodikkal fog minket szoros és bensőséges kapocs egyesíteni. Már pedig, ha az isteni Fiúhoz való viszonyunk kimerül abban, hogy testvéreivé leszünk, akkor tagadhatatlan, hogy mégiscsak közelebb áll hozzánk a mennyei Atya, mint Egyszülöttje. Hisz — emberileg szólva — földi édesatyánk is közelebb áll szívünkhöz, mint testvéreink. Atyánknak köszönjük életünket, testvéreinkkel pedig az köt össze, hogy velük egy közös forrásból merítettük létünket. Pedig úgy sejtjük és érezzük, hogy a Fiúistenhez — ha lehet — még közelebb állunk, mint a mennyei Atyához. A Fiúhoz való testvéri viszonyunk tehát tagadhatatlan valóság, de még nem az egész valóság. Keret, mely sokkal többet foglal magában, mint amit a szavak sejtetnek. Mert ha az atyánév a szeretet neve, a testvérnév is az. Igaz, ez utóbbi név nem követeli a szeretetnek ugyanazt a mértékét, mint az előbbi, de ki nem zárja az atyain még túlmenő szeretetet sem. Egy példa világosítsa meg a homályos szavakat.

IV. A tékozló fiú példájában mutattuk be (I 49.) az atyai szeretet kipusztíthatatlan erősségét. Ugyanott meggyőződhetünk a testvéri szeretet gyengébb voltáról is. Az idősebb testvér, úgylátszik, nem sokat siratja elveszett öccsét, nem nagyon örül visszatérésén, bosszankodik az apja rendelte örömnöven, ... irigykedik. — De ellenkezik-e a testvér fogalmával, ha a Mester gyönyörű példabeszédét kissé másképp szönek tovább? Képzeljünk nemesebb szívet az idősebb fiúba és több szeretetet a nemes szívbe. Látna apja fájdalmát, ő sem szünik gyászolni öccse sorsát. Végre nagylelkű elhatározásra szánja el magát: öccse után siet, hogy felkeresse, pusztulástól megmentse. Tömérdék viszontagság, fáradtság, szenvedés után végre rá is akad, épp akkor, midőn már közel áll az éhhalálhoz. Magával hozott eleségével táplálja, ápolgatja, öszvéren hazahozza. Most már joggal mondhatná a tékozló öcs: szeretem atyámat, mert életemet tőle bírom, de éppúgy szeretem bátyá-

mat, mert életemet megmentette. De még drámaibb módon szöhetjük tovább a példabeszédet. Tegyük fel, hogy az idősebb fiú rabszolgasorban találja szegény öccsét. Nem lévén kiváltásra elegendő pénze, saját magát ajánlja fel váltságul. A fiatalabb boldogan hazavonul, az idősebb nagylelkűen magára veszi a rabság kínos igáját... Vagy karddal kezében szabadítja ki öccsét fogságból, de maga a kapott sebekbe belehal... Nem volna sem jogtalanság, sem túlzás, ha a fiatalabb még atyjánál is jobban szeretné bátyját, aki érte akkora áldozatot hozott.

De ennél is nagyobb áldozatot hozott értünk a mi drága Urunk, Jézus Krisztus. Szeressük tehát teljes szívünkkel jósa-gos mennyei Atyánkat, aki Egyszülöttjét a világba küldte, hogy bennünket megmenten és szeressük drága Megváltónkat, aki szeretetét annyira érzékelhető módon tanúsította irántunk.

2. Paradicsomi üdvrend

I. A Teremtő két erős kötéllal fűzte magához az emberi nemet. Az első a *teremtés*. Az ember Isten teremtménye, tehát tulajdona. Minden tulajdon rendeltetése, hogy urának szolgáljon. Az Úristen szabadon rendelkezhetik az emberrel. Akaratát teljesíteni az ember legfőbb kötelessége, *életcélja*.

De az Úr nem elégedett meg ezzel, még egy másik, az elsőnél erősebb kötéllal csatolta magához Ádámot és hitvesét: beléjük lehelte a *megszentelő kegyelmet*. Ezzel lelküket, mely már szellemiségénél fogva hasonmása volt, belső életének részesévé tette, őket gyermekeivé fogadta és jogot adott nekik atyai szeretetére, gondviselésére, örök boldogságára.

A teremtés mintegy a kötelesség vasláncával fűzte az embert Istenéhez, — a kegyelem az atyai-gyermeki szeretet édes kötelékével.

II. Tagadhatatlan, a testben szellemi lelket hordozó és a kegyelem által az isteni természetben részesedő ember egymástól annyira különböző alkotó elemeket egyesít magában, hogy azok, — ha összhangzatos működésük nincsen biztosítva — könnyen végzetes ellentétekké fajulhatnak. Ennek megelőzésére az Úr még négy nagyértékű kiváltságot adományozott az embernek, melyek nem haladják túl a természet keretét, azért nem természetfeletti, de nem is járnak ki a természetnek, azért természetkívülieknek mondhatók. Ezek a következők:

1. Az első összhangot teremtett a szellem és az anyagi test között, amennyiben az anyagi és érzéki ösztönöket töké-

letesen *alárendelte* a szellem uralmának. Érzéki vágy csak akkor keletkezhett az emberben, ha az értelem megengedte. Így minden *önkéntelen* rendetlen indulat eleve ki volt zárva.

2. A paradicsomi ember a mainál *mélyebb belátással* és *erősebb akarattal* rendelkezett.

3. A külső természet elismerte az embert istenrendelte urának. Az ember küzdelem nélkül hajthatta uralma alá a külső természetet.

4. Minden anyagi test idővel megváltozik, romlik. Ez a romlás az emberben mint betegség és halál jelentkezik. A paradicsomban ez a természetes folyamat föl volt függesztve. Betegség és *halál* ismeretlen, jobban mondva az emberre nem vonatkozó fogalmak voltak.

E négy kiváltság közül a haláltól való mentesség hit-tétel, a többi általános katolikus tan. Együttvéve az „*eredeti épség*” fogalmát alkotják. A természetfeletti megszentelő kegyelmet a felsorolt négy természetén kívüli kiváltsággal együtt „*eredeti igazultság*”-nak nevezzük (*justitia originalis*).

III. A haláltól való mentesség nem jelentette azt, hogy az embernek örökké a földön kellett maradnia. Más volt az Úr terve legnemesebb földi teremtményével. Azt akarta, hogy csak egy ideig a földön éljen és azután halál nélkül testetül-lelkezzék a mennyei hazába szálljon, ott örökké Isten közvetlen szemléletében gyönyörködjen.

A földi élet tehát a paradicsomban csakúgy, mint jelenleg, átmenetet jelentett: próbaidőt. Az Úr alkalmat akart adni az embernek, hogy paradicsomi tartózkodása alatt méltónak bizonyuljon a tömérdék jóra, amit neki már a földön juttatott, és érdemeket szerezzen a még nagyobb mennyei boldogságra. Azért így szólt Ádámhoz: „A paradicsom minden fájáról ehetsz, de a jó és gonosz tudásának fájáról ne egyél, amely napon arról eszel, halált kell halnod.” (I Móz. 2, 16.) Ádámnak el kellett *hinnie*, hogy az Úr szava csalhatatlan igazság és hogy paradicsomi élete ettől a feltételtől függ. Amíg Isten parancsát teljesíti, boldog lesz, mihielyt megszegi, kezdődik a nyomor, a halál. A *hitnek* kellett *engedelmességre* tanítani Ádámot.

A parancs hű teljesítése áldást hozott volna Ádámra és összes utódára. Mint az emberi nem törzsatyja, Ádám hűséges *engedelmességével* egész családjának kiérdemelte volna az istengyermekség nemesi rangját. A világ végezetéig összes utódai a megszentelő kegyelem állapotában, mint Isten teljes-jogú fogadott gyermekei születtek volna. Benne pedig a ke-

gyelem megszilárdult volna annyira, hogy azt már el sem vehette, hanem halál nélkül felvétetett volna a mennyországba, Istennek örökké boldog színelátására. Ádám gyászos bukása az ellenkező hatásokat eredményezte: ő maga elvesztette a kegyelmet és becses járulékait, halandóvá lett és Isten különös irgalma nélkül el sem kerülte volna az örök kárhozatot; — összes utódai pedig a megszentelő kegyelemtől megfosztva születnek, vagyis az *eredeti bűn* állapotában.

IV. De nemcsak Ádámnak, hanem minden utódának is próbát kellett volna kiállnia, feltéve, hogy az őszülők állhatatossága megszerezte volna nekik a paradicsomi üdvrend áldásait. Aki hű maradt Istenhez, halál nélkül a mennyország örökké boldog polgárává, — aki bűnbe esve Istentől elfordult, a halál és a kárhozat martalékává lett volna. Vajjon az Űristen a paradicsomi üdvrendben az egyes bűnösnek adott volna-e alkalmat bűnbánatra és megtérésre, nem tudjuk, mert a kinyilatkoztatás nem beszél róla.

A paradicsomi üdvrend mutatja a Teremtő *eredeti* tervét az emberrel, a bűntől még nem befolyásolt *üdvakaratát*. Hogy ez meg nem valósulhatott, nem az Űristen jóságán és szeretetén múlt, hanem az ember bűnén.

3. Természetes és természetfölötti jogközösség

I. Isten műveinek egyik jellegzetes vonása az összhang. Megvan ez a nagy világegyetemben csakúgy, mint annak legkisebb részében: — mindenütt, ahol a teremtet akarat azt meg nem zavarja. A legteljesebb összhang uralkodott az emberben is, ahogy a Teremtő kezéből kikerült, jóllehet két egymástól eléggé eltérő életet egyesített magában: a természetes testi-lelki életet és a természetfeletti kegyelmet. Az ember belső békéjének biztosítására adta az Űristen azt a négy kiváltságot, melyet az előző elmélkedésben „eredeti épség” neve alatt ismertettünk. Ezenfelül a természetes és a természetfeletti élet összhangját azzal is iparkodott előmozdítani, hogy mindkettőt egymáshoz nagyon hasonló, mondhatjuk párhuzamosan haladó alaptörvények szerint rendezte.

A természetes élet alapja a közös emberi *természet*. Egyiségének és közösségének biztosítására alapította az Űristen még a paradicsomban a *házasságot*. Természetét minden ember szüleitől, végső fokon Ádámtól kapja. Az emberi természet közös java az emberiségnek, melynek megóvására és védelmére

a Teremtő az egész emberi nemet kötelezte V. és VI. parancsolatában.

Az élet fenntartására rendelte a Teremtő a *külső javakat*: a földet, a növényeket, az állatokat. Mindezeknek *tulajdonát* az emberre ruházta: „Szaporodjatok, sokasodjatok s töltsétek be a földet s hajtsátok uralmatok alá... Ime, nektek adtam minden fűvet, ... minden fát” stb. (I Móz. 1, 28. kk.) Az emberi *nemre* ruházta az Úr a földi javak főtulajdonát, ebből kellett kifejlődnie a magántulajdonnak, melynek védelmére szolgál Isten VII. parancsa. Az emberi természet és az életfenntartási javak közössége szükségkép *közös igényekre* és köteleességekre, *jogokra* és tartozásokra vezet: közös jogok jogközösséggé lesznek. A jogközösség az egyéni jogoknak forrása és őre. Tagadhatatlan, hogy a Teremtő a *természetes* élet biztosítására *jogközösséget* alapított az emberiség körében.

II. Hasonló módon szervezte meg az Úristen a *természetfeletti, kegyelmi életet* is a *paradicsomban*. A megszentelő kegyelmet és annak említett járulékait nemcsak a törzsszülőknek szánta, hanem azt rendelte, hogy az „eredeti igazultságot” az emberi *természettel együtt* gyermekeikre átszarmaztassák. A házasságbeli nemzés a paradicsomban nemcsak az emberi természet átöröklésének istenrendelte módja volt, — mint jelenleg — hanem a megszentelő kegyelem terjesztésének eszköze is. Kegyelemeszköz volt, szentséghez hasonló jelleggel. Látjuk a párhuzamot, mely a paradicsomban a természetes és a természetfeletti élet átszarmaztatásában fennállott.

Amint az embernek szüleitől öröklött természetes életét öntevékenyen fenn kell tartania és tovább fejlesztenie a külső javak segítségével, úgy kegyelmi élete is tudatos közreműködését követeli. Erre a célra rendelte az Úr a *hitet* és a hit szerinti életet. Törzsszüleinknek csak egyetlen parancsot adott: a paradicsom egyik fájáról ne egyenek, amely napon arról esznek, *halandókká* lesznek. Nekik ezt el kellett *hinniök* és ennek a hitnek megfelelően cselekedni. Ezzel őrizték volna meg kegyelmi állapotukat és erősödtek volna meg benne. Hasonlóképp Ádám minden utóda is csak azzal tarthatta fenn kegyelmi állapotát, ha a parancsot elhitte és megfelelően cselekedett. A szülők kötelessége volt gyermekeiket a hitre tanítani és a hitnek megfelelően engedelmességre nevelni. A szülők kötelességének megfelelt a gyermekek *joga*, hogy abban a hitben neveltessenek, mely nélkül örök üdvüket el nem érhetnék. Tehát nemcsak a természetes javakat illetőleg állott fenn bizo-

nyos jogközösség az emberek között a paradicsomban, hanem a természetfeletti javak, a kegyelem és a hit tekintetében is. A Teremtő az embert társas lénynek teremtette, és ebből a társas természetből szükségkép következik, hogy köztük a természetes javak dolgában közös igények és kötelességek, szóval közös *jogok* kifejlődjenek. A *jogközösség* ezt az elvét használta fel az Úristen a paradicsomi *kegyelmi* élet megszervezésére is.

III. Foglaljuk össze a mondottakat. A Teremtő a *megszentelő kegyelmet* és járulékait az emberi nem *természetfeletti törzsvagyonának* szánta, melyben minden Ádám-fiának részesednie kellett. Az Ádámtól való leszármazás volt mintegy a *nemesi oklevél*, mely e részesedés *jogcímét* adta. Minden eszével élő embernek istengyermeki kiváltságait öntevékenyen kellett fenntartania azért, hogy Istenben hitt és parancsát megtartotta. Azért joga volt, hogy szüleitől és embertársaitól a hitről fölvilágosíttassék. Az Úristen a természetfeletti törzsvagyon fenntartását a *hitre* bízta. Joggal nevezzük a kegyelmet az emberi nem *hitbizományának*. Amint az Úristen az emberi nemet jogközösségben egyesítette, hogy az emberi természetet és a fenntartáshoz szükséges természetes javakat Ádám összes utódaival közölje, úgy természetfeletti tekintetben is *jogközösségbe* tömörítette őket, hogy valamennyien a természetfeletti törzsvagyonban, a *kegyelemben*, és a fenntartására feltétlenül szükséges *hitben* részesüljenek. Ez a jogközösség arra kötelezte a paradicsom lakóit, hogy ne mindegyik külön-külön, hanem valamennyien karöltve törekedjenek a kegyelmi élet fenntartására és gyarapítására.

A paradicsomi üdvrend volt az emberiségnek első, istenadta *alkotmánya*. Három alaptétele volt:

1. Az Úristen Ádám összes utódait saját gyermekeivé hajlandó fogadni. Ez az emberi nem *nemesi kiváltsága*, *hitbizománya*.

2. Hogy a hitbizományban részesülhessen, minden ember köteles *hinni* és a hit parancsának engedelmeskedni.

3. Ebbeli jogaik biztosítására az Úr jogközösséget alapított az emberek között, mely őket arra kötelezte, hogy a közös törzsvagyon megőrzésében és hasznosításában egymást támogassák.

2. FEJEZET

A BŰN ROMJAIN

4. Az első ember bűne

I. Ha ősszüleink Isten enyhe parancsát megtartják, késő utódaik még most is a paradicsom boldog lakói. Mélységes béke honolna körülöttünk: béke saját lelkünkben, mely nem tudna a vészes ellentétekről, melyek a lélek és a test kívánságai és törekvései közt fennállanak, — béke a külvilággal, embertársainkkal, mert a természet kényszer nélkül ontaná mindazokat a földi javakat, melyeket létfenntartásunk igényel; ember nem jöhetne arra a ferde gondolatra, hogy embertársában ellenfelét látná, — béke honolna Isten iránti viszonylatunkban is, ki bennünk szeretett gyermekeit, akiben mi végtelen jóságú Atyánkat látnók, — nem volnánk kitéve a tömérdek értelmi tévedésnek, mely jelenleg lelki életünket megmételyezi, — nem ismernénk betegséget, nem rettegnénk a haláltól. A gondolható legboldogabb földi élet után halál nélkül felszállhatnánk a mennyei hazába, hol mindörökké Isten boldogító látásában osztozkodnánk, — feltéve, hogy mi is megtartottuk Isten parancsát... Aki a parancsot megszegte volna, annak mindenesetre bűnhődnie kellett.

II. Sajnos, másról tanúskodik lelki öntudatunk és a Szentírás ősi jelentése. Halljuk ez utóbbit: „Ámde a kígyó ravaszabb volt, mint a föld minden állata, melyet az Űristen alkotott. Ez azt mondta az asszonynak: Miért parancsolta meg nektek az Isten, hogy a paradicsom egyik fájáról sem egyetek? Felelé neki az asszony: A paradicsomban lévő fák gyümölcséből eszünk. Hogy azonban a paradicsom közepén levő fa gyümölcséből ne együnk, meg hogy ahhoz ne nyúljunk, azt megparancsolta nekünk az Isten, hogy meg ne találjunk halni. Mondá erre a kígyó az asszonynak: Dehogyan haltok meg! Csak tudja az Isten, hogy azon a napon, melyen arról esztek, megnyílik szemetek s olyanokká lesztek, mint az Isten: tudtok jót és gonoszt. Látá tehát az asszony, hogy a fa evésre jó,

szemre szép és tekintetre gyönyörű, és vőn a gyümölcsből és evék és ada férjének, s az szintén evék..." (I Móz 3, 1—6.)

Ez volt az ember első bűne. És következménye? „Átkozott legyen a föld a munkád alatt: Tövist és bogáncsot hajtson az néked... arcod verejtékével edd a kenyeredet, amíg vissza nem térsz a földbe, melyből vétettél, — mert por vagy és vissza kell térnéd a porba.” (U. o. 17—19.)

Tapasztaljuk nap-nap után, küzdelem az életünk! Küzdelem az Úristennel, akit bűnbánat, vezeklés, áldozat, ima által kell könyörületességre hangolnunk. A szív érzi, hogy csak Istennél lelheti békéjét. De mily aggasztó a tudat, hogy egyetlen cselekedet, egy röpke szó vagy gondolat elegendő arra, hogy minket a béke egyedüli forrásától elszakítson... És még csak a bűn, az elkövetett bűn tudata... A kárhozát előíze! Aligha tévedünk, ha azt mondjuk, hogy bűneik jórészét az emberek azért követik el, hogy a büntudat kínjait az élvezet mámorába fojtsák. Háborúságot támaszt a bűn lelkünk legbenszejében, amint Szent Pál megrázóan ecseteli: „Belső emberi voltom szerint gyönyörűségemet találok az Isten törvényében. De más törvényt látok tagjaimban, ez küzd értelmem törvénye ellen s a bűn törvényének foglyává tesz, amely tagjaimban van. Én szerencsétlen ember! Ki szabadít meg e halál testétől?”... (Róm. 7, 22—24.) Az eredeti épség elvesztése után az alantas ösztönök hatalmat nyertek az értelemmel és az akarattal szemben. Csak folytonos küzdelem biztosítja a szellem uralmát.

Küzdelemben élünk embertársainkkal is. Egyrészt a földi javak korlátoltsága, másrészt az emberben felébredt irigység szembeállítja egymással, akiknek Isten és a természet rendje szerint testvéreknek kell lenniök. És a tekintélyt, a rend fenntartóját, aláasta az, aki Isten legfőbb tekintélyét megve-tette.

Szakadatlan küzdelem az ember élete a természettel is, mely nem akar szolgálni annak, aki fellázadt teremtője ellen. Csak kemény harcok árán adja az embernek rejtett kincseit és istenadta termékenységeinek gyümölcseit. Tövist és bogáncsot kínál az embernek, édes gyümölcseit csak verejtéke árán adja.

Felébredt az emberben az anyag romlásának, rothadásának törvénye, mely lassan, de feltartóztathatatlanul előkészíti a testi lét megszűnését: a halált. Az öntudat felébredésével felébred az emberben az elkerülhetetlen halál tudata is. Mint a rendőr a letartóztatott bűnöst, úgy kíséri a halál tudata az em-

bert egész életén át a koporsóig. Vigadhat az ember a bitófa árnyékában . . .

És a női nem? Természetes életcélja, legnagyobb isten-áldása, egyszersmind legbensőbb öröme: a gyermek . . . De ki mondhatná meg szóval, mennyi gondjába, kínjába, fáradságába kerül?

Vannak, akik a földi nyomorúság láttára az értelem magas régióiba menekülnek, a bölcselet berkeiben keresnek nyugalmat . . . Elveszett az értelem édeni tisztánlátása; minél magasabbra emelkedik az emberi szellem, annál nagyobb, mondhatnók elkerülhetetlenebb az eltévelyedés veszélye is. A bölcselet története majdnem egybeesik az emberi tévedések történetével.

Ime, az ember a bűn után!

És jövője? — Örökkévalósága?

5. Az elesett emberiség örök sorsa

I. Nagy teológusok, köztük Szent Tamás, azt tanítják, hogy az eredeti igazultság állapotában élő ember bocsánatos bűnt nem követhetett el, mert értelme oly tisztán ismerte fel Isten fenségét, minden rossz hajlandóságtól mentes akarata pedig oly erősen vonzódott Isten felé, hogy a legcsekélyebb isteni parancs áthágása is kimerítette a gonoszságnak azt a fokát, mely elégséges a halálos bűnhöz. Bármint vélekedjünk erről a hittelt nem képező tanról, bizonyos, hogy ősszüleink paradicsomi bűne halálos volt, mert az Őristen büntetésül megvonta tőlük a megszentelő kegyelmet. De nemcsak tőlük. Ősszüleink ez első próbánál nem mint magánszemélyek szerepeltek, hanem mint a jövődő emberiség törzsszülei és képviselői. Nekik kellett nemük nevében bizonyosságot tenniük arról, hogy az emberiség feltétel és fenntartás nélkül aláveti magát Teremtőjének és elfogadja parancsát. Azért az Úr nemcsak őket, hanem egész nemüket is megfosztotta az istengyermekségtől, melyet a gyermeki engedelmességhez mint feltételhez kötött. Az ember most már nem a megszentelő kegyelem állapotában születik, amint Isten tervezte és akarta, hanem kegyelem nélkül. Ez a *hiány* képezi az *eredeti bűn* lényegét.

II. Felmerül a kérdés, megfelel-e Isten igazságosságának, hogy két ember bűnéért összes utódaik is bűnhődjenek? Hogy a súlyos kérdésre megfelelhessünk, szem előtt kell tartanunk, hogy a megszentelő kegyelem Isten *ingyenes* ajándéka, melyre az ember semmiféle jogos igényt nem tarthat. Ha az Őristen az embert nem a kegyelem állapotában teremtette volna, épp-

oly kevéssé követett volna el igazságtalanságot, mint a király, ha minden jobbágyát nem fogadja fiává. Az Úr olyasmit vont meg Ádám fiaitól, mire jogigényük soha nem volt. Tehát az igazságtalanság vádja őt nem illeti.

Tagadhatatlan igazságtalanság érte Ádám utódait. De nem Teremtőjük, hanem törzsszüleik részéről. Mint az emberiség képviselőinek kötelességük volt utódaik javáról gondoskodni. Midőn ezt a kötelességet elhanyagolták és a kegyelmet könnyelműen elpazarolták, égbekiáltó jogtalanságot követtek el egész nemükkel szemben.

III. Katolikus tan szerint megszentelő kegyelem nélkül senki a mennyei haza küszöbét át nem lépheti. Aki pedig nem jut a mennyországba, az örökké *elkárhozik*. Visszatér a nagy kérdés, összeegyeztethető-e Isten igazságosságával, hogy a szülők bűnéért fávoli utódaik is elkárhozzanak? Mindenekelőtt tisztázzuk a fogalmakat. Isten arra rendelte az embert, hogy majdan a mennyekben boldogító látásában örvendezzen. Ez a legnagyobb boldogság, melyet az Úr adhat. Aki ezt a célt el nem éri, mérhetetlen, semmi mással nem pótolható veszteséget szenved: *ezt* nevezi az Egyház *kárhozatnak*. Elkárhozik tehát mindenki, aki megszentelő kegyelem nélkül lép Isten ítélőszéke elé. Azért mondja a firenzei zsinat, hogy a keresztség nélkül elhalt kisdedek elkárhoznak.

A végtelen káron kívül, melyet Isten látásának elvesztése jelent, a kárhozat rendszerint más, érzéki természetű büntetéssel is jár: a pokol tűzének kínjával. A kárhozatnak ezzel a járulékával csak azok sujtatnak, akik *személyes* halálos bűnért bűnhődnek. Aki a kegyelem állapotán kívül, de személyes halálos bűn nélkül hal meg, nem részesülhet Isten közvetlen boldogító látásában, azért az Egyház nyelvjárása szerint *elkárhozik*, de mégsem lesz a pokoli tűz martaléka. Ez a sorsuk a keresztség nélkül elhalt kisdedeknek is, mely sok hittudós véleménye szerint hasonlít egy kellemes földi élethez. Ha Krisztus meg nem vált bennünket, a keresztleetlen kisdedekhez hasonló helyzetben volnának mindazok, kik személyes halálos bűn nélkül halnak el. Akiik ellenben akárcsak egyetlen halálos bűnt követtek el, menthetetlenül a pokol tűzébe merülnének el. Így értelmezve az eredeti bűn tanát, be kell vallanunk, hogy nem ellenkezik Isten igazságosságával.

IV. Persze, nehezen képzelhető el, hogy megváltás nélkül az embernek sikerülhetett volna egy egész emberéleten át minden halálos bűntől tartózkodni. Nem tudjuk, mert a kinyilatkoztatás

nem beszél róla, hogy az Úr a kegyelemtől végkép megfosztott embernek miféle segítséget adott volna a halálos bűn elkerülésére. Ez a segítség mindenesetre csak természetes, tehát aránytalanul gyengébb lett volna annál, melyet most, a megváltás árnyékában élvezünk. Ha pedig Krisztus kegyelme segítségével aránylag csak kevesen kerülnek el minden halálos bűnt, még sokkal kevésbé volnának arra képesek a megváltás kegyelme nélkül. Túlzás nélkül mondhatjuk: megváltás nélkül a pokol tüze volna az emberiség örök sorsa.

És Isten végtelen irgalma?

Hajlandó volt az emberiségnek visszaadni az elvesztett kegyelmet, de az alatt az isteni igazságosságtól megkövetelt feltétel alatt, hogy bűneiért *teljes elégtételt* adjon. De éppen az elégtétel körül támadt az emberileg megoldhatatlan nehézség. Mi legyen a köteles elégtétel? Mindenesetre egy Istennek tetsző, *érdemtelen* cselekedet. De minden Istennek tetsző, *érdemtelen* cselekedet csak a *kegyelem* segítségével hajtható végre, melyet az ember elvesztett. A kegyelem visszaadása feltételezte a teljes elégtételt, — ez pedig feltételezte a kegyelmet. Emberi bölcsesség szerint itt lehetetlen a megoldás.

De Isten bölcsesége és végtelen irgalma talált utat, ahol emberileg út már nem volt. Ez az isteni út a *megváltás*.

6. Tanácskozás a Szentháromság kebelében

I. Tudom, az Úristen nem veszi zokon, de ember se botránkozzék meg rajtam, ha a Szentháromság gondolatait, érzelmeit, terveit emberi módon elevenítem meg magamban és úgy is szemléltetem olvasóimmal. Hisz a Szentlélek is csak úgy tesz. Folyton olvassuk az ő könyvében: a Szentírásban, hogy az Úristen hol haragra lobbán az emberek bűnein, hol meg győnyörűséggel élvezi a tiszta szívből származó áldozatok illatát, — majd meg megesik a szíve az emberi nyomor láttán...

Emberileg szólva, azt hiszem, az ősszülok bűnbeesése szomorú napja volt a Szentháromságnak. Bánkódott az Atyaisten, mert elszakadtak szívétől, akiket kimondhatatlan sok szeretettel választott ki és készített elő, hogy fogadott fiai legyenek. Megvetették szeretetét, visszautasították atyai jóságát, úgy szólva megszégyenítették... Bánkódott az eseten a Szentlélek is. Az volt a terve az emberrel, hogy sokat és állandóan foglalkozik vele, leszáll a szívébe, lakását veszi a lelkében, neveli, csiszolja. Az Atyának tetsző, Egyszülötte képmására mintázott

remeket akart faragni belőle... És most — úgyszólván — kicsúszott alkotó kezéből... De megsiratta az ember elését a Fiú is. Sajnálta isteni Atyját: Csak jót akart az emberekkel és — emberileg szólva — szegyet vallott, szeretetét gyalázzal viszonzták. De fájlalta a sok testvér elvesztését is. Úgy tervezte, hogy ő elsőszülött legyen sok testvér között. (Róm. 8, 29.) Már előre megörült testvéri társaságuknak, — a sok jónak, amit velük tehet, a boldog örömnél, melyet a mennyországban mellette élvezni fognak Isten közvetlen szemléletében, — a hálának, melyet majd az Atyának lerónak, a szeretetnek, mely emberi szívükből Isten felé lángol. Oly szépek, melegek, boldogok voltak mind e tervek és előrelátások, és most egyszerre vége mindennek... Bánatos hangulat uralkodott a Szentháromság kebelében a bűnbeesés után.

II. Megszólt az Atya és abbéli véleményének adott kifejezést, hogy még most sem akarja veszni engedni a háládatlan emberi nemet. Atyai szíve nem bírja felejteni fogadott fiait, nem akar megválni azoktól, akik önként megváltak tőle. Visszatartott, megszégyenített atyai szeretete nem alszik el, csak formát cserél: irgalommá válik. Előbb boldogítani akart, most megbocsátani, menteni kíván. Igen, ez az a kifürkészhetetlen mélységű atyai szív, melyet a Megváltó a tékozló fiú példabeszédében oly megrendítő elevenséggel ecsetel. — A Szentlélek úgy vélekedett, hogy nagyobb irgalmat jelentene, ha az elesett emberi nemet arra képesítenék, hogy botlását jóvá tegye és Istennek elégtételt adjon, mint ha bűnét egyszerűen megbocsátják és tartozását elengedik. Ilymódon az isteni irgalom teljes harmóniába olvadna össze igazságosságával. A megmentett ember ezentúl már többre becsülné az áldozat árán visszaszerzett kegyelmet, a csábító ördög pedig nem kérkedhetne azzal, hogy Teremtőjének oly kárt okozott, melyért elégtételt nem tudott szerezni... A Fiú soká hallgatott. Szíve késerősége nem engedte szóhoz jutni. Végre feltárta elgondolását. Ő, az isteni Bölcsesség oly megoldást terjesztett elő, mely egyrészt az Atyának túlárado elégtételt nyújt, másrészt az elesett embernek még értékesebb mennyei jót biztosít, mint amennyit magától eldobott.

III. Halljuk a Fiú tervét. Arra rendeltük az embert, hogy a földről felemelkedjék hozzánk a mennyekbe. De jobban szereti a föld sarát, mint a mennyek dicsőségét. Hívtuk, hogy testvérem legyen, de szívesebben megmarad saját fajtájával. Kínáltuk neki, hogy isteni természetünk részesévé legyen, de

inkább marad hús és csont... Az ember lemondott Istenről, — de én nem mondok le az emberről. Ha az ember nem akar hozzánk felemelkedni a mennyekbe, leszálok hozzá a földre. Ha ő nem kívánczik az én testvérem lenni, leszek én az ő emberi testvérévé. Ha vonakodik részesedni isteni természetünkben, részesévé leszek én az ő emberi természetének. Magamra öltöm az általam teremtet emberi természetet. Isteni személyemmel egyesítem. Egy személyben leszek igaz Isten és való ember. Megmaradok a Szentháromság második személye és egyszersmind tagja leszek a bűnös emberi nemnek. Isteni természetemnek örök fénye szükségkép átsugárzik a vele egyesült emberi természetre is, tehát mint ember mindig bírom majd a kegyelem teljét. Így aztán minden emberi cselekedetemnek isteni értéke lesz és a legcsekélyebb vezeklés, melyet az emberi nem nevében végzek, túláradó elégtétel lesz minden gyalázásért, melyet az emberek Atyám ellen szórhatnak. De nem kívánok a felveendő emberi természetnek Istenhez méltó, fényes és kényelmes földi életet biztosítani. Ellenkezőleg, szegénységben, szenvedésben, gyalázatban akarom tölteni földi napjaimat. Áldozat legyen egész emberi életem. Az így szerzett tömérdek érdemet elégtételül teszem le Atyám isteni trónja elé és váltásául emberi testvéreim bűneiért, vételárul az elveszett kegyelem visszaszerzéséért. Így aztán az ördög csábítása és az ember bűne csak alkalmul szolgál Atyám még nagyobb dicsőítésére és az ördögtől kárhozatba csalt ember énbennem leli majd földi békéjét és örök boldogságát.

És az Atya atyai szívéhez ölelte Egyszülöttét beleegyezése jeléül. A Szentlélek is megszólalt és megígérte, hogy ennek az igazán isteni tervnek megvalósítására megtesz minden tőle telhetőt: évezredekken keresztül előkészíti és neveli a népet, melybe beleszülessék az isteni Ige. Vezeti ősatyáit, a patriárkákat; inspirálja tanítóit, a prófétákat; de mindenekelőtt isteni bölcsesége, mindenhatósága, szeretete egész teljét arra fordítja, hogy Isten Fiához méltó anyát teremtsen: egy jobb és méltóbb Évát, hogy anyjává legyen nemcsak Isten Egyszülöttének, hanem mindazoknak is, akik Fiához csatlakoznak és Őt követik. Te Deum laudamus!

7. A megváltás alapokmánya

I. A bűnbeesés után maga az ember öntudata tanúskodik arról, hogy belsejében mélyreható változás történt. A Szentírás így szól: „Erre megnyílék mindkettejük szeme: s mikor

észrevették, hogy mezítelenek, fügefalevelet aggatának egybe s kötényeket csinálának maguknak." (I Móz. 3, 7. kk.) Felébredt bennük a testiség tudata. Mutatkozott az anyagi test és a szellemi lélek közt fennálló feszültség, melyet eddig a megszentelő kegyelem és a vele adományozott kiváltságok nemcsak palástoltak, hanem gyökeresen meg is gyógyítottak, de a kegyelem távozása után szükségszerűen belső ellenkezésekre, békétlenségekre vezetett. Ennek első jelensége a szégyenkezés volt. Hogy ezt elfojtsák, ruhát készítettek maguknak. A kegyelem elvesztése után még bennük működő józan ész vezette őket erre.

II. „Szólitá azonban az Ūristen Ádámot és mondá neki: Hol vagy? Az mondá: Hallottam szavadat a paradicsomban s megijedtem, mivel mezítelen vagyok; elrejtőztem tehát. Mondá neki az Ūristen: Ugyan ki adta tudtadra, hogy mezítelen vagy, hacsak nem ettél arról a fáról, amelyről megparancsoltam neked, hogy ne egyél? Mondá erre Ádám: Az asszony, kit tarsul adtál nekem, adott nékem a fáról és ettem. Mondá erre az Ūristen az asszonynak: Miért tetted ezt? Az felelé: A kígyó rászedett engem és ettem. Mondá erre az Ūristen a kígyónak: ... Ellenségeskedést vetek közéd és az asszony közé, ivadékok és ivadéka közé: Az széttiporja fejedet, te pedig sarka után leselkedel. Az asszonynak pedig mondá: Megsokasítom gyötrelmeidet s terhességed kínjait: fájdalommal szüljed a gyermeket s légy férjed hatalma alatt, az meg uralkodjék rajtad. — Ádámnak pedig mondá: Mivel hallgattál feleséged szavára s ettél a fáról, melyről megparancsoltam, hogy ne egyél, — átkozott legyen a föld munkád alatt: fáradalmak árán egyél abból életed valamennyi napja alatt. Tövist és bogáncsot hajtsz az néked s a föld növényzetét egyed. Arcod verejtékével edd a kenyeredet, míg vissza nem térsz a földbe, melyből vétettél, — mert por vagy és vissza kell térned a porba." (U. o.)

III. A Szentírás idézett jelentése a megváltás *alapokmánya*. Kettőt tartalmaz: Az Ūristen ígétét az emberi nem jövőbeli megváltásáról: ez legyen a bűnös ember minden reményének alapja. 2. A bűnösre kirótt büntetést. Lássuk ezeket egyenkint.

1. Az Ūr végtelen jósága és irgalma már abban is mutatkozik, hogy előbb hirdeti a megváltást, a bűnös egyedüli reménysugarát, csak aztán a lesújtó büntetést. A remény sugara, a távoljövőből felé intő vigasz adjon neki erőt a kemény büntetés elfogadására és elviselésére.

Isten ígérete a megváltásról egy „asszony” homályos

képébe burkolózik. Ez az asszony ellenlábasa lesz a sátánnak, aki az embert elcsábította és nyomorba juttatta. Isten rendelkezéséből örök és olthatatlan „ellenségeskedés” lesz a jövődöbéli asszony és a sátán között, míg végre az asszony meghozza a világnak „ivadékát”, aki véget vet a sátán uralmának, széttaposva annak fejét. Megrendítő és mégis gyönyörű párhuzam áll fenn Éva és a jövődö asszony: Mária, — valamint Ádám és Jézus között. A sátán először Évához fordult, Éva útján csábította el Ádámot és az egész emberi nemet. Éva ezáltal joggal a gyengeség és megbízhatatlanság vádját és jellegét vonta magára és egész nemére. Isten az általa alkotott női nem védelmére siet: egy új, jobb Évát helyez kilátásba, ki jóvátelgye ősanja botlását. Mária is közvetítő lesz, de már nem az ember és sátán között, kitől kibékíthetetlen ellenségeskedés választja el őt, élete minden napján, — hanem az emberi nem és Megváltója közt, kit mint tulajdon „ivadékát” ad majd a bűnös világnak. Így kerül Mária az új üdvrend középpontjába.

Az első emberpár, Ádám és Éva okozta az emberiség vesztét, Isten kilátásba helyez egy új emberpárt, mely mindent jóvá fog tenni. Az első nő a férfi testéből alkotott, és elcsábította férjét, — az új istenalkotta nő testet fog adni a Megváltónak és leghívebb munkatársa lesz az emberiség megmenésében. Jézus és Mária a mi egyedüli reménységünk.

De Isten végtelen jósága mellett megnyilvánul a megváltás művében az ő igazságossága, szigora is. Kérlelhetetlen büntetéseket szab a bűnösökre.

Vége a paradicsomi boldogságnak, a gondtalan életnek, helyébe lép a létért való küzdelem: kemény, fáradságos munka a mindennapi kenyérért, melyet az ember már csak arca verejtékével fogyaszthat.

Az asszony osztja férje kemény életét, szegénységét, fáradságos munkáját, de azonkívül a gyermek terhét és az alárendeltség igáját.

Ime, az új út a kegyelem, a megváltás, a mennyei haza felé: a szenvedés, a nehéz munka, — a kereszt útja!

De akkora Isten jósága, hogy még a tőle kirótt büntetés is áldássá, boldogsággá lesz, ha az ember alázattal, megadással viseli. Mennyi testi-lelki áldást hoz az embernek a munka, mennyi megelégedést lel annak sikerében, mennyi örömet... És a nő? Nem éppen férje iránti odaadó szeretetében, mely lényegében mégis csak függést, alárendeltséget jelent, találja-e

a legtöbb nő földi boldogságát? És a gyermek, gondjainak, szenvedéseinek legfőbb tárgya, nem legtisztább, legboldogítóbb öröme-e egyben? De még örök üdve záloga is. Így hirdeti Szent Pál: „Gyermekek szülése által fog üdvözülni, ha megmarad a hitben, a szeretetben, a szentségben és józanságban.” (II Tim. 2, 15.) Tehát új út a régi cél, a mennyország felé. Nehezebb, de aki híven követi, több érdemet is szerezhetsz rajta.

3. FEJEZET

AZ ÓSZOVETSÉG

8. Az ószövetség üdvrendje

I. A bűnbeesés volt a legnagyobb katasztrófa, mely az emberiséget valaha érte. Romokban hevert a gyönyörű paradicsomi üdvrend, melyet az Úr azért adott, hogy az ember földi és örök boldogságát biztosítsa. Elveszett a megszentelő kegyelem, az emberi nem örök időkre szóló nemesi levele. Akik eddig az Isten teljesjogú fogadott gyermekei voltak, visszaestek szolgasorba, a sátán járma alá kerültek, ki felbátorodva első sikerén, most már nem szűnt meg az embereket fokozott erővel bűnre csábítani, lelkiismeretüket nyugtalanítani, őket kínozni. Amely pillanatban az ember lázongani kezdett törvényes Ura és szerető Atyja ellen, megszegvén parancsát, megindult a forradalom az ember ellen is a természet minden rétegében. Az ember érzéki része nem ismeri el többé a szellem fennhatóságát, tőle függetlenül és parancsa ellenére törekszik kierőszakolni vágyainak kielégítését. Az állatvilág, mely eddig barátságos összhangban élt a földi istenrendelte uralkodójával, most már tele van bizalmatlansággal az ember ellen, félelmében menekül tőle. Sőt az állatoknak az a része, mely nyers erőben felülmúlja az embert, iránta való ellenséges érzületének nyílt támadásokban szokott kifejezést adni. A földön elharapódzott a „tövis és a bogáncs” — mint Isten Ádámra kimondott ítéletében előre hirdette. Az ember már csak kemény munka árán keresheti szükséges táplálékát. Magában az ember testi-lelki állagában megindult a lassú, de feltartóztathatatlan feloszlás kínos folyamata. Fáradtság, fájdalom, betegség, szenvedés jelentkeznek, mint az eredeti épségét veszített emberi életnek szükségszerű velejárói és a halál korai előhírnökei. A lélek mélyén a lelkiismeret kínzó vádjá hallatja szavát. Felébredt az Isten utáni vágy emésztő panasz, honvágy Isten háza után. És még a biztos halál réme, ... és utána a károhozat, ... melyet egyedül Isten irgalma tud feltartóztatni. Megrendítő szavakkal ecseteli Jeremiás próféta a bukott ember

kétségbeejtő helyzetét: „Megfenyít téged gonoszságod és megkorhol elpártolásod. Tudd meg és lásd: mily rossz és keserves dolog, hogy elhagytad az Uradat, a te Istenedet.” (2, 19.)

II. Az Úristen a bűnbeesés után úgy tett, mint az ügyes építész, kit azzal bíznak meg, hogy egy rombadőlt várost újból felépítsen. Mindenekelőtt megismeri a romokat, hogy lássa, talál-e köztük még hasznavehető anyagot. Minek újat előteremteni, ha a helyszínen található is még használható. De sajnos, az Úr már csak keveset talált a paradicsom romhalmaiban, amit az emberiség újraemelő templomába beépíthetett. A paradicsomi üdvrend két legnagyobb értéke: a megszentelő kegyelem és a hit, elpusztult. A megszentelő kegyelem lényege az embernek Istennel való legbensőbb természetfölötti egyesülése. Márpedig az ember a bűn által önként elszakadt Istentől, Atyjától. Háta fordított neki. Inkább vágyódott a paradicsomi tiltott alma után, mint a mennyek Urának szeretetére. Ezzel lett a kegyelem gyilkosává. — Megtagadta Ádám Istenbe vetett hitét is. Inkább hitt a kígyó képébe bújó sátánnak, mint isteni Atyjának. Ha e fa gyümölcséből eszel, halállal halsz meg, mondá az Isten. Sátán ellenben azt súgta: nem haltok meg, ellenkezőleg ettől a gyümölcstől olyanok lesztek, mint az Isten: megismeritek a jót és a gonoszt... És a törzsszülők inkább hittek a sátánnak és feltételezték menynevei Atyjukról, hogy féltékenységből tiltotta el őket e fa gyümölcsének evésétől, hogy hozzá még hasonlóbakká ne legyenek. Gyászos tettük kiirtotta lelkükből a hitet, a bizalmat, a szeretetet...

III. De egy elemére a régi üdvrendnek még rátalált az Úr a paradicsom romjai alatt, mely még hasznavehető állapotban volt: az emberek közötti *jogközösségre*, melynek mibenlétéről a 3. elmélkedésben szoltunk. Igaz, az is ki volt fosztva *természetfölötti* tartalmából, mert a megszentelő kegyelem, melynek megőrzése és közvetítése eredeti célját képezte, elveszett. A régi törzsvagyont, a természetfölötti hitbizományt eltékozolták. De a végtelenül Bölcs és Mindenható mégis a régi, tartalmát vesztett formát választotta, új tartalmat öntött bele és az ószövetségi üdvrend alapjává tette.

És mi legyen az ószövetségi jogközösség tartalma? Azon az úton, melyen az ember a bűnbe rohant, kellett megint visszatérnie Istenséghez. A bűn kezdete, mondhatnók az első bűn, melyet az ember elkövetett, a hitetlenség bűne volt. Csak a hit útján térhetett vissza Istenhez. Új ígéretet adott tehát

az Úr, hogy az ember újból higgyen benne. „Ellenségeskedést vetek közéd — mondá a sátánnak — és az asszony közé, ivadékok és ivadéka közé: Az széttiporja fejedet, te pedig sarka után leselkedel.” (I Móz. 3, 15.) Ádám hallotta az Isten szavát, megértette, hogy róla és feleségéről van szó. Hihet, ha hinni akar. A szenvedés majd meggyőzi őt, hogy ez az ígélet és a benne való erős hit az egyedüli, ami megmenti őt a kétségbeeséstől, az egyedüli szilárd pont, melybe még belekapaszkodhatnak. Ezt az *első messiási ígéletet* tette az Úr az új életre keltett régi jogközösség tárgyává. A benne való hit fenntartása, terjesztése, ápolása volt célja az ószövetségi jogközösségnek, nem — mint a paradicsomban — a kegyelem. A *hit* a kifosztott, koldus emberi nem *új törzsvagyona*. Ha megőrzi a hitet, reményt és bizalmat meríthet belőle. A remény Isten iránti szeretetet ébreszt lelkében, és a szeretet — ha a tökéletesség fokáig emelkedik — kegyelmet talál az Úrnál, — igaz, csak mint hitelezett előleget Krisztus jövőendő érdemeire való tekintettel.

Ez az *ószövetség üdvrendje*, csak ennek útján üdvözülhettek a Krisztus előtt élt emberek.

9. Az ószövetség mint ígélet és mint szerződés

I. Jogügyletet, szerződést csak jogképes személlyel lehet kötni. A kegyelem állapotában levő ember, mint Isten fia, Istennel szemben is jogképességgel bírt. Bűne következtében elvesztette istenfiúságát és megint azzá lett, ami természeténél fogva volt, Isten teremtménye, tulajdona, kinek Teremtőjével szemben jogigénye nincsen. Vele tehát az Úristen szerződést nem köthetett. Az ószövetség azért nem is mint kétoldalú szerződés, hanem mint egyoldalú ígélet indult el. Isten Ádámmal szemben nem vállalt kötelezettséget, csak saját magának, isteni hűségének tartozott vele, hogy amit mondott, be is váltsa. Ádámmal szemben tehát az Úr szavai még szoros értelemben vett ígéletet sem tartalmaztak. Tartalmuk azonban olyan volt, hogy az ember, aki a kígyóhoz intézett szavakat hallotta, megérthette, hogy az ő sorsáról van szó: *megváltásáról*.

Az Úr kijelentette, hogy „ellenségeskedést”, áthidalhatatlan ellentétet fog vetni egyrészt az „asszony és ivadéka”, másrészt a sátán közé. Hogy ki ez az asszony? Senki nem

tudta akkor, Istenen kívül. Ők ketten, szülöttjével széttiporják az ördög fejét, azaz véget vetnek az emberek felett szerzett uralmának. De ő sem fog megszűnni sarkuk ellen leselkedni, ellenük áskálódni. Isten kijelentése akkor még elég homályosnak tetszhetett Ádámnak, de elég volt arra, hogy a kétségbeesés szélén töprengő lelkébe a remény sugarát lopja. Meggyőződött már Isten szavainak feltétlen igaz voltáról és a hitelenség vészes következményeiről. Ha most elfogadja Isten szavát és erősen hisz benne, lelkében kifejlődik majd az Isten irgalmába vetett bizalom és a megsértett és hűtlenül elhagyott Atya iránti szeretet, a szeretetből pedig őszinte bánat. Ez a lelki fejlődés tényleg megtörtént Ádám és Éva lelkében, megtalálták Isten irgalmát, és hosszú, szenvedéssel teli élet, bűnbánó élet után Isten kegyelmében haltak meg. Krisztus jövődő érdemeire való tekintettel elkerülték az örök kárhozatot és a pokol előcsarnokában kellett bevárniok a megváltás beteljesedését, hogy Krisztussal együtt bevonulhasanak a mennyországba.

II. Az ószövetségnek kizárólag Isten egyoldalú ígéletén alapuló üdvrendje változatlanul fennállott Ábrahámig. Akkor változtatta át az Úr kétoldalú szerződéssé. Ábrahám a hit embere volt. A hit és belőle fakadó engedelmesség embere. Az Úr azt parancsolta neki, hagyja el hazáját, Háránt Mezopotámiában, és menjen, ahová majd mutatja neki. Megtette. — Isten megígérte, hogy nagy néppé teszi, hogy Kánaán egész földjét neki adja. Elhitte. — Már majd százéves volt, mikor a menyei Atya tudatta vele, hogy Sárától fia fog születni. Nem kételkedett. — Később azt parancsolta, hogy fiát, Izsákot égő áldozatul mutassa be neki. Ábrahám kész volt megtenni. E sziklaszilárd hite és hősie engedelmsége jutalmául az Úr *barátjává* fogadta és szövetséget kötött vele: Őbenne fognak megáldatni a föld összes népei, mert az ő törzséből fog születni a Megváltó. A megváltás előkészítésére az Úr nagy néppé növeli utódait, Kánaán földjét neki adja, Istene, pártfogója leszen. Viszont Ábrahám és egész népe köteles magát alávetni Isten törvényének és a körülmetéltetés szertartásának, mint az Istennel kötött szerződés jelének. (I Móz. 12. 24.)

III. Ezt a szerződést Isten többízben megújította Ábrahám utódaival: Izsákkal, Jákobbal, majd Dávid királlyal. Mózes alatt a szövetség átalakult teokratikus, azaz istenuralmi alkotmánnyá, mely Sámuel idejében felveszi a királyság formáját.

Igaz, az Úristen eredetileg nem akarta a királyságot, csak a nép nógatásának engedve bízta meg Sámuelet, hogy Sault királlyá kenje. Salamon halála után mutatkozott, hogy a királyság nem vált a nép javára: szakadásra, örökös ellenségeskedésekhez vezetett. A királyok családi érdekeiket az Isten természetfölötti érdekeinek elébe helyezték, ami a nép vallási és erkölcsi elzúllására vezetett. Így van az mindig, ha Isten fenséges terveibe emberi érdekeket csempésznek.

IV. Ha most már az ószövetséget megindító *isten* ígéretet összehasonlítjuk az évezredekkel később kötött *szövetséggel*, meg kell állapítanunk, hogy a *megváltás lényege* a paradicsomi ígéletben van letéve, míg a szövetség tárgyát képező, Ábrahámmal és utódaival kötött megállapodások csak a megváltás mellékes körülményeit illetik. Az Asszonytól születendő Megváltó, ki véget vet a sátán uralmának, az első, paradicsomi ígéletnek képezi a tárgyát. Ez az ígélet később még tetemesen bővült. A jövőendő Megváltó sok-sok jellemző vonását nyilatkoztatta ki az Úr prófétái útján. A szövetség tárgyát tulajdonképpen Ábrahám és utódainak kiváltságos helyzete képezte a megváltás művében. Hogy a Megváltó Ábrahámnak és Izsáknak, — nem Izmaelnek, Jákobnak — nem Ézsauinak fia lesz, hogy Jákob fiai nagy néppé és Kánaán urai lesznek, mindez mellékkörülmény, mely kizárólag a zsidó népet érdekli. A lényeges: a minden népet és emberfiát érdeklő *megváltás* ténye mindvégig Isten egyoldalú ígéletén nyugodott. Szóval az isteni ígélet képezi az ószövetség magvát és lényegét, — a szövetség inkább a tipikus zsidó vonatkozásokat tartalmazza és szabályozza. Azért az ószövetség a megváltás teljesülésével megszűnt, — az ígélet tárgya pedig örökké megmarad: a mi drága Megváltónk, Jézus Krisztus és az általa szerzett örök élet.

10. A megváltás előkészítése

A megelőző elmélkedésből láttuk, hogy az ószövetség célja a megváltás művének előkészítése volt. Lássuk most már, mily eszközöket alkalmazott a Szentlélek, hogy az emberiséget, elsősorban a zsidó népet a megváltásban való közreműködésre alkalmassá tegye.

I. Szent Pál (Róm. 2, 14. k.) azt mondja, hogy midőn a pogányok, kiknek írott erkölcsi törvényük nincsen, mégis megteszik, amit a törvény előír, mutatják, hogy a törvény

szívükbe van írva. Ezt a minden ember szívébe írt törvényt *természettörvénynek* nevezzük. Megtartását a Szentlélek két módon akarta biztosítani, egy belső és egy külső szankcióval. A belső, a *lelkiismeret* szava, mely alig más, mint Isten szavának visszhangja az emberi lélek mélyén. A jócselekedet után a lelkiismeret helyeslőleg nyilatkozik, ami az embert felemeli, neki békét, vigaszt szerez. A rossz tette a lelkiismeret szemrehányással válaszol, ami az embert nyugtalanítja. Aki szavát követi, annak a lelkiismeret megbízható vezető a jóra és az erkölcsi nemesítésre, — ellenben aki inkább ösztöneit, mint lelkiismeretét követi, annak kiállhatatlan zsarnok.

A természettörvény külső szankciója abban áll, hogy a jótettet rendszerint Isten jutalma, a rosszat büntetése követi. E pontban némi eltérés mutatkozik az ó- és az újszövetség között. Az ószövetségben a lélek halhatatlanságának és az örök életnek fogalmai megvoltak ugyan, de még eléggé határozatlan, zavaros alakban. A mennyország örök jutalma, a kárhozat örök büntetése tehát nem gyakorolhatott a nép nagy tömegére akkora hatást, mint az újszövetség fényében. Azért az Úristen az ószövetségben sokkal inkább, mint jelenleg, az embereket halálinni javakkal iparkodott a jóra serkenteni és földi büntetésekkel a rossztól elriasztani. Az ószövetségben pontosabban, mint az újszövetségi üdvrendben, teljesült az Úr abbéli ígérete, hogy a törvény iránti hűség földi jutalomban, a törvény áthágása ellenben földi büntetésben fog részesülni. A pátriárkák engedelmisségét az isteni Gondviselés csodás vezetéssel, anyagi jóléttel jutalmazta, az istentelenek züllését borzalmas csapásokkal fenyegette. Ily csapások voltak a vízözön, Szodoma és Gomorra pusztulása, a tíz egyiptomi csapás. Izrael egész története Isten ezen nevelő rendszerét tükrözi vissza. Ha a nép követte törvényét, fejlődött, gyarapodott, győzedelmeskedett ellenségein; ha elfordult Istenétől, súlyos elemi és politikai csapások sújtották.

II. A Gondviselés másik nevelő eszköze a kiválasztás és elkülönítés volt. Így kiválasztotta és elkülönítette a föld egyéb népeitől Noét és családját, hogy benne az egy igaz Istenben való hitet és az őskinyilatkoztatásba vetett reményt fenntartsa. Később hasonlóképp cselekedett Ábráhámmal és fiaival és az egész zsidó néppel. Az elkülönítéssel az Úrnak kettős célja volt. Távol akarta tartani népétől a bálványimádó pogányság fertőzését és hajlandósabbá akarta tenni arra, hogy

isteni sugallatait magába felvegye és gyümölcsöztesse. Kivette Ábrahámot Mezopotámiából és a zsidó népet Egyiptomból, hogy bálványimádó környezetük példája őket meg ne mételyezze. Majd negyven évig a pusztában tartotta vissza Jákob tizenkét törzsét, hogy szívüket előkészítse törvénye elfogadására, megértésére és megkedvelésére. A pusztát, az egyedüllét Isten közelségének tudatát ébreszti az emberben. Azt hangsúlyozza az Úr Ózeás prófétánál, midőn népéről mondja: „Én majd magamhoz édesgetem és kiviszem a pusztába, hogy szívére beszéljek.” (2, 14.) Ugyanezen gondolat birta az újszövetség remetéit a világ elhagyására és vezette őket a pusztákba, hogy ott zavartalanul Istenre hallgassanak. A mély lélek szereti az egyedüllétet, és az egyedüllét mélyítőleg hat a lélekre és Isten közelébe vezeti.

III. Körülbelül 1500 évvel a megtestesülés előtt, a zsidó nép pusztai vándorlásai közben, az Őristen terjedelmes törvényt adott neki, mely hivatva volt erkölcsi, polgári és vallásos életének megfelelő, tartós formát adni.

A törvény *erkölcsi* része az úgynevezett kéttáblás törvény, másszóval az Isten tízparancsolata, mely az ember szívébe írt természettörvényt bővebb és határozottabb alakba öntötte, hogy alkalmazása könnyebb, ellenőrzése biztosabb legyen. Ez a tízparancsolat változatlanul az újszövetségbe ment át és most már közel 3500 éve minden erkölcsösségnek alapja.

A törvény *polgári* részei a család, a községek és a törzsek belső rendjét és egymáshoz való viszonyait határozzák meg.

A törvény legnagyobb része *istentiszteleti* szabályokat tartalmaz és részleteiben megállapított szertartási rendszert alapít. Az egész istentiszteleti rendnek célja az volt, hogy a népnek az anyagi javakba való elmerülését megakadályozza és lelkületét mindig jobban Istenre irányítsa. *Istent* teszi a zsidó nép egész életének: egyéni, családi, polgári és politikai életének *középpontjává*. Minthogy minden az Őré, mindent az ő akarata, törvénye szerint kell használni is. Minthogy minden, amink van, az ő ajándéka, mindenért hálát is kell adni. Minthogy mindenben Istentől függünk, mindenért könyörögni is illik. Eleven valóságkép domborodik ki az egész életnek Istennel való kapcsolata.

A zsidó szertartástörvénynek négy kiemelkedő alkat-
elemét különböztethetjük meg: a Szentírást, — a templomot,

a papságot és végre az áldozatokat. Róluk a következő fejezetben legyen szó.

11. A Szentlélek őszövétségi munkája a lelkek mélyén

I. Istennek minden más nevelő eszközénél hathatósabbnak bizonyult a megváltás előkészítésében az ő segítő és megszentelő kegyelme. A bűnbeesés után az Úr már csak Krisztus érdemeire való tekintettel engedélyezett kegyelmeket a tőle elfordult emberi nemnek. Változhatatlan örökkévalóságában mintegy egybeolvad mult, jelen és jövő. Azért attól a pillanattól kezdve, melyben a Fiúisten hajlandónak nyilatkozott az emberi nem megváltására és melyben az Atya ezt az ajánlatot elfogadta, Krisztus jövőendő érdemei már mint hatóerő álltak Isten szeme előtt és arra indították irgalmát, hogy már az őszövétségben is osztogasson kegyelmeket az emberiségnek. Ezek az őszövétségi kegyelmek mintegy előleget képeztek, melyeknek vételárát Krisztus utólag keresztdobozában egyenlítette ki.

Az őszövétség kegyelmi dinamikáját tüzetesen nem ismerjük, annyi azonban bizonyos, hogy a kegyelem akkor is dolgozott, éspedig mindenegybes ember lelkében. Akí jóakarattal fogadta a kegyelmek behatásait, segítségükkel akkor is a tökéletesség magas fokára emelkedhetett. Ezt bizonyítja a példák hosszú sorozata. Így mindjárt a romlás első okozói, a törzsszülők hosszú, töredelmes élet után Istennel kibékülve hagyták el a földet. Unokájukról: *Énoszról* azt mondja az Írás: ő „kezdé segítségül hívni az Úr nevét”. (I Móz. 4, 26.) Az eredeti héber szöveg nem egészen világos, valószínűleg azt akarja kifejezni, hogy Énosz befolyása alatt kezdte az emberiség nyilvános tisztelettel megkérlelni az Istent. Harmadik unokája: *Henoch* az ima misztikus magaslataira emelkedett: „Istennel jára és eltűnék, mert az Isten elvitte.” (U. o. 5, 24.) Mély kegyelmi élet embere volt *Noé* is, kit az Úr kinyilatkoztatásában a bárka megépítésére tanított, melynek ő és családja életük megmentését köszönhették. *Ábrahám*, mint láttuk, a törhetetlen hit és engedelmesség embere volt, ki ezekkel az erényekkel érdemelte ki az „*Isten barátja*” nevét. (Judit 8, 22.) Hozzá méltók voltak fia, *Izsák*, unokája *Jákob*, dédunokája *József*, nemkülönben *Mózes*, kit az Úr megjelenésére méltatott, csodatevő hatalommal felruházott és akire a nép Egyip-

tomból való kivezetését bízta. A bírák korában *Sámuel*, a királyok idejében *Dávid* az életszentség kitűnő példáját adták. Igaz, Dávid nagyot vétkezett, de alázatosan meg is vezekelt érte. Vallásos költeményei, a zsoltárok a misztikus irodalom legkiválóbb remekei. A makkabeusok korában, a Kr. e. II. században Isten harcosainak oly csapatával találkozunk, mely a világ legdicsebb hősei és vértanúi közé sorolandó. Meg kellene említeni a próféták seregét is. Róluk a következő pontban. Közvetlenül Krisztus születése előtt, mint az ószövetség záróköveit, találjuk *Szent Erzsébetet*, *Szent Annát* és *Joákimot*, az Úr Jézus előfutárját: *Keresztelő Szent Jánost* és áldott nevelő atyját, *Szent Józsefet*. A két utolsót a hittudósok a Szűzanya után az összes szentek legnagyobbjainak tartják. Látjuk, az ószövetség is a kegyelem ideje volt. Az ószövetség szentjei e nagy kegyelmeket nemcsak tulajdon lelkiüdvük érdekében kapták, hanem azért is, hogy a megváltás előkészítésében közreműködjenek, amint mi az újszövetségben is nemcsak magunkért részesülünk az Úr bőséges kegyelmi esőjében, hanem hogy Krisztus misztikus testének felépítésén munkálkodjunk.

II. Az I. rész 12. elmélkedésében említettük, hogy a segítő kegyelem két válfaját kell megkülönböztetnünk: a „kedvessé tevő” és az „ingyen kapott” kegyelmet. Az első abban hozza létre hatását, akinek adódott, akiben működik: kedvessé teszi az Úristen előtt. Az utóbbi ellenben azért adatik valakinek, hogy mások lelkiüdvén dolgozzék és őket Isten előtt kedvessé tegye. Az ingyen adott kegyelmek példája a csodatevő vagy jövőbe látó erő stb.

Az ószövetségi kiválasztott népre óriási irányító hatással volt a prófétizmus, a prófétai intézmény, melyben az ingyen adott kegyelmeknek egyik legkorábbi faját kell felismernünk. A próféták Isten Lelkétől sugalmazott és vezetett emberek voltak, akiket az Úristen azért választott ki, hogy egyrészt a népet súlyos eltévelyedéseiből kiragadják, másrészt a megváltói őskinyilatkoztatását teljes tisztaságában fenntartsák és tovább kiépítsék. Azért Isten őket a prófétai távolbalátás adományával áldotta meg, melynek segítségével az eljövendő Megváltó képét megdöbbenő hűséggel előre megrajzolták. Mikor aztán az Ige testté lőn és közöttünk lakozék, lehetetlen volt észre nem venni személyének és életének megegyezését a próféták előremondásaival. A próféták mintegy a Megváltó előzetes hitelesítői voltak. Hogy a keményszívű nép szavaik-

nak hitelt adjon és tanaikat kövesse, az Úr sokat közülük csodatevő hatalommal is felruházott. Mint csodatevők főképp *Illés* és *Elizeus* rendelkeztek nagy tekintéllyel. A messiási eszmény hirdetői és továbbfejlesztői a négy nagy próféta: *Izaiás*, *Jeremiás*, *Ezekiel* és *Dániel*, valamint a 12 kis próféta, kiket könyveik rövidebb terjedelme miatt nevezünk kis prófétáknak. Köztük kitűnik a próféták legutolsója: *Malakiás* eucharisztikus jövendölésével, melyben a szentmise általános elterjedését a föld egész kerekiségén hirdeti, kb. 400 évvel Krisztus előtt.

Ezeken kívül még sok más próféta és prófétanő szerepel a zsidó nép kétezer éves történetében. Egy részüknek a nevét sem őrizte meg a Szentírás. Sőt a pogány népek körében is feltűnik kivételképen a látnoki istenadomány. P. o. Bálaám személyében, aki abban az időben, midőn a választott nép Egyiptom elhagyása után a Jordán partjaihoz közeledett, megjövendölte, hogy e jövevény népből kel majd „Jákob csillaga” és hatalmába ejti a népeket. Bálaám jövendölése vezette a napkeleti bölcseket a betlehemi jászolhoz. (IV Móz. 22—24.)

4. FEJEZET

AZ ÓSZÖVETSÉG VALLÁSI INTÉZMÉNYEI

12. A Szentírás

I. Az ószövetségi zsidóföldön csak egyetlen templom volt: Jeruzsálemben. Így rendelte a törvény. De a városokban és nagyobb községekben voltak imaházak, ú. n. zsinagógák, melyekben a hívó nép az Istennek szentelt időkben megjelent közös imára és olvasmányra. Hogy mit olvastak? A *Szentírást*.

Értették alatta *szent könyveiknek* gyűjteményét. A zsidók e gyűjteménynek két részét szokták megkülönböztetni: a törvényt és a prófétákat. Törvény alatt értették Mózes öt könyvét, próféták alatt a gyűjtemény többi részét. Tárgyilag helyesebben három részre osztjuk az ószövetségi Szentírást: 1. történeti könyvekre, melyek a zsidó nép történetét adják elő. Ide sorolandók: Mózes 5 könyve, Józsué, a Bírák, Rúth, a Királyok, a Krónikák, Ezdrás, Tóbiás, Judit, Eszter, a Makkabeusok könyvei, 2., a második csoportba tartoznak a tanító tartalmú könyvek: Jób, a zsoltárok és a Bölcsesség Könyvei. 3. A harmadik rész a próféták jóvendöléseit és szónoklatait adja. A katolikus Egyházban szokásos beosztás szerint 46 könyvből tevődik össze.

II. Jellemző, hogy már régi időkben a zsidók mind ezt az egész gyűjteményt, mind annak egyes részeit a „*Szentírás*” vagy röviden „*Írás*” nevével illették. A belőle vett idézeteket pedig rendszerint ily szavakkal vezették be: „*írva van*”. Értették ezalatt, hogy az egész gyűjtemény, de még minden belőle merített idézet *Isten szavának* tekintendő. A Szentírás isteni eredete az egész zsidó népben meggyökerezett meggyőződés volt, melyről nemcsak maguk a szent könyvek, hanem világi írói is tanúskodnak, így Philó bölcsész († 40. Kr. u.) és Josephus Flavius történetíró († 100 után).

Honnan merítette a zsidó nép ezt a meggyőződését?

1. Abból, hogy a szent könyvek szerzői majdnem mind próféták voltak, Istentől sugalmazott emberek. Maguk a prófé-

ták is gyakran e szavakkal vezették be beszédeiket: „Ezt mondja az Úr” vagy „Igy szól az Úr”. Ők az Isten szócsövének tekintették magukat és annak tekintette őket a hívő nép is. A Szentírás a próféták tevékenységének maradandó lecsapódása.

2. De a próféták nemcsak a maguk szavait hirdették Isten igéjeként, hanem az egész Szentíráásra mint Isten szavára hivatkoztak. Azt lehet mondani, a későbbi próféták tekintélyükkel újból megerősítették a már meglévő szent könyveket, melyekre hivatkoztak. Ha tekintetbe vesszük, hogy sokan közülük nemcsak a jövődömondás, hanem a csodatevés hatalmával rendelkeztek, belátjuk, hogy szavuk a szent iratok tekintélyét nagy mértékben megerősítette.

III. De az ószövetségi Szentírás isteni tekintélyének legfőbb bizonyítékát az *újszövetség* nyújtja: a mi Urunk Jézus Krisztus. Ő folyton az ószövetségi szent iratokra hivatkozik mint Isten igéjére, mely az Ő küldetését, istenségét előrehirdette. Lássuk p. o. János 5, 34 s kkk. verseit: „... Én nem az emberből veszek bizonyosságot... nekem nagyobb bizonyosságom van Jánosnál”. (Keresztelő Szent Jánosnál, aki Jézust hirdette.) „...Vizsgáljátok az írásokat, mert... azok tesznek bizonyosságot rólam... Ha Mózesnek hinnétek, bizony nekem is hinnétek, mert ő énrolam írt. Ha pedig az ő írásainak nem hisztek, hogyan hisztek majd az én igémnek?” Krisztus tehát nyíltan az ószövetségi iratokra hivatkozik mint isteni küldetése bizonyítékaira. Azért mondja ismételten: „be kell teljesednie az írásnak”, (Lk. 22, 37.) „írva van” stb. (Mt. 4, 4. 6. 7. 10; 11, 10; 21, 13; 26, 24. 31; Jn. 6, 31. stb.) És egy szóval helybenhagyja az egész törvényt, midőn mondja: „Könnyebben múlik el ég és föld, mintsem a törvényből egy pont elvesszen.” (Lk. 16, 17.)

Hasonlóképp az apostolok is mindig úgy hivatkoznak az ószövetségi szent könyvekre, mint Isten csálhatatlan igéjére.

IV. Az ószövetségi iratokhoz csatolták az első keresztény századokban az apostolok és evangélisták könyveit: „Aki titeket hallgat, engem hallgat, és aki titeket megvet, engem vet meg” (Lk. 10, 16.), és „Tanúim lesztek... a föld határáig.” (Csel. 1, 8.) Az újszövetségi Szentírás összesen 27 könyvet foglal magában: 5 történetit; 4 evangéliumot és az Apostolok Cselekedeteit, 21 oktatót: az apostolok leveleit és végül egy prófétait: Szent János látomásait.

V. A tizenhatodik században, a nyugati hitszakadás korá-

ban a Szentírás körül nagy kavarodás támadt. Azok a merész férfiak, akik magukat hitújítóknak nevezték, elvetették a hagyomány tekintélyét és az Egyház csalhatatlan tanítói hivatalt, és a Szentírást az igaz hit *egyedüli* forrásának nyilvánították. Nem vették észre, mekkora ellentmondásba keveredtek ezzel saját magukkal. Mert midőn arról kellett döntenie, mely könyveket ismernek Szentírásnak, megint csak a hagyományhoz kellett fordulniok: azt mondták, azokat a könyveket veszik fel a Szentírásukba, melyeket a múlt századokban mindenütt szenteknek ismertek el. Szóval: a Szentírás a hit *egyedüli* forrása. De ezt az *egyedüli* forrást mégis csak az *elvetett* hagyományból kellett kiásniok. De különben a Szentírással sem bántak sokkal kegyeletesebben, mint a hagyománnyal: egyes szentírási könyveket kihagytak, egyes szövegeket megváltoztattak.

A csalhatatlan egyházi tanítóhivatal, hogy minden bizonytalanságnak végét vessen, a tridenti általános zsinaton az Egyház ősi kánonját (szent iratainak jegyzékét) mint hitelest megerősítette és ugyanakkor a sok évszázad óta használatos latin fordítást, az ú. n. Vulgáta szövegét hit és erkölcs dolgában tévmentesnek jelentette ki. IV. ülés. 1546 április 8.

Nem igaz, amit a protestáns táborban néha hangoztatnak, hogy az Egyház eltiltja hívőit a Szentírás olvasásától. Ellenkezőleg, buzdítja őket arra, de megkívánja, hogy kellőképp jóváhagyott kiadást használjanak.

13. A templom

I. Hogy az ószövetség szellemét és jelentőségét megértjük, egy tekintet kell vetnünk a zsidó templomra is, mely a nép vallási és társadalmi középpontját képezte. Az Egyiptomból való kivonulás után, a negyven évig tartó pusztai vándorlás alatt az Úr megparancsolta Mózesnek, hogy készítsen frigyszekrényt mint Isten jelenlétének jelképét. Benne helyezték el Istennek a nép érdekében mivelte főbb cselekedeteinek emlékeit: a két kőtáblát, melybe Sinai hegyén a tízparancsot véste, — egy edényt mannával, mellyel a népet negyven évig táplálta — és Áron csodálatosan kivirágzott pálcáját mint az Istentől neki és családjának adott papi hivatal bizonyítékát. A frigyszekrény számára készítette Mózes a nép akkori nomád életmódjának megfelelő, szétszedhető és hordozható, de

különben elég nagy és díszes Szövetség Sátorát, mely a vándorlás évei alatt a pusztában táborozó nép középpontját képezte.

Az ígélet földjének elfoglalása és a nép végleges letelepülése után Dávid király a sátor helyett nagy és díszes templom építését tervezte, de Isten parancsára a szép terv megvalósítását fiára, Salamonra bízta, aki rendkívüli bölcsesége egész erejét a templom tervébe és annak kivitelébe fektette. Hét évig, 968—961-ig épült és az ókor egyik csodájának tartották, nem annyira méretei, mint inkább pazar berendezése és dísze miatt. 400 év után II. Nabuchodonozor, Babilon királya elfoglalta Jeruzsálem városát, templomát pedig kirabolta és lerombolta, a nép nagyrészt fogságba hurcolta. 606. Hetven év után a zsidó foglyok egyrésze Zorobábel vezetése alatt visszatérhetett Palesztinába és nagy áldozatok árán a templomot újra építette, persze sokkal szerényebb alakban, 536 után. Körülbelül 20-ban Kr. e. Heródes király, kit a történelem Nagy-nak nevez, noha csak bűntényei érdemlik a nagy nevé, megkezdte a templom megnagyobbitását és átalakítását. Építkezései csak röviddel Krisztus születése előtt fejeződtek be.

II. A törvény nem akarta, hogy a zsidó nép földjén egy-nél több templom legyen. A hit egysége, tisztaságának zavar-talan biztosítása követelte ezt. A nyilvános istentiszteletnek itt kellett végbemennie. Aki másutt merészkedett ilyet tartani, azt szakadárnak tartották, esetleg fegyverrel ellene keltek. (V. ö. Józs., 22. fejj.)

Hogy pedig a népnek Jeruzsálemtől és a templomtól távol lakó része a szentélytől el ne szokják és az istentiszteletről és vele az igaz hitről meg ne feledkezzék, a törvény előírta, hogy a nép bizonyos alkalmakkor Jeruzsálembe zárandokoljon, pl. húsvétkor és az elsőszülöttek bemutatására. Így történt, hogy a nép vallásos és társadalmi élete a templommal lassan a leg-szorosabban összeforrt. A templom a nép politikai középpont-jává is lett, egységének kifejezője. Mikor Salamon halála után 975-ben a királyság két részre: Juda és Izrael országára sza-kadt, Izrael királyai arra törekedtek, hogy népüket a Jeruzsá-lembe való zárandoklástól elszoktassák. Galileában, Garizim hegyén is épült templom. De a hívő nép nem akart erről tudni és továbbra is Jeruzsálem felé húzódott. A vallás és annak központja: a templom tartotta össze a népet még a szakadás után is.

III. De a zsidó templomnak jelképes jelentése is volt:

előképe a keresztény templomnak. Mindazok a vonatkozások, melyek a jeruzsálemi templomot szentté tették — mindazok az erők, melyek azt az egész nép középpontjává tették, a mi keresztény templomainkban fokozottabb mértékben vannak meg. Nevezetesen:

1. A salamoni templom az Úristen jelenlétének helye, azt mondhatnók, lakása volt népe körében. Mikor Salamon a templomot felavatta, Isten sűrű felhő képében leszállt a szentélyre és betöltötte azt. A felhő megint eloszlott, de a nép joggal tovább is hitte, hogy sehol sincs közelebb Istenéhez, mint a jeruzsálemi templomban. És mi? Minden templomunkban jelen van a mi Urunk Jézus Krisztus, nem jelképesen, hanem személyesen: testestül, lelkestül, való emberségével, igaz istenségével. Nálunknál senki több joggal nem ismételheti Mózes szavait: „Nincs is más ilyen nagy nemzet, melyhez istenei olyan közel lennének, mint amilyen közel mihozzánk a mi Istenünk.” (V Móz. 4, 7.)

2. Az egész zsidó földön egyetlen templom volt, mely dicsekedett Isten jelenlétével. Nem is lehetett máskép. A keményszívű, anyagiasan gondolkodó nép annál kevésbé becsülte volna Isten jelenlétét, minél több helyen találta volna azt. Velünk szemben nem ilyen óvatos a mi drága Megváltónk. Akarja, hogy nemcsak minden keresztény országban, hanem hogy minden városban, községben, de még a legkisebb falucskában is legyen templom, oltár, szentségház, áldoztató kehely és abban konszekrált ostya, melynek tiszta fehérsége alá rejtí valóságos, személyes jelenlétét. Akik szeretik egymást, közel kívánnak lenni egymáshoz. Mondhatjuk: annál jobban szeret Megváltónk minket, mint az ószövetségi választott népet, minél közelebb van hozzánk.

3. Láttuk, hogy a választott nép vallásos és polgári élete a templomhoz kapcsolódott. És a mi életünk? Alighogy megszülettünk, már a templomba vittek, hogy újraszülüssünk vízből és Szentlélekből — Isten gyermekeivé. Alig ébredtünk eszünk használatára, újból odavezettek, hogy gyermekéveink bűneitől a gyónás szentségében megtisztuljunk. Majd új nagy örömnappra gyülekeztünk templomunkba: Jézus a tabernákulumból szívünkbe tért, azt avatta fel lakóházául. Később főpásztorunk ismét a templomba hívott, hogy a bérmlás szentségében a Szentlélek részeseivé tegyen. Há a fiatal ember érett megfontolás után arra a meggyőződésre jut, hogy megtalálta Isten-rendelte élettársát, ismét a templomba mennek, hogy az

oltár előtt örök hűséget esküdjenek egymásnak. Hány szentséglátogatásban, szentáldozásban, szentmisében találtunk új lelki erőt, vigaszt, bizalmat... Egész életünk templomunkhoz kapcsolódik. Ha mégis annyi a szerencsétlen ember, azért van, mert nem becsülik meg eléggé ezeket a szent kapcsolatokat és nem szerintük élnek.

14. Az ószövetségi papság

I. Szalézi Szent Ferenc azt tanítja, hogy ha az ember nem esik bűnbe és nem válik testileg-lelkileg nyomorulttá, Isten még mindig végtelen jóságosnak volna mondható, de *tényleg irgalmasnak* nem, mert irgalom a nyomorult iránt tanúsított jóság. Hasonlót mondhatunk a papságról is. Ha az ember nem vétkezik, volna ugyan istentisztelet a földön, de nem volna a mai értelemben vett papság. Az ember akkor nem szűnt volna meg Isten gyermekének lenni, a gyermek pedig nem szorul közvetítőre, hogy Atyjával társalogjon, hogy őt tisztelje, neki óhajait közölje. Csak ahol a gyermeki viszony megszakadt és a bűn az embert méltatlanságáról meggyőzte, van szüksége közvetítőre, papra, hogy Istennel közlekedjék.

A pap közvetítő Isten és ember között. Irgalma indította az Istent arra, hogy a papság fogalmát és intézményét az emberrel közölje. Az ószövetségi papság az Isten irgalmának műve, arra rendelve, hogy könyörületét az emberekkel, és azoknak hódolatát, áldozatait, könyörgéseit az Istennel közvetítse. Előrevetett árnyéka, előképe volt a Megváltónak, akit az Úristen már a paradicsom küszöbén ígért, hogy közvetítő legyen a jogosan haragvó Isten és a bűnös emberiség között.

II. A legrégibb időkben a családok és törzsek fejei szerepeltek papokként. Ők mutatták be az Isten iránti hódolatot kifejező áldozatokat. Így tett Noé, Ábrahám, Izsák, Jákob. A mózesi törvény az összes isztentiszteleti ténykedéseket Lévi törzsére, a magasabbrangú szent cselekményeket a szintén Lévi törzséhez tartozó Áron családjára bízta. Csak Áron fiai számítottak papoknak. Mindenki másnak szigorúan meg volt tiltva papi cselekedeteket végezni. Saul, a zsidók első királya, épp azért lett kegyvesztessé Isten előtt, mert Galgalában a filiszteusokkal vívandó ütközet előtt nem várta be a késlekedő Sámuelet, hanem maga mutatta be a szokásos áldozatot. Pedig nem könnyelműségből tette, hanem attól tartott, hogy ha

tovább halogatja a támadást, kockáztatná az egész hadjárat sikerét. (I Kir. 13.)

III. A Tóra (a. m. mózesi törvény) ez intézkedése kizárlagos, kasztszerű jelleget adott a zsidó papságnak. Miért? Két okot hozhatunk fel magyarázatára.

1. A mózesi istentisztelet rendje nagyon körülményes, aprólékos volt. Pontos betartása kellő iskolázottságot és gyakorlatot követelt. Attól is kellett tartani, hogy a szomszéd pogány népek babonái átszivárognak a választott népbe és istentiszteletüket megfertőzik. Oly időben, amikor a mai értelemben vett iskolákról szó sem lehetett, legegyszerűbbnek látszott a szent szertartásokat egy család és törzs konzervatív erőire bízni, melyekben a szent tan és gyakorlat apáról fiúra szállhatott, és melynek tagjai a szent szolgálatban becsületüket és büszkeségüket látták. 2. De a zsidó papság említett elzárkózottságának még mélyebb okát látjuk az ószövetség szigorú, rideg jellegében. Szertartásai folyton arra figyelmeztetik a népet, hogy bűnei még nincsenek törlesztve, hogy Istennek még van tömérdek oka haragudni, még bünbánatra, vezeklésre van szükség. Erre céloz Lévi és Áron kiválasztása is. Nem akart kitüntetést lenni, melyre sem Lévi, sem Áron nem szolgált rá. (V. ö. I Móz. 49, 5; II 32.) Hanem a nép többi törzsének kizárása az istentiszteleti cselekvésből a töredelmet, alázatot, bünbánatot akarta nagyra nevelni. A papoknak és levitáknak elkülönítése a gazdasági életre is áttért: „A papoknak, a levitáknak... ne legyen osztályrészük és örökségük, mint a többi izraelitáknak (t. i. a földből), hanem... maga az Úr az ő örökségük.” (V Móz. 18, 1.) Csak lakóhelyeket és belsőségeket kaptak és részesedést a néptől Istennek fizetendő tizedben és az áldozatokban. A gazdasági különállás természetesen társadalmi elszigeteléshez is vezetett. Az isteni törvényhozó így is akarta, hogy szolgálóinak annál több alkalmuk és kedvük legyen a szent könyvekkel és szertartásokkal foglalkozni. Az ószövetség e tekintetben is az újnak előképe, melynek papjait az Egyház arra kötelezi, hogy magukat kimondottan világi ügyektől és szórakozásoktól távol tartsák, szaktudományaikat ellenben soha abba ne hagyják. (CJC. 137 skk. kánonok.)

IV. Végre meg kell említenünk a Tórának egy utolsó követelését, melyet papjaival szemben támaszt: hogy *szentek* legyenek. „Mondá az Úr Mózesnek: Szólj a papokhoz, Áron fiaihoz: ... Szentek legyenek Istenüknek, meg ne szent-

ségtelenítsék nevét, mert az Úr tűzáldozatait, Istenük kenyérét áldozzák s azért *szenteknek kell lenniök.*" (III Móz. 21, 6.) Igaz, a szentség és tisztaság, melyet az ószövetség papjaitól ezen és hasonló helyeken megkövetel, nem az az eszményi, erkölcsi tökéletesség, melyet az újszövetségben „szentség”-nek nevezünk, hanem inkább a Tóra előírásainak, főképp tisztálkodásainak megtartását jelenti. De meg kell engedni, hogy ezeknek az aprólékos szertartási törvényeknek pontos megtartása nem csekély hűséget és önmegtagadást követelt. Állhatatos megtartásuk tehát hűségre vallott és tökéletességre nevelt. Pedig az áldozati és egyéb szertartási cselekvények, melyeket a törvény a levitákra és papokra bízott, inkább külsőségek voltak, melyeknek szentsége abban rejlett, hogy Krisztust, a kegyelem jövőbeli szerzőjét és megváltó cselekedeteit halványan jelképezték. Az isteni kegyelem kincseit az ószövetség nem bízta papjaira, mint ahogy az újszövetség papjai tényleg azok osztogatói és „sáfárai”. Az újszövetség azért bensősége-sebb életszentséget követel papjaitól, mint az ószövetség. Ezt hangsúlyozza Szent Pál (I Kor. 4, 1—2): „Úgy tekintsen minket az ember, mint Krisztus szolgáit és Isten titkainak sáfárait. Itt már megkíváncsítják a sáfároktól, hogy kik hűségesnek találhatók.”

15. Az ószövetségi áldozatok

I. Aki csak némileg ismeri az ószövetség történetét, tudja, hogy istentiszteletének kimagasló részét az áldozatok képezték. A törzsszülők idejétől Krisztus Urunkig tapasztaljuk, hogy ahol a választott nép Istenét tisztelni, imádni, kiengesztelni akarta, áldozatokat mutatott be.

A legrégebbi áldozat, melyről a Szentírás megemlékezik, Káin és Ábelé. Abból áldoztak, amivel rendelkeztek: a földműves a föld termékeit mutatta be, Ábel, a pásztor, nyája javából választott áldozatot. Alig hihető, hogy a két fiú magától jött volna az áldozat gondolatára. Sokkal valószínűbb, hogy követték szüleik példáját. Biztosnak vehetjük, hogy már Ádám is áldozattal hódolt Teremtőjének. (I. Móz. 4.)

Noé, mihielyt a vízözön elmúltával bárkáját elhagyta, oltárt épített és a magával vitt tiszta állatokból hálaáldozatot mutatott be Megmentőjének.

Ábrahám, miután Isten parancsára elhagyta Mezopotámiát és Kánaán földjére lépett, Szichem közelében isteni látomás-

ban részesült. Az Úr megígérte neki: „A te ivadékodnak adom majd e földet.” (U. o. 12, 7.) Hálája jeléül a pátriárka oltárt épített az Úrnak. Hasonlóképen cselekedett Betel vidékén és Hebronban is. Valószínű, hogy nem elégedett meg az oltár építésével, hanem nyájából áldozatot is mutatott be. Ebben az időben elámita rablóbandák fosztogatták a Jordán vidékét. Ábrahám unokaöccsét, Lótót is foglyul ejtették. Ábrahám élete kockáztatásával megszabadította rokonát és zsákmánnyal terhelve tért vissza merész hadivállalkozásából. Melkizedek, Sálelem — úgylátszik, Jeruzsálem — királya, a győző elé sietett, hogy őt üdvözlje és hálául kenyér- és boráldozatot mutatott be a Mindenhatónak. Az ószövetség legfenségesebb áldozatát Ábrahám a Mória hegyén mutatta be. Az Úr parancsára kész volt Izsák fiát égő áldozatul felajánlani. De az Úristen csak próbára akarta tenni szolgája hűségét és az utolsó pillanatban megakadályozta az áldozat végrehajtását, mire Ábrahám egy koszt áldozott. Az egész ószövetségben nincs más áldozat, mely a keresztáldozatot oly megrázó módon előképezte, mint a mória-hegyi.

Az áldozatok szokását a választott nép egyiptomi tartózkodása alatt is folytatta. Mózes e szavakkal kérte a fáraótól a zsidó nép szabadonbocsátását: „Ezt üzeni az Úr, Izrael Istene: Engedd el népemet, hogy áldozzék nekem a pusztában.” (II Móz. 5, 1.) A Királyok I. könyvének 13. fejezete arról látszik tanúskodni, hogy az izraeliták az ellenségekkel vívandó csaták előtt is szoktak áldozatokat bemutatni, Isten segítségének ki-
esdeklésére.

II. Később a mózesi törvény pontosan meghatározta az áldozatok helyét, idejét, módját és fajait.

A hivatalos áldozat rendes *helye* ezentúl a frigyszekrény előtti tér, később, Salamon idejétől kezdve a jeruzsálemi templom volt. (III Móz. 17.) A más helyen bemutatott áldozat szakadárság vagy bálványimádás gyanúját keltette. (V. ö. Józs. 22.) A templomban minden reggel és este egy-egy bárányt áldoztak, szombati napon kettőt. Unnepnapokon néha kétszáz marhát is áldoztak.

Az áldozatok *bemutatói* a papok voltak, a leviták segítkeztek.

Részletesen előírja a törvény az áldozatok *anyagát* is. Voltak véres és vértelen áldozatok. Az előbbi anyagát melegvérű állatok képezték: szarvasmarhák, bárányok, kosok, kecskék, galambok. Mindig hibátlan, meghatározott korú, rend-

szerint himnemű állatot kellett áldozat tárgyául használni. Egyes esetekben meg volt engedve a tehén bemutatása is. A vértelen áldozatok tárgyai: liszt, kenyér, bor, tömjén.

Céljukat tekintve háromféle áldozatot kell megkülönböztetnünk:

1. Az egészen égő áldozatokat, melyeknél az egész állatot, bőre nélkül, elégették. Célja az Úr imádása.

2. Az engesztelő áldozatokat, elégtételül szándékos bűn vagy nem szándékos gyengeségért, tévedésért. Ide számítandók a gyermekágyas asszony és a meggyógyult bélpoklos áldozatai is.

3. A békeáldozatokat, hálaadásul vagy fogadalomkép.

III. Az ószövetségi áldozatoknak igen nagy jelentőségük volt. Azt lehet mondani, az áldozat képezte a mózesi szertartások középpontját. Kitűnik ez a részletekbe bocsátkozó előírásokból, melyekkel a törvény az áldozatok szertartásait szabályozza. Erről tanúskodnak a szigorú szavak, melyekkel a papoknak és levitáknak meghagyja az előírások legpontosabb betartását. Isten kemény büntetésekkel fenyegeti a hűtleneket. Izaiásnál p. o. így szól: „Mert én, az Úr, az igazságot szeretem, és az égő áldozatban is gyűlölöm az igazságtalan szerzeményt.” (61, 8.) Héli főpapot keményen megdorgálta, mert papi fiai visszaéléseit meg nem akadályozta, és családját a főpapságtól megfosztotta. (I Kir. 2. és 4.) Az áldozatok kiváló jelentőségét elárulják azok a kifejezések is, melyekkel a Szentírás Istennek helyes bemutatásuk felett érzett örömét ecseteli. Így Noé áldozatának „kedves illatát” érezvén, mondá az Úr: „Nem átkozom meg többé a földet az ember miatt.” (I Móz. 8, 21.) Mózes III. 1, 9. pedig megparancsolja a papoknak: égessék el az oltáron az áldozatokat „kedves illatul az Úrnak”.

Felmerül a kérdés, honnét rendelkeztek az ószövetségi áldozatok azzal az erővel, hogy Isten szívét megörvendeztesék? A kérdés bővebb tárgyalást igényel, melynek a következő fejezetet szenteljük. — Ha pedig már az ószövetségi anyagi áldozatok oly kedvesek voltak Istennek, mekkora értéke lehet az újszövetség igazán isteni áldozatának?

5. FEJEZET

AZ ÁLDOZAT LÉNYEGE ÉS EREJE

16. Az áldozat alkatelemei

I. Láttuk, hogy az áldozat a mózesi vallásnak *lényeges* alkatrésze. A zsidó vallás el sem képzelhető áldozat nélkül. A legtöbb ismert vallás ismeri az áldozat fogalmát. Csak az eredeti buddhizmus, az iszlám és a protestáns vallásrendszerek nélkülözik az áldozatokat. Hozzásorolható a neojudaizmus is, ha róla mint vallásrendszerről egyáltalában még beszélhetünk. Hogy a kereszténység legősibb formájának az áldozat *lényeges* alkatrésze, arról legfeljebb az vitatkozhatik, aki nem ismeri a keresztényüldözések három százados történetét, aki nem tud a katakombák életéről, aki nem tanulmányozta az őskeresztény irodalmat és a patrisztikát. A mondottakból világos, hogy az áldozat *lényegének* és *hatóerejének* ismerete nemcsak az őszövétség, hanem a kereszténység megértésére is feltétlenül szükséges. Krisztus Urunk megváltói szerepét csak az képes méltányolni, aki tudja, mi az áldozat és miből meríti Isten akaratára gyakorolt hatását.

Áldozatnak — tág vallási értelemben — az Istennek ajánlott ajándékot nevezzük. Két alkatelemét kell megkülönböztetnünk: egy külsőt, anyagit és egy belsőt, szellemi. Az első az áldozat tárgyát képezi, az utóbbi az áldozó lelkülete, mely őt az áldozat bemutatására indítja. Amint a test és lélek együtt alkotják az embert, úgy az áldozat is csak akkor jön létre, ha megfelelő áldozati tárgyat ajánl fel a helyes lelkület. Lássuk a két alkatelemet külön-külön.

II. Alkalmas áldozati tárgyat képez minden, ami értékkel bír Isten és ember előtt. Értéktelen dolog felajánlása inkább az Úristennek megcsúfolása, mint megtiszteltetése. Értékes pedig ember előtt minden, ami élete fenntartására szolgál, ami életét kedvesebbé, erősebbé teszi, ami megbecsülését embertársai körében előmozdítja. Isten előtt pedig értékkel bír minden teremtménye. „Mert szereted mindazt, ami van; mitsem

útálsz abból, amit alkottál; mert ha gyűlöltél volna bármit is, meg sem teremtetted, meg sem alkottad volna." (Bölcs. 11, 25.) Isten nemtetszésének tárgya teremtett dolog csak annyiban lehet, amennyiben a teremtett szabadakarat azt Isten akarata ellen használja, azaz vele visszaél.

De még más feltétel kell hogy megvalósuljon az áldozat tárgyában: Az ember csak azt mutathatja be áldozatul, ami az övé, ami *tulajdonát* képezi. Idegen dolgot, amint azt el nem ajándékozhatjuk, úgy Istennek fel sem áldozhatjuk, mert — mint említettük — az áldozat Istennek felajánlott ajándék.

III. Az áldozat második alkateleme szellemi: a *lelkület*, mellyel áldozatunkat Istennek bemutatjuk. Az ajándékozás lelki ténye kettőt foglal magában: 1. a tulajdonos a dologról *lemond*. 2. Azt átruházza az adományosra. A két mozzanat emberek közti ajándékozásnál rendszerint egybeesik. Az ajándékozó azért és azáltal mond le tulajdonáról, hogy azt a másakra átruházza. Másképp az áldozatban. Nincs nehézség abban, hogy az ember az áldozat tárgyáról lemondjon. De nehezen érthető, mikép lehessen a tulajdonjogot, melyről az áldozó lemondott, Istenre átruházni. Mert ily átruházás csak annak javára történhetik, aki eddig a kérdéses dolognak tulajdonosa nem volt. Isten pedig mindennek legfőbb Ura és tulajdonosa. Minden, amit sajátunknak nevezünk, sokkal erősebb jogcímen az Istené, mint a mienk. Isten legfőbb tulajdonjogával szemben minden emberi tulajdon alig más, mint élvezeti jog. Azért némi ellentmondás látszik abban rejleni, hogy mi emberek Istennek valamit adományozunk, ami sokkal magasabb jogcímen úgyis az övé.

A nép ezt a nehézséget talán nem látja át tisztán, de némileg megsejti. Tény, hogy az emberek egymás közti adományoknál inkább a tulajdon átruházását veszik figyelembe mint lényegest. Ellenben az Istennek felajánlott áldozatoknál inkább a felajánló *lemondását* hangsúlyozzák, valószínűleg annak tudatalatti befolyása alatt, hogy Istennel szemben a tulajdon átruházása alig lehetséges. Azt lehet mondani, hogy a nép „*áldozat*” alatt főképp *lemondást* ért. Az áldozat fogalma ezzel némi megszorítást, eltolódást szenved.

IV. Ha azonban behatóbban mérlegeljük a felvetett kérdést, azt kell mondanunk, hogy az említett fogalmi eltolódás helytelen és az áldozat fogalmának valóságos megcsonkítása. Mert minden igazi áldozat nemcsak lemondás, hanem valóságos adomány is, mellyel az ember bizonyos mértékben szegé-

nyebb lesz, Isten ellenben gazdagszik. Csakhogy Isten nem azzal az anyagi tárggyal gazdagszik, melyről az ember lemond, hanem sokkal nagyobb szellemi értékkel. És hogy ezt mindjárt itt tisztázzuk, Isten *nem belsőleg* gazdagszik áldozataink által, mert ez végtelen tökéletességével ellenkezne, hanem növekszik az Ő *külső* dicsősége, mely abban áll, hogy teremtményei az Ő jóságát jobban megismerik és szeretik. Hogy ezt megért-sük, emlékezzünk vissza arra, hogy a legértékesebb kincs, melyet a Teremtő az emberre bízott, a *szabadakarata*. Ezt azért adta, hogy az ember önkéntes szolgálatában neki ismét vissza-adja. Ez az a külső dicsőség, melyért az embert teremtette. A többi javak, melyeket az emberre bízott, csak arra valók, hogy azokat Isten szolgálatára felhasználja. Az Isten az ember-től egyet akar: az ő szabadakarátát. Mellette az anyagi javak Isten szemében igazán értéktelenek. Márpedig minden igazi áldozatban az ember *szabadakarátát* adja Istenének kisebb-nagyobb mértékben. És ebben a mértékben gyarapszik Isten külső dicsősége.

Erről behatóbban a következő elmélkedésben.

17. Az áldozat mint akaratí tény

I. Az ószövetségben használatos áldozati tárgyak: marhák és juhok, galambok, kenyér, liszt és só, oly népnél, mely kizárólag mezőgazdaságból és állattenyésztésből él, nem csekély megbecsülésnek örvendtek, mint verejtékes munkája eredményei és életének fő fenntartói. Amikor a nép ezeket Istennek bemutatta, saját magát azok élvezetétől megfosztotta. A külső áldozat tehát mindig belső áldozatot, önmegtagadás! is jelentett. A kenyérrel, borral, báránnyal az illető saját énjének egy darabját is az oltárra helyezte. Amint az önzés az embert Istentől elszakítja, úgy az önmegtagadás alkalmas arra, hogy őt Istenhez visszavezesse. Minden áldozatban az akaratnak kettős megnyilatkozását kell látnunk: 1. a törekvést, hogy Istenhez közelebb férközzék, és 2. a tetté vált elhatározást, hogy ezért saját előnyéről is lemond. És minthogy az Úrnál semmi sem lehetetlen, ha nem, hogy az ember őszinte jóakarátát megvesse, arra méltatta ezeket a magában véve csekélyértékű áldozatokat, hogy örömmel és szeretettel tekintsen rájuk, vagy inkább azokra, akik jobbak hiányában ezeket hozták tiszteletére. Az áldozatnak ez az eredménye nem tárgyi erejéből, hanem a bemutató személyes teljesítményéből keletkezik (non ex opere operato, sed ex opere operantis).

Nyilvánvaló ebből, hogy az áldozatnak Isten előtti értéke nem mindig az áldozati tárggyal arányos. Ezt tanította Krisztus is. Láttá, hogy dobja a nép alamizsnáját a perselybe. Gazdagok nagy összeget adtak. Egy szegény özvegy két fillért. Mondá Jézus: „Bizony mondom nektek, hogy e szegény özvegy többet adott mindazoknál... mert azok mind abból adtak, amiben bővelkedtek, ez pedig az ő szegénységéből belevetette mindenét, amije volt, egész élnivalóját.” (Mk. 12, 41. kk.)

II. De nemcsak a megélhetés, az anyagi érdek adja meg az áldozati tárgy értékét, sok esetben inkább érzelmi vagy értelmi indokok. Egy leány díszes aranynyakláncot és függőt örökölt édesanyjától. Nagyon szereti az ékszert csinos volta miatt, de még inkább, mert korán elhalt szülője utolsó emléke. Odaadja Istennek. Az aranytárgy magában véve Isten előtt alig bír értékkel. De a leány, amidőn Istenért lemond róla, akaratának azt a részét, mellyel eddig az emléket szerette és magáénak vallotta, most Istenére irányítja. Szívének az a porcikája, — hogy képletesen szóljak — mellyel eddig a csecsebecsét szerette, most már szintén Istenét szereti. Isten külső dicsősége gyarapodott.

Még inkább szembetűnő Isten külső dicsőségének növekedése, ha az istenfő leány az ékszer árát p. o. a misszióknak adja. A tárgyról való lemondásával terjed Isten dicsősége az adakozó szívében, mert Istenét most még jobban szereti, még kizárólagosabban Neki él, mint eddig. De a misszióknak juttatott nem csekély adományával eléri azt is, hogy Krisztus világossága oly lelkekre is kiterjed, akik eddig a halál árnyékában ültek: ezek is megismerik, ezek is szeretik majd a Istent, ők is terjesztik külső dicsőségét.

III. Még inkább gyarapszik Isten külső dicsősége, ha az áldozat tárgya nem anyagi dolog, mint az előbbi esetben, hanem maga az adakozó személye. Szójjuk tovább az előbbi pontban kezdett esetet. A jó leány nagylelkű áldozata Isten tetszését aratta. Jutalmul bőségesebb segítő kegyelmeket ad neki. A leány közreműködik velük, imaélete lassacskán buzgóbb lesz, egyes kis tökéletlenségeiről leszokik, több örömet lel vallásos gyakorlatokban, olvasmányokban, elmélkedésekben. Annál kevésbé szívleli már a világ hitvány szórakozásait... Mintha utálná azokat, pedig nemrég még annyira tudott nekik örülni... És nemsokára hallja lelke mélyén: Jer, kövess engem. Az első nagyobb áldozat jutalma: meghívás még nagyobb, egész életre szóló áldozatra. Igen, nemritkán ez az Úr

útja! A leány enged az égi hívásnak. Lemond vagyonáról, hogy szegény lehessen a szegény Jézussal, — lemond legnemesebb személyes vonzalmairól, hogy makulátlan szívet ajánlhasson fel isteni Jegyesének, — lemond akaratáról, hogy a szent engedelmesség útján már csak Isten akaratát teljesítse... Nem teljes, tökéletes áldozat ez? Ki a megmondhatója, mennyivel gyarapszik ezáltal Isten külső dicsősége egy egész hosszú emberéleten át!

IV. Az előbbinél alig kisebb, de semmiesetre sem kevésbé értékes áldozat, ha a fiatalember Isten hívó szózatát követve, tiszta szándékból és minden világi mellékgondolat nélkül papi pályára lép. Lemond a világ élvezeteiről, a családi élet örömeiről, az emberek elismeréséről, — hogy az Oltáriszentség őrzője, a szentmise bemutatója, tévelygő lelkek vezére, Isten ígéjének hirdetője és nyájának pásztora lehessen. Minden ténykedése Isten dicsőségére irányul. Mennyit nyer Isten dicsősége ily ifjú áldozatában!

V. Még nagyobb áldozat, ha valaki vérét és életét adja tanúságul annak, hogy hisz szent vallásunk igazában. Hitbeli meggyőződését megpecsételi vérével. Mily megrendítő látvány a vértanúság az elvetemült nagyvilágnak! Hogy magyarázza ezt a hősies nagylelkűséget? Hogy értse a vértanú túlvilági nyugalmat és békéjét a halál pillanatában? Mily végrevényes cáfolata mindez az emberfiak kéjhajhászatának? Mily megcáfolhatatlan bizonyítéka a kegyelem mindent meghaladó erejének?...

Mindez Isten dicsősége!

18. Az áldozatok misztikus ereje

I. Kétségtelen, hogy az áldozat bizonyos értéket és erőt az áldozó lelkiületéből merít. A felajánló az áldozat tárgyával kisebb-nagyobb mértékben akaratát is átadja Istennek, ez pedig külső dicsőségének gyarapodását jelenti, melyet Isten kegyelemmel jutalmaz. Tévedés volna azonban, ha az áldozat hatását kizárólag a bemutató személyes teljesítményéből származó erőre korlátoznók. Minden Isten akarata szerinti áldozatban, legyen akár ó-, akár újszövetségi, sokkal nagyobb *misztikus* erő rejlik, melyet az isteni Főpap egyetlen keresztáldozatából merít.

Az utolsó vacsora után Krisztus így fohászzkodott menyegyei Atyjához: „Én óérettük” — tanítványaimért — „szente-

lem magamat, hogy ők is meg legyenek szentelve az igazságban.” (Jn. 17, 19.) A szentírásmagyarázók felvetik a kérdést, mit kelljen érteni Krisztus szava alatt: „szentelem magamat”? Szent Ágoston a szót szoros értelmében veszi: szentelem magam, a. m. szentté teszem magam, hogy tanítványaim is szentté lehessenek. Szentté lesz az ember, ha Isten akaratát teljesíti. Minél teljesebben adja át akaratát Istennek, annál szentebb. De az akaratnak ez a teljes átadása egyszersmind a legtökéletesebb áldozat is. Krisztusnak önfeláldozása akaratának teljes átadása volt. Kínszenvedése, kereszthalála már ennek az akaratát adásnak következménye volt. Azért Aranyszájú Szent János és Szent Tamás nagyon helyesen így magyarázzák az idézett helyet: Én feláldozom magamat tanítványaimért a kereszten, hogy ők is feláldozzák magukat apostoli működésükben és vértanúságukban. Krisztus áldozata kell hogy megelőzze az apostolokét: az adja meg nekik a szükséges kegyelmet és a szeretet példáját, mert csak kegyelem és szeretet képes az embert akkora nagylelkűségre gyullasztani. A keresztség áldozat a kegyelem és a szeretet örök forrása. Krisztus tanítása szerint tehát az apostolok személyes áldozatai misztikus egységben és összefüggésben állnak kereszthalálával. Mondható-e ugyanaz minden más áldozatról is?

II. Nézzük az ószövetségi áldozatokat. Az Úristen maga rendelte azokat. Bölcsesége úgy határozta meg azok formáját és módját, hogy mélységes hasonlatosságuk legyen azokkal a megváltó tettekkel, melyeket Egyszülötte az idők teljében véghez akart vinni. A véres áldozatok előre emlékeztették az Atyát, hogy Fia — Isten Báránya — szintén vérét fogja hullatni embertestvéreiért. És a kenyér és a bor bemutatása figyelmeztette arra a vérontás nélküli áldozatra, mellyel Fia keresztség áldozatát a földkerekség minden részében a világ végezetéig meg fogja újítani. A megváltásnak ez az ószövetségi megjelenítése arra indította az Atyát, hogy jogos haragját visszafojtsa és az embereknek kegyelmezzen. Ez az ószövetségi áldozatok kegyelmi dinamikája.

Önként felvetődik a kétely: Isten, kinek legjellegzetesebb tulajdonsága a jósága, gyönyörködhetik-e az ártatlan báránycák vérében és halálos kínjában? És ha azt válaszoljuk, hogy mindennek azért kellett történnie, hogy Krisztus keresztség áldozatát előre jelezze, ezzel még csak fokozzuk a felvetett nehézséget. A legszeretőbb Atya megelégedéssel szemlélhette Gol-

gota áldozatát? Egyszülötte haláltusáját? Földre csurgó véré? Kőszívű ember is visszaborzad ily jelenet láttára!

Jézus e szavakkal fordult az őt sirató asszonyokhoz: „Ne miattam sírjatok, hanem sírjatok magatok és gyermekeitek felett... Mert ha a zöldelő fával ezt cselekszik, mi lesz a szárazzal?” (Lk. 23, 28. 31.) Nem hibáztatja az asszonyok részvétét, de figyelmezteti őket, hogy ha a bűn benne, ki csak azért vette magára, hogy másokért eleget tegyen, ily borzalmas hatásokat érlel meg, mik lesznek hatásai azokban, kikből végleg kiveszett a kegyelem, mint a nedv a száraz rőzséből? A kárhozat kínjai még borzalmasabbak, mint Krisztus szenvedései... Isten mindig örül a jónak, soha a rossznak. Krisztus áldozata pedig óriási jó, mert milliókat ment meg a kárhozattól. Ezért fogadta el az Atya Fiának nagylelkű ajánlatát az emberiség megváltására és azért rendelte el annak előképeit az ószövetségben.

III. Az újszövetségnek csak egy *hivatalos* áldozata van: a szentmise. Tárgyilag megegyezik a keresztdózzattal. Ugyanazt a krisztusi testet és vért, ugyanazt az emberi természetet mutatjuk be oltárainkon, melyet Krisztus a kereszfán feláldozott. Csak két pontban van különbség. Más a *módja*: Krisztus dicsőült emberi természete most már nem szenvedhet, nem vérezhet el, meg nem halhat. Vérontás nélkül újítjuk meg a Golgota véres áldozatát. De más a *hatás* is. Krisztus akkor még zarándok állapotban volt, tehát érdemekeket szerzett. A mennyországban már nem szerezhethet új érdemekeket. Azért a miseáldozat már nem jelent Krisztusnak új érdemekeket, hanem már meglevő érdemeit árasztja azokra, akik benne résztvesznek. A miseáldozat hatása tehát teljesen a keresztdózzattól függ, de már nem mint előkép, hanem mint tényleges megújítás. Már nem árnyék, mint az ószövetségi áldozatok, hanem valóság.

IV. Habár az újszövetségnek csak egy a nyilvános áldozata: a szentmise, a *személyes* áldozatoknak se szeri, se száma. Joggal mondják: a lelki életnek mindennapi kenyere az áldozat. Szent Pál pedig ezt írja a kolosszeieknek: „Örömet szenvedek értetek és kiegészítem testemben azt, ami híja van Krisztus szenvedéseinek, az ő teste, az Egyház javára.” (1, 24.) A szenvedő keresztyén külsőleg, belsőleg *hasonlít* Isten szenvedő Fiához. Külsőleg: mert szenved, — belsőleg: ha úgy szenved, mint Krisztus: az Atya szent akaratában való teljes megnyugvással. Azért az Atya kimondhatatlan örömmel tekint az Egy-

szülötte hasonlatosságát magára öltött fogadott gyermekére. Szenvedéseit nagy érdemnek számítja és kiváló kegyelmekkel jutalmazza. Tehát nemcsak az ószövetségi áldozatok és az újszövetségi szentmiseáldozat, hanem személyes áldozataink is értéküket, erejüket, hatásukat a Megváltó keresztáldozatából merítik, mellyel misztikus összefüggésben állnak. A keresztáldozat minden örök, lelki érték forrása.

19. Az áldozat mint lelki követelmény

Említettük már, hogy nemcsak a választott népnél, hanem a pogányoknál is találkozunk az áldozatok fogalmával és szokásával. Hogyan került az áldozat gondolata hozzájuk? Talán mint az őskinyilatkoztatás egy régi csökevénye? Lehetséges. De régi hagyományok és szokások csak akkor szoktak egy nép eszmevilágában továbbélni, ha a nép anyagi és szellemi igényeinek megfelelnek. Ha testi vagy lelki szükségleteiknek megfelelnek.

A pogányok lelkében is tovább élt a természetörvény, melyet a Teremtő az ember szívébe írt, amint Szent Pál mondja (Róm. 2, 15.), és a lelkiismeret szava nem engedte őket megnyugodni bűneikben. „Nincs békéjük az istenteleneknek, — úgymond az Úr.” (Iz. 48, 22; 57, 21.) Nem is lehet máskép. A lelkiismeret olyan, mint egy istenalkotta, hihetetlen érzékenyséű tükör, mely akarva, nem akarva mutatja a lélek igazi állapotát. A bűnös elé állítja gonoszságát és figyelmezteti, hogy ellene fel van háborodva Az, aki tetteinek legfőbb bírója, földi és örök sorsának feltétlen intézője. Titkos félelem járja át a lelkét... Szeretne menekülni nyomorult lelki állapotából. De hogyan? Két út nyílik előtte.

Az első: el kell hallgattatni a lelkiismeretet. Megpróbálja. De meggyőződik arról, hogy a lelkiismeret nem más, mint Istennek a lélekbe beépített hangszórója. Míg Istenben hisz, lelkiismerete is meg fog szólalni. Neki támad tehát Istenének. A mennyországba nem érnek fel mérges nyilai. Sebj! Csináljon az Isten a mennyországban, amit akar, csak lelkének hagyjon békét. Abból akarja őt kiirtani. Elhitesi tehát magával, hogy nincsen Isten és hogy amit lelkiismeretnek hívnak, nem más, mint ferde nevelés szülte rögeszme. Kezdetben látszólag siker kísérí konok igyekezetét. Már-már azt hiszi, hogy lelke megnyugodott és békében élvezheti bűnös gyönyöreit. De nem! Istentagadás és lelkiismeret elhallgattatás zsarnokság, melyet az akarat és értelem ellen gyakorol. Pedig minden zsarnokság

természetellenes, azért nem is tarthat soká. Előbb-utóbb a lélek széjjelfeszíti az értelmet lenyűgöző bilincseket és újból felhangzik benne az isteni igazság harsány szava: „Tévedtünk! Letértünk az igazság útjáról!” (Bölcs. 5, 6.) Az első út vészes lelki összeomlásba vezet a követőit.

II. Az emberek nagyrésze okosabb, semhogy ezen úton messze haladna. Inkább követi a másikat. Belátja, hogy Istene, Teremtője ellen hiába küszködik. Nem marad más hátra: meg kell kérlelni Őt az elkövetett bűnökért. De hogyan? Úgy szeretne tenni, mint régebben a legyőzöttek. Győzedelmes ellenségük elé siettek, lábaihoz rakták ezüstüket, aranyukat, kincseiket: fogadja el mindezt, csak hagyja meg életüket. Így tesznek Istennel is. Felajánlanak neki valamely értékes dolgot, hogy fogadja el elégtételül bűneikért és annak fejében mondjon le jogos haragjáról. Ez *áldozat*, melyben a bűn tudatától megkínzott, de Istenhez visszavágyó lélek nyugalmat keres.

III. Téves volna azt hinni, hogy csak a bűn tudata veszi a lelket az áldozat eszméjére. Az ártatlan lélek még inkább alkalmas arra, hogy az áldozat szükségét belássa és neki engedjen. Az eredeti bűn után persze már nem beszélhetünk teljes ártatlanságról, hacsak nem vonatkoztatjuk Szűz Máriára. Minden más emberről csak viszonylagos értelemben használhatjuk a szót, értve alatta azt, aki súlyos bűnököt nem, bocsánatosat sem szokásszerűen követ el. Az így értett ártatlanságnak persze igen sok a különböző foka. És minél nagyobb a lélek ártatlansága, annál inkább megérti az áldozat nélkülözhetetlenségét.

Az ártatlan egyrészt ment azon lelki homálytól, mely a bűnösben megnehezíti az Isten megismerését, — másrészt az Isten rendszerint bőségesebben árasztja rá kegyelmeit: nagyobb benne a természetfeletti világosság. „Boldogok a tisztaszívűek, mert ők meg fogják látni az Istent.” (Mt. 5, 8.) Ily lélek belátja, hogy mint Isten teremtménye köteles neki szolgálni, magát Neki alávetni, Őt imádni. Keresi, hogy teljesíthetné ezt a kötelességét? Nem azzal-e, ha Istennek valami szépet, valami kiválót felajánl? Ha valamelyik szeretett vagyontárgyáról lemond Istenért vagy személyes erőit, képességeit az ő szolgálatába állítja. Így ébred az *imádó* áldozat fogalmára.

Meggyőződik arról, hogy mindent, amivel rendelkezik Istennek köszön. Munkájának, szorgalmának gyümölcseit is. És milyen csodás az isteni Gondviselés vele szemben! Nagy szerencsétlenségek, melyek másokat értek és nyomorékká tettek, miért kerültek el őt? És hányszor haladt el erkölcsi mélységek szélén? ... Még egy lépés és elvesz, tán örökké. Mek-

kora a hálatartozása Istennel szemben! Mivel törleszthetné ezt legalább csekély mértékben? És megint ráeszmél az áldozatra mint becsületbeli kötelességre Istennel szemben. Ebben leli magyarázatát a zsengek szokásos felajánlása is.

Az ártatlan lélek tisztábban látja Istentől való *függését*, mint az, akinek értelmét a bűn elhomályosítja. Azért gyakrabban is fordul Hozzá felvilágosításért, vigaszért, erőért, segítségért. De eszébe jut: mindig csak koldulok Atyám küszöbén. Mindig üres kezekkel jelenek meg előtte. Minél többet kérek Tőle, illik, hogy annál többet adjak is... Megint csak az áldozatra gondol mint könyörgésének szükségszerű kiegészítőjére és legjobb támogatójára.

Az áldozat a bűnbeesés után lelki szükséglet. Mennél közelebb áll egy lélek Istenhez, annál szükségesebb neki, hogy áldozzék. Kitől tanulja éppen a mély kegyelmi életet élő lélek az áldozat fontosságát? A lelkek örök világosságától, mely megvilágosít minden világra jövő embert: a mi Urunk Jézus Krisztustól, örök Főpapunktól, örök áldozatunktól.

6. FEJEZET

AZ UDVOSSÉG HIDJA

20. A nagy jel: a Szeplőtelen

I. Mária a híd, mely az emberiséget az ószövetségből átvezeti az újba. Minden hidhoz két erős hídfő szükséges, mely a szembenfekvő partokon mélyen, szilárdan megalapozott kell, hogy legyen. A hídfők erőssége a híd teherbírásának feltétele. Móriában az egyik, még az ószövetség partján fekvő hídfő *szeplőtelen fogantatása*. Ebből fakad csodás kegyelmi élete. A második hídfő, mely már az újszövetség területén emelkedik: az ő *legszentebb anyasága*, mely a nyomorban sínylő emberiségnek meghozta az üdv egyedüli forrását, drága Megváltónkat, Jézus Krisztust.

Lássuk az elsőt, az ószövetségi hídfőt!

II. „És nagy jel tűnik fel az égen!” (Jel. 12, 1.)

Legelőször a paradicsom küszöbén tűnt fel, a bűnbeesés után, az ószövetség kezdetén: Homályos, messze távolban lebegő, ködfátyolos égi jel: Asszony és magzata, aki a bűnszülte nyomornak majd véget vet... És telnek az évszázadok, — évezredek... A nyomor nem enyhül, még elviselhetetlenebbé válik. Rorate caeli: Harmatozzátok, egek, az Igazat!... Aztán az idők teljében váratlanul újból feltűnik a nagy jel: Az „Asszony, akinek öltözete volt a nap, és lába alatt a hold, és fején tizenkét csillagból álló korona”. (U. o.) A szeplőtelen, — az Immaculata! Most már nem évezredes távolban, mint határozatlan ködkép, hanem élő valóságként jelenik meg az ó- és újszövetség közös küszöbén. Sem az égben, sem a földön, — sem előtte, sem utána akkora kegyelmi csodát az Úr, a Mindenható még nem művelt.

III. Lássuk a benne rejlő csodákat egyenkint. 1. Isten arra szánta az embert, hogy a kegyelem rendjében éljen. Az ember elvesztette a kegyelmet. Ez hiány. Hiány, melyet ő maga okozott: tehát *bűn*. De nemcsak a törzsszülők nélkülözik a kegyelmet, hanem összes utódaik is. Bennük is hiány ez, akarattal okozott hiány: *bűn*. Az akarat elhajlás, a *formális bűn* Ádámé,

— a következménye, a kegyelem hiánya az összes emberiségé: ez az *eredeti bűn*. A törzsátya követte el, egész nemzedéke szenved alatta. A nagy Henoch, kit az Úr elevenen elragadott, Illés, aki tüzes kocsin a mennyországba szállt, Ábrahám, „Isten Barátja”, azonkívül Jeremiás és Keresztelő Szent János, kik még születésük előtt kapták meg a megszentelő kegyelmet: mind-mind az eredeti bűn igáját nyögték, rövidebb, hosszabb ideig. Most „új dolgot terem az Úr a földön!” (Jer. 31, 22.): oly Asszonyt, aki soha nem ismerte a bűnt. Hogy Isten Egyszülöttjének méltó anyja lehessen, — tekintettel a végtelen érdemekre, melyeket Fia a tőle nyert emberi természetében majd szerez — Mária lelkét mindjárt a megszentelő kegyelem állapotában teremtette. Mária létének első pillanatától kezdve szent volt. A bűn árnyéka soha nem férközhetett hozzá. Mindíg ment volt és maradt az eredeti büntől. Ez az ő kizárólagos kiváltsága, mely másnak nem adatik: ez *Mária szeplőtelen fogantatása!*

2. Nemcsak a kegyelem módja csodálatos Máriában, hanem a mértéke is. Szent Tamás tanítja: minél szorosabb összeköttetésben áll valamely lény egy erőforrással, annál bőségebben részesül annak hatásában is. Minden kegyelem forrása Jézus. Mint *ember* forrása mindazoknak a kegyelmeknek, melyeket az Úr a bűnbeesés után az emberiségnek adott, — mint *Isten* forrása azoknak a kegyelmeknek is, melyeket az angyaloknak és a bűnbeesés előtt az első emberpárnak osztogatott. Márpedig semmi teremtetett lény nem fért oly közel az Úr Jézushoz, — akár isteni, akár emberi természetét tekintjük, — mint a Szűzanya, Mária. Azért sem angyal, sem ember nem részesült a kegyelem akkora mértékében, mint Mária. A szent! Kerubok és Szeráfok, az összes angyalok csodálva nézték a „Nagy Jelet”, melyhez hasonlót Isten fenségétől eltekintve — a mennyekben sem láttak. Ő a kegyelem legnagyobb csodája.

3. De más csodás kiváltságot is adott a Teremtő Máriának. Benne az emberi természet érzéki erői teljesen alá voltak rendelve szellemének, amint azt a paradicsomban a törzsszülőknél láttuk. Rendetlen kívánság, ösztön benne nem támadhatott. És hogy a „Bölcsesség” méltó „székévé” legyen, kiváltságos kegyelmi megvilágításokban is részesült. E kiváltságok az „eredeti épség” *egyrészt* foglalták magukban.

4. „*Egyrészt* az eredeti épségnek” kapta Mária Istentől ajándékba, nem az egészet. A szenvedéstől és haláltól való mentesség nem jutott neki osztályrészül. Miért nem? Mert az Úr azt akarta, hogy aki mint „*kegyelemmel teljes*” lépett az

életbe, mint „*érdemmel teljes*“ hagyja el a földet. Márpedig érdemszerzésre a szenvedések és a halál a legkitűnőbb alkalmak. Máriának érdemekre volt szüksége, nem magáért, hanem hogy Jézussal az emberiség megváltásában közreműködhessek.

5. Végre az Úr Máriát a segítő kegyelmeknek akkora özönével vette körül és gondviselésének oly csodás vezetésében részesítette, hogy — akaratszabadságának teljes épsége mellett — egész életén át a legcsekélyebb bocsánatos bűnt, a legkisebb tökéletlenséget sem követte el. A bűn semmiféle formában hozzá nem fért, a sátánnak benne semmi része nem volt. „Ellenségeskedést vetek közéd és az asszony közé“, mondá az Úr. Beváltotta ígését! (I Móz. 3, 15.)

IV. „És nagy jel tűnik fel az égen: egy asszony, akinek öltözete volt a nap, és lába alatt a hold, és fején tizenkét csillagból álló korona.“ Ime, Szűz Mária, a kegyelem csodálatosan tündöklő pompájában! A *nap* Isten jelképe az égen. Isten dicsősége veszi körül Máriát, akár egy királyi bíborpalást. A *hold*, az örökké változó földi sors: a dicsőség, gazdagság, élvezet jelképe. Mindez messze alatta fekszik, lábainál hever. Nincs szüksége rá: Istené és Isten az övé! És az ég legragyogóbb *csillagai*: a legdicsőbb mennyei szellemek, angyalok, szentek boldogoknak érzik magukat, hogy kegyelmük ragyogásával koronájának díszét képezzék.

Angyalok! — Emberek! Ki közületek látott valaha nagyobb, szebbet, szentebbet — az egy élő Istenen kívül? Regina caeli laetare, Alleluja! — Mennynek királynéja, örvendezél, Alleluja!

21. Szűz Mária legszentebb anyasága

I. Az üdvösség hídjának másik pillére: Mária dicső *anyasága*. Halljuk erről az evangelistát. (Lk. 1, 26. kk.)

Az Úristen elküldé Gábor arkangyalt Máriához. „És bemenvén hozzá az angyal, mondá: Udvözlégy, malaszttal teljes, az Úr vagyon teveled, áldott vagy te az asszonyok között. Mikor ő ezt hallotta, megzavarodék annak beszédében és gondolkodék, miféle köszöntés ez. És mondá neki az angyal: Ne félj, Mária! Mert kedvet találtál az Istennél. Ime, méhedben fogansz és fiat fogsz szülni és nevét Jézusnak hívod... Mondá pedig Mária az angyalnak: Mikép leszen ez, mikor férfit nem ismerek? És felelvén az angyal, mondá neki: A Szentlélek száll

tereád és a Magasságbelinek ereje megárnyékoz téged; azért a Szent is, mi tőled születik, Isten fiának fog hívani... Mária pedig mondá: Ime, az Úr szolgálóleánya, legyen nekem a te igéd szerint. És eltávozék tőle az angyal."

II. Négy alapvető igazságot tanulunk az evangélium idézett szavaiból:

1. Az *anyaság* mérhetetlen értékét. Azt mondják, hogy a nőben sok a gyengeség. Igaz? Tény, hogy nem tud akkora testi erőt kifejteni, mert fizikai erejének nagyrésze fenn van tartva, le van kötve az anyai funkciók részére. Igaz az is, hogy a nő rendszerint nem tud, legalább nem szeret annyit és oly következetesen gondolkodni, mint a férfi, mert lelki erejének tetemes részét a Teremtő arra rendelte, hogy a gyermek első szellemi, erkölcsi nevelését vezesse, melyben alig használhat, inkább árthat az elvont gondolkodás. A kisgyermek elméjét nem sok okoskodással, hanem szemléltető mesével, érző szeretettel lehet megközelíteni, lekötni és kellő irányba terelni. Ami a nőben gyengeségnek látszik, az — míg el nem fajul — nem hiány, nem tökéletlenség, hanem inkább *erő*, mely hivatására: az anyaságra képesíti. A nő csodálatosan erős, amíg az anyaságban vagy anyai érzéket követelő hivatásban keresi élete feladatát. Mihelyst elhagyja ezt az irányt és a férfi vetélytársává akar lenni, azonnal megérzi és másokkal is megéreztetni gyengeségét. Lemond istenadta erőinek javarészeről.

Az anyaság az egész női nemnek nagy áldása. *Áldás* a nőnek magának: a gyermek szeretetében találja földi megelégedésének legtisztább forrását, de örök boldogsága zálogát is. Szent Pál szerint: „Gyermekek szülése által fog üdvözülni, ha megmarad a hitben, a szeretetben, a szentségben s a józan-ságban.” (I Tim. 2, 15.) — *Áldást* jelent a nő anyasága férjének, aki a családról való szeretetteljes gondoskodásban leli atyai hivatásának istenrendelte munkaterét. — *Áldás* az anyaság főképp a gyermekeknek, akik neki köszönik létüket és keresztény nevelésük révén földi és örök boldogságuk alapját. — *Áldás* a hazának, melynek fenntartásán és felépítésén a jó anya többet dolgozik, mint bárki más. *Áldás* az Egyháznak és az égnek is, melyeknek benépesítésén fáradozik. Áldást a jó anyákra, akik másoknak annyi áldást hoznak! De áldottabb valamennyi anyánál Mária, mert neki köszönjük édes Udvözítőnket!

2. Krisztus az újszövetség alapköve. (I Pét. 2, 6.) A megváltás egész műve rajta nyugszik. De íme, Gábor arkangyal *Máriát* kérdezi, hajlandó-e az istenanyaságot elvállalni. Mi lett

volna, ha Mária nem fogadja el? Biztos, hogy a Mindenhatónak még számtalan más terv és mód állott rendelkezésére az emberiség megmentésére, — de biztos az is, hogy a *jelen üdvrend* sorsa e szent percben, mikor az arkangyal a názáreti házban megjelent, Mária elhatározásától függött. — Voltak történeti idők, midőn népek és országok sorsa egy ember kezében nyugodott. Mekkora hatalom, mekkora felelősség! De mi egy ország, egy nép földi sorsa az egész emberiség örök sorsához képest? És tagadhatatlan tény, hogy az egyetemes emberiség sorsa e pillanatban Máriától függött, a gyenge szűzleánytól. Mekkora bizalmat jelent ez az Úr részéről! Mekkora hatalmat! Mária „*nagyhatalmú Szűz!*” Soha ember vagy angyal nagyobb hatalommal nem rendelkezett!

3. Mária a mennyei üzenet vétele után egy pillanatig habozott, ingadozott... Talán visszaborzadt a nagy feladattól?... Nem! — Nem tudta, hogyan lehet ezt Istennek fogadott szűzességével összeegyeztetni. Kételyét fel is tárta Isten követének: „férfit nem ismerek”... De Gábor megnyugtatta őt: „A Szentlélek száll tereád és a Magasságbelinek ereje megárnnyékoztéged.” Vagy szűzesség — vagy anyaság? Így gondolkodik a világ. Nem így Isten. Olyan anyaságot kínál Máriának, melynek áldása nem bántja szűzességének koronáját. Új csoda! Csoda, mely *csak* Máriának adatik, nem másnak! Miután Máriának ez az aggodalma is eltűnt, kimondotta a legszentebb, legáldottabb szavakat, melyeket emberajkak valaha kiejtettek: „Ime az Úr szolgálóleánya, *legyen nekem a te igéd szerint.*” Ezzel megtörtént a Mindenható *legnagyobb* csodája: az *Ige megtestesült!*

4. „Azért a Szent, mi tőled születik, *Isten Fiának* fog hivatni.” Az Úr Jézusnak mint Istennek, van Atyja, de nincsen anyja, — mint embernek, van édesanyja, de nincsen természet-szerinti atya. Más anya *új* személyt szül. Nem így Mária: megszülte az Isten öröktől élő egyszülött Fiát emberi természetében. Abban az emberi természetben, melyet a „Szentlélek, ... a Magasságbelinek ereje” alkotott legtisztább véreből. *Istent* szült Mária, — Istent, aki az ő közvetítése által igaz ember is! Való Isten Szűz Mária Fia. Helyesen mondotta Szent Péter: „Te vagy Krisztus, az élő Isten Fia.” (Mt. 16, 16.) És Mária igazában *Isten Anyja*. Lehetetlen Krisztus istenségét és Mária istenanyaságát egymástól elválasztani. Aki nem tiszteli Máriát mint Isten Anyját, nem vallja *teljességében* Krisztus istenségét sem.

7. FEJEZET

KRISZTUS

22. Venite, adoremus! — Jertek, imádjuk!

I. Kilenc hónappal az angyali üzenet után egy enyhe téli éjtszakán Betlehem derék pásztorai nyájukat őrizték a városhoz közeli legelőn. Váratlanul nagy világosság ragyogott fel az égen, egy angyal közeledett hozzájuk: Ne féljete... nagy örömet hirdetek nektek... Ma született az Üdvözítő Dávid városában. És azonnal a mennyei sereg sokasága vette körül az angyalt és valamennyien énekeltek: Dicsőség a magasságban Istennek és a földön békesség a jóakarató embereknek! És a pásztorok elsiettek a legelőről és megtalálták a Gyermekeket és imádták. (Lk. 2, 8—20.).

Később napkeleti bölcsek jelentek meg a közeli Jeruzsálemben. Hol van a zsidók újszülött királya? Mert láttuk csillagát és azt követve jöttünk ideig. Heródes megijedt, összehívatta az írástudókat: Hol kell Krisztusnak születnie? — Betlehemben, hisz így jövendölte Mikeás. (5, 2.) Heródes elbocsátá a bölcseket Betlehembe, remélve, hogy tőlük bővebbet fog megtudni és sikerül majd neki ártalmatlanná tenni azt, aki fenyegeti az ő és családja uralmát. És a csillag ismét feltűnt és elvezette őket a gyermek kunyhójáig. És leborulván imádká és ajándéku aranyat, mirhát és tömjént adtak neki. Majd elkerülve Heródest, más úton visszatértek hazájukba. (Mt. 2, 1.)

Különös történetek! Az Úristen angyalt rendel a pásztorok mellé, hogy a hívő, jóra való izraelitákat a jászolhoz vezesse és a Kisded imádására tanítsa. De látszólag még nagyobb erőfeszítéseket tesz, hogy az egyistenhívő és erkölcsös napkeletieket a Kisded születéséről értesitse és hozzá kalauzolja. Kb. 1450 évvel születése előtt egy pogány jóssal megjövendöltette „Jákob csillagát”, (IV Móz. 24, 17.) és most másfél évezred után tényleg feltámasztja a titokzatos csillagzatot és vezérül adja pogány választottjainak, hogy megtalálják Fiát és imádhassák. Hát talán az isteni Kisdednek szüksége

van a pásztorok és a bölcsek imádására? Nem, de azoknak szükségük van a Kisdedre. Nélküle nem találják meg az üdvösség útját, nélküle nem juthatnak be a szép mennyországba, nélküle... elkárhoznának. Azért hívja őket a jászolhoz, hogy imádják! Mert amint Jézus később mondotta: „Az pedig az örök élet, hogy megismerjenek téged, egyedül igaz Istent és akit küldöttél, *Jézus Krisztust!*” (Jn. 17, 3.)

Jertek, imádjuk!

II. De nézzük közelebbről, miért is szent kötelesség, elengedhetetlen szükséglet az Úr Jézus imádása. Nagyszerű az ég általános csillagrendszere. Szerkezete oly fenséges, hogy a legélesebb emberi szellemek évezredes tanulmány után sem bírták minden titkát megfejteni. A benne szereplő tömegek, erők, kiterjedések akkorák, hogy sem az ember érzékei, sem értelme nem képesek azokat felfogni, áttekinteni. A csillagos ég az isteni bölcsesség és mindenhatóság megcáfolhatatlan bizonyítéka. De ha kevésbbé lenyűgöző, nem kevésbbé ékes-szóló a kis mezei virág tanúsága Teremtőjéről: a kis viola, százszorszép, kikirics csakúgy hirdetik sok évezredes, éven-kint megújuló létükkel Alkotójuk dicsőségét, mint a messze tündöklő csillagóriások. De akár az egész teremtés együttvéve halvány árnyékának sem mondható az isteni bölcsesség és mindenhatóság annak a művének, melyet megtestesülésnek nevezünk. Az előbbieket csak csodáljuk, ez utóbbit imádjuk.

Amit az Isten műveiben csodálunk, az végeredményben mindig ugyanaz: Istenhez való hasonlatosságuk, tökéletességének visszfénye. A megtestesülésben pedig nem holmi hasonlatosságról, visszfényről van szó, hanem arról, hogy az isteni természet, amint a második isteni Személyben fennáll, elválaszthatatlanul magához kapcsolta azt az emberi természetet, melyet magának Szűz Mária sértetlen méhéből alkotott. Az emberi természet ezzel felvétetett a Fiúisten személyébe. A Szűz Mária-szülte ember: *isteni személy*. Azért imádják Szűz Mária szülöttjét a jászolban az évszázadok keresztényei, azért imádjuk mi is: Veníte, adoremus! Jertek, imádjuk! *Cso-dálnivalót* sokat teremtett a Mindenható, *imádnivalót csak egyet*: Mária Fiát, a mi drága Jézusunkat! Hús ő a mi hú-sunkból, csont a mi csontunkból és mégis valóságos, imádni-való Isten! Isten és ember! A mennyei Atya Egyszülötte és Szűz Mária Egyszülöttje. A Szentháromság tagja és a nagy embercsaládnak tagja. Isten Fia és a mi testvérünk. Isteni

kapocs Isten és ember — ég és föld között... Venite, venite, adoremus!

III. De nemcsak a fensége kényszerít minket, hogy imádjuk, hanem az iránta való hálatartozás végtelen súlya is. Mi lett volna velünk, ha nem vált meg? Teljesen képtelenek lettünk volna az Ő közbenjárása nélkül bűneinkből felemelkedni — képtelenek életünk célját: a mennyországot elérni, — képtelenek az örök kárhozatot elkerülni. Nem végtelen köz táton-g-e a kárhozat örök kínja és a mennyország örök boldogsága között? Amily végtelen a köz, éppoly végtelen a mi hálatartozásunk Jézusunk iránt. Ekkora tartozás csak Istennel szemben állhat fenn: Venite, adoremus!

IV. De nézzük azt is, *hogyan* váltott meg bennünket? Végtelenül gazdag Ő a mennyországban — kínosan szegény volt földi életében. Mennyei dicsőség övezte őt az Atya társaságában — megvetés, gyalázat volt sorsa a földön. Végtelenül boldog volt öröktől fogva a mennyországban — ki mondhatja el kínjait a keresztfán! Nem végtelen különbözet ez mennyei sora és földi nyomora között? Amekkora ez a különbözet, épp akkor az Ő szeretete, mely arra indította, hogy minket ily áldozat árán megváltson. De akkora a szeretet is, mellyel neki tartozunk! Csak Istennek tartozhatunk akkora szeretettel, csak imádás ilyen szeretet jutalma! Venite, adoremus! Jertek, imádjuk!

23. A Messiás

I. Áronról, a zsidó nép első főpapjáról azt parancsolta az Úr Mózesnek: „öntsd fejére a kenet olaját és szenteld fel őt e szertartással”. (II Móz. 29, 7.) — Midőn pedig Isten Sault Izrael királyává rendelte, „vevé Sámuel az olajos korsót és ráönté Saul fejére, majd megcsókolá őt és mondá: Ime az Úr fölkent téged öröksége fejedelmévé”. (I Kir. 10, 1.) — Sámuel később királlyá kente Dávidot is, — majd Szadok pap és Nátán próféta Salamont. (U. o. 16, 13; III 1, 39.) A kenet tehát a kiválasztottság, a nép vezetésére való elhivatottság jele.

Minden királynál és főpapnál nagyobb tekintélyt tulajdonított a zsidó nép Annak, akit sóhajtván várt, akit az Úr már az elveszett paradicsom küszöbén ígért, mint az Asszony ivadékát, hogy a sátán uralmának véget vessen és Ádám

bűnét jóvátegye. Őt nevezték *Messiásnak*, görögül *Krisztusnak*, felkentnek. Embertől az Úr Jézus sohasem fogadott el kenetet. Az Ő szent kenete az Istenség, mely mindazt, amit az olajjal való kenet ki akart fejezni, a legbőségebb módon megadta a vele egyesített emberiségnek. Nézzük közelebbről, mit is foglal magában az Úr messiási hivatása.

II. Krisztus mint valóságos, Szűz Máriától született *ember*, tagja is volt a nagy embercsaládnak. A családnak minden tagja fel van jogosítva, esetleg kötelezve is, hogy a család terheiből kivegyje rája eső részét és azt törlessze. Így Krisztus is fel volt jogosítva, hogy az emberek bűneiért fizetendő vált-ságot lerója, ha mindjárt ez a teher őt személyesen nem érintette, minthogy az eredeti bűn reá ki nem terjedt. De Krisztus az emberi nemnek nemcsak egyszerű *tagja* volt, hanem valóságos *feje*. Eredetileg Ádám volt erre hivatva. De bűrbeesése által a sátán rabszolgaságába esett és abba rántotta egész nemét is. Azt a függetlenséget, *csak* Istennek alárendeltséget, mellyel a paradicsomban rendelkezett, modern kifejezéssel szuverénitását, végleg elvesztette: a sátán rabja nem lehet szuverén Isten országában. Azért ígérte Isten az Üdvözítőt, hogy az emberi nem függetlenségét ismét helyreállítsa. E célra felruházta minden szükséges hatalommal: „Nekem adatott minden hatalom a mennyben és a földön.” (Mt. 28, 18.) Igaz, Krisztus ezen korlátlan hatalomnak csak lelki részét vette igénybe, az anyagi javak feletti hatalmat meghagyta a földi uralkodók kezében. Az ő hatalma független minden más hatalomtól, Istenét kivéve. A hatalom teljessége és függetlensége jele annak a legfőbb földi méltóságnak, melyet *királyi*-*nak* nevezünk. Krisztus az emberi nemnek Istentől rendelt *királya*. Messiási hivatása magában foglalja *királyi* jellegét is.

III. Krisztus nemcsak király, hanem főpap is. Ezzé tette Őt a személyes egység, melyben az isteni és emberi természet egyesült. Szent Tamás (S. Th. III. 22.) a papi hivatal mivoltát következőkép határozza meg: A papi hivatal szoros értelemben abban áll, hogy *közvetítő* legyen Isten és ember között. Egyrészt isteni dolgokat ad a népnek... másrészt a nép imáit Istenhez juttatja és eleget tesz bűneikért. Azért mondja az Apostol: Minden főpap az emberek soraiból vétetik és feladata, hogy az embereket Istennél képviselje. (Zsid. 5, 1.)

Az Angyali Tanító szerint a papi jelleg tehát kettőből tevődik össze: Először, a pap Isten és ember *között* áll. E vonás lényegileg megvan Krisztusban a személyes egység

révén. Isteni természeténél fogva magasan áll minden ember felett, — emberi természeténél fogva pedig Isten alatt. Tehát tényleg Isten és ember között foglal helyet. Másik jellegzetes vonását a működése adja meg: Istenhez juttatja az emberiség istentiszteleti cselekedeteit, imáit, áldozatait, — az embereket pedig részesíti Isten természetfeletti adományaiban: közvetítője kegyelmének és kinyilatkoztatásának. Krisztus Urunk egész élete nem volt más, mint folytonos ima az emberiség üdvéért és megszakadás nélküli önfelajánlás engesztelésül bűneikért. A keresztes és utolsó szava a keresztfán: „Beteljesedett! Atyám, a te kezébe ajánlom lelkemet!” (Jn. 19, 30; Lk. 23, 46.), csak tökéletes önfeláldozás befejező akkordja. Mindezt az Úr Jézus mint ember, az emberek nevében és az emberekért tette. Mint az *emberiség közvetítője* tette le Atyja mennyei trónja elé emberi természetének áldozatát. Mint *Isten közvetítője* tanította az embereket a kinyilatkoztatott igazságokra és ezeknek megfelelő életre. És ugyancsak mint Isten közvetítője hirdette, ígérte és osztogatta Isten *kegyelmét* mindazoknak, akik tanítása szerint Istennek szolgálni iparkodnak.

A Messiásnak Isten-rendelte hivatása tehát közvetítőnek lenni Isten és az emberiség között: *papnak* lenni. Amint nincsen üdv az emberiség számára, csak Krisztus megváltása által, éppúgy mondhatjuk, nincs üdv számunkra, csak Krisztus *papsága* által.

Krisztus valóban *király* — Krisztus valóban *főpap*. E két messiási hivatal egymást áthatja, átjárja, Krisztus személyében ügyszólván egybeolvad. Azért vette át az Atyától a legfőbb királyi hatalmat, hogy minket mint Főpap megváltasson. És azért váltott meg bennünket, hogy királyi uralma alatt Istennek méltóképp szolgálhassunk.

IV. A Messiás harmadik hivatala: *Ítéltőbírája* eleveneknek és holtaknak. De ezt a hivatalát az egyesekkel szemben csak haláluk után, az egész emberiséggel szemben az utolsó napon fogja gyakorolni: „Midőn pedig minden alá lesz vetve neki, akkor a Fiú is aláveti magát annak, aki mindent alávetett neki, hogy az *Isten legyen minden mindenkben*.” (I Kor. 15, 28.)

24. Melkizedek

I. Krisztus királyi és főpapi hivatalát gyönyörűen megvilágítja egyik legősibb előképe.

Körülbelül 2100-ban Urunk születése előtt néhány banda-

vezér betört Palesztinába és iszonyú pusztítást vitt véghez a Jordán völgyében. Lót, Ábrahám unokaöccse is fogságba esett házanépével. Amint Ábrahám a vészhirről tudomást szerzett, azonnal összegyűjtötte harcképes béreseit és a rablók után sietett. Rajtuk csapott, szétszórta őket, megszabadította Lótot és a többi foglyot. A fényes győzelem után eléje sietett Melkizedek, Sálem királya, — Sálem valószínűleg a későbbi Jeruzsálem — hogy a területén átvonuló győztes vezért üdvözlje. Melkizedek nemcsak király volt, hanem pap is. Vett tehát kenyeret és bort, és hálaáldozatot mutatott be a fenséges Úristennek, majd megáldotta Ábrahámot, aki viszont tizedet adott neki minden zsákmányból, elismerve ezzel főpapi jellegét. (I Móz. 14.)

Az említett esemény magában véve nem látszanék nagy jelentőségűnek. Feltűnő azonban, hogy több mint ezer évvel később Dávid a jövőbeni Messiásról írt 109. zsoltárában megemlékezik Melkizedek főpap-királyról a következő szavakkal: „Megesküdött az Úr és nem bánja meg: Pap vagy te mindörökké *Melkizedek rendje* szerint.” A bevezető szavak: megesküdött az Úr és nem bánja meg, kétségtelenné teszik, hogy a Próféta a következőknek nagy fontosságot tulajdonít: a Melkizedekkel való hasonlatosságot úgy tekinti, mint az eljövendő Messiás jellegzetes vonását, Melkizedeket a Messiás előképének. A dolog annál feltűnőbb, mert az ószövetség Szentírás Melkizedeket e két helyen kívül meg sem említi, tehát látszólag nagy fontosságot sem tulajdonít neki.

Megint eltelt egy évezred a nélkül, hogy Melkizedekről említés történt. Körülbelül 60-ban Kr. u. írta, jobban mondva diktálta Szent Pál a zsidókhöz írt levelét, melynek tárgya Krisztus örök papsága. 5., 6. és 7. fejezetében ismételtlen Melkizedeket említi. Szembeállítja a régi Áron-rendű papságot Melkizedekével és kijelenti, hogy az előbbi eltörlése után Krisztus új papi rendet alapított Melkizedek rendje szerint. Szent Pál magyarázata kétségtelenné teszi, hogy a több mint 2100 év előtt bemutatott kenyér- és boráldozat nem véletlen volt, hanem Úristentől rendelt nagyjelentőségű előképes esemény, és hogy az 1100 év előtt elhangzott zsoltárszózat szintén nem a rapszodikusán csapongó költői ihlet hatása, hanem Isten mindentudásának prófétai kinyilatkoztatása volt. Ilyen időfeleltiek az Úristen prófétai kinyilatkoztatásai. 2000 év előtt megkezdte a messiási papságra vonatkozó kijelentéseit egy előképes cselekedettel. 1000 esztendő után folytatja azt egy röpke zsoltárverssel. Ismét 1000 év

eltelte után megvalósítja a jövődölést az Oltáriszentség alapításával. És hogy félre ne értsük az összefüggéseket, megmagyaráztatja azokat Apostolával. De nézzük, mit is tanít Melkizedek, Dávid és Szent Pál együttvéve Krisztus papságáról.

II. A hold fénye, mely csak a nap visszfénye, elhalványul, mihelyt felragyog a nap. Az ószövetségi papság csak előrevetett gyenge fénye volt Krisztus örök papságának. Azért el kellett tűnnie, mihelyt ez utóbbi hatályba lépett. Csakhogy Krisztus megjelenésekor már 1500 évig begyökerezett a nép vallásos öntudatába és legnagyobb tekintélynek örvendett. Előrelátható volt, hogy megszüntetése a nép konzervatívabb rétegeiben szenvedélyes ellenállást fog kiváltani. Azért a Gondviselés már Ábrahám idejében, tehát 600 évvel az áronita papság alapítása előtt bemutatott a népnek egy ősi, de való papi típust, Melkizedeket, akit Ábrahám is elismert „a fölséges Isten papjának”, midőn „tizedet ada neki mindenből”. Tehát Áron papsága nem egyedüli, nem is végérvényes formája az igaz Isten igaz papságának. Dávid pedig már 1000 évvel Krisztus előtt hirdeti, hogy a Messiás papsága Melkizedek rendjének folytatása lesz. Ily előzmények és ily előkészítés után Szent Pál már szöges ellentétbe állítja Áron és Melkizedek papságát; pontról-pontra mutatja, hogy Krisztus papsága nem Mózes testvére, hanem Sálem királya papságának folytatása.

Melkizedek csak úgy, mint Jób, *nem tartozott a választott néphez*. Pogány környezetben élt, de Isten különös gondviselése folytán ismerte és tisztelte az egyedül igaz Istent. Személyiségét homály fedi. Nem ismerjük még származását sem. Az áronita papság tagja csak az lehetett, aki Árontól származott, kinek ismerték atyját, anyját, családfáját, életkorát. Melkizedeknek ellenben — mondja Szent Pál — nem ismerjük sem apját, sem anyját, sem nemzetségtábláját, sem élete kezdetét, sem végét. (Zsid. 7, 3.) De épp ebben is előképe Krisztusnak, kinek emberi természete szerint nincsen atyja, isteni természete szerint nincsen anyja. Mint Istennek nem ismerjük sem élete kezdetét, sem végét, mert örök, azért Főpap is marad örökké. Melkizedek neve annyit jelent, mint *Igazság királya*. Sálem uralkodója volt, ami annyi, mint „békesség fejedelme”. Krisztus is az Igazságosság királya, mert a második isteni személlyel fennálló egységnél fogva természetfölötti igazságossággal rendelkezik, mely őt minden más teremtmény fölé helyezi és az egyetemes emberiség kirá-

lyává teszi. Ő az igazi „Békesség fejedelme” is, mert azért jött a földre, hogy békességet szerezzen Isten és ember között. Melkizedek király és pap volt. Úgy Krisztus Urunk is egyesíti személyében a legfőbb királyi és a főpapi hatalmat. (I Móz. 14, 18.) Áron ellenben csak főpap volt, királyi hatalommal nem rendelkezett. És végre még egy hasonlatosságot: Sálem papkirálya kenyeret és bort áldozott. Krisztus, az újszövetség papkirálya eucharisztikus áldozatát a kenyér és bor színeihez kötötte és ezáltal adott örök fennmaradást papságának is. Igazat jövendölt Dávid: „Pap vagy te mindörökké Melkizedek rendje szerint.” (Zsolt. 109, 4.)

25. A második isteni Személy bibliai nevei

A Szentírásban tíz különböző elnevezését találjuk isteni Megváltónknak, melyek élénk fényt vetnek személyére és a benne egyesített isteni és emberi természetre. Célszerűnek ítéljük azokat rövid magyarázatok kíséretében felsorolni. A tíz nevet három csoportra oszthatjuk. Az első magában foglalja azokat az elnevezéseket, melyek kizárólag isteni természetére vonatkoznak. A másodikba azokat sorozzuk, melyek az emberi természet mellett jelzik az istenit is. A harmadik csoportbeliek csak emberiségére vonatkoznak.

I. 1. Legjellegzetesebb neve a második isteni személynek: „Isten Fia”. Ezzel a névvel vallotta meg Őt Szent Péter: „Te vagy a Krisztus, az élő Isten Fia.” Hogy milyen helyes volt a vallomása és mennyire találkozott az Úr tetszésével, kitűnik a válaszból: „Boldog vagy Simon, . . . mert nem test és vér nyilatkoztatta ki ezt neked, hanem Atyám, ki a mennyekben vagyón.” (Mt. 16, 16. k.) Kifejezi isteni eredetét, isteni természetét, imádandó személyiségét.

2. Az előbbi elnevezésnek mintegy változata az „Egyszülött” neve. Jelzi a fiúság mellett azt is, hogy e mennyei Atyának rajta kívül más természetszerűtlen fia nincs. Gyakran az előbbivel együtt használják, így Krisztus Urunk, midőn Nikodémusnak mondá: „Úgy szerette Isten e világot, hogy az ő egyszülött Fiát adta.” (Jn. 3, 16.) De egyedül is, p. o. (Jn. 1, 14.) „Láttuk az ő dicsőségét, mint az Atya egyszülöttének dicsőségét.”

3. Az Atya szellemi nemzés útján adott létet Fiának, megismerve saját magát. Ezen önismeret szellemi képet, fogalmat eredményezett, ez a Fiú. A szellemi képet görögül Logosnak.

Igének hívják. Ezért nevezi a Szentírás a második isteni személyt Igének. Így Szent János evangéliumának kezdetén: „És az Ige testté lőn és miköztünk lakozék.” (Jn. 1, 14.)

4. Istennek mélységes megismerése bölcsesség. Senkiben sincs mélyebb istenismeret, mint az isteni Igében, aki az Atya „dicsőségének fénye és lényegének képmása”. (Zsid. 1, 6.) Joggal illeti őt az „Isten bölcsesége” elnevezés. Így nevezi Szent Pál a korintusiakhoz írt I. levelében (1, 23.): „A keresztre feszített Krisztust hirdetjük... az Isten bölcsességét.” Szent Tamás azonban arra figyelmeztet, hogy a bölcsesség Isten lényegéhez tartozik, tehát a Szentháromság közös tulajdona. Azért nem képezi a Fiú tulajdonnevét oly értelemben, mint p. o. az „Ige” neve, hanem neki tulajdonított elnevezés. (c. g. IV. 12.)

II. A második csoportban felsorolandó nevek közvetlenül az Ige emberi természetére vonatkoznak, de úgy, hogy istenségét is jelzik.

5. Az első emberpár még a paradicsomban elfordult Istentől, midőn parancsát megszegte és sok-sok szeretetét rút hálátlansággal viszonzta. Ezért az Űristen is elfordult bűnös teremtményétől, már csak ritkán mutatkozott az embernek és — ritka kivételektől eltekintve — már nem mint szerető atya, hanem inkább mint szigorú Űr és bíró. Most ébredt fel az emberben a vágy a tőle elfordult Isten után. E vágy valóban megható kifejezéseket nyert a prófétáknál: „Amint kívánczik a szarvas a forrás vizéhez, úgy kívánczik lelkem tehozzád, Istenem.” (Zsolt. 41, 2.) Még meghatóbb Izaiás éneke: „Harmatozzatok, egek, onnan felülről, és csepegjék a felhők az igazat; nyílják meg a föld és teremje a szabadítót...” (Iz. 45, 8.) Ezt a szabadítót hirdeti ugyanaz a próféta, midőn így szól: „Ime a Szűz méhében fogan és fiút szül; neve Emmánuel lesz.” (U. o. 7, 14.) Több mint hétszáz év múlva ezen jövendölés beteljesedését jelentette az Űr anyala, midőn így szólt Szent Józsefhez: „József, Dávid fia, ne félj magadhoz venni feleségedet, Máriát, mert ami őbenne fogantatott, a Szentlélektől vagyon.” Az Evangélista pedig hozzáteszi: „Mindez pedig azért lőn, hogy beteljesedjék, amit az Űr megmondott a próféta által: Ime a Szűz méhében fogan és fiat szül és Emmánuelnek fogják hívni, amit így értelmeznek: *Velünk az Isten.*” (Mt. 1, 20. kk.) Az ember évezredes kívánságának Isten után be kellett teljesednie az Istenemberben, azért hivatik: *Emmánuelnek*.

6. Igen gyakran a *Messiásnak*, görögösen *Krisztusnak*, Felkentnek nevezik az ó- és újszövetségi könyvek Isten Fiát,

mert az emberi természettel egyesült istenség kimondhatatlan „kenetet”, azaz fenséget kölcsönzött személyének, amint erről már a jelen rész 23. elmélkedésében tárgyaltunk.

7. A legszebb név: *Jézus* neve. Magyarul annyi, mint Üdvözítő. A főangyal hozta a mennyországból, amidőn így szólt Szűz Máriához: „Ne félj, Mária, . . . fiat fogsz szülni és nevét *Jézusnak* hívod.” (Lk. 1, 30.) Igaz, már az ószövetségben is használatos a Jehosua név, melynek összevont alakja Jesua. Így hívták Mózes utódját, az ígéretföldjének meghódítóját és az egyik bölcseségi könyv íróját is. Jelentése körülbelül annyi, mint „Isten segít”. De az a kimondhatatlan édesség, szeretet, mely jelenleg e szent névből áradozik, csak az angyali üzenet után rejlik benne.

8. „*Megváltó*” majdnem ugyanazt jelenti, mint Üdvözítő, de mellesleg jelzi azt is, hogy az üdvösséget megváltás, szenvedés, áldozat útján fogja hozni. Utána sóhajt Jób: „Tudom, hogy *Megváltóm* él.” (19, 25.)

III. Csak az Úr Jézus emberi természetét jelölik meg a következő nevek:

9. Krisztus bizonyos előszeretettel „*Emberfiának*” nevezi magát. Ember akart lenni az emberekkel, azért, noha igaz Isten, mégis *Emberfiának* mondja magát. Ebben is az alázatosság példáját adja és annak szükségét tanítja. Különben az *Emberfia* elnevezés már Dániel prófétánál is előfordul (7, 13.) és Krisztus korában általánosan ismert messiási cím volt.

10. Kétségtelen, hogy Krisztus földi életének egyik legjellegzetesebb vonása a szenvedés, mely jászolától a keresztségig kísérője volt. Főképp Izaiás hirdette előre a jövő Messias szenvedéseit és ezeket oly fontosaknak, lényegeseknek tartja, hogy őt magát mint a „*Fájdalmak Emberét*” jellemzi: „*Megvetett volt, a legutolsó az emberek között, a Fájdalmak Embere . . .*” (53, 3.)

8. FEJEZET

A MEGTESTESULÉS CÉLJAI

26. Új hangulat a mennyekben

I. A megtestesült isteni Igének az volt a megbízatása, hogy közvetítő, pap legyen Isten és ember között, — hogy eltüntesse azokat az ellentéteket, melyeket a bűn ég és föld között létrehozott. Minden közvetítés sikere jórészben attól függ, milyen a hangulat a két fél között, melyeknek érdekeit össze kell egyeztetni. Ha barátságos a hangulat, a közvetítés előreláthatólag sikerrel is jár. Ha elkeseredés és ellenszenv uralkodik, a közvetítő szerepe alig kecsegtet siker reményével. De az avatott közvetítő akkor sem esik kétségbe. Első feladatának tekinti kedvező hangulatot teremteni, oly hangulatot, mely a tárgyalások lefolytatására alkalmas.

Igy tett az Úr Jézus is. A megtestesülés előtt a hangulat Isten és ember között kedvezőtlen, fásult volt. A mennyei Atya joggal haragudott az emberi nemre nemcsak az eredeti bűn miatt, hanem a személyes bűnök végeláthatatlan, bűzös áradata miatt is. Az emberiség óriási többsége a bálványimádás, a legocsmányabb babona, fertelmes fajtalanság, torokosság, igazságtalanság fertőjében fetrengett. Az Úr csak utálattal tekinthetett az emberiségre. Ritkák, nagyon ritkák voltak a kivételek. Az elfajult emberiség már megszokta Istentől való elszakadását. Ha néha felébredt benne a vágyódás Isten után, csakhamar ráeszmélt küszködése hiábavalóságára és kétségbeesve visszafordult az érzékiség undok altatóihoz. Csak igen kevesen voltak, akik Istent igazán ismerték és őszintén feléje vágyódtak. Hogy teremtsen az isteni közvetítő oly hangulatot, melyben Isten és ember ismét egymásra találjanak?

II. Ahasveros perzsa király, kinek személyazonosságát mai napig sem sikerült kétséget kizáró módon megállapítani, — sokan I. Xerxes királlyal azonosítják, aki Kr. e. 485—465-ig uralkodott — Vasti királyné elűzetése után egy gyönyörű árvaleányt vett feleségül, kit Edissának vagy Eszternek hív-

tak. A szegény árvalány nem merte királyi urának megmondani, hogy a Perzsiában élő fogoly zsidók nemzetségéből való. A király első minisztere, Ámán, gyűlölte a zsidókat és romlásukra tört. Ki is eszközölt a királytól egy rendeletet, melynek értelmében az összes zsidókat, férfiakat és asszonyokat, gyermekeket és véneket egy megállapított napon ki kellett irtani. Eszter belátta, hogy az Úristen azért emelte őt a perzsa királyi trónra, hogy népét megmentse. Bátran a nagy király elé lépett, közölte vele származását és irgalomért esedezett népéért. Amikor a király megtudta, hogy szeretett felesége rokonságát és népét ki akarják irtani, annyira felbőszült, hogy Ámánt menten felakasztatta és futárokat küldött óriási bírodalma 127 tartományába, hogy az istentelen rendeletet még idején visszavonják. A királynak Eszter iránti szeretete tette előtte kedvessé népét is és megmentette azt a pusztulástól.

III. A második isteni személy az isteni Bölcsesség. A legrejtettebb isteni titkokról határozott tudomással bír. Ha isteni tudás tekintetében egyáltalán nagyobb és kisebb bizonyosságról szó lehetne, azt mondhatnók, hogy az isteni Igének semmiről sincs határozottabb tudomása, mint arról a végtelen szeretetről, mellyel az Atya iránta viseltetik. Ezt a szeretetet szüntelenül tapasztalja, élvezi. Ez a szeretet eleve kizárja, hogy az Atya valamit nem szeretne, amit a Fiú szeret, amit kiválasztott, magáénak tekint. Ez a szeretet lehetetlenné teszi, hogy az Atya Fiának valamely kívánságát vagy kérését meg nem hallgatná.

Sok kitűnő hittudós, köztük Szalézi Szent Ferenc egyháztanító is, azt tartja, hogy az Atya Egyszülötte az emberi nem bűnbeesése nélkül is egyesült volna az emberi természettel. Mások ellenben, így a tomisták iskolája azt vallják, hogy bűnbeesés nélkül megtestesülés sem volna. Nem szeretjük a vitatkozásokat oly kérdésekről, melyekben az Egyház tanítóhivatala nem tartotta célszerűnek a döntést. Mindenki vélekedhetik belátása szerint. Annyi azonban bizonyos, hogy a bűnbeesés után az isteni Ige *elsősorban* azért lett emberré, hogy bennünket a bűntől megszabadítson. E cél elérésére legelső lépése az volt, hogy az Atya jóindulatát, szeretetét visszafordítsa az emberi nemre. Ezt elérte megtestesülésével.

Személyes egységben kapcsolta magához az emberi természetet. Ez a kapcsolat sokkal szorosabb, bensőségesebb, mint a házasság. Mert a házastársak megmaradnak külön személyeknek, kiket leghűségesebb szeretet esetében is majd

elválaszt a kérlelhetetlen halál. Az Isten Igéje és a Szűz Máriától született ember ellenben egy személyt képeznek, melynek két természetét: az istenit és emberit már sem a halál, sem más hatalom egymástól el nem választhat.

Az Atya már nem tekinthet Fiára a nélkül, hogy vele és benne ne lássa az emberi természetet. Nem szeretheti Fiát a nélkül, hogy vele és benne nem szeretné az embert is. Hogy tudna már haragudni az emberi nemre, melynek Fia tagjává lett? Ha Ahasveros Eszter miatt kegyeibe fogadta az egész zsidó népet, sokkal inkább kellett a mennyei Atyának jóindulatát ismét a számkivetett emberi nemre visszafordítania, mellyel Fia egyesült. És az ég angyalai, kik a betlehemi fagyos istállóban imádták az isteni Kisdedet, karácsony napjától fogva tisztelettel tekinthettek minden emberre, hisz azt a természetet viselte, melyet a második isteni személyben imádtak. Oly megtiszteltetés érte ezzel az emberi nemet, amilyenre az angyalok legmagasabb kórusai sem méltattak. Eddig az Atya csak azért törődött a bűnös emberi nemmel, mert felsőbbbrangú, bár elfajult teremtményei, — most már azért kell róla gondoskodnia, mert Fia nemzetsége.

A megtestesülés új légkört teremtett a mennyországban, új hangulatot, mely az emberiséggel való kibékülést nemcsak nem ellenezte, hanem sürgette, megkövetelte. A mennyei Atya jóindulatának visszaszerzése volt a megtestesülés első és legfőbb célja.

27. Szeretet és igazságosság

I. Kétségtelen, hogy a megtestesülés első célja, de egyszerűs mind egyik legfőbb eredménye az volt, hogy a bűnbessett és Istentől elfordult emberi nemnek visszaszerezte Isten jóindulatát, szeretetét. De nem kell azt hinni, hogy ezzel a megtestesült isteni Igének feladata már meg volt oldva és a bűnszülte ellentétek már végleg ki voltak küszöbölve. Nem! Majdnem úgy látszik, hogy eme első siker után a helyzet még kuszáltabbá vált. Mert az ellentét, mely a bűn után Isten és ember között fennállott, most mintegy Isten belsejébe tevődött át: Isten végtelen szeretete és igazságossága közötti ellentétnek látszik.

Hogy helytelen irányba ne tévedjünk, már most a kérdés legelején ki kell jelentenünk, hogy Istenben ellentétek fenn nem állhatnak. Mert ellentét egy és ugyanazon lényben csak úgy állhat elő, ha különböző erői nem működnek párhuzamo-

san, hanem az egyik a másik ellen irányul. Nyilvánvaló, hogy ez erőpazarlás, mert az egyik erő gyengíti a másikat, az illető lényösszereje tehát gyengül. Isten pedig végtelenül tökéletes, benne sem gyengülésről, sem ellentétéről szó sem lehet. Isten továbbá végtelen tökéletessége mellett teljesen egyszerű lény. Nem tevődik össze különböző alkatrészekből. Azért Istenben csak egy törekvés lehet. A különböző célok, melyeket megvalósít, mind egy irányban kell hogy legyenek. Benne tehát egymással ellentétes törekvések lehetetlenek.

Ha a korlátolt emberi ész néha mégis úgy látja, hogy p. o. az isteni igazságosság ellentétbe kerül szeretetével, a téves látszat onnét ered, hogy Isten végtelensége teljes összhangban egymással sok oly fogalmat rejt magában, mely Istentől elválasztva és külön-külön szemlélve, emberi módon alig egyeztethető össze egymással. Nem csoda, ha a véges emberi ész nem képes felérteni Isten végtelenségét.

De nézzük most már, miben is áll a látszólagos ellentét az isteni szeretet és az isteni igazságosság követelményei között.

II. Kezdjük az igazságossággal. Ez a sarkalatos erény a jogos igények kielégítését célozza. Azért az igazságosságot a jogos igények egyensúlyának, összhangjának nevezhetjük.

Minden súlyos bűn Isten fenségének megsértése. Jogtalanság Isten uralma ellen. Ebből ered Istennek az a jogos igénye, hogy a sértésért elégtételt kapjon. Minthogy Isten fensége határtalan, végtelen a bűn okozta sértés is és végtelen elégtételt igényel. Csakhogy az ember erői nagyonis végesek. Hogy adjon végtelen elégtételt? Azaz egy irányban az ember is végtelen: lelke halhatatlan, örök életű. A jogos elégtétel, melyet Isten igazságossága az embertől bűnéért követel, csak örök lehet. Örök büntetés pedig a kárhozat. Az isteni igazságosság tehát jogosan a bűnös ember elkárhoztatását követelte.

III. És az isteni szeretet?

A szeretetnek az a természete, hogy mindig kész tulajdon jóságát másokra kiárasztani: másokra, akikben e jóságnak hiányát látja és akik képesek annak befogadására. Róla mondja Szent János: „Isten a szeretet és aki a szeretetben marad, Istenben marad és az Isten őbenne.” (I Jn. 4, 16.)

„Isten a szeretet.” Mást jelent ez, mintha azt mondanók: Isten szeretet vagy Isten szeretetteljes vagy más hasonlót. Ha azt mondom: ez az ember okos, — azt jelezem, hogy ezen ember egyéni tulajdonsága, hogy okos. Nem mindig volt okos.

Hisz kisdéd korában esze használatával sem rendelkezett, gondolkodni sem tudott, csak később szerezte tudományát, okosságát. És jöhet idő, késő vénségében, mikor esze használatában ismét korlátozva lesz, ezzel nagy okossága is veszendőbe mehet. Ha ellenben valakiről azt mondhatnám: ez az ember maga az okosság, — ez azt jelentené: az okosság a lényegét képezi, melyet soha nem nélkülözött, melyet el sem veszthet.

Ha Szent János azt mondja: „Isten a szeretet”, — két szóval oly mélységes gondolatot fejez ki, melyről vaskos köteteket lehetne írni. Jelzi, hogy a *szeretet Isten lényegét képezi*, melyet el nem veszthet, mely mássá nem változhatik. Azért a szeretet rányomja bélyegét Isten minden cselekvésére: Isten mindig szeret. Amint a nap világító és melegítő sugarait az egész világra árasztja, úgy tölti be az Isten is szeretete fényével és melegével az egész mindenséget. Csak azt nem éri a nap sugara, aki elfordul tőle, aki elrejtőzik. Úgy Isten szeretetét is csak az nem élvezi, aki Istennek hátat fordít. Erre pedig csak a szabadakarattal rendelkező eszes teremtmények képesek, ha Istennek felajánlott szeretetét vissza-utasítják.

„Isten a szeretet” még többet jelent. Azt, hogy az Isten a szeretetnek forrása. Nincs igaz szeretet, csak Istentől. Ahol Isten van, ott kell, hogy szeretet is legyen. És ahol szeretetre akadunk, ott biztosan Isten is a közelben van. Azért teszi hozzá a Szeretet Apostola: „Aki a szeretetben marad, Istenben marad és az Isten őbenne.”

IV. Az igazságosság annyit ad, amennyi a jogos igény, — a szeretet annyit ad, amennyit adhat. Nincs ellentét közöttük, csak különbség. A szeretet bőkezűbb, tökéletesebb. Ahol a szeretet uralkodik, ne féltsük az igazságosságot, mert a szeretet nemcsak minden jogos igényt teljesít, hanem ennél sokkal többet.

A megtestesülés a szeretet jegyében történt. Az isteni Ige azért lett emberré, hogy szeretetet terjesszen az emberek között és szeretettel elégítse ki túláradó módon az isteni igazságosság minden igényét is.

28. A megtestesült Ige második feladata: a megváltás

I. Hogy a megtestesült isteni Ige közvetítése sikerrel járjon, meg kellett oldania, el kellett tüntetnie a nehézséget, mely az isteni igazságosságnak abból a követeléséből származott, hogy a bűn által megsértett isteni felség elégtételt nyerjen. Erre több út kínálkozott.

1. Az elsőt már az előző elmélkedésben említettük. Az ember tartozása Istennel szemben végtelennek látszott. Minden sértés annál nagyobb tartozást szül, minél nagyobb a sértett tekintélye. Minthogy Isten felsége minden emberi fogalmat meghalad, végtelen volt a megsértéséből keletkezett jogtalanság is és végtelen a tartozás is, mely a bűnös embert terhelte. Minthogy korlátozott erővel azt másképp le nem róhatta, végtelen bűnhődéssel, örökké tartó szenvedéssel kellett volna érte vezekelnie. Ez az örök kárhozat.

Ily elégtételt szerzett az isteni igazságosság a bukott angyaloktól. A bukott angyalok bűne súlyosabb volt az emberénél, mert tisztábban ismerték fel Isten szent felségét. Azért jogos volt, hogy súlyosabban bűnhődjenek is. Az ember ellenben egyrészt kevésbé világos istenismerettel rendelkezett, másrészt csak az ördög csábítására határozta el magát a bűnre. Méltányosnak látszott, hogy büntetése is enyhébb legyen. Azért Isten végtelen szeretete meg akart könyörölni a bukott emberen. Oly megoldást kívánt, melyben mindazok, akik jóakaratot és bűnbánatot mutatnak, ismét fogadott fiaivá, a mennyország polgáraivá, az örök élet örököseivé lehetnek.

2. Az isteni könyörületnek egyik lehetséges útja ez lett volna: Isten az emberi nemmel szemben fennálló követelését egyszerűen elengedi, törli. A végtelen dicsóséggel szemben, melyet az Úristen a mennyországban élvez, az angyalok, arkangyalok, mennyei szellemek millióinak áhitatos imádasával szemben az alantabb álló ember tiszteletsértése csak csekély jelentőségűnek látszott, és az érte járó elégtétel elengedése sem jelentett latbaeső áldozatot. Különben is csak Isten *külső* dicsőségéről volt szó, mely belső boldogságát és tökéleteségét egyáltalában nem érintette.

Isten végtelen bölcsesége azonban nem ezt a megoldást választotta. Ez esetben a sátán, aki Isten iránti gyűlöletből csábította bűnre az embert, azzal kérkedhetett volna, hogy sikerült Istennek oly kárt okoznia, melyért elégtételt nem szerezhetett. A sátán feletti teljes győzelem oly megoldást követelt,

mely az Ūristennek nagyobb dicsőséget szerez vissza, mint amekkorától az ördög Őt megfosztani iparkodott.

De még az ember lelkiüdvé szempontjából sem bizonyult volna helyesnek a köteles elégtétel elengedése, mert attól kellett tartani, hogy az emberi nem, ha könnyűszerrel szabadul a bűn béklyóitól, később sem fog a bűntől rettegni.

II. Más megoldás kellett, — olyan, mely egyrészt az isteni igazságosság igényeit teljes, sőt túláradó módon kielégíti, másrészt az isteni szeretet kiáradását az emberi nemre a legmesszebbmenő mértékben lehetővé teszi. Ez volt a megtestesült Ige közvetítésének második feladata.

Emberi értelem hajlandó a feladat megoldását előre lehetetlennek mondani. De nem hiába mondta Krisztus Urunk: „Ami lehetetlen az embereknek, lehetséges az Istennél.” (Lk. 18, 27.) Csak isteni bölcsesége találhatta ki ezt a megoldást, — csak végtelen szeretete vállalkozhatott annak végrehajtására, — csak mindenhatósága valósíthatta meg.

Említettük az imént, hogy a sértés annál súlyosabb, minél magasabb a sértett tekintély. Az érdem ellenben annál nagyobb, minél magasabbrangú a cselekvő személy. Minthogy Krisztus valóságos isteni személy, emberi természetének cselekedetei is osztoznak isteni személyiségének végtelen fenségében és minden emberi fogalmat meghaladó értékkel bírnak. Amint Isten lényé végtelenül tökéletesebb minden teremtménynél, úgy Krisztus cselekedetei is végtelenül értékesebbek minden angyal vagy ember tetteinél. E biztos tanból megértjük, hogy Megváltónknak egyetlen elégtételi cselekedete isteni Atyja előtt többet nyomott a latban, mint az emberiség összes bűne a mérleg másik serpenyőjében.

A mi Urunk Jézus Krisztus tehát mint valóságos ember és az emberi nemnek Istentől rendelt új feje magára vállalta az emberiség összes bűnét, és isteni személyiségétől megszentelt jócselekedeteinek mérhetetlen érdemeit felajánlotta Atyjának elégtételül és az emberiségnek visszavásárlandó megszentelő kegyelem váltságdíjául. Ezt a célt szolgálta kinszenvedése és kereszthalála. Ez a *megváltás*.

Hogy a megváltásban rejlő mélységes jogi gondolatot megértsük, tisztába kell jönnünk az érdem és főképp Krisztus érdemeinek lényegével, melyről a 10. fejezetben szándékozunk tárgyalni.

29. A megtestesült Ige harmadik feladata: közvetítés az embereknél

I. A Fiúisten közvetítése mennyei Atyjánál már a megtestesülés végrehajtása előtt teljes sikerrel járt. Az Atya osztatlan jóindulattal fordult vissza az emberi nemhez, késznek nyilatkozott a megtestesülendő Ige elégtételét az emberek bűneiért elfogadni, jövődöbéli érdemeit mint a visszaadandó kegyelem váltságdíját tekinteni és mindazokat, akik a kegyelmet kellő lelki felkészültséggel fogadják, gyermekeivé fogadni.

A Teremtő szabadakaratból teremtette az embert és azt akarta, hogy mint tulajdon képmása szabadon szolgáljon is neki. A kegyelem is csak akkor szolgálhat Isten dicsőségére, ha az ember *önként* elfogadja és vele *önként* közreműködik. Azért Krisztus közvetítő tevékenységének az emberekre is ki kellett terjeszkednie. Arra kellett indítania az emberiséget, hogy a kilátásba helyezett kegyelemre kellőképp felkészüljenek és vele szabadon közreműködve a cél felé törekedjenek, melyet az Atya eléjük tűzött, „*hogyan hasonlók legyenek Fia formájához*”. (Róm. 8, 29.) Krisztus közvetítésének ez a része aránytalanul nehezebbnek bizonyult, mint közvetítése az Atyánál. Lássuk a nehézség okait.

II. Ami a Fiú közvetítését az Atyánál megkönnyítette és sikerét előre biztosította, az a kimondhatatlan szeretet volt, mellyel az Atya Egyszülötte iránt viseltetik. Előre lehetetlennek látszott, hogy az Atya szeretett Fiának közbenjárását elutasítaná, az emberek érdekében előterjesztett kérelmét meg nem hallgatná. Mídon a Fiú ama tervét terjesztette elő, hogy felveszi az emberi természetet és isteni személyével egyesíti, az Atya jóindulata a bűnös emberiség iránt végleg biztosítva volt. A Fiú iránti szeretet szükségképp áttért mindazokra, akik vele az emberi természetben osztozkodnak és benne testvérei.

Ami az Atyánál való közbenjárást megkönnyítette, annak hiánya nehezítette meg a közvetítést az embereknél. A megtestesült Ige nem számíthatott arra, hogy az emberek nagy tömegénél igaz szeretetre találjon. Az ember elfordult Istentől, megtagadta tőle szeretetét. És minthogy az istenalkotta szívnek szeretni kell, Istentől való elfordulása után az anyagi természetben kereste szeretetének tárgyát, vágyainak kielégítését. Mindig mélyebben süllyedt az anyagiasságba. „Mert minden, ami a világban van, a test kívánsága”: érzékiség, — „a szemek kívánsága”: kapzsóság, — „és az élet

kevélysége”: büszkeség, — „ami nem az Atyától, hanem a világtól van.” (I Jn. 2, 16.) Ez a három szenvedély többé-kevésbé kiirtotta az ember túlnyomó részéből az Isten szeretete iránti fogékonyságot. Szóval a közvetítés sikerének előfeltétele még hiányzott. Ezt még csak elő kellett készíteni.

III. Amint minden embernek külön lelke van, úgy független akarattal is rendelkezik. Szabadon intézkedik életéről, örök sorsáról. A mennyekben a Megváltónak csak az Atyával és Szentlélekkel kellett tárgyalnia az emberiség sorsáról, itt a földön ellenben az emberek megszámlálhatatlan millióit kellett befolyásolnia, nevelnie. A nap a növények és állatok miriádjait életre kelti, nagyra neveli, munkára serkenti. Krisztusnak pedig a lelkeket kellett természetfölötti életre kelteni, szabadságuknak sérelme nélkül. Ő „az igazi világosság, ... mely megvilágosít minden világra jövő embert” (Jn. 1, 9.), nemcsak a keresztény országokban, a pogány tájakon is. Krisztus rengeteg egyéni közvetítő munkát végez a lelkek mélyén, melyről csak az ítélet napján fogunk tudomást szerezni. Munkája kiterjed nemcsak különböző helyekre és földrészekre, hanem különböző időkre is. De a munka javarésze a lelkek mélyén folyik, ott Krisztus szócsöve a Szentlélek: „Az majd megtanít titeket mindenre és eszetekbe juttat mindent, amit mondtam.” (Jn. 14, 26.)

IV. Nézzük még, mire is kellett Krisztusnak az emberi nemet indítani, nevelni, hova kellett azt vezetni?

Láttuk már, hogy az Atya arra szánta az embereket, „hogy *hasonlók legyenek Fia formájához*, s így ő egyszülött legyen sok testvér között”. (Róm. 8, 29.) Ennek a „*formának*” alapvonalaait megkapják a megszentelő kegyelemmel, de a kezdő hasonlatosságot tovább kell fejleszteni, nevelni, kidolgozni egy hosszú életen át. Krisztus ezt az istenemberi „formát” mutatta be az emberiségnek földi élete alatt személyében és emberi életében. De a személye és élete nemcsak a „formát” mutatta be, melyhez minden embernek Isten parancsa szerint idomulnia kell, hanem három hathatós indítékot is, alkalmat arra, hogy az embert követésére buzdítsa: azt a természetfölötti *szépséget*, mely a jászoltól a keresztfáig belőle sugárzik és minden földi szépséget mint halvány árnyékot elhomályosít, — és azt a határt nem ismerő *szeretetet*, mely minden szavának végső értelme, minden tettének rúgója, minden áldozatának egyedüli magyarázója. E szeretet láttára az épeszű embernek csak egy válasza lehet: „*Mi tehát szeres-*

sük Istent, mert Isten előbb szeretett minket." (I Jn. 4, 19.)
E két belső indítóokhoz az Úr Jézus még egy harmadikat csatolt: hirdeti az emberiségnek, hogy ő az egyedüli út az örök kárhozat elkerülésére és az örök boldogság elnyerésére.

Krisztus Urunknak az a „formája”, melyet magunkban ki kell alakítanunk, hogy hozzá mindig hasonlóbbak legyünk és méltók arra, hogy testvéreivé fogadtassunk, az ő szentsége, melynek a következő fejezetet szenteljük.

9. FEJEZET

KRISZTUS SZENTSÉGE

30. Krisztus személyes és kegyelmi szentsége

A „szentség” szó a magyarban kettőt jelent: 1. valakinek vagy valaminek szent voltát. Ebben az értelemben beszélünk Szűz Máriának minden angyalt felülmúló szentségéről. 2. Jelenti azt a 7 szent szertartást, melyet Krisztus arra alapított, hogy általuk az embereket megszentelje. E szerint beszélünk a keresztség, bérmlás, házasság szentségeiről. Jelen fejezetben a szentség szót az első helyen említett értelemben vesszük.

I. Ég és föld a különbség az őskeresztény katolikus és az új protestáns igazulási tan között. Luther szerint az ember igazulás után is bensőleg marad, ami volt: bűnös. A bűn úgy szólván csontja velőjéig hatol, megmételjezi egész lényegét annyira, hogy minden gondolata, szava, tette bűn. De Krisztus érdemeire való tekintettel a mennyei Atya már nem tekinti az igazult bűnös voltát, vétkeit Krisztus érdemeivel lefátyolozza, befödi. — Másképp az őskeresztény tan, melyet a katolikus Egyház mai napig sértetlenül megőrzött. Szerinte a Krisztus érdemei árán szerzett kegyelem lehatol az emberi lélek legmélyére, megtisztítja azt az eredeti bűn és minden személyes halálos bűn mételjétől és hasonlóvá teszi Isten Egyszülötté „formájához”. Ez a „forma” a szentség, melynek részesei mindazok, akik a megszentelő kegyelem állapotában élnek. Szent Pál a keresztényeket „szenteknek” nevezi, nemcsak azért, mert szentségre hivatottak, hanem mert a szentség első csírái a kegyelem által máris lelkükben virulnak. E csírákat egy hosszú emberéleten át öntözni, ápolni, nevelni kell, „míg nem mindnyájan eljutunk... férfiúi tökéletességre, ... melynek mértéke Krisztus teljessége”: tökéletes szentsége. (Ef. 4, 13.) Nem érthetjük meg Krisztus megváltói szerepét, sem saját örök elhivatottságunkat, ha nem vagyunk tisztában a szentség fogalmával.

II. Értjük szentség alatt egy lénynek *korlátlan tökéletes-*

ségét. Teljes méreteiben ezt csak Istenben, a korlátlan létben találjuk. Minden, ami nem Isten, korlátolt léttel is bír, azért már csak viszonylagos szentséggel rendelkezik, amennyiben Isten teljes szentsége valamikép reá átháramlik. Látjuk ezt Krisztus Urunk emberségében.

Krisztus valódi emberi természete egyesült az Ige isteni személyével. Ez a személyes *egység* a legtökéletesebb, mely a Szentháromság egysége után egyáltalában lehetséges. A Szentháromságban a három isteni személy egy természetben egyesül. Krisztus személyes egységében ellenben két természet: az isteni és az emberi, egy személyben egyesül.

A „szent” elnevezés közvetlenül a *személyt* jelzi, csak közvetve a természetet. Ezért a Fiú isteni személyének szent volta kiterjed mindenre, ami személyéhez tartozik, emberi természetére is. Krisztus mint ember is részese annak a kimondhatatlan szentségnek és méltóságnak, mely isteni személyét megilleti. Krisztus emberségének ezt a szentségét, mely az isteni Igével fennálló *személyes* egységből származik, *személyes szentségnek* nevezzük.

III. Nagy tévedés volna, ha Krisztus emberi természetének szentségét csak mint afféle külsőleges méltóságot képzelnök, hasonlóan a királynéhoz, kit azért illet meg a „királyi felség” címe, mert a felséges királynak felesége. Király és királyné két különböző személy. Törvény és jogszokás mégis megkívánják, hogy a király legmagasabb emberi felsége áttérjedjen hitvesére is. Minek jeléül a királlyal együtt élete párját is meg szokták koronázni. Egészen más Krisztus istenségének és emberségének esete. A kettő csak *egyetlen* személy. Az isteni Ige szentsége tehát *szükségkép* kiterjed az emberi természetre is, mely vele egy személyt képez.

A személyes egységnek Krisztus emberi természetére mélységes hatása van. Az isteni természet „dicsőségének fénye” szükségkép átsugárzik Krisztus emberi lelkére és benne az istenhasznalatosság csodálatos tükröképét, a megszentelő kegyelem akkora teljét hozza létre, mely még Szűz Mária kegyelmi fokát is végtelenül meghaladja. A megszentelő kegyelemnek ezt az abszolút teljességét, mellyel Krisztus emberi lelke rendelkezik, *tárgyi* vagy *kegyelmi szentségének* nevezzük. A megszentelő kegyelemnek ez a felsőfoka az isteni és emberi természetnek Krisztusban fennálló *személyes* egységének szükségszerű következménye. Vele csak az ren-

delkezhettek, aki a személyes egységnek részese: kizárólag a mi Urunk Jézus Krisztus.

IV. A személyes és a kegyelmi szentségen kívül a szentségnek még egy harmadik fajtát kell Krisztusban megkülönböztetnünk: az *erkölcsi vagy életszentséget*. Isten az összes eszes teremtményeket — angyalokat, embereket — arra rendelte, hogy szabadakarral szolgáljanak neki. Ez Krisztus emberi természetének is életcélja. A megszentelő kegyelem nem élettelen, télen istenhasonlatosság, hanem isteni élet, mely természetfeletti erényei által az ember értelmét megvilágosítja, hogy Istenhez való viszonyát tisztán megértse, — akaratát szabadságának épsége mellett arra vonzza, hogy Isten parancsait, kívánságait, szóval szent akaratát teljesítse. Minél tökéletesebb az emberi akarat összhangja az istenivel, annál nagyobb az ember életszentsége. Krisztusban ez az összhang isteni és emberi akarat között teljes és tökéletes, azért tökéletes életszentsége is, melyről a következő elmélkedésben bővebben tárgyalunk.

31. Krisztus erkölcsi szentsége

Erkölcsi vagy életszentség alatt a teremtet emberi akaratnak az örök isteni akarral való megegyezését, összhangját értjük. Ha behatóbban vizsgáljuk Krisztus emberi akaratának az istenivel való megegyezését, ennek négy különböző formáját különböztetjük meg.

I. Az elsőt *tényleges* összhangnak nevezhetjük. Abban áll, hogy az ember elfogadja és teljesíti, amit az Úristen e pillanatban reá bocsát és tőle megkövetel. Az olajfák kertjében Üdvözítőnk valóságos haláltusát vívott. Isteni tudása emberi megismerése elé állította a közelgő kinszenvedése minden borzalmát. Emberi természete visszariadt tőle és e szavakba tört ki: „Atyám! ha lehetséges, múljék el tőlem e pohár!” (Zsidó nyelvjárás szerint annyi, mint ez a szenvedés.) Ime, Krisztus emberi akaratának természetes iránya. De tudja, hogy hivatása magát mindenben Isten akaratának alárendelni, azért kéréséhez tüstént hozzáteszi: „mindazonáltal ne úgy legyen, amint én akarom, hanem amint te.” (Mt. 26, 39.) Tisztán látjuk, Krisztusban is volt autonóm, független emberi akarat. De ő ezt az adott esetben áldozatok árán is teljesen és föltétlenül alárendelte Atyja akaratának. Ez a *tényleges* összhang emberi és isteni akarat között. Más alkalommal Jézus ezt a tényleges megegyezést ezekbe a gyönyörű

szavakba foglalta: „Igen, Atyám! mert így tetszett neked” — azért áldlak és teljesítem szent akarodat. (Mt. 11, 26.)

II Másik formája az Isten akaratával való *teljes* meg-
egyezés. Az emberi akarat itt nemcsak annak veti alá magát,
amit az Úr a jelen helyzetben tőle megkövetel, hanem egész
jövőjére, az egész örökkévalóságra is hajlandónak nyilatko-
zik mindig és mindenütt elfogadni és megtenni, amit az Isten
tőle kíván. Szent Páltól tudjuk meg (Zsid. 10, 5. 9.), mi volt
Krisztus öntudatra ébredt emberi lelkének legelső fohásza:
„A világba bejövén így szól: Áldozatot és ajándékot nem
akartál”, — Atyám — „de testet alkottál nekem. Égő és bün-
áldozatok nem tetszettek neked. Akkor mondtam: Ime eljő-
vők, . . . hogy megcselekedjem, ó Isten, a te akarodat!” (V. ö.
Zsolt. 39, 7. kk.) Krisztus első emberi gondolata és fohásza
emberi akaratának és egész emberi természetének feltétel
és fenntartás nélküli átadása isteni Atyja kezébe. Életpro-
gramja: mindig és mindenütt az Atya akaratát fogja telje-
síteni. Ezt ismételte, midőn harminchárom évvel később a
keresztfán fejét lehajtva mondá: „Beteljesedett!” — „Atyám!
a te kezedbe ajánlom lelkemet.” (Jn. 19, 30; Lk. 23, 46.) Lát-
juk, mi volt Jézus szentséges Szívének legbensőbb, szűz
Anyja méhétől a keresztfáig gyakorolt erénygyakorlata: em-
beri akaratának *teljes* átadása Atyja kezébe.

III. Az akarat teljes összhangját az Atyáéval tanítja az
édes Üdvözítő mindig és mindenütt: szűz Anyja méhében, a
jászolban, Názáretben és nyilvános életében, imájában, beszé-
deiben, csodáiban, szenvedésében, a keresztfán, halálában . . .
„Ezt cselekedjed és élni fogsz!” (Lk. 10, 28.) Élni, éspedig
szentül. Ha azonban Krisztus odaadását behatóbban vizsgál-
juk, még két mozzanatot fedezünk fel benne, mely első pillá-
natban alig látszik meg, és mégis nagyfontosságú. Az egyik,
akaratának *nemleges összhangja* az Atyáéval. Mert Krisztus,
amikor akaratának teljes alávetését tűzte ki földi élete céljául,
nemcsak tevőleges irányban kötelezte le magát, hogy mindig
azt tegye, amit isteni Atyja akar, hanem *nemleges* irányban
is, hogy mitsem fog akarni, amit az Atya nem akar. Ha mind-
járt nem bűn, nem tökéletlen, sőt ha magában véve jó és
szép, — de ha az Atya jelen körülmények között nem vette
fel gondviselése terveibe, Krisztus sem akarta. Hogy példá-
val éljünk, Krisztus szeretete volna megmenteni Júdást, hűtlen
apostolát. Hogy előbb már hányszor iparkodott őt elterelni
bűnös útjáról, melyre már régebben rátért, nem tudjuk. De

arról az evangélium tanúskodik, hogy miután Júdás már megalkudott a papi fejedelmekkel az árulás vérdíjáról, Krisztus még többizben figyelmeztette őt szándékának bűnös voltára. És midőn a poroszlók élén az olajfák kertjében megjelent, szeretettel fogadja áruló csókját és a szeretet szavával üdvözlí: „Barátom, mi végre jöttél?” (Mt. 26, 49. k.) De hát miért nem menti meg bűnös lelkét? Aki megmentette a jobbik latrot, nem tudta volna megmenteni kiválasztott apostolát? De az isteni bölcseség úgy döntött, hogy aki annyi irgalommal és kegyelemmel visszaélt, legyen most már Isten igazságosságának tanúja. Róla mondja az Üdvözítő főpapi imájában teljes megadással: „Atyám, akiket nekem adtál, megőriztem, és senki sem vészett el közülük más, mint a kárhozat fia, hogy az Irás beteljesedjék.” (Jn. 17, 12. v. ö. Zsolt. 40, 10.) Krisztus a jót is csak annyiban akarta, amennyiben az Atya akarta. Miért? Mert az akarat *teljes* átadása nemcsak azt követeli, hogy mindent megtegyünk, amit az Isten akar, hanem azt is, hogy semmi másra ne fecséréljük, hanem *csak* arra fordítsuk, amit Isten akar. E fokon az akarat már igazán *kizárólag* Istennek él. Azért mondja Krisztus: „Nem a magam akaratát keresem, hanem annak akaratát, aki engem küldött.” (Jn. 5, 30.) Ez a mindennapi kenyere: „Az én eledelem az, hogy annak akaratát cselekedjem, ki engem küldött.” (U. o. 4, 34.) Ez az akarat *nemleges* összhangja.

IV. Áttekintve és mintegy egybetolva az előbbi három pontban mondottakat, látjuk, mi is az életszentségnek végső formája: az, hogy az emberi akarat már csak egy indítóokra reagál, az *isteni akaratra*. Minden emberi akarás már csak az isteni akaratnak visszhangja. Minden más iránt, ami jó és szép, nem éréktelen, de cselekvésre már csak az isteni akarat bírja. Ez a befejezett, *formális életszentség*, mely minden erényt magában foglal, lényegileg azonban *szeretet*, és pedig az *istenszeretetnek legfelsőbb foka*.

32. Teremtett szentség

I. A „szentség” teljes értelmében korlátlan tökéletességet jelent. Ezen értelemben *csak* Istenben, a korlátlan létben valósul meg. Minden teremtett lény korlátolt, csak korlátolt, viszonylagos szentséggel bírhat. Ezen általános érvényű tétel alól egyetlenegy kivételt ismerünk: *Krisztus emberségét*. Minthogy az isteni természettel egy isteni személlyé egyesült, szükségkép ezen isteni személy korlátlan szentségében is

részesült. Minden más teremtmény csak korlátozott létének megfelelő viszonylagos szentséggel rendelkezhetik.

Milyen az a szentség, mely a Teremtő terve szerint az embernek jár? Szent Pál a már több ízben idézett helyen (Róm. 8, 29.) minden kétséget kizáró módon megfelel a felvetett kérdésre: Isten az embereket arra rendelte, „*hogy hasonlók legyenek Fia formájához*, s így ő elsőszülött legyen sok testvér között”. A Fiú formája pedig, melyhez hasonlókká kell lennünk, az ő *szentsége*. A mi szentségünk tehát Isten terve szerint elsőszülött Fia szentségének utánpótlása, mintegy visszfénye legyen. Az előző fejezetekben láttuk, hogy Krisztusban háromféle szentséget kell megkülönböztetnünk: 1. *személyes* szentségét, — 2. tárgyi vagy *kegyelmi* szentségét, — 3. *erkölcsi* vagy életszentségét. Ez a hármasság szentség együttvéve képezi a Fiú jellegzetes „formáját”, melynek elsajátítása, utánpótlása a mi életcélunk. Kell tehát, hogy bennünk is az említett hármasság szentségnek némi nyoma fellelhető legyen. Nézzük egyenként.

II. A gyökér, melyből Krisztus minden szentsége fakad, emberi természetének személyes egysége a Fiúisten isteni személyével. A személyes egységből származik közvetlenül és szükségképpen személyes szentsége, ebből kegyelmi szentsége, a kegyelem pedig okozója életszentségének. A személyes egység azonban Krisztus kizárólagos kiváltsága, mely más lénynek nem adódott. Mégis azt láttuk a 20. elmélkedésben, hogy Szűz Mária is volt valami, ami kegyelmi állapotát megelőzte: kiválasztottsága, előrerendeltsége az istenanyaságra. Ez a szintén páratlan kiváltsága volt oka annak, hogy az Úristen már fogantatásában a kegyelem teljével, azaz akkora mértékével megszentelte, amennyinek befogadására újonnan teremtetett emberi lélek egyáltalán képes. Krisztusban szentsége legmélyebb gyökerének mondtuk személyes egységét. Móriában ezt — úgy látszik — az istenanyaságra való előrerendeltsége pótolta. Nála ez volt minden kegyelmi ajándék és szentségnek gyökere. De az istenanyaság is oly személyes kiváltság, mely csak Móriának adatott, nem másnak. Újból felvetődik tehát a kérdés, mi — Krisztustól és Szűz Móriától eltekintve — minden más ember istenakarta szentségének legmélyebb gyökere? Bennünk Krisztus személyes egységét és Szűz Mária istenanyai előrerendeltségét helyettesíti a mi elhivatottságunk arra, hogy Isten fogadott gyermekei legyünk. Ez indítja a mennyei Atyát arra, hogy

mindazokkal a kegyelmekkel megáldjon, melyekre rászorunk, hogy ezt a hivatásunkat elérjük és betöltsük, szóval, hogy Isten gyermekeihez méltó módon éljünk. Ebben az Isten gyermekeihez méltó életben rejlik a mi életszentségünk.

Amint Krisztus minden szentségének gyökere a személyes egysége az isteni Igével, — Szűz Mária szentségének gyökere istenanyaságra való előrerendeltsége, úgy minden más ember szentségének legmélyebb gyökere a hivatás, hogy Isten fogadott gyermeke legyen. Krisztusban a személyes egység volt az indítóok, amiért az Űristen emberiségét kimondhatatlan kegyelmi kincsekkel gazdagította. Ha a Mindenható Szűz Máriát nem rendelte volna arra, hogy Egyszülöttje édesanyja legyen, nem méltatta volna őt a szeplőtelen fogantatás, a kegyelemmel való teljesség, a mindenkori büntelenség kiváltásáigra sem. És mi indította a mennyei Atyát arra, hogy gondviselése minket keresztyén szülők gyermekévé tegyen, hogy már kiskorunkban megkereszteltessünk, hogy a katolikus Egyház tanításában neveltessünk, hogy tömérdék veszélytől megóvassunk és sok-sok más nagy kegyelemben részesüljünk? Mi mindennek alapja, gyökere, indítóoka? Az Atya kívánsága, hogy fogadott gyermekei legyünk.

III. Itt egy ellenvetésre akadunk. Isten azt akarja, hogy *minden* ember fogadott fiává legyen. Ha tehát ez a hivatás oka a sok és nagy kegyelemnek, melyben részesültünk, keltsene, hogy ezek a kegyelmek *minden* emberben meglegyenek. De az emberiség nagyobb részében *nem* találjuk azokat; gondoljunk csak a sok szakadárságban, eretnekségben, pogányságban született emberre. Tagadhatatlan, azokban *nem* látjuk ezeket a kegyelmeket. De éppoly biztos, hogy az Űristen mégis megad nekik *elég* kegyelmet arra, hogy fiaivá legyenek és ezáltal örökké üdvözüljenek. Krisztus „az igazi világosság, ... mely megvilágosít minden világra jövő embert”. (Jn. 1, 9.) Ott is, ahol hittérítő még nem járt, Krisztus világossága behatol a lelkek mélyére. Meggyőzi a jóakaró lelkeket, hogy a Teremtő, kinek dicséretét az egész természet hirdeti, atyai módon gondoskodik mindazokról, kik gyermeki engedelmességgel követik lelkiismeretükben felhangzó parancsát. Akik híven követik a belső kegyelemnek ezt a szavát, azokat biztosan elvezeti a keresztséghez vagy legalább a vágykereszttség egy kezdetleges formájához, szóval az igazuláshoz. Jób is a pogányság körében lett szentté. Misszionáriusaink oly helyeken is, ahol hithirdető még soha nem járt,

találnak lelkeket, kik oly ártatlanul élnek, hogy joggal kételkedhetünk, követtek-e el valaha halálos bűnt, és kik az evangéliumot akkora készséggel és örömmel fogadják, mintha már réges-régen arra vártak, arra készültek volna. Mindezeknek a kegyelmeknek forrása az emberiség általános elhivatottsága az istengyermekségre: ez minden emberi szentség legmélyebb gyökere.

33. A teremtettség szentség kifejlődése

I. Ott kell kezdenünk a jelen elmélkedést, ahol az előbbi abbahagytuk.

Az ember szentségének legmélyebb gyökere istenfiúságra való elhivatottsága. Ez eredetileg csak Isten gondolatában létezik. Megvalósítása meghalad minden természetes erőt, csak a Mindenható adhat neki létet. De a Teremtő szabadnak alkotta az embert: azt akarja, hogy szentsége is magán hordja szabadságának bélyegét. Az emberi szentség tehát csak Isten mindenhatóságának és az emberi szabadakaratnak együttműködéséből eredhet.

Ennek elérésére az Űristen kezdetben csak halványan megsejteti az emberrel azt az atyai lelkületet, amellyel iránta viseltetik. Ha az ember erre azzal válaszol, hogy ő is gyermeki lelkülettel iparkodik viseltetni Teremtője iránt: alázattal, engedelmisséggel, gyermeki szeretettel: a segítő kegyelem fokról-fokra közelebb vezeti őt Istenéhez és eljut a keresztséghez, vagy legalább a vágykeresztséghez, és általa az igazuláshoz.

Mi történik most már a keresztség szentsége által a lélekben? Legelső hatása abban áll, hogy az istenfiúi hivatás, mely eddig csak Isten gondolatában, tervében létezett, reális, tényleges kifejezést nyer az ember lelkében. Mikor Krisztus Urunk megparancsolta Keresztelő Szent Jánosnak, hogy őt a Jordán vizében megkeresztelje, — e szertartás csak előképe volt a keresztség szentségének, — szózat hallatszott az égből: „Ez az én szeretett Fiam, kiben nekem kedvem telt.” (Mt. 3, 17.) A keresztség szentségében is ünnepélyes nyilatkozattal fogadja az Űr fiává a lelket. Eltörölhetetlen jegyet nyom a lélekbe, mely azt örök időkre mint Isten fogadott fiúságára hivatottat megkülönbözteti. A hivatás, mely eddig csak Isten gondolatában létezik, most már magában a lélekben is kifejezést nyer. A *szentségi jegy* legelső hatása a keresztségnek. Ez a jegy ad jogot a kereszteltnek a megszentelő kegyelemre,

feltéve, hogy nem létezik benne oly akadék, mely a kegyelem beöntését lehetetlenné teszi. A megszentelő kegyelemmel a segítő kegyelmek egész sorozatát kapja, melyek mind arra céloznak, hogy a lelket istenfiához illő életre segítsék. Mi ez az eltörölhetetlen szentségi jegy? Krisztusnak, Isten Egyszülöttének vázlatos hasonlatossága, mely mutatja, hogy arra van hivatva, hogy Isten fiává, Krisztus testvérévé legyen.

II. Ha a megkeresztelt és igazult ember a megszentelő kegyelmet magában ápolja és növeli és a bőséges segítő kegyelmekkel közreműködik, lelke hamar megéri egy másik szentségre, melyet a keresztség kiegészítésének lehetne tekinteni: a bérmlásra. Ez is eltörölhetetlen jegyet és a lélekbe, vagy talán jobban mondva, a keresztségben nyert Krisztus-jegyet két új vonással kiegészíti: megjelöli a lelket mint Krisztus katonáját a mennyország terjesztése érdekében folytatott harcban és mint a Szentlélek állandó lakhelyét. Ez az új jegy jogcímet ad az embernek mindazokra a kegyelmekre, melyekre mint Krisztus katonájának és a Szentlélek templomának szüksége van.

Ha ezekkel a kegyelmekkel hűségesen közreműködik, nincsen kizárva, hogy az Úr a papi rendre is hívja, mely a benne díszlő kettős Krisztus-jegyet még egy harmadikkal kiegészíti, — jóllehet ez aránylag ritka kegyelem, melyben ezer közül alig egy részesül. A papi rend szentsége is eltörölhetetlen jegyet és a lélekbe, mely a benne már meglevő Krisztus-hasonlatosságot egészen új vonással gyarapítja: megjelöli a lelket mint *Krisztus társát papi rendjében*. Ez az új szentségi jegy megint újabb jogcím a megszentelő kegyelem növekedésére és mindazokra a segítő kegyelmekre, melyekre papi hivatása betöltésében rászorul.

III. A gyónás, az Oltáriszentség, az utolsó kenet és a házasság szentsége is gyarapítják vagy visszaadják a megszentelő kegyelmet és bőséges segítő kegyelmeket is adnak. Az Oltáriszentségben ez a kegyelmi növekedés még nagyobb, mint más szentségben. A szentáldozás hatóereje emlékeztet Szűz Mária lelki fejlődésére. Noha már előbb is a kegyelem teljét bírta, azaz annyit, amennyit eddigi élete szerint csak bírhatott, kétségtelen, hogy kegyelemállapota növekedett a kilenc hónap alatt, melyben a megtesült Ige méhében nyugodott. Így a szentáldozásban is Krisztus valódi jelenléte belsőnkben a kegyelmi szaporulat forrása.

A keresztségnek, bérmlásnak és papi rendnek az a saját-

ságuk, hogy a bennük nyert szentségi jegyek kitűnően feltűntetik az átmenetet, mely az előbb csak Isten akaratában létezett szent hivatástól a kegyelmi szentséghez vezet. Isten fiának, Krisztus harcosának vagy papjának Isten szándékában létező elhivatottsága a három szentség által magába a lélekbe bevéődik, benne megrögződik és a kegyelemnek bőséges forrásává lesz, melyek mindenkit elvezetnek hivatásának megfelelő szentséghez, feltéve, hogy velük közreműködik.

Sem a hivatás magában véve, akár Istenben tekintjük, akár a lélekben való megrögzítésében, — sem a kegyelmi állapot még nem elég arra, hogy az embert teljes joggal szentnek nevezzük. Ezzé csak akkor lesz, ha életében *megvalósítja azt az eszmét, melyet az Úristen róla alkotott*. Ehhez pedig szükséges, hogy külső és belső élete hivatásának minden tekintetben megfeleljen. Másszóval úgy éljen, amint *Isten akarata szerint* fiának, Krisztus katonájának vagy papjának élnie kell. A hivatáshoz és a kegyelemhez járuljon az igazi, *állásának megfelelő életszentség*, melyről a következő elmélkedésben szándékozunk szólni.

34. Életszentségünk

I. A megszentelő kegyelem megszenteli a lélek állagát, az erkölcsi szentség pedig cselekedeteit, életét, azért *életszentségnek* is nevezzük. Arra törekszik, hogy az ember akaratát összhangba hozza Isten akaratával. A lelki élet legmegbízhatóbb mesterei megegyeznek abban, hogy az igazi életszentség akaratunknak Istenével való megegyezésében áll. Minél tökéletesebb ez a megegyezés, annál inkább megvalósítjuk azt az eszmét, melyet Isten rólunk alkotott, annál inkább közeledünk a szentséghez.

Az akaratok megegyezése *barátság*, azaz kölcsönös szeretet. Annál inkább éri el valaki a szentséget, minél nagyobb benne az Isten iránti igazi szeretet, mely őt Isten akaratának hű teljesítésére indítja. Isten pedig azt akarja és parancsolja, hogy az ember nemcsak Őt szeresse, hanem hogy a többi erényeket is gyakorolja: a felebaráti szeretetet, az igazságosságot, mértékletességet, igazmondást stb. Az életszentség mindezeket az erényeket is magában foglalja, de másképp, mint az Isten iránti szeretetet. A többi erényt mintegy *eszköznek* tekinti Isten akaratának teljesítésére, a szeretetet magát pedig mint a szentség *lényegét*.

II. Akaratunknak Istennel való megegyezésében három fokozatot különböztethetünk meg:

1. A legalsó fokot *szolgai* szeretetnek nevezhetjük. Az ember ezen a fokon el van tőkélve, hogy Isten parancsát mindenütt teljesíti, ahol ez *súlyos bűn* terhe alatt kötelez. Hisz Istenben, hisz igazságosságában, a jó örök jutalmában, a bűn örök büntetésében. Akar üdvözülni, nem akar elkárhozni, tehát kerüli a halálos bünt is. Elhatározásának legmélyebb oka itt tulajdonképpen *önszeretete*. Azért szereti Istenét, azért teljesíti parancsait, hogy el ne kárhozzék és Isten örök jutalmában részesüljön. A béres is azért teljesíti ura parancsait, hogy állását el ne veszítse, hogy bérét megkapja. Helyesen nevezzük ezt a szeretetet *szolgainak*. A szolgai szeretet nem ellenkezik a kegyelem állapotával, mert csak a halálos bűn okozza annak vesztét. De nem is felel meg neki teljesen. Mert a megszentelő kegyelem *istenfiúság*, és mint ilyen igazán *gyermeki lelkületet* is követel. A szülőjét igazán szerető gyermek pedig nemcsak annak súlyos megbántásától riad vissza, hanem legcsekélyebb sérelmétől is.

A szolgai szeretet elegendő a kegyelemállapotnak ideig-óráig való megőrzésére, de még nem teremti meg a kellő *egyensúlyt* Isten és a lélek között. Az Űristen itt még aránytalanul többet ad a léleknek, mint amennyit tőle visszakap. Ad atyai szeretetet, — kap szolgait, jóllehet gyermekit várhatna. Igaz, a természet rendje szerint a szülő mindig többet ad, mint amennyit a gyermeki szeretetben visszakap. De a kellő arányosság mégis megvan, ha a gyermek annyit ad, amennyit *adhat*: gyermeki szeretetet a szülőiért. De a jelen pontban rajzolt lelkiállapotban a lélek nem gyermeki, csak szolgai szeretettel viszonyozza az Űristen atyai szeretetét, az arányosság tehát még nincsen meg. Ha az Isten beletörődik az aránytalanságba, azért teszi, mert elvárja, hogy a lélek az ő nagylelkűségén felbuzdulva, lassan mégis gyermeki szere-
tetre nevelődik.

2. A második fokozat jellegzetes vonása az igazán *gyermeki lelkület* Istennel szemben. A lélek komolyan el van szánva, hogy isteni Atyja akaratát mindenben teljesíti, amire akár csak bocsánatos bűn terhe alatt kötelezve van. Isten iránti szeretete nem engedi, hogy őt csekély bűnnel is — nyitott szemmel, készakarva — megbántsa. Küzd tehát a csekély bűnök ellen, természete gyengesége ellen és felhasználja az eszközöket, melyek képesek őt e küzdelemben megerősí-

teni: rendszeres imát, lelkiismeretvizsgálatot, szentségeket stb. A lélek ezen a fokon már a tökéletes szeretethez közeledik: nemcsak azért szereti Istent, hogy iránta jó legyen, hanem mert saját magában végtelenül jó és szeretetreméltó. Ez a szeretet mindig a megszentelő kegyelemmel jár. Aki bűn állapotában tökéletes szeretetet indít, még a papi feloldozás előtt visszakapja a megszentelő kegyelmet. A tökéletes szeretet és bánat az üdvözülés egyedüli útja azok számára, akik a bűn állapotában halálos veszedelemben forognak a gyónás lehetősége nélkül. Azért nagyon üdvös dolog a tökéletes szeretet gyakori felindítása, — ki tudja, talán ez lesz az utolsó eszköz lelkünk megmentésére.

3. Sok Istent igazán szerető lélek nem áll meg ezen a fokon, felemelkedik a harmadikra: elszánja magát, hogy ott is teljesíti Isten akaratát, ahol parancsról nincsen szó, de a nélkül is *tisztán* belátja, hogy Isten tőle valamit kíván, hogy valamely cselekedettel vagy önmegtagadással Istennek örömet szerezhet. Mert „Krisztus szeretete sürget minket”. (II Kor. 5, 14.) Ezért követik sokan az evangéliumi tanácsokat: szegénységet, tisztaságot, engedelmességet. Ezért szoknak le mások megengedett, de fölösleges kedvtelésekről: dohányzásról, ivásról, játékról stb. Itt kezdődik a szeretet *hősi* zónája. Nem lehet azt mondani, hogy a szeretetnek ez a foka az Isten és ember közt fennálló atyai-gyermeki viszonynak szükségszerű követelménye. Ha azonban meggondoljuk, mennyire szeretett bennünket az Űristen, — ha meggondoljuk, hogy gyermekeivé fogadott, kik bűneink miatt kárhozatra szánt rabjai voltunk, — hogy megmentésünkre Egyszülöttét adta, — hogy az Űr Jézus értünk 33 éven át nyomorúságos, kínos életet élt és nem vonakodott értünk megostoroztatni, megfeszíttetni, — hogy nem sajnálta tőlünk utolsó csepp vérének sem, de még lelkünk eledelévé is akart lenni, ... ha mindezt megfontoljuk, be kell vallanunk, hogy az Isten akaratával való megegyezésnek ez a *harmadik* foka az egyedüli, mely egy *ilyen* Atya fiaihoz, egy *ilyen* Fiú testvéreihez illik.

35. „Én vagyok az út...”

(Jn. 14, 6.)

I. Krisztus az út, melyen e földön haladnunk kell. Csak *Őt* követve érhetjük el mennyei hazánkat. Azt a befejezett életszentséget, melyet benne élete első pillanatától utolsó lehelletéig szemlélünk, csak távolról közelíthetjük meg, teljes

megvalósítása meghaladja a teremtetett erőket. Akaratunknak az isteni akaratral való összeegyeztetésében szem előtt kell tartanunk, amiket a 31. elmélkedésben drága Udvözítőnk erkölcsi szentségéről mondtunk, de gyengeségünk tudatában csak okkal-móddal, tapintatosan és mértékkel szabad mindazt ránk alkalmazni és megvalósítani akarni. A túlzás nem ritkán még nagyobb baj, mint a hiány. Erre céloznak a következő megjegyzések.

II. A *tényleges megegyezést* Isten szent akaratával mindenki gyakorolhatja. Amit az Úr küld, annak elviseléséhez megadja a szükséges erőt. És amit, hogy megtegyük, követel, ahhoz előlegezi a nélkülözhetetlen kegyelmet is. A hívők kivétel nélkül arra buzdítandók, hogy magukat ellenállás nélkül Isten akaratának alá vessék, hogy ne zúgolódjanak, ne iparkodjanak kitérni és menekülni Isten rendelkezései elől, mint Jónás tette, mert különben esetleg úgy is járhatnak, mint ő.

Még többet. Keressék Isten szándékait is, törekedjenek azokat, ahol felismerik, híven megvalósítani. Így egy igazán Isten akarata szerinti életet fognak élni és egyre jobban megközelíteni azt az isteni eszményt, melyet a mennyei Atya öröktől fogva róluk alkotott. Ez szinte biztos út az istenakarta életszentség felé.

III. Óvakodjunk e pontban egy gyakori és néha veszélyes túlzástól. Hű lelkek, akik el vannak tökéelve, hogy mindenben Isten akaratát teljesítsék, nem ritkán azt képzelik és várják, hogy az Isten *sugallataival* vezesse őket oly dolgokban is, melyeknek megismerésére és elbírálására az emberi értelem teljesen elegendő, persze a *rendes* segítő kegyelemmel. Nem nézik, mi az emberileg okos és helyes, hanem egy képzelt benső hangra várnak és figyelnek, melyet Isten biztos szavának tartanak. Pedig ez a hang sokszor nem Istentől jön, hanem tulajdon képzeletük szüleménye, amint Keresztes Szent János, a nagy misztikus figyelmeztet. Sőt az sincs kizárva, hogy igazi lelki haladásuk esküdt ellensége, a sátán is bekiált ebbe a furcsa mikrofonba, hogy lelküket zavarja és oktalan cselekedetekre ösztökélje.

Ne értsenek félre. Nem tagadom, hogy az Úr néha tényleg sugallatokra méltatja az embert, főképp azokat, akik mindenben szent akaratát kívánják követni, akár áldozatok árán is. Minél hívebben követi valaki Isten akaratát, annál inkább érdemes arra hogy *szükség esetén* ily sugallatokban része-

süljön. Hangsúlyozzuk: *szükség esetén*. Ha az ember okosan megfontolta, mi a teendője, ha buzgón imádkozott Isten megvilágosításáért, alkalomadtán értelmes ember tanácsát is kérte és mindezek ellenére sem képes tisztán eligazodni, — vagy ha hirtelen abban a helyzetben találja magát, hogy cselekednie, döntenie kell, még mielőtt megfontolásra kellő ideje lett volna, — vagy ha oly veszélyt kell elkerülnie, melyet jóformán még nem is ismer, csak sejt, — ilyen és hasonló esetekben szokott az Úristen sugallataival segítségünkre sietni, de a mindennapi élet rendes ügyeiben azt akarja, hogy kövessük *józan* eszünk szavát, melyet éppen arra adott, hogy vezérünk legyen az élet útján. Aki a nélkül, hogy józan ítéletét megkérdézné, isteni sugallatokban bízik, tévúton botorkál és egész lelki életét helytelen irányba tereli. Tapasztalatból tudom, alig van ember, kin nehezebben lehet segíteni, mint aki képzelődéseit isteni sugallatoknak minősíti. És végül még egy fontos megjegyzést: ily kérdésekben, hogy valamely benső hang isteni sugallat-e vagy nem, „senki sem lehet bíró a maga ügyében”. Így tanítják a lelki élet legnagyobb tekintélyei: Szalézi Szent Ferenc, Keresztes Szent János, Nagy Szent Teréz stb. Aki pedig konokul vonakodik állítólagos sugallatait illetékes bíró ítéletére bízni, az előre meg lehet győződve, hogy téved, — hogy *súlyosan téved*. Így a tapasztalat.

IV. Isten szent akaratának esetről-esetre való alázatos elfogadása és hűséges teljesítése lassan, de biztosan gyarapítja a lélekben a kegyelmet. Az ember egyre tisztábban megismeri Isten jóságát és saját nagy hálatartozását Istennel szemben. Fölbred benne a vágy: nagylelkű szeretne lenni a nagylelkű Úristennel szemben, ... többet szeretne tenni Istenért ... Elszánja magát, hogy akaratát, melyet eddig esetről-esetre Istenre irányított, most már végleg és mindenkorra neki adja. Kijelenti tehát szent Felsege előtt, hogy nemcsak most, a jelen körülmények között, hanem mindig és mindenütt kívánja teljesíteni imádandó akaratát, — hogy kész érte mindent megtenni — mindent feláldozni — mindent elszenvadni ... A lélek ezzel egy jó lépéssel közelebb fér Udvözítőjéhez, egy fokkal hasonlóbba válik a „formájához”. Elérte az odaadás második fokát, a teljes átadást. Meg is fogja tartani a most elért fokot? Remélheti, ha imájában szorgalmasan ismétli ezt a feláldozását és mindennapi életében gyakorolja: ha minden kellemetlenségben, áldozatban, fáradságban Isten akaratát látja és szeretettel fogadja.

Itt is óvakodjunk egy szirttől. Ne engedjük, hogy képzeletünk élénken kiszínezzé az áldozatokat, melyeket az Úristen *esetleg* megkívánhatna. Mi lenne velünk, ha ez vagy az a betegség jelentkezne?... Ha valami nagy megaláztatás érne?... Ha előljáróink vagy hozzátartozóink félreismernének?... Ha Szent Lőrinc példájára elevenen megsütnének? Jaj! Kibírnók ezt? Mindez haszontalan, káros időpazarlás. Isten jelenleg nem követel ilyen áldozatot, most nem is adja meg a szükséges kegyelmet. Ezért borzadsz vissza. El ily haszontalan képzelődésekkel. Mondjad inkább: Követelj tőlem, Uram, amit akarsz, de add hozzá kegyelmedet!

36. „Én vagyok az út...”

B) Folytatás.

I. Említettük, Krisztus Urunk akarátának teljes átadását nemcsak tevőleges formában gyakorolta, amennyiben mindent, amit az Atya akart, ő is feltétel és fenntartás nélkül magáévá tett, hanem *nemleges* értelemben is: semmit nem akart, amit az Atya nem akart. Még a jót, a szépet is csak akkor, ott és annyiban akarta, amennyiben az Atya annak megvalósítását kívánta.

Aki komolyan tökéletességre törekszik, az akarataknak az isteni akarattal való megegyezésnek ezt a nemleges formáját sem hagyhatja tekinteten kívül. Ki kell azonban jelentenünk, hogy alig van erénygyakorlat, mely annyi mérsékletet, óvatosságot, okosságot követel, mint ez.

Az ember testi-szellemi természeténél fogva sok más személlyel és tárggyal áll összeköttetésben. Velük úgyszólván karöltve teszi meg élete útját. Csak természetes, hogy az állandó együttlét és együttműködés hajlamokat, ragaszkodásokat, rokonszenvet fejleszt, melyeknek nagy erkölcsi jelentőségük is van, mert a mindennapi kötelességek teljesítését megkönnyítik, az ember együttlétben elkerülhetetlen surlódásokat enyhítik, az életkedvet és örömteljes kedélyhangulatot növelik. Aki felületesen tekinti ezeket a jelenségeket, azt mondaná, mindez emberi hajlam, mely nem irányul Istenre, tehát nem is rendelkezik természetfeletti értékkel. Ilyet pedig jobb leépíteni, lassan kiirtani. Pedig ez a felfogás veszedelmes tévedést rejt magában. Az említett hajlamok nem céloznak Istenre? Meglehet, hogy Istennel való összefüggésük nem mindenkinben válik teljesen tudatossá, de azt hiszem, mindenki megérzi, hogy ezek a hajlamok erkölcsileg jórészben jók és a lelke általuk

nemesbül. Midőn az Ūristen az embert teremtetete, előrelátta, hogy benne szükségkép ily hajlamok ki fognak fejlődni, tehát ezek szent akaratának meg is felelnek. Aki túl nem hajtja azokat, Isten szent akaratát teljesíti velük, és aki a megszentelő kegyelem állapotában él, általuk érdemtelen cselekedeteket végez. Igaz, jöhet, sőt minden ember számára előbb-utóbb eljön az idő, midőn ezekről le kell mondania. De amíg ez az időpont el nem jön, jó és legtöbb emberre szükséges, hogy ezeket a természetes hajlamokat magában ápolja és nemesbítse. Végtelen tévedés lehetne azokat idő előtt kiirtani. Megzavarná a lélek egyensúlyát és természetes továbbfejlődését. Lássunk példákat.

II. Már szentségekhez járuló, ártatlan és buzgó gyermek igaz gyermeki szeretettel viseltetik — babája iránt. Ápolgatja, csókolgatja, mintha élő lény volna. „Nagyon szent” nénije nem jó szemmel nézi ezt. Meg is mondja a kicsikének: mint-hogy most már az Ūr asztalához jár és az édes Jézust oly gyakran szívébe fogadja, már jobb volna, ha babáját neki feláldozná. Csak belátja, hogy ez hiú játék, melyről előbb-utóbb úgyis le kell mondania... és még sok-sok bölcs dolgot magyaráz a kisgyermeknek. De nem gondol arra, hogy a babajáték számára a szeretet iskolája, anyai hajlamainak kitűnő gyakorlata, természetes lelki fejlődésének feltétele. Azért időelőtti beszüntetése lelki kárt jelenthet.

Nézzük ifjainkat. Az egyik bélyeget gyűjt, a másik lepkét, egy harmadik sportol, ismét más rajong a zenéért... A tapasztalat pedig azt mutatja, hogy sokszor épp azok közül, kik ifjú éveikben ily „hiúságokért” rajongtak, kerülnek ki később „Krisztus atlétái”.

Vagy: egy minden tekintetben derék, vallásos fiatalember szereti kis feleségét, még nagyon is érzéki hangsúllyal. Tökéletlenség? — Ki tudja, mi mindentől tartja vissza a fiatalembert érzékiségének e helyes lekötöttsége. Kár volna őt a miatt nyugtalanítani. Majd eljön az ideje...

Vegyük Magyarországi Szent Erzsébetet, Chantal Szent Franciskát: rajongva szerették férjüket. Ezeknek fájdalmas elvesztése után szívük egész hevét Istennek szentelték és nagy szentekké lettek. A hitvesi szeretet volt számukra az életszentiség előiskolája.

Oktalanság e természetes, de magában véve nem rossz, sőt részben nemes hajlamokat idő előtt, durva kézzel szétszakítani, mert tagadhatatlanul jellemképző hatással lehetnek

főképp fiatal lelkekre. Akkor korlátozandók, ha vétkes vagy veszedelmes tárgyakra irányulnak, vagy ha minden okos mértéken túlhaladva, szenvedéllyé fajulnak. Különben várjuk meg türelmesen, amíg a lélek a kegyelem hatása alatt ráeszmél arra, hogy magasabbra született. Pedig ez az idő eljön, ha előbb nem — a halálos ágyon... A lélek megismeri, hogy csak az Isten szíve maradandó kincse, hogy minden más mulandó és hiú. Elfordul tőle és Istene karjaiba dobja magát.

Tehát még egyszer, — és főképp a lelkivezetőknek legyen mondva: vigyázat, okos mérséklet a nemleges átadás ajánlásában és gyakorlatában.

III. A hű lélek, ki komolyan Isten szent akaratának teljesítésére törekszik, mindjobban elszokik a földi indokokból való cselekvéstől, míg ellenben Isten akarata egyre erősebb és kizárólagosabb hatást gyakorol elhatározásaira, cselekvésére, egész életére. Az élet csapásai, szenvedései, csalódásai is megteszik hatásukat, a lélek meggyőződik Szent Ágoston örökszép mondásának örök igazságáról: Érted teremtetted bennünket, Isten, és nyugtalan a mi lelkünk, mígnem nyugalmat lel Tebened! Így azután a lélek a kegyelem világánál és annak erejével maga kezdi tágitani és feloldani azokat a kapcsolatokat és ragaszkodásokat, melyek még a föld értékeihez fűzik. Tapasztalja, hogy ezen válások fájdalmasak, de minél többet áldoz, annál függetlenebbnek, szabadabbnak is érzi magát... közelebbinek Istenéhez. Lassan megkedveli a lelki egyedülletet, elszigeteltséget és egyre bensőségesebben mondja: Istenem — mindenem! Egész élete mindinkább a lélek és Isten között játszódik le, a külvilág kikapcsolásával: az örök élet előíze!

10. FEJEZET

KRISZTUS ÉRDEMEI

37. Tartozás és követelés: bűn és érdem

I. A megváltás tanának előkészítésére szükségesnek tartjuk egyrészt a tartozás és bűn, — másrészt a követelés és érdem rokon fogalmait bővebben kifejteni.

Ahol a szeretet uralkodik, nem szoktak ott jogi kérdések felvetődni. Mert a szeretet mindig hajlandó többet adni, mint amennyit a jog és igazságosság követelhet tőle. (V. ö. 27. elm.) A paradicsomban Isten szándéka szerint tökéletes szeretetnek kellett volna uralkodnia, mint Isten családjában. Jogról ott nem volt szó. De amikor az ember Isten teremtménye és atyai szeretetét durván visszautasította, parancsát megszegte, neki az engedelmességet megtagadta, előtérbe léptek a tartozás (bűn) és követelés (érdem) jogi fogalmai. A megváltás egész terve a bűnbeesés után előállt jogi helyzetből indult ki. Lehetetlen megérteni egyrészt a bűnben rejlő borzalmas jogsértést és az örök kárhozat igazságos voltát, másrészt a krisztusi megváltás szükségességét és lehetőségét, ha tisztában nem vagyunk az említett fogalmakkal.

II. Aki másnak kárt okoz, *tartozik* azt jóvátenni. A megkárosítás *bűn*, ez szüli a jóvátétel, az elégtétel tartozását. Az okozott kár nagysága mértéke a szolgáltatandó elégtételnek. Aki felgyújtja szomszédja lakóházát, nyilván többel tartozik, mint aki elgázolja a tyúkját. Ahol másnak becsületén esett kár, ez annál nagyobb lesz, minél értékesebb a sértett becsülete. Ha például egy gazdálkodó azt mondja a béresének, hogy naplopó, vagy szomszédjának, hogy gazember, becsületsértésről lehet szó. A bíró azonban aligha fogja az indulat hevében kiejtett szót komolyan venni, hanem azon lesz, hogy büntetés nélkül kiegyezésre bírja a feleket: a sértő kérjen bocsánatot, a sértett vonja vissza keresetét. Ha azonban a hevülékeny gazda ugyanazokkal a kifejezésekkel egy hivatalos személyt illet, tegyük az alispánt, biztos, hogy már nem ússza meg ily olcsón a dolgot. Hivatalos személy nem elégedhet meg ily

egyszerű elégtétellel, mert tekintélyének megőrzése közérdek. A bíró ez esetben már nem térhet ki ítélethozatal elől és ítélete alighanem szabadságvesztésre fog szólni. Ha azonban a gyalázó szó az államfő ellen hangzott el, annak minden magánember becsületét és minden hivatalos személy tekintélyét messze felülmúló fensége sokkal komolyabbá teszi az ügyet. A büntetés is súlyosabb kell hogy legyen. Ugyanaz a sértő szó csekélyebb vagy súlyosabb bűn és egészen más elbírálás alá esik, ha alacsonyabb vagy magasabb állású személy ellen irányul.

Isten lényé végtelen. Bármely irányban nézzük, határait emberi szemmel és ésszel fel nem leljük. Végtelen a hatalma, a tudása, a bölcsesége, a jósága, ... tehát végtelen a tekintélye, a becsülete is. Becsületének komoly megsértése végtelen kárt jelent, mely végtelen elégtételt is követel. Az ember pedig véges lény. Végtelen javakkal, értékekkel, örökkel nem rendelkezik, tehát végtelen tartozást sem törleszthet. Egy irányban mégis végtelen az ember is: lelke halhatatlan, örök. Jog szerint tehát örökkétartó büntetéssel kell jóvátennie az Isten becsületén okozott végtelen kárt. Ez az örök büntetés a kárhozát, mely — mint látjuk — jogi követelménye az emberi bűnnek. Aki visszautasítja Isten szeretetét, önként aláveti magát igazságosságának.

III. Érdem jutalomra szóló jogi igény. Mintegy követelés Istennel szemben. Az érdem tehát a bűnnek ellentéte. Ez utóbbi tartozást szül Istennel szemben, az érdem ellenben követelést. Előre kell bocsátanunk, hogy Isten végtelen tökéletessége, abszolút függetlensége minden teremtet lénytől kizárja, hogy bárki is a szó szoros értelmében követelést támaszthatna ellene. Ily követelés Istent függő viszonyba hozná, ami merő lehetetlenség. Ha a Szentírás és nyomában a szentatyák és a nagy teológusok néha mégis úgy beszélnek, mintha az embernek jogigénye lehetne Istentől jutalmat követelni, ennek alapja abban rejlik, hogy Isten sok helyütt ígéreteket, sőt esküvel erősített ígéreteket tett, hogy aki neki hűségesen szolgál, arról gondoskodni fog földi életében és megadja neki az örök boldogságot. Isten nem az emberrel szemben van lekötölezve, hanem saját igazmondásának és hűségének tartozik azzal, hogy megadja az embernek, amit ígért.

Pedig Isten csak neki tetsző, külső dicsőségét gyarapító emberi cselekedeteknek ígért jutalmat. Isten arra teremtette az embert, hogy neki mint fogadott fia, fiúi módon, *szeretetből*

szolgáljon. Csak amit az ember mint Isten fia ajánl fel mennyei Atyjának, csak az tarthat igényt isteni tetszésére és jutalmára. Minden pusztán emberi mű, legyen bár művésziesen szép, emberileg jó, zseniális remekmű, Isten tetszésével nem találkozik, mert jobbat vár az embertől, fiúi szeretetet. Megértjük ezt a következő példából. Rongyos kis cigánygyerek odanyújtja a kastély úrnőjének, amint a parkban sétál, a tavasz első ibolyáit. Kegyesen fogadja, pár fillért ad a gyermeknek. De nem tulajdonít a virágnak értéket, el is dobja. Ha azonban tulajdon kislánya gyűjt csokrot és odanyújtja édesanyjának, szalonjába viszi, íróasztalára teszi, ahányszor látja, megörül neki vagy inkább gyermekének, akinek tiszta szeretetét a virág illatozza. Így van az Úristen velünk, emberekkel is. Cselekedeteinkben csak akkor telik öröme, csak akkor bírnak értékkel előtte, ha igazán gyermeki lelkületből fakadnak. Ezt a lelkületet a megszentelő kegyelem adja, mert a kegyelem tesz minket Isten gyermekeivé. Azért csak a kegyelem állapotában végzett cselekedetek érdemteljesek.

38. Az érdem válfajai

I. Nem kell azt hinni, hogy különböző érdemek mind egyenlő természetűek. Amennyire különböznek a jutalmak, melyekre az érdemek igényt adnak, és amennyire különböznek az igények, melyeken a jutalmak alapulnak, annyira eltérnek egymástól az érdemek is. Egy a nevük valamennyinek, de természetük nagyonis eltérő. Ha aztán ami az egyik fajta érdemről áll, válogatás nélkül átvisszük másfajta érdemre, melynek más a természete, könnyen hittudományi ellentmondásokba és tévedésekbe bonyolódunk. Azért szükségesnek tartjuk az érdemek legfőbb fajait felsorolni és egymás közti különbségeiket megmagyarázni. Mint sok más hittudományi kérdésben, úgy a jelenben is igaznak bizonyul a régi mondás: aki jól állapítja meg a különbségeket, az jól is tanít.

II. Az érdemek első felosztása a *jutalmak* különbözőségéből indul ki.

Egy asztalossegéd egypengős órabérért vállal munkát mesterénél. Ahány órát dolgozik, annyi pengőt keres naponta. A jutalom, a nyolc vagy tíz pengő, melyet naponként kifizetnek neki, tisztán természetes dolog, tehát az érdem is csak *természetesnek* nevezhető. Egy másik kitanult asztalossegéd a közeli zárda műhelyében dolgozik. Már évekkal ezelőtt búcsút mondott a nagy világnak és elment szerzetesnek, segítő testvérnek.

Nem is bánta meg lépését mai napig sem, sőt nap-nap után jobban áldja az Urat, hogy megmutatta neki a földi békesség és a mennyország útját, mely őt a zárdába vezette. Dolgozik reggeltől estig, de nem 8—10 pengőért, mint előbb említett társa, hanem az Úr Jézusért, aki majd megadja neki jutalmul a mennyországot. Ez már természetfeletti jutalom, *természetfeletti az érdem is.*

De nincsen kizárva, sőt gyakori eset, hogy valaki egy és ugyanazon munkával természetes és természetfeletti érdemet is *szerez.*

A nagycsaládú, jó keresztény földműves is kora hajnaltól napnyugtáig keményen dolgozik. Miért? Hogy eltartsa számos családját. Kell kenyérre, kell adóra, kell ruhára, kell a gyermekek iskoláztatására... Kis földje csak akkor fizet, ha serényen megforgatja... Igen, kemény a sorsa, valóságos iga, valóságos kereszt... De földműves gazdánk megadással viseli, szeretettel, tudja, hogy ha most hűségesen gondoskodik családjáról, sok áldozat, munka, nélkülözés árán az Úristen majd beengedi a szép mennyországba, a nagy, az örök pihenőre... Ez a bizalom élteti és erősíti tömérdek gondja, nyomora, fáradtsága közepette. És gazdurunk nem csalatkozik. A Gondviselés eddig még mindig megadta neki és családjának, ami kellett földiek-ből és még kevésbé fog csalatkozni mennyei reményeiben. Egy és ugyanazon munkával kettős jutalmat keres: természetest és természetfelettit, mert minden munkáját annak szenteli, aki Ura a föld és a mennyország kincseinek és mindkettőből oszt gyermekeinek, amennyi kell. A keresztény életbölcseseg egyik titka abban rejlik, hogy a látszólag természetes munkát is Istenért végezzük, ami által nemcsak természetes, hanem természetfeletti jutalom forrásává lesz. Ime az első fontos beosztás: természetes és természetfeletti érdem.

II. A másik beosztás az *igény* természetéből indul ki. Lássuk példában. Egy béres évi munkájáért megkapja évi konvencióját. Mi ennek az alapja? A bérszerződés. Ha gazdája nem akarja kifizetni, amiben megegyezett vele, bíróság elé viheti az ügyét. Ez a szoros értelemben vett *jogigény*. De tegyük, hogy ugyanaz a béres épp most tölti be szolgálatának ötvenedik évét ugyanazon gazdánál. Nem illenék, hogy a gazda a sokévi hűséges szolgálatot ez alkalommal különös jutalomban részesítene? Minden méltányosan gondolkodó ember határozott igennel válaszol a felvetett kérdésre. Úgy érezzük, a szolgálatában megvénült béresnek bizonyos igénye van ily jutalomra. Milyen ez az igény? Jogi, mint az évi konvenció? Nem. Hiába akarná

igényét a bíróság előtt érvényesíteni. Nincsen róla írás, nincs szerződés, ilyennek híján jogigény sincs. De ahol nincs szoros értelemben vett jog, lehet még mindig *méltányosság*. Béresünknek az évi konvencióra *jogigénye* van, — az ötven évi hűséges szolgálat után pedig *méltányossági igénye* különleges jutalomra . . .

Istennel szemben is kétféle jutalmi igényt, kétféle érdemet kell megkülönböztetnünk. A szoros értelemben vett *jogigényt*, mely arra vonatkozik, amit az Úr megígért. Így a kegyelem állapotában élő hívők mint Isten gyermekei, istenes életükkel megérdemlik a *mennyei dicsőséget* és minden kegyelem állapotában végzett jócselekedettel a *megszentelő kegyelemnek* és a *mennyei dicsőség gyarapodását*. Erre hivatkozik Szent Pál, mikor halála előtt így ír Timóteusnak: „Készen vár már rám az igazság koszorúja, melyet megad nekem . . . az Úr, az *igazságos bíró*, sőt nemcsak nekem, hanem mindazoknak, kik sóvárogják az ő eljövetelét.” Ezt tanítja a tridenti zsinat is VI. ülésében. (24. és 32. kán.) De vannak más természetfeletti javak, melyeket az ember igazság szerinti érdemmel meg nem érdemelhet, de mégis úgy érezzük, hogy méltányos, ha az Úr megadja. A pogány, aki a természet törvényt megtartja, amennyire ismeri, tulajdonképeni érdemet nem szerezhet, mert arra kellene a megszentelő kegyelem mint előfeltétel, amint a következő elmélkedésben látni fogjuk. Mégis azt mondjuk, illik Isten végtelen irgalmához, hogy a szegény pogánon könyörüljön és megadja neki az igazulás kegyelmét. Vagy a keresztény, aki halálos bűnbe esett és elvesztette a megszentelő kegyelmet, most pedig őszintén bánja hűtlenségét: igazságosság szerint nem érdemli meg a megtérés kegyelmét, mert ehhez szükséges volna a kegyelem állapota, melyet elvesztett. Mégis méltányos, hogy az Úr visszafogadja tékozló, de most már bűnbánó fiát. Ez a méltányosság szerinti érdem. Hittudományi nyelvgyakorlat szerint, ha érdemről beszélünk magyarázat és megszorítás nélkül, rendszerint az igazságosság szerinti érdemet értjük.

39. Az érdem feltételei

Mi szükséges ahhoz, hogy az ember természetfölötti, igazságszerinti érdemet szerezzen Istennél?

I. A legelső feltétel az ú. n. *zarándokállapot*, másszóval a földi élet. Ezt rendelte az Úristen próbaidőül az embernek. Földi évei alatt kell bizonytságot tennie arról, érdemes-e arra.

hogy Isten fia legyen és a mennyország polgára. A földi élet a halállal végződik, vele záródik visszavonhatatlanul az idő, a lehetőség újabb érdemek szerzésére. Ezt jelzi Krisztus Urunk, amidőn mondja: „Eljön az éjtszaka, midőn senki sem munkálkodhatik.” (Jn. 9, 4.) Példában is tanítja a dúsgazdagról és a nyomorult Lázárról szóló példabeszédében. Midőn a gazdag halála után a kárhozatból felemelte szemét, megpillantotta Ábrahámot és Lázárt az ő kebelén. És kiáltá: „Atyám, Ábrahám! könyörülj rajtam és küldd el Lázárt, hogy vízbe mártván ujja hegyét, hűsítse meg nyelvemet, mert kínlódom e lángban.” De még ez a szerény kérése sem talált meghallgatásra: „Jusson eszedbe, — válaszolja Ábrahám — hogy elvetted javaidat életedben, Lázár pedig hasonlóképen a rosszakat: ő tehát most itt vigasztalódik, te meg gyötöröd.” (Lk. 16, 19. kk.) Halálával az ember sorsa meg van pecsételve, ezen változtatni többé nem lehet.

Mire való akkor a tisztítóhely? Csak arra, hogy a kegyelem állapotában elhalt, de a mennyországba való belépésre kellőképp meg nem tisztult ember bűneit és büntetéseit még leveze kelje, új érdemeket azonban, kegyelemállapotának és mennyei dicsőségének gyarapodását a purgatóriumban már nem szerezheti. Ezért az Úristen nagy és kiváló kegyelmének kell tartanunk, ha az embernek halála előtt szenvedéseket küld, hogy hátralevő ideiglenes büntetéseit még itt a földön leveze kelhesse. Ha ezeket a szenvedéseket megadással viseli, nemcsak büntetéseitől szabadul meg, éspedig gyorsabban, mint a tisztítóhelyen, hanem új érdemeket is szerez: gyarapszik megszentelő kegyelemben és mennyei dicsőségben. Míg ellenben, ha a purgatóriumban kellene büntetéseit leveze kelnie, örök mennyei jutalmának növekedését ezzel már nem érhetné el. Azoknak szokott az Úristen haláluk előtt súlyos szenvedéseket küldeni, akiket még közelebb akar magához vonzani az örökkévalóságban.

II. Isten jutalmára csak az a cselekedet számíthat, mely Istennek tetszik. És csak az tetszik Istennek, ami jó, mert Ő a teremtetlen, örök jószág. Hogy mit tegyünk, mit kerüljünk, arról Isten törvénye világosít fel bennünket. Törvényét pedig az Úr nemcsak a két kőtáblára írta Sinai hegyén, hanem minden ember szívébe is. A pogányokról mondja Szent Pál, hogy jóllehet Mózes törvényét nem ismerik, mégis „azt mutatják, hogy a törvény megcselekvése szívükbe van írva. Lelkiismeretük tesz nekik erről bizonysgot és a gondolataik, melyek

őket hol vádolják, hol felmentik." (Róm. 2, 15.) Az emberi lelkiismeret. Isten parancsoló szavának visszhangja. Azért érdemtelen csak az lehet, ami megfelel a cselekvő lelkiismeretének. Ellenkező esetben nem érdem, hanem bűn. Ebben az értelemben mondja ismét Szent Pál: „Bűn tehát mindaz, ami nem történik hitből eredő meggyőződésből”, azaz a lelkiismeret szava szerint. (Róm. 14, 23.)

III. Megemlítettük a 37. elmélkedés III. pontjában, hogy a cselekedetnek jóságán kívül még egy másik minőséggel is kell rendelkeznie, hogy Isten tetszését arassa: kell, hogy az ember mint fia ajánlja azt fel mennyei Atyjának. Mert a Teremtő arra rendelte az embert, hogy fiúként szolgáljon Istenének. Minden cselekedet, mely nem hordja magán a fiúi szeretetnek ezt a vonását, Isten szemében csonka, nem üti meg az istenakarta mértéket, tehát érdemre sem méltó. Márpedig kizárólag a *megszentelő kegyelem állapotában* élő ember Isten fia, csak ő rendelkezik azzal az istenfiúi lelkülettel, mely cselekedeteinket kedvesekké teszi mennyei Atyánk előtt. Szóval: a *megszentelő kegyelem* az érdemszerzésnek harmadik, *elengedhetetlen* feltétele.

Mi emberek a magunk és mások cselekedeteit mint önálló, a cselekvőtől elkülönített tényeket szoktuk szemlélni. Nem így az Úr. Ő a cselekedetet mindig a cselekvővel együtt nézi és bírálja meg: mint lelkületének kifejezését, megnyilatkozását. Minél nagyobb egy ember kegyelemállapota, annál nagyobb is a cselekedet értéke Isten előtt. Tegyük fel, hogy hárman ugyanazt a jócselekedetet végzik, p. o. egyenlő részletekben összeadják azt a nem csekély összeget, melyre egy szegény özvegy rászorul, hogy fiát taníttassa. Az első jólelkű, de sajnos már évek óta súlyos bűn nyomja a lelkiismeretét, és állhatatosan vonakodik lelkét rendbe hozni. A másik kegyelem állapotában van, de eléggé kezdetleges lelki életet él. A harmadik kegyelmi állapota messzire felülmúlja a másodikét. Mi lesz a három érdeme? Az első igazságszerinti, természetfeletti érdemre *nem* számíthat, mert hiszen nincsen a kegyelem állapotában. Az Úr — remélhetjük — talán éppen a jócselekedetére való tekintettel újból a megtérés kegyelmét fogja neki felajánlani, de *mennyei* jutalomra ezen cselekedete után nem számíthat. A másik örök érdemet szerez. De a harmadiknak érdeme még annival nagyobb, amennyivel kegyelemállapota meghaladja a társáét.

Látjuk a kegyelemállapot óriási jelentőségét az ember életében. A napok, melyeket ezenkívül eltölt, menthetetlenül

elvesztek a mennyország számára. És minél nagyobb a kegyelemállapotunk, annál több érdemet is szerzünk ugyanazon cselekedetekkel. Nincs fontosabb teendőnk e földön, mint kegyelemállapotunkat féltékenyen megőrizni és gyarapítani, főképp a szentségek szorgalmas, buzgó használata által.

IV. Egy negyedik feltétel is nagyban befolyásolja az érdemszerzést: a *jószándék*. Fontossága miatt neki szenteljük a következő elmélkedést.

40. A jószándék

I. Vannak hittudósok, akik az előbbi elmélkedésben említett három feltételen: a zarándokállapoton, a mű erkölcsi jóságán és a cselekvő kegyelmi állapotán kívül még egy negyedik kelléket is megkövetelnek az érdemhez: azt, hogy a cselekedet Isten iránti szeretetből származzék, másszóval, hogy a jószándék a művet Istenre irányítsa. A jószándék az ember munkájában az, ami a kormány a hajón: vigyáz, hogy a munka mindig a végső célra: Istenre irányuljon és a különböző földi célok ingoványaiiban el ne tévedjen, zátonyra ne fusson.

Más, szintén tekintélyes hittudósok tagadják a jószándék szükségességét az érdemhez. Kinek van igaza? Ha iparkodunk a kérdés lényegére lehatolni, azt a benyomást nyerjük, hogy tulajdonképpen nincs nagy különbség a kettő között. A különbség nem annyira a lényeget, mint inkább a szót, a kifejezést illeti. Tisztán elméletileg nézve a kérdést, igazat adhatnánk az utóbbiaknak, akik a jószándék szükségességét tagadják, — gyakorlatilag, a lelkek előnye szempontjából ellenben feltétlenül az előbbi nézetet kell ajánlanunk. Nézzük a kérdést közelebbről.

Mindkét nézet hangsúlyozza, hogy a zarándokállapoton és a cselekedet erkölcsi jóságán kívül szükséges a cselekvő *kegyelmi állapota* is az érdem keletkezéséhez. Megszentelő kegyelem nélkül igazságszerinti, természetfölötti érdem merően lehetetlen. Jelen mű harmadik részében bővebben is ki fogjuk fejteni, hogy a megszentelő kegyelem elválaszthatatlan a szeretet természetfölötti, beöntött erényétől. Értünk ezalatt egy bizonyos, a megszentelő kegyelemmel együtt a lélekbe belehelt természetfeletti képességet és hajlandóságot, mely a lelket arra képesíti és hajlandóssá teszi, hogy Istent mint mennyei Atyját mindenekfelett, gyermeki módon szeresse. Amíg az ember a megszentelő kegyelem állapotában él, addig a szeretet természetfeletti erénye is működik benne, éspedig a nélkül, hogy

az ember arra figyelne. Valahányszor az ember olyant cselekszik, ami természeténél fogva alkalmas arra, hogy Istenre irányíttassék, — és minden erkölcsileg jócselekedet alkalmas arra — a szeretet erénye belevegyül a jócselekedetbe és Isten felé fordítja, hacsak az ember mintegy erővel másfelé — földi célra — nem irányítja művét. Az Istenre való irányítása a műnek megvan a jószándék *tudatos* felébresztése *nélkül* is.

Nem tagadjuk, ezt a magyarázatot elméletileg helyesnek tartjuk. De épp annyira biztos az is, hogy a jószándék *tudatos* és határozott felkeltése sokkal tisztább, *határozottabb* irányítást ad az emberi cselekedetnek Isten felé és sokkal jobban megvédi cselekedeteinket attól a mindig fenyegető veszélytől, hogy a lelkünkben szunnyadozó rossz hajlamok azokat Istentől többé-kevésbé eltereljék. Összefoglalóan azt mondhatjuk: habár érdem létrejöhet a jószándék *tudatos* felkeltése *nélkül* is, tagadhatatlan, hogy annak gyakori és rendszeres felébresztése az érdemnek mind nagyságát, mind sokaságát tetemesen növeli. A gyakorlatban tehát a jószándék ajánlható.

II. Nézzük a mondottakat a mindennapi életben. Mély kegyelmi életet élő kereskedő napi tíz órát tölt üzletében. Miért? Ha nyugodtan ráeszmél, azt mondja: Istenért teszem. Ő rendelt engem kereskedőnek, Ő akarja, hogy ezen úton becsületesen fenntartsam magamat és családomat. A haszonért? A hasznot csak azért keresem és annyiban, amennyiben Isten is akarja, mert hivatásomhoz tartozik. Ha azonban napokig nem újítja meg ezt a lelki beállítottságát, könnyen meglehet, hogy a nagyon közelfekvő földi haszon lassan erősebb befolyást kezd gyakorolni lelkére, mint az emberileg messzebb fekvő isteni akarat és a haszon keresése talán oly formákat ölt, melyek már nem felelnek meg Isten szándékának. Azért is kell a jószándék gyakori megújítása, hogy a romlott természet hajlamait féken tartsa.

Hasonlelkű katonatiszt napok hosszát ott sűrög-forog a gyakorlótéren. Istenért teszem. Pompás! De Istent nem látja, ezredese folyton a közelben van. Nem nagy a veszedelem, hogy néha mégis feljebbvalója miatt tesz valamit, amit Istenért nem tenne, mert Istennek nem tetszik? Ha gyakrabban megújítja a jószándékot, e veszély lényegesen veszít erejéből.

Egy tudós szerzetes reggeltől-estig laboratóriumában fárad vagy íróasztala mellett. Mennyire szereti tárgyát, mily őszintén örül, ha ismét valamely rejtett igazságnak nyomára akadt. De ő csak Istenért akar dolgozni. Néha azonban a természetes

hajlama mintegy magával ragadja, gyönyörködven bűvárokodásaiban, keveset gondol Istenére. Azért kell a jószándék, hogy munkái állandóan Istenre irányuljanak és ne térjenek el emberi hajlamok irányában.

Nézzük meg a jó feleséget és többszörös édesanyát. Szereti férjét, szereti gyermekeit. De még inkább Istenét! Mindent Istenért, ezzel az életprogrammal lépett évek előtt ura oldalán az oltár lépcsőjéhez. Elvéhez hű is akar maradni élete végéig. De hát mennyi öröme telik urában, mennyi gyermekeiben! Vigyáznia kell, hogy az irántuk való szeretet engedelkennyé ne tegye olyanokban, amiket az Úristen már alig akar. Nehéz neki szigorúnak lenni gyermekeivel szemben, megbüntetni őket kis hibáik miatt... Ha gyakran felindítja a jószándékot, erős fog maradni, ha elhanyagolja ezt a gyakorlatot, néha ki fog zökkenni gyönyörű életútjából.

III. Mindenki, aki igaz kegyelmi életet akar élni, szokjék hozzá a jószándék gyakori felindításához. Kezdje reggel felébredésnél, szentáldozásnál adja át Istennek a kezdő nap egész munkáját. Ismétlje ezt rövidebben, ha délután ismét munkához lát. Napközben is vessen néha egy pillantást Istenre és mondja: Mindent érted!

41. Az érdem hatásai

Hogy az érdem fontosságáról és értékéről magunknak megfelelő fogalmat alkothassunk, meg kell ismernünk azokat a hatásokat, melyeket a lelki életre gyakorol. Ezeket a következő hét pontba foglalhatjuk össze.

I. Az érdemszerző cselekedet mindig jó, Isten akaratának, parancsának megfelelő cselekedet, mellyel neki engedelmeskedünk, neki szolgálunk, dicsőségét növeljük. Elismerjük vele korlátlan, feltétlen, *szuverén fölségét* és saját magunk teljes alárendeltségét. Ez teszi az imádás lényegét. Így minden érdemszerző cselekedet szükségkép Isten imádása is.

II. Az imádás épp ellenkezője a bűnnek. Aki imádja Istent, önként *elismeri* felette gyakorolt feltétlen uralmát; aki pedig vétkezik, *megtagadja* az Istennek járó köteles engedelmességet. Ellentétek a lélekben állandóan meg nem állhatnak. A nagyobb erő legyőzi a neki ellentétes kisebbet. A bűn közvetlen hatása abban áll, hogy az Úristen a neki járó engedelmesség megtagadása miatt neheztel az emberre. Az igazság szerinti természetfeletti érdem hatása pedig abban áll, hogy *megengeszti* az Úr haragját és kieszközli a bűnök bocsánatát. Ennek alaposabb

megértésére gondoljunk vissza arra, amit már több ízben hangsúlyoztunk, hogy az igazság szerinti érdem feltétele a kegyelem állapota. Kell tehát, hogy a halálos bűnök már előbb megbocsáttassanak, különben érdem nem is jöhet létre. De az utolsó gyónás óta esetleg bocsánatos bűnök pora lepte el a lélekben tündöklő megszentelő kegyelmet. Ezért az Úristen nem fordul el a lélektől, de némileg mégis neheztel. Ettől szabadulhat a lélek érdemteljes cselekedetek által. Ez az érdem *kiengesztelő* ereje.

III. Ha az Úristen megbocsátja a bűnt és letesz jogos haragjáról, mindig elengedi a bűnért járó örök büntetést. De nem mindig az ideiglenes elégtételt is. Szentgyónásaink után rendszerint fennmaradnak még oly ideigtartó büntetések, melyeket vagy még ezen életben vagy a tisztítóhelyen kell majd levelezelnünk. Itt is segít az érdem. Hisz mondtuk, hogy jutalomra való jogos igény, mintegy követelés Istennel szemben. Az ideiglenes büntetés pedig tartozásunk Istennél. Tartozás és követelés egymást kiegyenlíti, ha nem egészben, legalább részben. Minden érdemteljes cselekedet tehát ideiglenes büntetéseink kisebb-nagyobb részének törlesztését jelenti. Az érdemnek ezen bűn- és büntetéstörlesztő hatását már Tóbiás említi, amidőn az alamizsnát a következő szavakkal ajánlja fiának: „Vagyonodból adj alamizsnát és semmiféle szegénytől se fordítsd el arcodat... Amennyire csak tudsz, légy irgalmas... mert az alamizsna megszabadít minden bűntől és a haláltól és nem engedi, hogy a lélek a sötétség honába kerüljön.” (4, 7—11.)

IV. De a bűnön és a büntetésen kívül még más tartozás is terheli az embert Urával, Istenével szemben: a *hálátartozás* a természetes javakért és a természetfeletti kegyelmekért, melyekkel az Úr élete első pillanatától haláláig megáldja. E tartozás még a legszentebb lelkeket is terheli, sőt mondhatjuk, minél szentebb a lélek, annál nagyobb hálával is tartozik Istenének, mert annál több kegyelmet kapott. Az érdem kitűnő eszköz Isten iránti hálátartozásunk törlesztésére. Mert minden érdemteljes cselekedet növeli Isten külső dicsőségét, ezáltal teljesítjük azt az életfeladatot, melyre Teremtőnk minket szánt: jót adunk a kapott tömérdék jóért.

V. „Szeretem azokat, akik szeretnek engem”, mondja a Bölcs a Példabeszédek könyvében. (8, 17.) És Krisztus Urunk hozzáteszi: „Ha valaki szeret engem, az én beszédemet megtartja, és az én Atyám szeretni fogja őt.” (Jn. 14, 23.) Minden érdemteljes cselekedet az Úr „beszédének” — parancsának „megtartása”, tehát Isten iránti *szeretet*. A fenti ígéret szerint

az Úr ezentúl még jobban szereti a jócselekedetet végzőt, és minthogy szeretete nem érzelem, hanem tett, még hajlandóbb őt ezentúl természetes jótéteményeiben és természetfeletti kegyelmeiben részesíteni. Az érdem növeli az Úristennek irántunk táplált jóindulatát.

VI. A mondottakból következik, hogy az Úr az új érdem fejében még inkább hajlandó kéréseinket meghallgatni. Mert minél inkább szeretünk valakit, annál kevésbé tudjuk kéréseit megtagadni. Ez a magyarázata a nagy szentek imája csodás erejének is.

VII. Végre kell, hogy említsük azt az „*élettöbbletet*”, melyet minden kegyelem állapotában végzett jócselekedet eredményez, és melyre rendszerint elsősorban gondolunk, amidőn természetfeletti érdemről beszélünk. Krisztus mondotta: „Én azért jöttem, hogy életük legyen” — hívőimnek — „és minél több legyen.” (Jn. 10, 10.) Ez az élettöbblet, melyről az Úr Jézus itt beszél, a földön a megszentelő kegyelem növekedése, a túlvilágon a mennyei boldogság gyarapodása. Érdemteljes cselekedetet csak a Krisztus vére árán szerzett megszentelő és segítő kegyelemmel végezhetünk a vele való közreműködésünk által. A krisztusi kegyelem az emberi akarattal egyesülve gyarapítja a kegyelem állapotát. Minthogy a mennyei boldogság arányos azzal a megszentelő kegyelemmel, melynek birtokában az ember átlépi az örökkévalóság küszöbét, azért a kegyelem gyarapodása mindig az örök boldogság nagyobbodását is jelenti, feltéve, hogy az ember a kegyelem állapotában haláláig meg is marad. A megszentelő kegyelemnek az érdem által való növekedéséről bővebben a III. részben tárgyalunk.

42. Krisztus érdemei

I. A kegyelmi élet olyan, mint a növény. Van gyökere, — van törzse — van gyümölcse. Gyökere a megszentelő kegyelem. Mind a szép, a jó, amit létrehoz, ebből a gyökérből fakad. Ha pedig elszárad a gyökér, vége a virágnak: ha a halálos bűn kiirtja a lélekből a megszentelő kegyelmet, megsemmisíti az egész kegyelmi életet. Csak a Teremtő mindenhatósága lehelhet ismét életet az elszáradt gyökérbe, csak ő keltheti új életre az elveszett megszentelő kegyelmet. — A lelki élet törzsét, virágszirmait, leveleit az erények képezik, melyeket együttvéve életszentségnek nevezünk. Ezek teszik a virág páratlan szépségét, ezek árasztják ki az édes virágillatot. Az igazi életszentség a leggyönyörűbb, legillatosabb szépség, mely a

földön létezik. — De a növény értékét nem szépsége, nem pompás illata, hanem gyümölcse adja. A lelki élet gyümölcse az *érem*. Ez adja meg értékét.

Nem hiába hasonlítja Izaiás próféta a Messiást a virághoz. (11, 1.) Kegyelmi élete minden teremtet lelki életnek utolérhetetlen ösmintája.

Krisztus megszentelő kegyelme közvetlenül a személyes egységből sarjad. A Szűz Máriából született emberi természettel egy személlyé egyesült Ige isteni világosságának akkora özönét önti Krisztus emberi lelkébe és benne istenségének oly hű, oly ragyogó tükröképét varázsolja elő, hogy teremtet ész — akár angyal, akár ember — talán alig mondhatná, mi szebb, mi ragyogóbb, mi fenségesebb: maga az Istenség vagy pedig Krisztus lelkében tükröző visszfénye. Krisztus kegyelme *végtelen*: oly nagy, oly tökéletes, hogy nagyobb, tökéletesebb egyáltalában nem lehetséges.

A virág gyökerének megfelel a törzse is: amint végtelen Krisztus megszentelő kegyelme, úgy végtelen az életszentsége is. Emberi akarátának tökéletes megegyezése isteni akaratával arra vezetett, hogy egész emberi életében nem volt egyetlen alkalom sem, melyben emberi természete nem vitte volna véghez, amit az Atya tőle megkívánt. Az érdemszerzés minden alkalmát a leghűségesebben felhasználta. És mekkora alkalmakat nyújtott emberi élete! Mennyi legsúlyosabb megaláztatás, mennyi borzalmas kínlás, mily szörnyű halál!

Említettük, mekkora befolyással van a lelki életre a *jószándék*. Minden cselekedetet egyenesen és határozottan Istenre, a végcélra irányít és megakadályozza, hogy emberi mellékcélok az érdemet gyengítsék. Krisztus emberi akarata nemcsak tevőleges irányban egyezett meg tökéletesen isteni akaratával, hanem nemleges irányban is: soha semmit nem akart, amit az Atya nem akart. Krisztusban minden emberi mellékcél lehetetlen volt. Egész életén át kizárólag egy cél vezette: az Atya akarata. Nem volt benne sem gondolat, sem kívánság, mely életszentségére parányi árnyékot vetett volna. Életszentsége akkora, hogy nagyobbbat Isten mindenhatósága sem teremthet.

A mondottakból következik, hogy érdeme is végtelen. Hisz a legcsekélyebb jócselekedet is végtelen kegyelemmel és szeretettel művelve, már végtelen érdemet szül. Krisztus pedig a legnagyobb és legnehezebb cselekedeteknek végelethatatlan sorozatát művelte...

A mindenség sok emberileg mérhetetlen nagyságot és

mennyiséget mutat. A csillagok száma, az égitestek közti tér, a tenger cseppjeinek mennyisége, a mikrobák száma, a tömegek, atomok, elektronok milliárdjai... Mi emberek ezeket végteleneknek mondjuk, de a Teremtő számontartja azokat. Mindezek az emberi „végtelenségek” eltörpülnek Krisztus érdemeivel szemben. Úgy látszik a teremtett mindenségben csak egy igazi végtelen van: Krisztus *kegyelme, szentsége, érdeme*. Amit az Írás az isteni bölcseségről mond, alkalmazhatjuk Krisztus érdemeire: „kifogyhatatlan kincs az az embereknek”. (Bölcs. 7, 14.)

II. Isten hiába nem teremtett semmit, Isten túl sem mértezett semmit... Felvetődik a kérdés, mi célt szolgálnak Krisztus végtelen érdemei? Azt gondolhatnók, arra valók, hogy Krisztus emberségének a legnagyobb mennyei boldogságot biztosítsák. A válasz helytelen. Mert ez a gondolható legnagyobb boldogság már a személyes egység alapján illeti meg Krisztust. Vagy arra szolgálnak, hogy az emberek tartozásait Istennél törlesszék? Ne felejtjük, hogy egyetlen kis elégtételi ima Krisztus ajkáról elég lett volna az emberi büntartozás törlesztésére és a megszentelő kegyelem visszavásárlására. Mélyebben kell keresnünk Krisztus érdemei végtelenségének magyarázatát.

A sátán azzal kérkedett, hogy megfosztotta Istent a tiszteltől, melyet az embertől várt, és megfosztotta az embert a kegyelemtől és az örök boldogságtól. Isten iránti gyűlölete és az ember elleni irigysége látszólag kielégítést talált. Ha a mennyei Atya a megváltással csak annyi dicsőséget kapott volna vissza, amennyitől az ördög csábítása megfosztotta, és az ember annyi kegyelmet, amennyiből kiesett, a sátán még mindig azzal dicsekedhetett volna, hogy akkora kárt okozott Istennek, hogy annak jóvátételére egyszülött Fiának megtestesülésére volt szükség. Krisztus nemcsak igazságos, hanem *túláradó* elégtételt akart Atyjának szolgáltatni, és az embernek a lehetőséget megadni, hogy fáradozása és szenvedése által még több kegyelemre és nagyobb boldogságra tegyen szert, mint amennyit elvesztett. Akkor a sátánnak be kell látnia, hogy minden fondorlata csak Istennek még nagyobb dicsőségére, az embernek teljes boldogságára szolgált. Krisztus annyi dicsőséget akart Atyjának szerezni, amennyit szerezhett, — annyi szeretetet akart adni az embernek, amennyit csak adhatott, azért kellett szenvednie, amennyit szenvedhetett. Ez Krisztus végtelen érdemeinek titka.

11. FEJEZET

A MEGVÁLTÓ HÁROM FOLDI TESTÖRE

43. A nagy követség

I. Ha egy hatalmas uralkodó fiát követségbe küldi messze földre, már jóelőre tervezi és rendezi az útját. Megállapítja, mik lesznek az állomások, gondoskodik a herceg rangjának megfelelő kíséretéről, ételmezésről, szállásról, díszes fogadtatásról. Az Úristen a földre küldte Egyszülöttjét, hogy az elpártolt emberiséget hozzá visszavezesse. Gondviselésének egész bölcsességét és mindenhatóságát állította a tervnek szolgálatába. Sok ezer évezred előtt, még az elveszett paradicsom küszöbén meghirdette ezt a szándékát, hogy az emberiség ígéretéből erőt és bizalmat meríthessen. A régi pátriárkákat és prófétákat mind erre a célra nevelte és terve megvalósításának szolgálatába állította. Barát és ellenség akarva, nem akarva az Úristen segédeszközei voltak. Midőn már elközelgett az „idők telje”, melyet a Gondviselés a megtestesülésre rendelt, aprólékos gonddal előkészítette a családot, melyből születnie kellett a makulátlan Szűznek, akit Fia édesanyjának szánt. Láttuk a 6. fejezetben, mily csodás természetfeletti kincsekkel ékesítette Mária lelkét, hogy mindenben méltó legyen Fiához. És hogy Egyszülötte, kinek emberi atyára szüksége nem volt, mert a magasságbeli Úristent nevezte Atyjának, a családi tűzhely és az atyai gondoskodás melegét mégse nélkülözze, már másfél évezreddel előbb elrendeltette Mózással, hogy ha valamely családnak csak lánya van, egy rokona vegye el feleségül, hogy a család ki ne haljon és birtoka is fennmaradjon. Ez a törvény némileg hasonlított a régi magyar világban szokásos fiúsításhoz. Mária is egyetlen gyermeke volt szüleinek, kit e törvény alapján a szintén Dávid családjából való József jegyzett el. A zsidóknál az eljegyzés már az esküvő jogaival és jogkövetkezményeivel járt. József tehát az eljegyzés után mint Szűz Mária törvényes ura és mint Jézus törvényszerinti atyja szerepelt. És hogy Józsefben még csak a gyanú árnyéka se ébredjen anygali jegyese ártatlansága tekintetében, az Úr anygala álmá-

ban felvilágosította őt Mária természetfeletti titkáról. Mindenről gondoskodott az Úristen, mindenről idején. És képzelhetjük, mily szerető gondnal iparkodtak Mária és József is mindent előkészíteni, amire a várt isteni Kisdednek szüksége volt.

II. De épp ezekben az utolsó napokban úgylátszott, mintha a Gondviselés fennakadna, mintha — Isten bocsáss! — csődöt mondana! A hatalmas római császár, Augusztus, rendeletet bocsátott ki, hogy minden zsidó család összeírassék, és pedig illetősége helyén, József és Mária tehát Betlehembben. Mit csináljanak? Most, mikor már naponkint várják az isteni Gyermekeket? A világi hatóságok csak nem vehetik zokon, ha ily helyzetben Názáretben jelentkeznek, ahol laktak, vagy csak néhány héttel később mennek Betlehembe, amikor a mózesi törvény szerint az újszülöttet úgyis Jeruzsálembe kellett vinni bemutatásra? De az isteni Gyermekek, ki születése előtt édesanyjával nemcsak testi, hanem legbensőbb lelki közösségben is élt, azt súgta Anyja fülebe vagy inkább szívébe, amit később fennhangon hirdetett: „Adjátok meg a császárnak, ami a császáré.” Szavára el is indultak.

Most aztán úgy látszott, felborul minden rend és minden terv. József, noha királyi családból származott, szegény nap-számos vagy kisiparos volt. Amit ma keresett, az holnap kellett is. Honnét vegye a költséget a kb. 120 km. hosszú útra? Ki fog neki ezen idő alatt keresni? És milyen kínos és fáradságos lehetett ezen vándorlás! Télvíz idején, járatlan utakon; Efraim hegyein át, gyalog, talán számárháton. És Szűz Mária ily állapotban, közvetlenül szülés előtt.

Azzal vigasztalódtak, hogy Józsefnek Betlehembben sok rokona és ismerőse van, ott majd kipihenhetik magukat... De ott még csak nagyobb csalódás érte őket. A rokonok nem akartak Józsefről hallani. Ki tudja, talán öröksége ügyében jön...? A jó ismerősök sem emlékeztek vissza rá. A népszámlálás tömérdek népet csődített össze a városkába, még a nyilvános vendégfogadó is megtellett idegennel. Mit csináljunk? — sóhajtott fel József. Kimentek a város legelőjére, József ismert ott egy odút, mely rossz időben a pásztoroknak istállóul szolgált. Fáradtan, kimerülten abban telepedtek meg, hogy itt lássa a nap világát Isten Fia!

III. A Mindenható nem tudott jobban gondoskodni Egy-szülöttjéről? Sok évezredes előkészületnek, gondoskodásnak ez a gyászos eredménye? Isteni Gondviselés...? Vagy talán ide is értendők az Úr szavai: „Nem az én gondolataim a ti gondolataitok, és nem a ti utaitok az én utaim... Amennyivel

magasabbak az egek a földnél, annyival magasabbak az én utaim a ti utaitoknál." (Iz. 55, 8. k.) Tényleg így van! Amit mi emberek emberi rosszindulat és szerencsétlen véletlen összejátszásának vagyunk hajlandók minősíteni, az mind a Gondviselés rendelkezésére történt. Nem diszes ünnepélyre küldte az Úr Fiát a földre, hanem harcba. Harcba a bűn és annak szerzője: a sátán ellen. A sátánnak pedig három eszköze van a világban, melynek segítségével az embereket hálójába csábítja: az élvezet és a birtvágy, a hiúság, vagy amint Szent János mondja: „Minden, ami a világon van, a test kívánsága (élvezet), a szemek kívánsága (birtvágy) és az élet kevélysége." (I 2, 16.) Azért a mennyei Atya három marcona *testőt* rendelt Fia mellé, kik egész földi útja alatt mellette legyenek és a világ szellemét közelébe se engedjék. Róluk mindenki, aki hozzá közeleg, azonnal megismerheti, hogy a világ szellemének nincsen része benne. Ez a három testőr: a szegénység, az alázat és a szenvedés. Lássuk őket egyenként.

44. Szegénység

I. Ez volt az első testőr, kit a mennyei Atya emberré lett Fia mellé rendelt. Már a názáreti kis ház előtt strázsált Gábor főangyal küldetése óta, majd elkísérte a Szentcsaládot Betlehembe és kiszemelte számára azt a félig barlangot, félig istálló: a szegénység netovábbját. Hiányzott itt minden, ami kis cseccsemőnek kell. Nem volt bölcső, de akadt jászol. — Nem volt meleg, puha paplan, de találtak dohos szénát. — Nem volt kis kelengye, de szereztek pár pelenkát... Később úglátszott, hogy a kínos szegénység kicsit enged. Szent József talált munkát, akadt emberségesebb lakás is, a napkeleti bölcsek pedig nemcsak értékes mirhát és tömjént hoztak, hanem — aranyat is! De már másnap végeszakadt a látszólagos jólétnek. A Szentcsaládnak menekülnie kellett Heródes kegyetlensége elől idegen, ellenséges érzelmű országba, Egyiptomba, melynek nyelvét alig értették, szokásait nem ismerték. Ily körülmények között József alig tudott hamar keresethez jutni. Hogy meddig tartott az egyiptomi száműzetés, nem tudjuk, talán 1—2 évig. Aztán megint egy hosszú, fárasztó, nélkülözésekben bővelkedő út Názáretig. Milyen állapotban találta József régi lakóházát? Talán félig kifosztva... Újból kellett kezdeni, újból fészket rakni, újból munka után nézni... Pedig József már öregedni kezdett. Egyrészt a szegénység, másrészt József hajlott kora miatt Jézusnak már korán kellett segítségére lennie. Senkire sem illet-

tek jobban a Zsoltáros szavai: „Ifjúkorom óta szegény vagyok és fájdalommal tele.” (87, 16.) A szegénység még csak növekedett Szent József halála után és Krisztus nyilvános élete alatt, midőn a lelkek gondja nem engedett neki időt, hogy életfenntartásáról gondoskodjék, hanem teljesen arra volt utalva, amit a hívő nép alamizsnául felajánlott. Akkor mondta Jézus: „A rókáknak odúik vannak, és az ég madarainak fészkeik, az Emberfiának pedig nincsen, ahová fejét lehajtsa.” (Mt. 8, 20.) De tetőpontját érte el Jézus szegénysége szenvedésében és keresztjén, ahol szószerint beteljesült rajta a Zsoltáros jövendölése: a poroszlók „elosztották maguk közt ruháimat és kötösömre sorsot vetettek”. (Zsolt. 21, 19; Mt. 27, 35; Jn. 19, 24.) Nem volt már semmije. Ennyire vitte az ég és a föld Urát az emberek iránti szeretete. Sírja sem volt, amelyben eltemethették . . .

II. Miért szerette Jézus ennyire a szegénységet? Miért gyakorolta szüntelenül? Csak három okot említsünk.

1. Kétségtelen, a „szemek kívánsága” az emberek bűneinek egyik legvéresebb forrása. Szent Pál a kapzsiságot a bálványimádáshoz hasonlítja és benne látja Isten átkának egyik okát: „Értsétek és jegyezzétek meg magatoknak, hogy . . . kapzsinak, azaz a bálvány szolgájának nincs öröksége Krisztusban és az Isten országában . . . Ilyenek miatt sujtja Isten haragja a hitetlenség fiait.” (Ef. 5, 5. k.) A bírvágy és a kapzsiság bűneit akarta az Úr Jézus levezekelni és értük isteni Atyjának elégtételt szolgáltatni, midőn egész életén át szüntelenül a szegénység jármát hordozta és nemcsak minden fölöslegről lemondott, hanem sokszor még az emberileg szükségeset is nélkülözte. Amint a bűnös ember teljesen elmerül az anyagi javak hajhászatába és miatta megfeledkezik Istenéről, úgy viszont Krisztus Urunk teljesen betemetkezett Atyja szeretetébe és megfeledkezett még a szükséges földi javakról is.

2. De nemcsak elégtételt akart adni Atyjának a kapzsiság bűneiért, hanem az embereket ki is akarta vezetni e csúnya bűn fertőjéből. Meg akarta győzni őket arról, hogy a földi javak birtoklása nem elégíti ki az ember szívét. Csak növeli az utánuk való vágyat, de nem nyugtatja meg a magasabbra hivatott lelket. Azért legelső beszédeinek egyikét, a hegyibeszédet e szavakkal kezdte: „Boldogok a lelki szegények, mert övék a mennyek országa.” (Mt. 5, 3.) Amit az ember hiába keres a földi javakban, azt megadja neki az Istenért gyakorolt lemondás. De Jézus tudta, hogy szavak kevésé vonzzák az embereket, ha a példa hatalma meg nem indítja a szíveket. Azért

élete példájával tette szemléletessé, vonzóvá szavait. És mily hatással? Kafarnaum kapujánál találkozik Lévivel, a vámosossal. Lévi, „kövess engem!” És felkelt, otthagya aranyát, ezüstjét és követte Jézust — most már mint Máté apostol — a szegénységbe, a szenvedésbe, a vértanúhalálba! (Mk. 2, 14.) Szent Pál mondja: „Hiszen ismeritek a mi Urunk Jézus Krisztus kegyelmét, hogy értetek szegénnyé lett, bár gazdag volt, hogy az ő szegénysége által ti gazdagok legyetek.” (II Kor. 8, 9.) Az önkéntes szegénységnek csodás a hatása még manap is!

III. Izaiás próféta jövendőlte a Messiásról: „Az Úr lelke énrajtam, azért kent fel engem, elküldött engem *örömhírt vinni a szegényeknek.*” (61, 1.) A szegények szeretete, a velük való könyörületes foglalkozás egyike azoknak a messiási vonásoknak, melyeket az Úr Lelke a próféták által már évszázadokkal előre hirdetett, hogy a jóakarátú nép az idők teljében róluk ráismerjen Üdvözítőjére. A názáreti zsinagógában tartott beszédében Jézus Izaiás e szavait olvasta fel és magára vonatkoztatta, mondván: „ma teljesedett be ez az írás füleitek hallatára.” (Lk. 4. 14. kk.) Megegett a szíve a szegény nép szomorú sorsának láttára. Magához kívánta őket csalogatni, hogy megvigasztalhassa és megtaníthassa, mikép használják földi szegénységüket, hogy örökké gazdagok legyenek. Azért lett szegény a szegényekkel, hogy a szegények bizalommal legyenek iránta, szívesebben meghallgassák, kövessék. Így történt, hogy leginkább a szegény nép ismerte meg Krisztust és követte őt, kevésbbé a gazdagok.

45. Szenvedés — keresz

I. A nagyvilág gyermekei semmitől sem irtóznak annyira, mint a szenvedéstől; és semmi után sem törtetnek oly szenvedélyesen, mint az élvezet után. Ezért készek elárulni az igazságot és az igazságosságot, ezért odadobják ezüstjüket, aranyukat, feláldozzák becsületüket és lelkük nyugalma, de még örök boldogságukat is. Ahol a világ szelleme leng, ott előbb-utóbb biztosan mutatkozik az élvezethajhászat is, és fordítva, ahol nem törekcsenek élvezetre és az élet szenvedéseit türelemmel, megadással viselik, ott oly területen mozgunk, melyet a nagyvilág átkos lehellete nem fertőzött meg.

Az élvezethajhászat teljes hiánya és a jelentkező szenvedések hősie

ennek Izaiás, midőn a jövődő Megváltót „*a fájdalmaik embe-
rének*” mondja.

Azért a Gondviselés a megtestesült Ige mellé rendelte, mint második testörét, a Szenvedést, hogy egész élete útján hűségesen kísérje és soha el ne hagyja. E testőr láttára ismerjék meg mindnyájan, akik Krisztust felkeresik, vagy akár csak véletlenül látják, hogy Ő az „eljöendő”, aki legyőzi a világ szellemét és kiszabadítja követőit annak béklyóiból. Krisztus szakadatlan szenvedésének egyik oka éppen az volt, hogy megvalósítsa magában azt a messiási képet, melyet az Atya parancsából a Szentlélek előre hirdetett.

II. De volt Krisztus szenvedéseinek még egy másik, mélyebb oka is. Krisztus kimondhatatlan részvétellé vált a szenvedő, a bűn következményei alatt nyögő emberiség iránt. Végzetlenül sajnálta azt az Isten képmására teremtet, az anyagi természet koronájának, uralkodójának szánt emberiséget, mely bűne következtében a föld sarában fetrengett, sátán rabjává süllyedt. Mélységes lelki megindultsággal szemlélte a majdnem az egész földön elharapódzott bálványimádást, mely valóságos megtagadása az ember értelmiségének, — a borzalmas rabszolgaságot, mely az emberi nem tetemes részét állati sorra juttatta — az emberiség felét képező női nemnek a rabszolgaságnál alig jobb sorsát, mely szabadságától, önrendelkezésétől megfosztotta, női méltóságát az érzékiség förtelmeinek játékszerévé alacsonyította. Mennyi tévedést, mennyi jogtalanságot, mennyi elnyomatást, nyomort, kínos nélkülözést, fájdalmat talált az Úr Jézus az Isten átka alatt görnyedező földön. Isteni Szíve feljajdult mindezek láttára. Irgalma nem nézhette a szenvedéseknek ezt a tömegét, — ezt a *céltalan* tömegét. Mert a bűneiben megátalkodott emberek nagyrészét a szenvedés már alig térítette vissza Istenéhez, sőt sok esetben még fásultabbá, romlottabbá tette.

De hogy segítsen a szenvedő emberiségen? Elveheti-e tőle a szenvedést? Tiltakozott ez ellen az isteni igazságosság, mert a szenvedés a bűn szükségszerű következménye. De nem engedte az emberiségnek jól felfogott érdeke sem. Mert biztos, hogy a szenvedéstől felszabadult emberiség — kegyelem nélkül — még csak eszeveszettebb iramban száguldott volna a teljes elanyagiasodás örvénye felé. Csak egy út kínálkozott, amely teljes mértékben kielégítette az isteni igazságosságot csak úgy, mint megváltói irgalmát. Meg kell tanítani az emberi nemet, mikép kell szenvednie, hogy szenvedése visszavezesse Urához,

Istenéhez, akit hűtlenül elhagyott, és akinél egyedül lelheti szabadságát nyomorából és örök boldogságát.

III. Ezt tűzte ki egyik életcéljául a mennyekből a földre leszállt Üdvözítő. Úgy tanításában, mint példájában egészen új, eddig soha nem sejtett megvilágításba állította a szenvedést. Úgyszólván új fogalomná tette a szenvedést, azért új nevet is adott neki: a *kereszt* nevét! Megmutatta az emberiségnek, hogy úgy kell szenvednie, amint Ő szenvedett a kereszten: *szeretettel*. Ha a szenvedés egyesül az igazi szeretettel, akkor a szenvedés, mely eddig az emberiség nagy átká volt, egyszerre nagy áldásává, a „földi élet legnagyobb értékévé” lesz, amint Kaszap István mondotta.

Ez az értelme Krisztus Urunk kereszt-tanának: „Ha valaki utánam akar jönni, tagadja meg magát, vegye fel keresztjét mindennap és kövessen engem. Mert aki meg akarja menteni életét, elveszti azt; aki pedig elveszti életét énérttem, megmenti azt. Márpedig mit használ az embernek, ha az egész világot megnyeri, önmagát pedig elveszti?” (Lk. 9, 23. kk.) És kitérve örökre segítségre kész, mindenható karját a szenvedők serege felé, fennhangon kiáltja: „Jöjjetek hozzám mindnyájan, akik elfáradtatok és meg vagytok terhelve, és én felüdítlek titeket. Vegyétek magatokra az én igámat, és tanuljatok tőlem, mert szelíd vagyok és alázatosszívű, és nyugalmat találtok lelketeknek. Mert az én igám édes, és az én terhem könnyű.” (Mt. 11, 28. kk.)

Krisztus keresztje a *szenvedés jelvénye*, hisz a kereszten szenvedett annyit értünk. De Krisztus keresztje egyszersmind a *szeretet jelvénye*, mert a kereszten tanúsította legnagyobb szeretetét, melyet egyáltalában tanúsíthatott: szeretetet a halálig. Ez a két fogalom: szenvedés és szeretet a kereszten egyesül, eggyé forr. Krisztus bennünket szeretve szenvedett a keresztfán és értünk szenvedve adta nekünk szeretetének legvilágosabb bizonyítékát. Aki Krisztust követni akarja, kell hogy magára vegye mindennap keresztjét és szenvedjen szeretve, — szeressen szenvedve: ez Krisztus kereszt-tana.

Van Krisztus tömérdék szenvedésének még egy harmadik értelme és minden másnál mélységesebb oka: a megváltás. Róla a 13. fejezetben bővebben szólnunk.

46. Alázat

I. Jézushoz járula „Zebedeus fiainak anyja fiaival együtt” és kéré őt: „Mondd, hogy ez az én két fiam, egyik jobboldon,

másik baloldaladon üljön országodban." Szalome a legelső helyeket, a legbefolyásosabb tisztségeket Isten országában fiainak, idősb Jakabnak és Jánosnak kívánta biztosítani. „Hallván ezt a tíz, bosszankodának a két testvérré.” (Mt. 20, 20. kk.) Rossz néven vették tolakodásukat. Mi ez? Nemde a világ szellemének előretörése és behatolása Krisztus Urunk legközvetlenebb környezetébe. A világ szelleme, rabja, középpontja kíván lenni, vagy legalább lehetőleg közel akar lenni a középponthoz, hogy tudjon parancsolgatni másoknak és ne kelljen engedelmeskednie.

Más alkalommal is tanakodtak az apostolok, ki köztük nagyobb, ki az első. De Krisztus Urunk, valahányszor ily világi gondolatok támadtak bennük, mindannyiszor keményen leintette őket, sőt meg is fenyegette: „Bizony mondom nektek, ha meg nem változtok és nem lesztek, mint a kisdedek” — alázatosak, szerények — „nem mentek be a mennyek országába.” (Mt. 18, 1. kk.) Mi lett volna az Egyházból, ha a világ kevély szelleme az apostolokban továbbfejlődött volna? Azért volt szükséges, hogy Krisztus maga mellé vegye harmadik testőrét: a szent *alázatosságot*, hogy a kevélység szellemét környezetéből távoltartsa. Az apostoloknak csak úgy, mint Krisztus minden más tanítványának meg kellett győződnie arról, hogy Egyháza csak az alázatosak gyülekezete lehet, csak azoknak van igényük és reménységük, hogy bemehetnek majd a mennyek országába.

II. Ha figyeljük Krisztus e harmadik testőrét, meggyőződünk arról, hogy egész lényében különbözik előbb bemutatott két társától: a szegénységtől és a szenvedéstől. A szegénységet csak úgy, mint a szenvedést a gondviselés állította Megváltónk életútjára. Mindkettő úgyszólván kívülről jött. Igaz, Krisztus teljes megadással elfogadta a szegénységet, és ezzel gyakorolta a szegénység erényét, — és mint Atyja szent akaratát, elviselte a jelentkező szenvedéseket és ezzel hősi módon gyakorolta a türelem és odaadás erényét. Az alázatosság ellenben mintegy Jézus legbelsejéből ered, szentséges Szívének megnyilatkozása, lelkének egyik legjellegzetesebb vonása. Nézzük csak.

Katolikus, hit- és erkölcstanunk egyik alaptétele, hogy ami jó és értékes az emberben megvan, az kivétel nélkül Isten adománya. Azért az érdemtelen cselekedet is, melyet az ember végehezvisz, tulajdonképpen sokkal inkább az Úré, mint az emberé. Aki a jóval, mely benne talán megvan, kérkedik, aki a jót, melyet cselekszik, saját magának tulajdonítja, az elsik-

kasztja az Uristen dicsőségét, megrabolja mennyei Atyját. Krisztus Urunk az isteni Ige, az isteni bölcsesség. Senki nem értette meg tisztábban az említett igazságokat, senki nem élte át azokat bensőségebben, mint akiben az isteni Igazság és az emberi természet egyetlen személyben egyesült. Emberi lelke legmélyebb szükségletének érezte, hogy minden jóért, melyet magában látott, isteni Atyjának hálát adjon és hogy neki tulajdonítson mindent, ami jót isteni és emberi erőivel művelt. Valóságos utálattal fordult el még attól a gondolattól is, hogy valamit magának tulajdonítson, mert belátta, hogy megrablása volna Annak, akinek mindent köszön. Szóval alig volt erény, melynek gyakorlata az Úr Jézusnak annyira lelki szükséglet volt, mint az alázatosságé, és alig lehetett bűn, melyet inkább gyűlölt, melytől inkább irtózott, mint a kevélység és büszkeség összes formáiban. Joggal mondhatta: „Tanuljatok tőlem, mert szelíd vagyok és alázatosszívű.” (Mt. 11, 29.) Az első két testőrt kívülről rendelte a gondviselés Jézus mellé, a harmadikat, az alázatot, Jézus maga állította, Szíve belsejéből küldötte a világba. Képzeljük, hogy az ember nem esett volna el, és az isteni Ige — mint Szalézi Szent Ferenc és más neves teológusok valószínűnek tartják — mégis megtestesült volna. Ez esetben földi élete napjait szegénységben alig töltötte volna, nem is szenvedett volna, de egész biztos, hogy akkor is egész életén át gyakorolta volna a szent alázatosságát, mely annyira tulajdona szentséges Szívének, hogy nélküle — akárcsak szeretet nélkül — nem is élhet.

III. De még más oka is volt drága Megváltónknak, hogy annyira sürgesse az alázatosságot: a lelkek üdve is megköveletelte. Hisz azért jött e világra, hogy a bűnbeesett emberiségnek visszaszerezze az Isten megszentelő kegyelmét, mely nélkül senki be nem mehet a mennyek országába. Amint a nemes búza vagy a jófajta bor nem terem meg minden silány földben, hanem csak neki megfelelő nemes talajban, úgy a megszentelő kegyelem sem bír gyökeret verni, csak nekivaló lelkekben. És az első és teljesen elengedhetetlen tulajdonság, mely kell hogy meglegyen minden lélekben, mely mély kegyelmi életre akar szert tenni: az *alázatosság*. Azért mondja a Szentírás több helyen is (Jak. 4, 6; I Pét. 5, 5): „Isten a kevélyeknek ellentáll, az alázatosoknak pedig kegyelmet ad.” Szűz Mária, a kegyelmi életnek ez a legnagyobb csodája és egyben legalaposabb ismerője azt vallja, hogy a Mindenható „ránézett szolgálója kicsinységére”, azaz alázatosságára. „Szétszórta a szívük terveiben kevélykedőket”, de felemelte a kicsinyeket. (Lk. 1, 46. kk.) Ha

az Úristen a kevélyek lelkeit elárasztaná kegyelmével, ők ezt csak arra használnák, hogy a segítségével mívelt jócselekedetekkel kérkedjenek. Nem Isten dicsőségét, hanem a magukét keresnék, csak még többet vétkeznének, csak még nagyobb felelősséget vonnának magukra. A kegyelem pedig arra való, hogy üdvösségre vezesse a lelkeket, nem kárhozatra. Azért az Úr bőségesebb kegyelmet csak az alázatosaknak ad, kik meghozzák gyümölcsét.

12. FEJEZET

HELYETTESÍTŐ ELÉGTEVÉS

47. „A tűz sohasem mondja: Elég!”

(Péld. 30, 16.)

I. A tűz a szeretet jelképe. Amint a tűz meg nem áll, hanem tovább és tovább terjed, amíg anyagot talál, úgy a szeretet sem nyugszik, míg talál, kikre melegét áraszthatja.

Soha tüzesebb szeretet nem volt, nem is lehet, mint a Fiú Istené mennyei Atyja iránt. És ez az isteni szeretet szükségkép áterjed a Fiúval egy személyben egyesült, Szűz Máriából született emberi természetre. Ebben az emberi természetben a szeretet székhelyévé tette Jézus szentséges Szívét, hogy belőle mint központjából áradjon ki az egész emberiségre. Azért nevezzük Jézus szentséges Szívét „a szeretet lángoló tűzhelyének”. Minden szeretet, tehát minden kegyelem is, melyet az Úristen a bűnbeesés után a nyomorba került emberiségnek juttatott, Jézus szentséges Szívén át találta meg útját a bűnösökhöz. Tűlzás nélkül mondhatjuk, hogy a megváltás Jézus szentséges Szívének műve. Nézzük csak, miféle célokat tűzött maga elé Jézus, mindjárt létének kezdetén, Szíve legelső dobbanásával.

II. A tűz lángja főképp felfelé lobog. Felfelé száll a heve is. Jézus szentséges Szívének szeretete is fölfelé lobbant menygyei Atyja felé. Mélységes bánattal eszmélt arra, mennyi fájdalmat, keserűséget tapasztalt az Atya az emberiség részéről, melyet oly atyailag szeretett, melyről oly jól gondoskodott, melyet az egész anyagi természet urává, haszonélvezőjévé tett... És viszonzásul mit adott az emberi nem? Megtagadta neki engedelmességét, köteles tiszteletét, visszautasította atyai szeretetét... És most, a megtestesülés pillanatában az Atya Egyszülöttje is ezen hálátlan, bűnös emberi nemnek tagjává lett. Nem kötelessége-e a gyalázatot, melyet neme Istenével mivelt, jóvátenni? Ha a családban egy gyermek súlyosan megbántja szülőjét, nemde a másik annál nagyobb szeretettel és tisztelettel veszi azt körül, hogy a szeretetlenséget szeretettel,

a tiszteletlenséget tisztelettel jóvátegye? Egész életcélját abban látta, hogy isteni Atyjának szeretetet adjon az emberi nem szeretetlensége fejében, tiszteletet az embereknek Isten iránti tiszteletlenségéért. De nemcsak annyit akart adni az Atyának, amennyit az emberiség tőle megtagadott, hanem ennél többet, sokkal többet, hogy az Atyának öröme teljék az annyi szeretettel teremtett emberi nemből. Elégtételt az Atyának, igen, de *túláradó* elégtételt: ez volt Jézus életprogramjának első és legfőbb pontja.

III. De a tűz lángja lefelé is csap, ha alatta oly anyag van, mely képes tüzzé lenni, mely képes égni. Maga alatt látta a Szentséges Szív a romlott, a kegyelem istenfiúságából kivetkőzött emberiséget. Maga alatt látta tátongani a pokol mélységeit, a bűn rettenetes jutalmát. Hát tényleg elkárhozzék az emberiség, melyet az Atya annyira szeretett, hogy Egyszülöttjét adta érte? Nem! Meg kell menteni! Vissza kell vásárolnia az elveszett istenfiúságot. De nemcsak annyit akart az embereknek visszaszerezni, amennyit elvesztettek, hanem többet... Még jobb legyen örök sorsuk a megváltás után, mint lett volna bűn nélkül. Tehát megváltás... bőséges, *túláradó* megváltás!

IV. Még mélyebbre pillantott Jézus szentséges Szíve szeretetének fényében és látta a kárhozat örök lakóit, a bukott angyalokat. Sorsuk meg van pecsételve az isteni igazságosság visszavonhatatlan ítéletével. Segíteni rajtuk már nem lehet. De meg kell akadályozni, hogy bűnük és Isten iránti gyűlöletük az Atya dicsőségét legcsekélyebb mértékben is csorbíthatná. Ne tudjon az ördög többé kérkedni azzal, hogy akár Istentől, akár az emberi nemtől valamit elrabolt. Győződjék meg, hogy tulajdon bűne és az emberiség körében véghezvitt csábítása csak arra szolgált, hogy Isten is és minden jóakarátú ember többet kapott vissza a megtestesülés és megváltás útján, mint amennyitől elesett az ő ármányai által. Így aztán az Atya győzelme és uralma teljes lesz a mennyben, a földön és a föld alatt...

Ime Jézus szentséges Szívének életterve!

V. Mi kellett e terv megvalósításához és keresztülviteléhez?

1. A megtestesülés. A második isteni Személynek emberré kellett lennie, hogy az emberi közösség tagja legyen és mint ember az Atyának elégtételt szolgáltatasson. A megtestesülés jogcímet adott a Fiú Istennek, hogy mint ember cselekedjék, és végtelen értéket adott embersége minden cselekedetének.

2. De kellett, hogy az emberi nemnek nemcsak tagja, ha-

nem Ádám után új feje, Királya legyen, hogy rendelkezései az egész emberiségre jogérvényesek, kötelezők legyenek. Azzá tette az Atya megtestesült Fiát, amikor így szólt hozzá: „Kérd tőlem, és neked adom a nemzeteket örökségedül s a föld határait osztályrészüll. Kormányozd őket vasvesszővel...” (Zsolt. 2, 8. k.)

3. Kellett *érdem*, tömérdek sok, végtelen értékű érdem, mely sokszorosan felülmúlja az emberiség minden büntartozását az Atyánál és az elveszett kegyelem visszavásárlására fizetendő váltságdíjat. Ezért kellett földi életében szegénység, szenvedés, alázat, mert mindez forrása a legértékesebb érdemeknek.

4. Végtelen érdemeit át kellett ruháznia az emberekre, hogy az Atyánál fennálló tartozásuk törlesztésére és az elveszett kegyelem visszavásárlására szolgáljanak.

48. Elégtevés és helyettesítő elégtevés

A megváltás elégtevés, éspedig *helyettesítő* elégtevés. Lássuk mindkettőnek fogalmát és rövid elméletét.

I. Ahol kizárólag *anyagi* kártevésről van szó, ott az elégtevés formulája nagyon egyszerű. Aki másnak igazságtalanul kárt okozott, tartozik neki annyit visszaadni, amennyivel megkárosította. Az anyagi kár legtöbb esetben szám és mérték szerint pontosan megállapítható. Ez adja meg a köteles elégtevés mértékét is.

Sok esetben az anyagi kár *erkölcsi* kárral is jár. Hogy keletkezett az *anyagi* kár? A kártevő nem tartotta tiszteletben azt a határt, mely a megkárosított érdekkörét megvédi. Behatolt abba, jogsértést követett el. Ez már *erkölcsi* kár is. A teljes elégtevés megköveteli, hogy nemcsak az anyagi kár, hanem az erkölcsi is jóvátétel. Ez akkor történik, ha a kártevő biztosítékot nyújt arra nézve, hogy a jogsértés többé nem ismétlődik.

Kuszáltabb az elégtevés problémája *szociális* kártevés esetében. Vegyünk gyakorlati esetet. Egy alattvaló megtagadja előljárójának a köteles engedelmességet, a parancsolt, jogilag kötelező szolgálatot. Ha gondosan boncolgatjuk az esetet, két különböző kártevést különböztethetünk meg benne: 1. Megfosztja az előljárót attól a szolgálattól, melyet jogosan megkövetelhet. Nevezzük ezt *egyéni* kárnak, mert leginkább az előljáró egyéniségét illeti. 2. De minden előljáró nemcsak egyén, hanem társadalmi tényező: *tekintély* is. Az egyéni kár-

nál sokkal fontosabb a tekintélyen ejtett csorba. Az eset tekintélyromboló hatása kiterjed a többi alattvalóra is. Amit az egyik tett, megtehetik a többiek is. Kivonhatják magukat a felsőbbség hatalma alól. Miért szolgálni, ha *büntetlenül* meg is tagadhatnák a szolgálatot? Ez a *szociális* kár.

Nem elég, ha a hűtlen alattvaló később magába száll és pótolja, amit előbb megtagadott. Biztosítékot is kell nyújtania, hogy kötelességét ezentúl már nem fogja megsérteni. De ezzel még csak az okozott *egyéni* kárt teszi jóvá. Megmarad még mindig a *szociális* kár, a többi alattvalónak adott botrány, mely őket is hasonló eljárásra csábítja. Ezt is jóvá kell tenni. Erre szükségesnek látszik, hogy a bűnös akkora büntetést vállaljon, melynek láttára mindenki meggyőződjék arról, hogy az előjáró tekintélyét büntetlenül sérteni nem lehet és mindenkinek elmenjen a kedve hasonló jogsértéstől.

Kétségtelen, a szociális kár jóvátevése a kínosabb, de egyszersmind fontosabb is. Mert a tekintélyrombolás egyike a legveszesebb közbajoknak. És aki megkegyelmez a szociális kártevőknek, kegyetlenséget követ el a köz ellen, mely talán még évekig megsínyli az eset gyászos következményeit.

II. Kuszáltabb a helyettesítő elégtetés elmélete. A rendszer elégtetésnél maga a kártevő teszi jóvá a kárt. Helyettesítő elégtetésről akkor beszélünk, ha a kártevőtől különböző személy vállalja a kár helyreállítását.

Ahol kizárólag anyagi kárról van szó, a károsultnak mindegy lehet, ki kártalanítja őt. Megengedheti a helyettesítést. Ha az anyagi kártevés erkölcsi kárral is járt, a jog szerinti elégtetés megköveteli, hogy a kárvallott biztosítékot kapjon arra vonatkozólag, hogy a jogsértés ismétlődni már nem fog. Ez a biztosíték a kártevő tevéleges vagy szenvedő közreműködése nélkül alig elképzelhető. Erkölcsi kár esetében is megengedheti a kárvallott a helyettesítő elégtetést, de rendszerint csak úgy, hogy a kártevő is közreműködjék.

Ügy látszik, hogy a kártevőnek az elégtetésben való közreműködésétől még kevésbé lehet eltekinteni szociális kár esetében. A tekintély elleni merénylet szükségessé teszi, hogy aki tettével társait a tekintély megvetésére csábította, vállalt büntetésével őket attól hathatósan elriassza. A tettes büntetlensége még abban az esetben is csábítólag hatna a néptömegre, ha helyette más vállalná a teljes elégtételt. A szociális kártétel nem zárja ki a helyettesítő elégtetést, de megköveteli a tettes közreműködését. Ez a közreműködés kétféle

lehet: *tevőleges*, ha a tettes önként vállalkozik elégtételre, mint a bűnös a gyónás szentségében elfogadja a kiszabott penitenciát. De ha önként nem hajlandó arra, kell hogy pusztá *szenvedéssel* tegye jóvá az okozott botrányt, mint az elkárhozottak a pokolban.

III. A kifejtettekből levezethetjük a helyettesítő elégtévés feltételeit:

1. Kell hogy a károsított a helyettesítésbe *beleegyezzen*. Ő illetékes arra, hogy a helyettesítés módját és mértékét megállapítsa. A helyettesítés nem terjedhet tovább, mint ahogy a kárvallott azt elfogadni hajlandó. E szabály alól kivétel csak ott lehet, ahol a felettes bíróság állapítja meg az elégtételt.

2. Kell hogy akadjon egy harmadik, aki a helyettesítő elégtévésre vállalkozik. Talán a kárvallott iránti szeretetből, vagy a bűnös iránti irgalomból. Mindenesetre a helyettes személye is a kárvallott mérlegelésének tárgyát képezi. Tetszése szerint visszautasíthatja az együket, elfogadhatja a másikat.

3. Kell hogy a kártevő az elégtévésben résztvegyen abban a mértékben és azon módon, melyet a kárt szenvedő megállapít. Ügylátszik, hogy az erkölcsi és szociális kártevések eseteiben ettől nem tekinthet el.

49. Mily feltételek alatt fogadta el a mennyei Atya Krisztus helyettesítő elégtévését?

Az előző elmélkedés száraz jogelméletét alkalmazzuk most már Istenre és emberre.

I. Mindenekelőtt egy mélyreható különbségre kell rámutatnunk, mely e tekintetben Isten és ember között fennáll. Isten határtalanul tökéletes, teljesen független lény. A külvilágtól csak az szenvedhet kárt, aki tőle függő viszonyban van, aki kívülről erőt, életet, boldogságot merít. De az Űristen *önmagában* mindenható — *önmagában* bírja az élet teljét — *önmagában* végtelenül boldog. Neki a teremtettség nem jelent gyarapodást. Akár az egész világ pusztulása sem okozna neki kárt emberi értelemben.

Isten a külvilágot csak azért teremtette, hogy általa dicsőségét kifelé nyilvánítsa. Ezt nevezzük *külső* dicsőségnek. De belső életére annak hatása és befolyása nincsen. A legnagyobb katasztrófa, mely a külvilágot valaha érte, kétségtelenül az volt, mikor Lucifer főangyal és az égi szellemeknek egyrésze megtagadta Teremtőjének a köteles engedelmes-

séget és kárhozatra taszítottak. Az Úristen belső életét és boldogságát ez sem érintette. De — szorosan véve — még külső dicsősége sem vallott kárt. Mert amit látszólag veszített azáltal, hogy a pártütők visszautasították atyai szeretetét, azt visszanyerte azzal, hogy kárhozatukban most már örökké hirdetik igazságosságát. Látjuk, teremtmény nem is képes Istennek igazi kárt okozni.

Ha emberi módon mégis a kárról beszélünk, melyet Lucifer és csatlósai Istennek okoztak és melyért neki elégtétellel tartoznak, tesszük azért, mert áttörték azt a rendet, melyet a Teremtő nekik előírt, és melynek megsértése minden *emberi* uralkodónak tényleg kárt jelentene, de nem a végtelen Istennek.

Hasonlóképp kell megítélnünk az *ember* engedetlenségét is. Vétkeztek törzsszüleink, vétkezik mindenegyres ember, aki Isten parancsát áthágja. Ezzel kárt tesz az Istentől megállapított rend ellen. Merényletet követ el Isten *külső* dicsősége ellen... De mindez Isten *belső* életét és boldogságát egyáltalában nem érinti. Nem Istennek okoz kárt a bűnös, hanem csak a külvilágnak, elsősorban saját magának.

II. Hogy ezt a külső, Isten belső életét nem zavaró kárt jóvátegye, Isten Fia késznek nyilatkozott arra, hogy emberré lesz és az emberi nemet *helyettesítő* elégtévése által megváltja. Láttuk, a kárvallottól függ, hajlandó-e a helyettesítő elégtévést elfogadni vagy nem, és milyen feltételek mellett. Noha a mennyei Atya az ember bűnének kárát *nem* vallotta, mégis neki kellett a helyettesítést elfogadni és feltételeit megállapítani, mert a merénylet az általa megállapított *rend* ellen irányult.

A mennyei Atya mindjárt a bűnbeesés után, azon a „tanácskozáson a Szentháromság kebelében”, melyről a jelen rész 6. elmélkedésében szöltünk, beleegyezett Egyszülöttje helyettesítő elégtévéisébe. Határozata kihirdetésének tekinthetjük a paradicsomi őskinyilatkoztatást az asszonyról és ivadékaról, ki a kígyó fejét széttapossa (I Móz. 3, 15.), és a próféták messiási jövődöléseit. Krisztus helyettesítő elégtévézésének végleges sikerét bizonyította dicső feltámadása, mennybemenetele és a Szentlélek eljövetele.

Ha az Atya elfogadta Fiának megváltását, ez nem jelenti, hogy az embernek nem kellene vele közreműködni. Lássuk ennek a közreműködésnek módját. E tekintetben különbséget

kell tennünk az eredeti bűnért és a személyes bűnökért járó elégtétel között.

III. Az eredeti bűn csak ősszüleinkben volt szabadakaratú tény. Utódaikra azok beleegyezése és közreműködése nélkül terjed át a jogközösség alapján, melyet az Úr már a paradicsomban az emberek között megalapított. Ádám az elvesztett megszentelő kegyelmet már át sem származtathatta utódaira, azok istenfiúság nélkül születnek: ez az eredeti bűn. Minthogy Ádám fiai nem szabadakaratúak vonták magukra az eredeti bűnt, az Úristen nem is követeli valamennyitől szabadakaratuk közreműködését annak megbocsátására sem. Így értelmük használatával nem rendelkező kisdedek megszabadulnak attól személyes hozzájárulásuk nélkül is, ha a keresztség szentségében részesülnek. Ellenben az eszük használatával rendelkező felnőttektől megköveteli az Úr, hogy szabadakaratúak csatlakozzanak a Krisztus-alapította új jogközösséghez: az Egyházhoz a keresztség önkéntes felvétele által. Itt egy lényeges különbségre kell felhívnom olvasóim figyelmét: míg a paradicsomi és az ószövetségi jogközösség tagjává az ember az akaratától *nem* függő természetes *leszármazás* által lett, addig az újszövetségi jogközösség tagjává a keresztség által lesz, mely mindenkinek, aki arra képes, *szabad elhatározását* megköveteli. Az újszövetségi jogközösség tagjainak *szabadakaratán* alapszik.

IV. A személyes bűn lényegéhez tartozik, hogy a vétkező *szabadakaratú* áthágja Isten parancsát. A halálos bűnnel elfordul Istenétől, hátat fordít neki. Isten felségével és igazságosságával ellenkezik, hogy a tőle szabadon elfordult embernek megbocsásson, mielőtt pártütő akarata hozzá vissza nem fordul. Azért személyes bűn esetén minden bűnbocsálatnak és elégtetésnek *elengedhetetlen feltétele* az igazi *bánat*. Krisztusnak a személyes bűnök bocsálatára rendelt szentségei csak abban az esetben érik el a bűnbocsátó és elégtető hatásukat, ha az ember töredelmes lelkiállással járul azokhoz: ha elfordul bűnös útjáról és visszafordul Istenhez. Az elégtételt Krisztus adja mennyei Atyjának, de az elégtétel hatásaiban csak azok részesülnek, akik szabadakaratukkal közreműködnek.

50. Krisztus érdemei hogyan lettek a mieink?

I. Az ember szabadakaratának ura. Azért felelős tetteiért. Rossz cselekedeteivel büntetést érdemel, jótetteiért jutalom

jár. A jócselekedetért járó jutalom képezi az ember érdemét, mely személyes tulajdonának tárgya.

Említettük és bizonyítottuk, hogy Krisztus Urunk emberi természetével szerzett érdemei végtelenek. Krisztus ez érdemeinek feltétlen ura. Azok csak az Ő személyes rendelkezésére lehettek bűneink váltságdíja.

Felmerül a kérdés, hol és mikor hirdette ki isteni Megváltónk azt a jogérvényű elhatározását, mely szerint emberi természetében szerzett végtelen értékű érdemeiről lemond az emberi nem javára, hogy váltságdíjul szolgáljanak az Atyánál fennálló tartozásaik törlesztésére és az elvesztett megszentelő kegyelem visszavásárlására?

Az utolsó vacsorán.

II. Az utolsó vacsora idevonatkozó jelenetét három evangélista: Mt. 26, 26—28; Mk. 14, 22—24; Lk. 22, 19—20. és Szent Pál a korinthusiakhoz írt I. levelében 11, 23—25. adják elő. Jelentéseik némileg eltérnek egymástól, amennyiben az egyik szent szerző megemlíti, amit a másik elhallgat, de ellentétek és ellentmondások nincsenek köztük. A négy jelentést egyesítve a következőképen adhatjuk elő a nagyfontosságú eseményt:

Az Úr Jézus azon az éjjelen, melyen elárulták, az utolsó vacsora után, vevé a kenyeret és hálát adván megáldá, megszégé és tanítványainak adá, mondván: Vegyétek és egyétek, ez az én testem, mely értetek adatik. Ezt cselekedjétek az én emlékezetemre. És hasonlóképp vevén a kelyhet, hálát ada és nekik adá, mondván: Igyatok ebből mindnyájan, mert ez az én vérem, az újszövetségé, mely értetek és sokakért kiontatik a bűnök bocsánatára. Ezt cselekedjétek, valahányszor isszátok, az én emlékezetemre.

Nincs más része a Szentírásnak, ahol rövid három versszakban oly sok és oly fontos esemény tömörülne össze, mint az idézett sorokban. Krisztus Urunk itt

1. megalapította az *Oltáriszentséget*, azaz valódi jelenlétét a kenyér és a bor színe alatt, hogy a világ végezetéig testileg is velünk maradhasson;

2. megalapította a szentáldozást, hogy lelkünk eledele legyen;

3. a szentmiseáldozatot mint keresztségáldozatának szüntelen megújítását;

4. papokká szentelte tizenegy hű apostolát és megalapította a papirend szentségét, hogy általa Egyházának szükség-papságról gondoskodjék.

5. De idézett szavaival és cselekedeteivel még valamit tett, ami nem kevésbé fontos, mint az előbb említett négy pont: Végrendeleltileg tengernyi érdemeinek örököséivé rendelt bennünket. E helyütt csak ez az utolsó pont foglalkoztat minket.

III. Krisztus Urunk kezébe veszi a kenyeret és azt szent tesszévé változtatja. Azzá az élő testté, melyet Szűz Máriától vett, mely az isteni Igével személyes egységben élt, melyet emberi lelke áthat, éltet. Hasonlóképen a kehelybe öntött bort szent-séges vérévé változtatja: azzá a vérré, mely ereiben folyt. Ez az élő test és ez az éltető vér, együtt azzal az emberi lélekkel, mely a testet áthatja, Krisztus emberi természetét képezi, mely cselekedeteinek és érdemeinek forrása.

Ezt az élő emberi testet nyújtja oda tanítványainak és szóval is kifejezi, amit taglejtése jelent: „Vegyétek!” A megfelelő szavakkal kísért átadás jog szerint az átadott dolog *tulajdonát ruházza át*. E szerint Krisztus élő testét, élő, emberi természetét ruházta át tulajdonul apostolaira, de testével együtt azokat az érdemeket is, melyeket e pillanattól haláláig még szerezni fog.

Hogy ezen magában véve merész következtetés helyes, bizonyítják az Udvozító további szavai. Semmiben sem mutatkozik a birtoklási szándék tisztábban, mint mikor az ember a dolgot nemcsak használja, hanem elhasználja, használat közben megsemmisíti. Ha a pénzt kiadjuk, az számunkra megsemmisül. A kiadással kifejezzük, hogy a pénznek jogos tulajdonosai vagyunk, különben eljárásunk csalás. Még tisztábban mutatkozik ez a birtokosi tudat, midőn az ember valamit közvetlenül élete fenntartására használ: az ételt, az italt nemcsak megsemmisíti, hanem magába felveszi, magának asszimilálja. Márpedig Jézus *erre* buzdítja tanítványait, midőn folytatja: *Egyétek*, ez az én testem. — *Igyátok*, ez az én vérem! — Arra buzdítja tehát tanítványait, hogy testét és vérét a legteljesebb módon *birtokukba vegyék*.

És hogy emberi természetével együtt annak még szerzendő érdemeit is rájuk ruházza, azt is minden kétséget kizáró módon tolmácsolják szavai, mert hozzát teszi: Ez az én testem, mely *értetek* adatik. — Ez az én vérem, mely *értetek* kiontatik. Miért adatik oda Krisztus teste? Miért fog kiontatni szent vére? A *bűnök bocsánatára*. Bűnökből eredő tartozásokat csak *érdemekkel* lehet törleszteni. Ha Krisztus szent testét és vérét adja oda tanítványainak és „sokaknak” a bűnök bocsánatára,

nyilván kifejezi, hogy nekik adja érdemeit is, melyeket testével és vérével, szóval emberi természetével már-már kezdődő kínszenvedésében és halálában szerezni fog.

IV. Végül ne felejtsük, hogy mind a négy szent szerző szerint Krisztus szent testének és vérének átadását „*új szövetségnek*” nevezi. A görög eredeti szövegben használt szó: „*diatheke*” eredetileg „*végrendeletet*” jelent. Közvetlenül halála előtt az Úr Jézus testét és vérét és az azokkal még szerzendő érdemeit *ajándékozta* tanítványainak. Igazán isteni *végrendelet* ez, mely magában foglalja kínszenvedése és halála végtelen érdemeinek kincsét. De miért nevezi ezt a végső akaratát „*új*”-nak? Mert egy egészen *új üdvrendnek* kiindulását képezi, melynek a régi üdvrend, az ószövetség csak árnyéka volt.

13. FEJEZET

MEGVÁLTÁS

51. Megváltás a bűn terhétől

Krisztus Urunk kereszthalála vértanúság volt és megváltás. Vértanúság, mert halálával pecsételte meg tanítását, melynek sarkalatos tétele saját istensége. Megváltás, mert megszabadította az emberiséget a lelkét lenyűgöző óriási *terhétől*. Ez a teher kettős, a *bűn* és a *büntetés* terhe: reatus culpaе et poenae.

I. A bűn legelső hatása az Úr méltatlankodása, méltó haragja a vétkező ellen, aki az iránta való köteles engedelmességet és alárendeltséget megtagadja és parancsát áthágja. Jeremiás próféta a következő szavakkal ecseteli a bűnös lelki állapotát: „Elhagytad a te Uradat, a te Istenedet... és így szóltál: Nem szolgálok!” (2, 19. k.) Ezért az Úr is elfordul a hűtlen szolgától. Előbb-utóbb minden bűnös maró kínnak érzi Istennek elvesztését. Azért mondja a Próféta: „Tudd meg és lásd, mily rossz és keserves dolog, hogy elhagytad Uradat, a te Istenedet.” (U. o.) Isten haragja és annak belső visszhangja: a lelki elhagyatottság, a *bűn terhe*.

Krisztus kínszenvedését és halálát azért nevezzük megváltásnak, mert megszabadította az embert a bűn terhétől.

II. A jelen rész 26. elmélkedésében láttuk, hogy már maga a megtestesülés nagyban hozzájárult ahhoz, hogy az Atyaistennek az emberi nem elleni jogos haragja lecsillapodjék. A paradicsomtól az idők teljéig, melyben a Gondviselés rendelete szerint a megtestülésnek meg kellett történnie, az Úr nem tekinthetett az emberi nemre a nélkül, hogy ne lássa a bűnök fertőjét, melyé az ember a világot változtatta. Csak kevés, igen kevés ember volt, kinek ajkáról nem hangzott fel a mennyekbe — harsányabb vagy halkabb hangon — az ördögi, istenkáromló szó: Nem szolgálok az Istennek! Embrileg szólva: ahányszor az Atya a világra letekintett, mindannyiszor újból lánggra lobbant jogos haragja az emberiség ellen. Miután azonban Gábor főangyal kérdésére a názáreti Szűz késznek nyilatko-

zott, hogy Isten akarata szerint elvállalja az istenanyaság minden emberi képzeletet meghaladó méltóságát, és a Szentlélek megvalósította benne minden idők legnagyobb csodáját, az Atya *újat* látott a világot elborító végelethatalatlan bűnözön közepén: oly emberi szívet, melyben soha nem hangzott fel az ördögi jelszó: Nem szolgálok! Oly szívet, mely hasonlíthatatlanul szebb és tisztább, mint az, melyet a paradicsomban teremtett: ártatlan, szent, a megszentelő kegyelem természetfeletti fényében ragyogó, az isteni Igével lényegileg egyesült Szívet. Az Atyának most megint öröme tellett az emberiségben, mely eddig méltó felháborodásának tárgyát képezte. Ez az öröm kezdte lecsillapítani az emberiség többi, bűnös része iránti haragját is. Emberileg szólva: a megtestesülés előkészítette Isten atyai szívét a teljes kibékülésre, a teljes bocsánatra.

III. Az Atyának ez a békülékeny hangulata még csak növekedett, midőn Egyszülöttét napról-napra növekedni látta korban és kegyelemben. Midőn látta kimondhatatlan szeretetét bűnös embertársai iránt, fáradozásait, áldozatait megmentésük érdekében, nélkülözéseit, emberi szenvedéseit, csodatetteit... Hát Ő ne szeresse azt a nyomorult emberiséget, melyet szerelmes Fia annyira szeret? Melyért akkora áldozatokat hoz...? Melyet elválaszthatatlanul magához kapcsolt?

Midőn aztán a mennyország magas páholyából szemlélte és jelenetről-jelenetre követte minden idők legmegrendítőbb drámáját, melynek szenvedő hőse tulajdon Egyszülötté, ki embertársai *helyett* vállalta a halálos ítéletet, az ostort, a töviskoronát, a keresztet... midőn látta szerelmes Fiát Jeruzsálem utcáin a kereszt súlya alatt kínlódva vánszorogni... midőn látta az embertelen poroszlókat, ahogy ördögi kéjjel átfúrták Fia kezét, lábát... látta Őt megfeszítve a keresztfán... halotta könyörgő szavát: „Atyám, bocsáss meg nekik, nem tudják, mit cselekszenek!”... (Lk. 23, 34.), akkor mintegy megtört atyai szíve... nem bírta már látni Fia kínjait... meg kellett hallgatnia Fia utolsó kérését, fel kellett adnia az emberiség iránti neheztelésének utolsó utórezgéseit is... És midőn édes Jézusunk lehajtá fejét a keresztfán és nagy hangerővel kiált: Beteljesedett! Atyám, a Te kezeidbe ajánlom lelkemet... megkínzott lelkemet!... Akkor az Atya ott fönt a mennyországban is lehajtá fejét helyeslőleg, beleegyezően: beteljesedett a megváltás műve, — a nagy megbocsátás!

Kétségtelen, hogy Krisztus Urunk egyetlen csepp vére

is elég volt a világ összes bűneinek kiengesztelésére, ha belső erejét, értékét tekintjük. Végzetes tévedés volna azonban azt hinni, hogy Üdvözítőnk értünk hullatott első csepp vérével a megváltás be is volt fejezve. A 48. és következő elmélkedésben említettük, hogy Krisztus megváltása *helyettesítő* elégtetés volt, mely csak azon feltétel alatt érthette el hatását, ha a mennyei Atya el is fogadja. Márpedig az Atya úgy egyezett meg Fiával, hogy egész kinszenvedését és *halálát* fogadja el elégtételül az emberi nem bűneiért és váltságdíjúl a visszavásárlandó kegyelemért.

Ezt akarta kifejezésre juttatni haldokló Megváltónk, amidőn a keresztfán felkiáltott: „*Beteljesedett!*” (Jn. 19, 30.) Teljesítettem a feladatot, melyet az Atya rám bízott, a megváltás művét. — Ezt tanítja Szent Pál is, midőn a rómaiaknak írja, (5, 10.): „... mikor ellenségek voltunk, kiengeszteltettünk az Istennel Fiának *halála* által”. Hasonlókép az Egyház tanításában és imáiban mindig azt hangoztatja, hogy Krisztus kereszttje és *halála* által váltott meg bennünket. Krisztus halála után a mennyei Atya most már kész mindazoknak, akik Fia megváltásában bízva és vele lelkileg egyesülve irgalomért esedeznek, visszaadni az elvesztett kegyelmet és őket gyermekeivé visszafogadni. Ez a megváltás a bűn terhétől.

52. Megváltás a büntetés terhétől

I. A másik nagy teher, mely a bűnös lelkét nyomorgatja, a *büntetés*. Isten felsége és igazságossága megköveteli, hogy a bűnös az ellene elkövetett sértésért elégtételt adjon. A büntetés még a bűn megbocsátása után is fennállhat. A bűnbánat szentsége, melyet Krisztus a *személyes* bűnök megbocsátására alapított, eltörli ugyan az örök büntetéseket, de az ideigtartó büntetéseknek egyrészét rendszerint meghagyja a gyónó kisebb-nagyobb töredelmének megfelelően. A keresztség ellenben az összes előtte elkövetett bűnök büntetéseinek elengedését eredményezi, feltéve, hogy a megkeresztelt azokat igazán megbánta. A többi szentségnek is van kisebb-nagyobb büntetést törölő hatása. Ez a hatás onnét származik, mert Krisztus Urunk kinszenvedésével és halálával nemcsak a bűnöktől, hanem a büntetésektől is megváltott bennünket. Ezért lett a *Fájdalmak Embere*, kinek sorsát Izaiás megrendítő szavakkal ecseteli: „Valóban a mi betegségeinket ő hordozta s a mi fájdalmainkat ő viselte. És mi őt szinte bélpoklosnak tekintettük, az Istentől

megvertnek és megalázottnak. Pedig Ő a mi gonoszságainkért sebesített meg, a mi bűneinkért töretett össze. A mi békeségünkért van rajta a fenyíték, és az Ő kék foltjai által gyógyultunk meg... S az Úr őreá helyezte mindnyájunk gonoszságát. Feláldoztatott, mert ő maga akarta, és nem nyitotta meg száját. Viszik, mint a juhot megölésre, és mint a nyíró előtt a bárány, elnémult, és meg nem nyitja száját" stb. (53, 4. s kk.)

Krisztus az egész világ bűneiért adta meg az elégtételt. Pedig minden kártalanítás kell hogy az okozott kárral kellő arányban álljon, nemcsak mennyiség, hanem minőség tekintetében is. Azért: amiben valaki vétkezett, abban kell bűnhődnie is. Hogy Krisztus érdemei mennyiségileg nagyobb értéket képviselnek, mint amekkora tehertételt képez az emberiség számláján a neki kijáró büntetés, arról már tárgyaltunk. Azonban Krisztus minőségileg is az emberiség bűneihez mért elégtétellel akart az isteni igazságosságnak szolgálni, hogy amiben az ember vétkezett, ugyanabban az Úristen elégtételt is kapjon. Már többízben idéztük Szent János felsorolását, ki a világ bűneit három rendre osztja: a test kívánságára: érzékiség, — a szem kívánságára: kapzsiság, — és az élet kevéségére: büszkeség. (I 2, 16. s kk.) Azért Krisztus elégtétele is hármas volt, érzéki szenvedés, — nélkülözés, — megaláztatás. Vegyük ezeket külön-külön.

II. Az ember minden érzéke élvezetre képes, de fájdalomra is. És amint minden érzékével visszaél a bűnre, úgy Krisztus valamennyit arra használta, hogy általuk bűneinkért eleget tegyen. Főképp két érzékkel vétkeznek az emberek: az ízléssel a torkosság által és a tapintás érzékével a paráznságban.

Tudvalevő dolog, hogy a szomjúság egyike a legkínzóbb érzeteknek, főképp ha rendkívüli okok felfokozzák. Ilyenek: erős izzadás, vérveszteségek, nagy fájdalmak, magas láz. Mindezek az okok közreműködtek Urunk szenvedésében. Már csütörtök éjjel bőséges véres verítékekkel kezdte szenvedését. Majd a megostoroztatás újabb nagy vérveszteséget okozott. Még nagyobbat kezének és lábának átfúrása. Egész testét sűrű sebek borították, alig kétséges, hogy ezek magasfokú seblázt okoztak. Mindez Krisztus szomját a kibírhatatlanságig fokozta. Nehogy erről a kínjáról megfélekedezzünk, mondá halála előtt: „Szomjúhozom!” (Jn. 19, 28.) És megittatták ecettel, amint Dávid előre hirdette: „Szomjúságomban ecettel itattak.” (Zsolt. 68, 22.)

De aránytalanul többet szenvedett Udvözítőnk a tapintás érzékével. A már említett ostromozás, a mélyen homlokába nyomott töviskorona, a kezét és lábát átfúró vastag vasszegek, melyeken teste egész súlya függött, el sem képzelhető fájdalmakat okoztak. Így akart az emberiség érzéki eltévelyedése miatt önként vállalt kínjaival elégtételt adni.

III. Az emberek kapzsiságáért egész életén át vezekelt drága Udvözítőnk önkéntes szegénységével. Tetőfokát a kereszten érte el szegénysége, megfosztották ruhájától, nem volt hová fejét hajtsa.

IV. Végre eleget akart tenni Udvözítőnk az emberiség vérlázító büszkeségéért. Alapjában véve minden bűn büszkeség, mely megaláztatást követel. Ezért az Úr Jézus, az Atya-isten „dicsőségének fénye és lényének képmása” (Zsid. 1, 3.) „megalázta magát, engedelmes lett a halálig, és pedig a halálig a keresztfán”. (Fil. 2, 8.) Még egyszerű, közönséges embert sem érhet megsemmisítőbb megaláztatás, mint ha bitófán kell életét befejeznie. És aki ezt a halált ártatlanul és önként vállalja, hogy barátait megszabadítsa: hős és vértanú. De ha Isten egyszülött Fia teszi ezt bűnös embertestvérei megmentésére, büntetésük átvállalása céljából, szót nem találunk ezen igazán isteni nagylelkűség magasztalására. Csak leborulhatunk keresztje véres tövének és zokogva rebeghetjük: Én Uram, én Istenem!

53. A megváltás mint áldozat és szerződés

I. A *megváltást áldozatnak* mondjuk. Helyesen. Nincs más szó, mely Isten e legnagyobb művére oly jól illenék, mint ez. Az áldozat, melyet Krisztus Urunk a Kálvária hegyén bemutatott, a megváltás *lényege*, annak központi része. Ha azonban mélyebben iparkodunk behatolni a megváltás titkába, úgylátszik, hogy a megváltás áldozat, de nemcsak áldozat. Van benne bizonyos *jogi elem* is. Ezt a fogalmi többletet talán a következő szavakkal jellemezhetjük: a megváltás nemcsak áldozat, hanem *szerződés is*.

Nézzük ezen felfogás igazolását.

II. Említettük a 28. elmélkedés II. pontjában, hogy a megváltásnak tulajdonképpen két közvetlen célja volt.

1. Istennek elégtételt kellett adni az emberek sértéséért. Az ember megtagadta az Istennek járó engedelmességet. Azért Egyszülöttje emberi természetében engedelmes lett a halálig,

éspedig a kereszthalálíg. (Fil. 2, 8.) Ezzel megengesztelte az Atya méltó haragját az emberiség ellen és a jogos kárhozát elengedését eszközölte ki számunkra. Ez a *megváltás a bűn és büntetés terhétől*, melyekről a megelőző két elmélkedésben szóltunk.

2. De a bűn és büntetés elengedésével a megváltás még nem érte el *teljes* célját. Ha az Atya lemondott jogos haragjáról, ez még nem jelentette szükségkép azt is, hogy az emberek most már visszafogadja gyermekeinek. Vissza kellett *váltani* az elvesztett *kegyelmet* is.

A törzsszüleinknek a paradicsomban adományozott megszentelő kegyelem és annak értékes járulécai, melyekről a 2. elmélkedés II. pontjában tárgyaltunk, a Teremtőnek ellenszolgáltatás nélküli *ajándékai* voltak. Ádám és felesége azokra semmikép rá nem szolgáltak, sem jogi, sem méltányossági igényük azokra nem volt. Miután az ember a világnak ezt a legnagyobb kincsét magától könnyelműen eldobta, az Úr már nem volt hajlandó neki az istenfiúság kegyelmét *ingyen* visszaadni. Igazságossága megkövetelte, hogy azt már csak megfelelő ellenszolgáltatás, *váltás* fejében tegye. Minthogy a kegyelem természetfeletti kincs, természetfeletti váltás is járt érte. A kegyelemtől megfosztott ember már semmiféle természetfeletti értékkel nem rendelkezett, melyet váltásul adhatott volna. A maga emberségéből képtelen volt a kegyelmet visszaszerezni, az maradt a bűn és a büntetés elengedése után is.

Említettük, hogy az Úr Jézus aránytalanul több érdemet szerzett, mint amennyi kellett az Atyjának szolgáltatandó méltó elégtételre. Érdemeinek ezt a többletet is tanítványainak hagyta az utolsó vacsorán, amit az 50. elmélkedésben láttuk. De mennyei Atyjával ezekre vonatkozólag azt a meg egyezést, szerződést kötötte, hogy minden embernek, aki magát megállapított módon — erről majd a 15. fejezetben — mint érdemeinek tulajdonosa igazolja, megfelelő arányú kegyelmet juttasson.

A bűntől és büntetéstől való megváltás a *keresztáldozattal* történt, — a kegyelem visszaváltása pedig Krisztus és mennyei Atyja közti *szerződéssel*. De ezt a szerződést Üdvöztünk szintén a *keresztén* *hajtotta végre*, mert szenvedésével és halálával szerezte az érdemeket, melyeket a kegyelem váltásdíjául Atyjának lekötött. A kegyelem visszaváltása tehát szerződés.

III. Említettük a 16. elmélkedésben, hogy minden áldozat Istennek adott ajándék. Az ember *lemond* az áldozati tárgyról, hogy *Istennek adja*. Minthogy azonban Isten sokkal magasabb jogcímen tulajdonosa mindannak, amit neki felajánlhatunk, az áldozatnál inkább az embernek az áldozati tárgyról való lemondása lép előtérbe, p. o. annak megsemmisítése által. A *szerződésben* ellenben éppen az *átadás a lényeges*, mert az átadott dolog *ellenértéke* annak a szolgáltatásnak, melyre a másik szerződő fél vállalkozik. Csak akkor köteles vállalt kötelességét teljesíteni, ha a kikötött dolog átadása *tényleg* megtörtént.

Alkalmazzuk a mondottakat a kegyelem visszaváltására: csak akkor köteles az Atya a Fiával kötött egység értelmében (l. 6. elm.) az embereket gyermekeivé visszafogadni, ha a kikötött váltságdíj, Krisztus szenvedésének és halálának érdemei neki átadatnak. Kérdés, miképp adta át Krisztus, az emberiség Isten-rendelte Főpapja emberi természetét és általa szerzett érdemeit, melyeket az utolsó vacsorán örökségkép tanítványaira hagyott, azok nevében és javára mennyei Atyjának? Halálával.

IV. Amíg az ember él, maga rendelkezik életével, természetével, noha annak legfőbb Ura az, aki teremtette, Isten. De mihelyt meghal, megszűnik ez a rendelkezési joga és lehetősége. A test elrothad, a lélek pedig megjelenik Isten ítélőszéke előtt: örök boldogság lesz most a sorsa vagy örök kárhozat. Boldogságában örökké dicséri Isten irgalmát — kárhozatában örökké hirdeti igazságosságát. Halála után az ember már *teljesen* az Űristené.

Midőn Krisztus háromórai haláltusa után „nagy szóval kiáltván mondá: Atyám, a te kezedbe ajánlom lelkemet, és ezt mondván kilehelé lelkét” (Lk. 23, 46.), feltétel és fenntartás nélkül *átadta* emberi természetét érdemeivel együtt Atyjának. Véghezvitte megváltó áldozatát, de egyszersmind teljesítette Atyjával kötött szerződésének őt kötelező részét: lefizette a kegyelem kikötött váltságdíját. A szerződés „beteljesedett”. Vége az ószövetségnek, az előképek korának, — kezdődik az újszövetség, a valóság, a krisztusi kegyelem korszaka.

14. FEJEZET

AZ ÚJSZÖVETSÉG ÜDVRENDJE

54. Az újszövetségi üdvrend alkatelemei

I. Az emberi nem fennállása óta három üdvrend váltotta fel egymást: a paradicsomi, az ószövetségi, az újszövetségi. Nagy tévedés azt hinni, hogy ezek csak időrendbeli egymásutánban követték egymást belső, okozati összefüggés nélkül. Már előbb utaltunk arra (8. elmélkedés), hogy mikor összüleink bűne a paradicsomi üdvrendet összezúzta, az Úr annak romjaiból építette fel az ószövetséget, felhasznált belőle, ami céljaira felhasználható volt. Hasonlóképp mikor az ószövetség a megváltás művével beteljesedett, Udvözítőnk annak reális — nemcsak jelképes — értékeit fenntartotta és átvitte az általa alapított újszövetségbe. A három üdvrend közti összefüggés tehát szerves. Lehetetlen az ószövetséget megérteni a paradicsomi üdvrend ismerete nélkül. És még inkább lehetetlen behatolni az újszövetség értelmébe az ószövetség ismerete nélkül. Azt lehet mondani, az újszövetség az erőszakosan megsemmisített paradicsomi üdvrend és a rendeltetése betöltésével magától megszűnt ószövetség köveiből épült fel, amint sok keresztény templomnak a pogány bálványok rombadólt csarnokai megmaradt márványtömbjei szolgáltak építési anyagul. Az újszövetség alkatelemeit a paradicsomi üdvrendben és az ószövetségben kell keresnünk.

II. Az első közös elem, melyet mindhárom üdvrendben feltalálunk, a cél azonossága. Miért szervezte meg a Teremtő a *paradicsomi üdvrendet*? Azért, hogy az ember a megszentelő kegyelmet, melyet a Teremtő neki adományozott, utódaira is átszármaztassa és mindvégig megőrizze és ezáltal méltónak bizonyuljon arra, hogy halál nélkül Isten boldogító látására a mennyországba felvétessék. Ezt a célt megghiúsította a törzsszülők gyászos gyengesége. De még bukásuk napján az Úr megígérte az Udvözítőt, aki majd visszaszerzi az elvesztett kegyelmet. Az egész lassan kifejlődő ószövetség nem más,

mint a Megváltó útjának egyengetése. A kegyelem célja az ószövetség sok jövendülésének, szertartásának, parancsának. Hogy pedig az *újszövetségnek* nincs más rendeltetése, mint az embereket megsegíteni, hogy Isten kegyelmét megszerezzék, megőrizték, magukban gyarapítsák, erről Krisztus Urunk maga tanúskodik, midőn mondja: „Én azért jöttem, hogy életük legyen” — már t. i. az embereknek — „és minél több legyen.” (Jn. 10, 10.) Élet alatt az *örök életet* érti, melynek földi csírája a megszentelő kegyelem.

III. A megszentelő kegyelem átszármaztatása és könnyebb megőrzése céljából a Teremtő már a paradicsomban *jogközösségbe* egyesítette az emberi nemet. Az Ádamtól való leszármazás adta meg a jogcímet a megszentelő kegyelemre, az istenfiúságra. Az ószövetségben az Úristen fenntartotta ezt a közösséget, bár a megváltozott körülményeknek megfelelően más alakban, más tartalommal, amint a következőkben látni fogjuk. Megváltozott azonban a közösség *kerete* is. Már nem Ádám összes utódait foglalta magába az ószövetség, hanem csak Ábrahám, pontosabban mondva Jákob fiait. A zsidó népen kívül álló igazak a közösségnek csak kültagjaiként szerepelnek. Az ószövetségi közösséget az újszövetségi váltotta fel: Krisztus *Egyháza*. Látjuk: a *jogközösség* is olyan alkatelem, mely az összes üdvredeknek tulajdona.

IV. Az említett jogközösségeknek tartalmat adott az a kincs, az a törzsvagyon, melyet az Úristen rájuk bízott. Ezt előbb (3, V; 8, III. elm.) hitbizománynak hívtuk. A paradicsomi jogközösség törzsvagyona a megszentelő kegyelem volt: ezt kellett megőriznie és terjesztenie. A kegyelem elvesztése után a jogközösség üresnek, céltalannak látszott, akár egy földi hitbizomány a hitbizományi vagyon elvesztése után. De az Úristen új tartalmat adott a közösségnek: az Asszony ivadékaról szóló *ígéretet*, a *megváltás reményét*. Ennek megőrzése és az utódokra való átszármaztatása a hit által, volt az ószövetség feladata, de egyszersmind nagy kincse, *törzsvagyona*. Az újszövetségi jogközösségnek: az *Egyháznak* új törzsvagyont adott alapítója, Krisztus Urunk, értékesebbet az előbbieknél, de egyszersmind teljesen újat: drágalátos *érdekeit*, melyekről még sok a mondanivalónk...

V. Végre közös vagy legalább nagyon hasonló a mód, az eszköz is, mellyel az emberiségnek a különböző üdvredek céljait el kellett érnie. A paradicsomban az Úr mindössze egy parancsot adott az embernek: a paradicsom egy fájáról ne egyenek, különben meghalnak. El kellett *hínnie*, hogy ez az

Úristen akarata, melynek teljesítésén ideiglenes és örök üdve forog és ezen *hitnek* megfelelően kellett élnie. De megingott Éva, majd Ádám hite az ördög kísértése következtében és megszegették a köteles engedelmisséget.

Hasonlóképp az ószövetség alattvalóinak is *hinni* kellett, hogy a tizparancsolat és a sok szertartási törvény Istenük szent akaratát tartalmazza, melyeknek hű betartása által előkészülhettek a megígért megváltásra. Az ószövetségi üdv útja is a *hit* és a hitnek megfelelő cselekedet volt.

A *hit* és a belőle fakadó engedelmisség az újszövetségnek is sarkalatos erénye. Amit az újszövetség üdvrendje tőlünk megkövetel, nem több, nem is kevesebb, mint a *hit* Krisztus kinyilatkoztatásában és ezen hitnek megfelelő élet.

Minden üdvrendben a *hit alapja az igazulásnak*. Azért hangoztatja a Szentírás négy különböző helyen is: „Az igaz ... a hitből él.” (Hab. 2, 4; Róm. 1, 17; Gal. 3, 11; Heb. 10, 38.)

VI. Összehasonlítva a három történeti üdvrendet, azt mondhatjuk: közös bennük a cél, — *hasonló* a forma, — mégis *különböző* a tartalmuk.

55. Az újszövetség törzsvagyona

I. Krisztus utolsó lehelletével lezáródtak érdemei is. A mérhetetlen kincs, melynek rendeltetése az emberi nem megváltása, fel volt jegyezve, letétbe helyezve Isten mindentudásában. Kérdés most már, hogy változnak át Krisztus érdemei az embereknek szánt kegyelmekké.

Erre két út kínálkozott. Az első egyszerűbbnek látszik: Krisztus átadja érdemeit az Atyának elégtételül az emberek bűneiért és váltságul az elvesztett kegyelemért. Az Atya elfogadja az elégtételt és a váltságot, és visszaadja az emberi nemnek a paradicsomban elvesztett megszentelő kegyelmet. Ez esetben az újszövetségi jogközösség ugyanazt a törzsvagyont kapta volna vissza, melyet a paradicsomi jogközösség, az első emberi család eltékozolt: a megszentelő kegyelmet, és mindazok, akik a megváltás befejezése után születnek, a kegyelem állapotában jönnének a világra.

A másik megoldás kevésbé egyszerűnek látszik: Krisztus letétbe helyezi az Atyánál érdemeinek kincsét, melyet már előzőleg, mint láttuk, örökségképen tanítványaira hagyott azzal a kikötéssel, hogy aki magát mint azok jogos tulajdonosa igazolja, kegyelmet kapjon. Ez utóbbi esetben az újszövetségi törzsvagyona már nem a kegyelem, hanem Krisztus érdemei.

Csak ha az ember rájuk szóló igényjogosultságát Krisztus által előírt módon igazolja, lép érdemei élvezetébe, és Isten Krisztus érdemei fejében megfelelő kegyelemben részesíti.

A két mód közül melyiket választotta Megváltónk? Kétségtelenül az utóbbit.

II. Nézzük a bizonyítékokat, melyek nézetünket alátámasztják.

1. Erre vall az utolsó vacsoránál lejátszódott jelenet, mellyel Krisztus az Oltáriszentséget alapította és — amint az 50. elmélkedésben kifejtettük — apostolait örököséivé rendelte. Nem kegyelmet hagyott tanítványainak, hanem élő testét és véré, emberi természetét és azzal kinszenvedésében és halálában szerzendő érdemeit. Ezek képezik a természetfölötti kegyelemnek egyenértékét, váltságdíját.

2. Ha Krisztus Urunk az első módozatot választotta volna, azt kellene várnunk, hogy az emberek most már a kegyelem állapotában születnek, amint a paradicsomban történt volna. Pedig az újjászületés csak a keresztség szentségében történik, melyet Krisztus maga az újjászületés szentségének nevez. (Jn. 3, 5.) A firenzei általános zsinat pedig (1438—1445) kimondja, hogy a keresztség nélkül elhalt kisdedek *nem* mehetnek be a mennyek országába. A keresztség egyike azoknak az eszközöknek, melyeket Krisztus arra rendelt, hogy az emberek érdemeire való igényüket igazolják. A szentségben a megkeresztelt jogcímet nyer Krisztus érdemeire. Az Atya elismeri ezt és cserébe elküldi a Szentlelket, hogy a megszentelő kegyelmet lelkébe lehelje, ő maga pedig fiává fogadja. Hasonló a folyamat minden szentségnél. A Krisztus-rendelte szentségi jel igényt ad érdemeire, melyeknek fejében a menynei Atya a megszentelő kegyelmet vagy annak növekedését adja. A szentségek, az újszövetségi üdvrend legszentebb szertartásai arra vallanak, hogy Krisztus Urunk nem a megszentelő kegyelmet hagyta örökül hívőinek, hanem érdemeit, melyek a szentségek által a hívőre alkalmaztatnak és Istent arra indítják, hogy nekik kegyelmet adjon.

3. Ez az eljárás látszik legjobban megfelelni Isten bölcsességének is. Az ember *önként*, szabadakaratból dobta el magától Isten kegyelmét. Illő, hogy szabadakarata működjek közre annak visszaszerzésében is. Ezt teszi, midőn a neki rendelkezésére bocsátott krisztusi érdemeket a szentségekben magára alkalmaztatja és általuk a kegyelmet az Úristentől mintegy visszavásárolja. Csak azokat veszi ki az Úr ez alól, akik szabadakaratuk használatára még nem képesek, a kis-

dedeket és velük erkölcsileg egy elbírálás alá esőket. Náluk a keresztség szertartása akaratuk hozzájárulása nélkül is érvényes.

4. Megerősíti véleményünket az Egyház búcsútana. Ahányszor a kulcs hatalom birtokosai részleges vagy teljes búcsút engedélyeznek, az „Egyház kincséből” annyi érdemet vesznek, amennyi az ideigvaló büntetés elengedésére szükséges: ezt ajánlják fel a mennyei Atyának és ezen Krisztus érdemeiből fizetett elégtétel fejében feloldozzák a búcsút nyerőt tartozása alól. Az Egyház ezen főképp VI. Kelemen által kifejtett tanában nyíltan elismeri, hogy Krisztus érdemei az ő kincsét képezik, melyből a lelkek javára meríteni jogában áll.

5. Erre vallanak az Egyház szertartásai is. Majdnem minden könyörgését Jézus nevében fejezi be, jelezve, hogy meghallgatását Jézus érdemei fejében várja. Áldását mindig a kereszti jelével osztja, melyen Krisztus érdemeit szerezte.

6. Végül ez a nézet magyarázza meg legjobban az Oltáriszentségnek központi helyzetét a kegyelmi életben. Amint az édesanya azzal mutatja határt nem ismerő szeretetét csecsemője iránt, hogy tulajdon véréből képződött anyatejével táplálja azt, úgy Krisztus Urunk is vérént ontva szerzett érdemeivel táplálja, erősíti, fejleszti lelkünket, midőn testét és vérént adja nekünk eledelül a legméltóságosabb Szentségben. Nincs, nem is képzelhető jel és szertartás, mely Krisztus érdemeinek e közvetlen alkalmazását az emberi lélekre megkapóbban tudná kifejezni, mint az Oltáriszentség. És a mennyei Atya, látván Egyszülöttje érdemeit testével és vérével az áldozóban, nem tehet másképp, mint hogy szeresse ezt a lelket, gondviselésébe fogadja, kegyelmével eláraszsa. Az Oltáriszentség Krisztus érdemeinek legközvetlenebb és legteljesebb alkalmazása az emberi lélekre, azért a kegyelmeknek legbőségesebb forrása is.

56. A krisztusi üdvrend kiterjedése és jogi formái

I. A paradicsomi üdvrendnek Ádám egész családjára, összes utódaira kellett volna kiterjednie, ha az összüzlők büne idő előtt végént nem szakítja. Az öszövétség, bár az egész emberiség üdvét volt hivatva előkészíteni, közvetlenül csak Ábrahámnak Jákobtól származó törzsére, a választott népre szorítkozott. Nézzük az újszövétségnek mik a határai.

1. Az Üristen üdvözítő akaratá, mely a megváltás művét

tervezte és végrehajtotta, kivétel nélkül az *egész emberiségre* terjed ki. Mert Üdvözítő Istenünk „azt akarja, hogy minden ember üdvözüljön s az igazság ismeretére eljusson”. (I Tim. 2, 4.)

2. Krisztus Urunk ennek megfelelően *minden emberért* szenvedett és meghalt a keresztfán. „Úgy szerette Isten a világot, hogy az ő egyszülött Fiát adta, ... mert nem azért küldte Isten az ő Fiát e világra, hogy ítélje a világot, hanem hogy üdvözüljön a világ általa.” (Jn. 3, 16. k.)

3. Azért Krisztus kínszenvedésével és halálával eleget tett az *egész emberiség minden bűnéért*, az eredeti bűnért csakúgy, mint minden személyes bűnért. Azoknak bűneiért is, akik tényleg elkárhoznak.

4. A keresztdózat kegyelmi hatásai is kiterjednek minden emberre. Krisztus „az igazi világosság, ... mely megvilágosít minden világra jövő embert”. (Jn. 1, 9.) Hívja, csalogatja az embereket, hogy nyissák meg neki lelküket. „Mindazoknak pedig, kik befogadák, hatalmat ad, hogy Isten gyermekeivé legyenek”, tehát üdvözüljenek. Az ószövetségben kiosztott kegyelmek is Krisztusnak Isten mindentudásában előrelátott érdemei fejében adott kegyelmi előlegnek tekintendők. Akik ezen előlegezett krisztusi kegyelmekkel közreműködtek és a mózesi törvényt, vagy amennyiben pogányok voltak, a természet törvényt megtartották, üdvözültek.

5. Tényleg és szoros értelemben csak azok az újszövetségi üdvrendnek, Krisztus Egyházának tagjai, akik hisznek kinyilatkoztatásában és megkeresztelkednek. „Elmenvén az egész világra, hirdessétek az evangéliumot minden teremtménynek. Aki *hiszen és megkeresztelkedik*, üdvözül, aki pedig nem hiszen, elkárhozik.” (Mk. 16, 15. k.) Hit nélkül senki sem üdvözül. Érti pedig Krisztus Urunk azt a hitet, mely magába zárja a hit szerinti életet is. Mert „a hit, ... ha cselekedetei nincsenek, holt önmagában”. (Jak. 2, 17.) Ne mondja senki: a megkeresztelt kisdedek nem hisznek és mégis üdvözülnek. Az ellenvetés téves. A keresztségben megkapják a hit természetfölötti erényét, a hit hajlandóságát. Arról, hogy ezt a hajlandóságot cselekedetben nem érvényesíthetik, nem tehetnek, mert eszük használatával még nem bírnak. Ha pedig valaki hisz, de a keresztséget hibáján kívül fel nem veheti, abban a szentség tényleges felvételét helyettesíti az őszinte óhaj, a vágykeresztség.

II. Még egy szót az újszövetségi üdvrend jogi formáiról. A családban szeretet kell hogy uralkodjék. Amíg ez ural-

codik, nincsen szükség jogszabályokra. Mégis minden jogrendszer családjogot is tartalmaz, hogy ha megfogyatkoznék a szeretet, jogszabályokkal még össze lehessen tartani a családnak düledező házát. Így tett a Teremtő is. Azt akarta, hogy a paradicsomban csak a szeretet uralkodjék, mégis alapított családi jogközösséget. Mikor aztán az ősszülők bűne véget vetett a szeretet uralmának, az Úristen az emberrel szemben a jog álláspontjára helyezkedett, és minden további terve alapjává azt a jogközösséget tette, mely túlélte a szeretetet és kegyelmet.

Az őszövetségben is a jogi álláspont uralkodott. És ha az Isten sok kegyelmet is juttatott az elesett emberiségnek, rendszerint jogi formákba öltöztette bőkezűségét. Ily jogi formák voltak az Ábrahámmal és utódaival, majd a zsidó néppel kötött „szövetségek”.

Nem csoda, ha a krisztusi üdvrendben is jogi formákat találunk. Azt hiszem, hogy ezeknek a jogi elemeknek kellő méltatása nagymértékben előmozdítja az újszövetségi üdvrendszer mélyebb megértését.

A magyar nyelvjárás „új szövetség”-ről beszél, — a latin pedig „*novum testamentum*”-ot, új végrendeletet emleget. Melyik elnevezés a helyes vagy helyesebb? Mindkettő helyes, de más-más szempontból tekinti az üdvrendet. A krisztusi üdvrend tényleg végrendelet is, szerződés is.

Végrendelet az emberekkel szemben, — szerződés a mennyei Atyával szemben.

Amit drága Megváltónk az utolsó vacsorán tett és mondott, azt teljes egészében egy halál esetére tett intézkedésnek, tehát *végrendeletnek* mondhatjuk. Halála előestéjén mindenét tanítványaira hagyta. Ez „utolsó akarat”, végrendelet.

Említettük azonban az 53. elmélkedésben, hogy még Krisztus kereszttáldozatában is jelentkeznek jogi formáknak nyomai. Csakhogy ezek már nem a tanítványokra vonatkoznak, hanem az Atyára. És nem is viselik a végrendelet képét, hanem inkább egy előre megfogalmazott, stipulált szerződésre emlékeztetnek. Az újszövetség tehát szerződés is, végrendelet is. Szerződés az Atyával, végrendelet a tanítványok javára. Krisztus végrendeletéről bővebben szözlünk az 50. elmélkedésben. De célszerűnek látszik Krisztus Urunknak az Atyával kötött *szerződését* röviden felvázolni.

Szerződő felek: a mennyei Atya és Jézus Krisztus, mint való Isten az Atyával egyenrangú szerződő fél, — mint ember

az emberi jogközösség illetékes képviselője és istenrendelte új feje. Mint ilyen átadja az Atyának érdemeit, melyeket már előzőleg tanítványaira átruházott azzal a célzattal, hogy azok elsősorban az emberi nemnek az Atyánál fennálló tartozásainak törlesztésére szolgáljanak. Ami ezután érdemeiből még fennmarad, az emberi jogközösség új törzsvagyományának tekintessék, mely a kegyelem visszaváltására fordíttassék. — Ezzel szemben az Atya kötelezi magát, hogy mindazoknak, kik magukat megállapított formában, mint Krisztus érdemeinek jogos tulajdonosai igazolják, ezen érdemek fejében megfelelő kegyelmet adjon és őket gyermekeivé fogadja. Az említett Krisztustól meghatározott, jogérvényű igazoló formák a *szentségek*.

15. FEJEZET

A SZENTSÉGEK

57. A szentségek fogalma és működése

I. A szentségek Krisztus-rendelte külső jelek, melyek az ember megszentülését jelzik és okozzák. Az ember megszentülése a kegyelem által történik. Ez pedig kétféle: *segítő* kegyelem, mely az értelmet felvilágosítja az igazság megismerésére és az akaratot megindítja és erősíti a jócselekedet végrehajtására — vagy *megszentelő* kegyelem, mely a lelket Isten természetfeletti tükörképévé, természetének részesévé, gyermekévé teszi. Minden szentség megadja vagy öregbíti a megszentelő kegyelmet és sok, különleges céljának megfelelő *segítő* kegyelmet is ad.

A szentségekben két részt különböztetünk meg: az anyagot pl. a kerestségben a vizet, a bérmlásban, utolsó kenetben a szent olajat — és a formát: bizonyos *szavakat*, melyek az alkalmazott anyagot szentséggé teszik. Pl. a kerestségben: én megkeresztellek téged az Atyának és Fiúnak és Szentléleknek nevében.

Régi, sokat vitatott kérdés, hogy képesek a szentségek mint külső, érzékelhető jelek az ember belsejében természetfölötti részesedést az Úristen természetében létrehozni. Hiszen az Isten természete felett csak maga az Isten rendelkezhetik. Hogy a nehéz kérdést némileg megvilágítsuk, kezdjük egy mesével...

II. Dúsgazdag úr egyetlen fia tanulmányai idején bensőséges barátságot köt egy teljesen vagyontalan fiúval. A kettő egy szív, egy lélek. Kiderül, hogy a szegény fiú is gazdag, előkelő család sarja, de apja eltékozolta vagyonát. Sőt a gazdag fiú apjával perbe keveredett, a pert elvesztette, nagy kártérítésre ítélték, melyet rajta behajtani már nem lehetett. A gazdag fiú súlyosan megbetegszik. Halálos ágyán végrendelegzik. Neki is van egy rokonától örökölt tetemes vagyona, melyhez többi közt egy rendkívül értékes gyémántgyűrű is tartozik. Ezt még életében barátjának adja megfelelő utasítás-

sal. Senki nem tudja, kinek adta a gyűrűt. Egyéb vagyonát édesapjára hagyja azon kikötéssel, hogy ezzel az a tartozás tekintessék törlesztettnek, mely barátja családját terhelte. Öröksége még fennmaradó részéből pedig esetenként bizonyos összeg fizetessék ki annak, aki a gyémántgyűrű felmutatásával jogigényét igazolja.

A gazdag fiú meghal. Végrendelete jogérvényes. Barátja, mint afféle kishivatalnok, később is nyomorog. Nem akarja, hogy barátja édesapja szomorú sorsáról tudomást szerezzen. Gyűrűjét sem küldi el. De midőn az ínség már elviselhetetlenné válik, hozzá küldi kislányát, kit a gazdag úr nem ismer, és így névtelenül kéri, segítsen egy sokgyermekű, szegény családon. A gazdag úr többízben tetemes alamizsnát küld, nem is sejtve, kinek. Később meghal a szegény tisztviselő. Halála előtt odaadja a gyűrűt feleségének, elmondja neki a titkát is. Az özvegyé lett asszony bemutatja a gazdag úrnak a gyűrűt, kinek annak hollétééről sejtelve sem volt. Végtelenül megörül, hogy elhalt fia utolsó akaratát most már teljesítheti és atyailag gondoskodik az elhalt özvegyéről és gyermekeiről, amire fia öröksége bőséges módot nyújt. Mi indítja őt erre? Csak *erkölcsi* indok, mint előbb az alamizsnálkodásra? Nem, hanem a *kötelesség*, mely fia végrendeletéből ered. Ez már *jogi* indok. Hogy mi a jogi és erkölcsi indok közti különbség? Az utóbbi bármely erény parancsából vagy tanácsából ered, — a jogi ellenben mindig az *igazságosságból*. A jogi indok mindig erkölcsi is, de az erkölcsi nem mindig jogi.

III. A meséről térjünk át a krisztusi valóságra. Megváltónk halála előestéjén érdemeit tanítványaira hagyta. Atyjával pedig megegyezett, hogy érdemei elsősorban azon tartozás törlesztésére fordíttassanak, mely az emberiséget bűnei fejében terheli, és az elvesztett kegyelem visszavásárlására. E célra a Fiú hét szentséget, jelet rendelt, hogy mindenki, aki e jelek valamelyikét felmutatja, mint Krisztus érdemeinek jogos igénylője szerepeljen és az Atya érdemei fejében neki megfelelő kegyelmet juttasson.

Alkalmazzuk a mondottakat p. o. a keresztség szentségére. A pap leönti a kisdedet vízzel és elmondja a szavakat: Én megkeresztellek téged stb. A szent szertartás után a gyermek lelkében felragyog a kegyelem természetfölötti fénye. Pár csepp víz, néhány szó képes a lélekben ily változást létrehozni? Nézzük csak! A vízzel való leöntés és a kegyelem felragyogása között van még valami, mondjuk egy pillanatot,

melyben az Úristen a szertartásban felismeri Fiának igazoló jelét. Ennek alapján elismeri e megkeresztelt jogigényét Fia érdemeire és azok fejében kegyelmet juttat neki. A szentségi jel jogot ad Krisztus érdemeire, melyek a kegyelem egyenértékét, váltságdíját, vételárát képezik. A szentségi jel nem közvetlenül a kegyelmet hozza létre, erre csak az Úristen képes, hanem jogigényt ad Krisztus érdemeire, és ezek indítják az Atyát, hogy a Fiúval kötött szerződése értelmében érdemeiért kegyelmet adjon.

Mi a szentségek hatékonysága? Talán olyan, mint az imáé? Krisztus azt mondotta: Kérjétek és adatik nektek. Az imádkozó személyi teljesítménye indítja az Urat, hogy teljesítse kérését. Ez erkölcsi hatékonyság. Az Egyház azonban határozottan tanítja, hogy a szentségekben nem a személyi teljesítmény, hanem a szent jel dologi teljesítménye hozza létre a kegyelmi hatást. A szentségi jel jogigényt teremt, és ez a jogigény a Fiával kötött egyezmény alapján kötelezi a mennyei Atyát, hogy kegyelmet adjon. A szentségek hatékonysága *joginak* látszik.

58. A keresztség szentsége

I. Krisztus feltámadása után apostolai Galileába mentek, arra a hegyre, ahová rendelte őket. Látván az Urat, arcra borulának és imádkáztak őt. „És hozzájuk menvén Jézus, szóla nekik, mondván: Minden hatalom nekem adatott mennyben és a földön. Elmenvén tehát, tanítsatok minden népet, megkeresztelvén őket az Atyának és Fiúnak és Szentlélek nevében, tanítván őket megtartani mind, amiket parancsoltam nektek. És íme, én veletek vagyok mindennap a világ végezetéig.” (Mt. 28, 16. kk.) Ezekkel a szavakkal alapította az Udvözítő az első és legszükségesebb szentséget.

Az alapítást megelőzőleg mondja: „Nekem adatott minden hatalom mennyben és a földön”, figyelmeztetve apostolait, hogy a keresztség szentségét alapító szavai csakolyan mindenhatósággal rendelkeznek, mint sok ezer évvel előbb elhangzott teremő parancsa: „Legyen világosság! És lőn világosság.” (I Móz. 1, 3.) Majd az alapítás szavai után hozzáfűzi: „Veletek vagyok mindennap a világ végezetéig.” Ha mindjárt úgy látszik, hogy „a pokol kapui” és annak jóvoltából időről-időre jelentkező földi zsarnokok éktelen dühükben el akarnák sodorni Isten Egyházát, ne féljétek: veletek vagyok és veletek maradok a világ utolsó napjáig, amikor majd ité-

letet mondok elevenek és holtak felett. Semmiféle hatalom nem érvénytelenítheti azokat a szent jogokat, melyeket a Mindenható ad mindazoknak, kiket a keresztségben fiaivá fogadott.

Lássuk mármost a keresztség hatásait, a jogiakat és a szoros értelemben vett lelkieket.

II. A keresztség ünnepélyes és jogérvényes felvétel a Krisztus-alapította újszövetségi jogközösségbe: az Anyaszent-egyházba. Általa lép az ember Krisztus tanítványainak közösségébe, kiket az utolsó vacsorán érdemeinek tulajdonosaivá rendelt.

A keresztség eltörölhetetlen jegyet vés az ember lelkébe, mely őt mint Krisztus Egyházának, érdemeinek haszonélvezetére jogosított tagját megismerteti. Ha megkeresztelt ember halálos bűn állapotában lépi át az örökkévalóság küszöbét, elkárhozik. De lelke a pokolban is megtartja a keresztség szentségi jegyét, mely mindörökké arról tanúskodik, mily szégyenletes módon élt vissza Krisztus drágalátos érdemeivel. A szentségi jegy még csak növeli felelősségét és büntetését.

Csak abban, akinek lelke magán viseli a keresztség jegyét, hatásos a többi szentség. Ahányszor a megkeresztelt ember más szentséget felvesz, merít Krisztus érdemeiből. A meg nem keresztelt ember más szentséget érvényesen fel nem vehet. A végérvényes beiktatás Krisztus Egyházába a keresztség nagy jogi hatása, mely egyszersmind minden más szentségi hatásnak alapja és elengedhetetlen feltétele.

A mondottakból megértjük a nagy különbséget, mely az Egyház és a paradicsomi, illetve ószövetségi jogközösségek közt fennáll. A két utóbbi a természetes leszármazás alapján akarta egybefoglalni Ádám összes utódait, illetve Ábrahám és Jákob leszármazottait. Minthogy az ember nem válogathatja törzsszüleit, mindkét közösség szükségszerű, nem szabad volt. Krisztus Egyházába is minden ember hivatalos, de hogy enged-e az isteni hívásnak és a keresztség által tagja lesz-e az Egyháznak, az akaratától függ. A szabadság Krisztus üdvrendjének sarkalatos eleme.

III. Nem kevésbé értékesek a keresztség *lelki* hatásai.

Az első és legszükségesebb szentségben a Szentlélek belevetíti az ember lelkébe az Isten élő tükörképét, miáltal az isteni természet részesévé teszi. (Lásd I. rész, 27. kk. elm.) A lélekben felragyogó élő Isten képe annyira megtetszik a mennyei Atyának, hogy örömeiben az illető embert gyerme-

kévé, Egyszülötte testvérévé és társörökösévé fogadja. Ez a *megszentelő kegyelem*.

A kőből faragott, ércbe öntött szobor mindig egy helyzetben, tartásban ábrázolja előképét, mert élettelen képe. Nem ilyen a megszentelő kegyelem. Isten *élő* képmásának mondtuk. Aki vele rendelkezik, gondolataiban, cselekedeteiben is visszatükrözi Isten életét. Hogy az ember erre képes legyen, a keresztségben a Szentlélek cselekvő képességeit, főképp értelmét és akaratát természetfölötti szintre emeli. Lelkébe önti a hit, remény, szeretet, nemkülönben az okosság, igazságosság, mértékletesség és erő természetfölötti képességeit, hogy az ember Istenével, felebarátjával és saját magával szemben úgy tudjon viselkedni, amint Isten fogadott fiához illik. Mindezekről és még magasabbrangú kiegészítéseikről, a Szentlélek ajándékairól a következő harmadik részben fogunk behatóbban tárgyalni.

IV. A keresztséget minden ember kiszolgáltathatja, még ha ő maga nincs is megkeresztelve. Két pogány, p. o., aki kellőképp ki van oktatva s megfelelő lelki állapotban van, kölcsönösen megkeresztelheti egymást. De saját magát senki meg nem keresztelheti. Azért előállhat a helyzet, hogy valaki szeretne megkeresztelkedni, de nem talál, aki őt e kegyelemben részesítene. Drága Üdvözítőnk erre is gondolt: a keresztség tényleges felvételét helyettesítheti a *vágy- és a vérkeresztség*. Az előbbi Isten iránti szeretetből fakadó tökéletes bánat, melyben benne van a keresztség felvételének vágya. Az utóbbiban az részesül, aki Krisztusért vérét adja, vértanúhalált szenved. Mindkét pótkeresztség meghozza a lélek igazulását, de nem ugyanazon módon, mint a keresztség *szentsége*, mert nem vésik a lélekbe az eltörölhetetlen szentségi jegyet, csak megadják a megszentelő kegyelmet. Azért aki vágykeresztség útján igazult, nem vehet fel érvényesen más szentséget, hacsak előbb meg nem keresztelkedik.

59. A bérmlás szentsége

I. Az Úr Jézus több ízben megígérte apostolainak, hogy elküldi a Szentlelket. Főképp az utolsó vacsorát követő búcsúbeszédében emlegeti sűrűn a „Vigasztalót”: „*En kéni fogom az Atyát, és más Vigasztalót ad nektek, hogy veletek legyen mindörökké, az Igazság Lelkét...*” (Jn. 14, 16.) Majd később: „*A Vigasztaló pedig a Szentlélek, kit az Atya az én nevem-*

ben küld, az majd megtanít titeket és eszetekbe juttat mindent, amit mondtam nektek." (U. o. 26.) És ismét: „Én az igazságot mondom nektek: Jobb nektek, hogy én elmegyek, mert ha el nem megyek, a Vigasztaló nem jövend tihozzátok, ha pedig elmegyek, el fogom őt küldeni hozzátok." (U. o. 16, 7.) Közvetlenül mennybemenetele előtt még egyszer ismétli ígéretét: „És én elküldöm az Atya ígéretét rátok; ti pedig maradjatok a városban, míg nem felruháztatok erővel a magasságból." (Lk. 24, 49.) Az apostolok úgy is cselekedtek. Jézus mennybemenetele után visszatértek Jeruzsálembe és imában és visszavonultságban kilenc napig készültek a nagy ajándékra, a Szentlélek eljövételére. Nem is csalódtak bizalmukban. Tizedik napon „hirtelen zaj támadt az égből, olyan, mint heves szélvész zúgása s betöltte az egész házat, ahol ültek. Majd pedig szétoszló nyelvek jelenének meg nekik, olyanok, mint a tűz és leereszkedék mindegyikükre. Ekkor mindnyájan betelének Szentlélekkel s beszélni kezdtek különféle nyelveken, amikép a Szentlélek adta nekik, hogy szóljanak." (Ap. csel. 2, 2. kk.)

De az Úr Jézus ez utolsó ajándékát nemcsak az apostoloknak szánta, hanem az egész Egyháznak és minden egyes hívőjének. Azért külön szentséget alapított, mellyel az apostolok a Szentlelket a már megkeresztelt hívőkre árássák. Erről tanúskodnak az Apostolok cselekedetei: „Mikor pedig az apostolok, kik Jeruzsálemben voltak, meghallották, hogy Szamaria befogadta az Isten ígését, elküldték hozzájuk Pétert és Jánost, kik odajöven, imádkoztak értük, hogy elnyerjék a Szentlelket, mert még egyikükre sem szállott le, hanem csak meg valának keresztelve az Úr Jézus nevében. Ekkor rájuk tévők kezüket, s azok elnyerék a Szentlelket." (Ap. csel. 8, 14. kk.) Az apostolok tehát kézfeltétel jelével átruházták a hívőkre a Szentlelket, ez a *bérmálás* szentsége.

II. Az ember lelkébe leszálló kegyelem lehetőleg az ember természetéhez simul. Az újszülött valóságos ember, de szervei fejletlenek, fogyatékosan működnek. Még hosszú fejlődésre szorul, míg erős, munkabíró emberré lesz. Így vagyunk a kegyelmi élettel is. A keresztség a lelki újjászületés szentsége, mely az embert természetfölötti életre képesíti és Isten fiává teszi. De ez a keresztség-adta természetfölötti élet még kezdetleges és gyenge, kevés az ellenálló ereje, könnyen ki-alszik. Az ember még sok kegyelmi behatásra szorul, míg Isten fiához illő *egyéniiséggé* lesz, aki nemcsak hisz, hanem

hite szerint él és ha kell, hitét mint Krisztus katonája meg is védi. Ezt a lelki megerősödést, továbbfejlődést szolgálja a bérmálás szentsége.

Szent Pál a rómaiaknak ezt írja: „Akiket az Isten Lelke vezérel, mindazok Isten fiai.” (8, 14.) Azért száll le a Szentlélek a bérmálás szentségében a lélekbe, hogy lakásává, templomává avassa, állandóan benne lakjék és az üdv útján vezesse. A keresztségben megépítette ezt a lakást, a bérmálásban berendezi és felavatja. A bérmálás is eltörölhetetlen jegyet vés a lélekbe, mely megismerteti mint Krisztus katonáját és a Szentlélek templomát. Azért mondja Szent Pál: „Nem tudjátok-e, hogy az Istennek temploma vagytok és az Isten Lelke lakik bennetek?” (I Kor. 3, 16.)

III. Lássuk még a bérmálás hatásait. Az Úr Jézus a Szentlelket gyakran *Parakletosznak* nevezi, amit a mi Szentírásunk „Vigasztaló”-val magyarált. Csakhogy a Parakletosz ennél többet jelent. Szószármazás szerint legközelebb áll a görög szóhoz a magyar ügyvéd kifejezés. De ennek a szónak a régi görög-római világban némileg más volt a jelentése, mint nálunk. A parakletosz afféle bölcs és megbízható ember volt, akit minden ügyes-bajos dologban bizvást segítségül lehetett hívni. Tanító és tanácsadó, vigasztaló és gondnok, ha kellett, ügyvéd is. Mindez akar a Szentlélek is lenni azoknak, kiket templomává avatott és kik hagyják magukat vezetni.

Ő a mi legfőbb *tanítónk*. Amit az Úr Jézus hirdetett, a Szentlélek adja, hogy megértsük. Azért mondja Üdvözítőnk: „A Szentlélek... majd megtanít titeket mindenre és eszetekbe juttat mindent, amit mondtam nektek.” (Jn. 14, 26.) Ő adja meg az *erőt* is, hogy krisztusi hitünket férfiasan *megvalljuk*. „Mikor... a hatóságok elé hurcolnak titeket”, — mondja Jézus — „ne aggódjatok, hogyan és mikép védekezzetek, ... mert a Szentlélek megtanít benneteket azon órában, mit kell mondanotok.” (Lk. 12, 11. k.) Szent hitünk bátor megvallását mint a bérmálás hatását jelenti a kereszt jele, melyet a püspök kézfeltétel közben krizmával homlokunkra írt, nemkülönben az ütés, mellyel arcunkat érintette: ne szégyeljük keresztény hitünket nyíltan megvallani és érte, ha kell, gyalázatot is eltűrni. Végre a Szentlélek az élet minden viszontagságában bizalmat, bátorságot, vigaszt nyújt, felkeltvén bennünk annak tudatát, hogy Isten gyermekei vagyunk, gondviselésének részesei. „Nem vettétek... a szolgaság lelkét, hogy ismét csak féljetek, hanem vettétek a gyermekekéfogadás

lelkét, melyben azt kiáltjuk: Abba — Atyánk! Maga a Lélek tesz... bizonyosságot, hogy Isten fiai vagyunk, ha fiai, akkor örökösei is Istennek, Krisztusnak pedig társörökösei." (Róm. 8, 15.) Ez a tudat függetleníti a lelket a külvilágtól, minden zajától, nyomorától és részesévé teszi Isten fiainak igazi szabadságában, mert „*ahol az Úr Lelke, ott a szabadság*”. (II Kor. 3, 17.)

60. Az Oltáriszentség hármias célja

I. Az Oltáriszentség alapítása után — más helyen már szóltunk róla (50. elm.) — az Udvözítő azt az utasítást adta apostolainak: „Ezt cselekedjétek az én emlékezetemre.” Az Oltáriszentség *emlékmű* akar lenni. Dicső emlékmű égne és földnek! Az eget szüntelenül emlékezteti arra a minden másnál szentebb áldozatra, mely Istent és embert ismét összebékítette, — a földet pedig figyelmezteti arra az isteni szerezetre, mely képes volt az emberiség megmentéséért annyit áldozni.

Lényegileg a szentmiseáldozat egy a keresztdozattal, mert ugyanaz a tárgya: Krisztus Urunk emberi teste és vére. De nagy a különbség a felajánlás *módjában*. A keresztfán elvézés okozta Krisztus halálát, vérontás semmisítette meg az áldozat tárgyát. A szentmise pedig azzal jeleníti meg a halottaiból feltámadt és mennyben megdicsőült Udvözítő haláláldozatát, hogy testét és vérét két különböző szín alatt jeleníti meg: a kenyér színe alatt szent testét, a bor színe alatt értünk kiontott vérét.

Más fontos különbség a két áldozat között abban rejlik, hogy a keresztdozat minden mástól *független* áldozat, a szentmise ellenben a keresztdozatnak megújítása, tehát tőle függő viszonyban van. Krisztus ugyanis már a keresztfán teljesen és visszavonhatatlanul feláldozta emberi természetét Atyjának. Kétszer ugyanazt a tárgyat végérvényesen nem lehet odaadni Istennek, mert a jogi hatás az első átadással már beteljesedett és kimerült. Az ismételt felajánlás csak az elsőnek megismétlése lehet: kifejezése annak, hogy a felajánlót még ma is ugyanazok az érzelmek és elhatározások hevítik, amelyek az első felajánlásra indították. Hogy példával éljünk: az örökös szerzetesi fogadalom visszavonhatatlan önátadás Istennek. Sok szerzetesrendben mégis évenként szokták az örök fogadalmakat megújítani. Ez a megismét-

lés már *nem* új fogadalom, mely új kötelezettséget szűlne, hanem a réginek megújítása, mellyel a fogadalmas kifejezi, hogy régi elhatározását nem sajnálja, hogy ma is teljesen és visszavonhatatlanul az Úré kíván lenni. Körülbelül hasonló megisméltése a keresztdozatnak a szentmise is. Midőn Jézus a pap keze által újból felajánlja az Atyának a kenyér és bor színe alatt rejlő emberi természetét, kifejezi, hogy ugyanaz a szeretet az Atya és az emberiség iránt, mely akkor a kinszenvedés és a halál elvállalására bírta, még ma is hevíti isteni Szívét.

A fogadalom megisméltése, ha kellő lelkiülettal történik, kétségtelenül érdemteljes. Krisztus már *nem* szerezhett új érdemeket, mert zárándokállapotának már vége van, ez pedig feltétele minden érdemnek. A szentmise *nem* szaporítja Krisztus érdemeit. De a miséző pap és a résztvevő hívők a keresztdozatnak ezen megújításával igazolják magukat, mint akikért az Üdvözítő keresztdozatát bemutatta és részeseivé lesznek gyümölcseinek.

II. Minden földi élet táplálékra szorul. Az élő szervezet felveszi a tápanyagot és áthasonítja. Az így felvett anyagnak egyrészt munka közben felhasználja, azért szorul pótlásra. A kegyelmi élet hozzáidomul az ember természetes életéhez, lehetőleg annak formáit követi. Azért az Úr úgy rendelte, hogy a kegyelmi életnek is legyen rendes táplálék, mely a kegyelem isteni erejét növelje. Erre szánta szentséges testét és vérét a kenyér és bor színe alatt. Azért választotta a kenyér és bor színeit, hogy azok testének és vérének tápláló erejét kifejezzék, amint mondotta: „Az én testem valóban étel és az én vérem valóban ital.” (Jn. 6, 56.)

De minden hasonlatosság mellett, mely a természetes és a természetfölötti táplálék közt fennáll, óriási különbség is van közöttük. Az emberi természet felveszi és áthasonítja a táplálékot, vér és hús lesz belőle. Krisztus teste és vére felvételik ugyan az ember szervezetébe, de *nem* hasonul át, hanem Krisztus hasonítja át azt, aki magához veszi: „Aki eszi az én testemet, ... annak örök élete vagyon és én feltámasztom őt az utolsó napon.” (U. o. 55.) A természetes emberi életet átváltoztatja természetfölöttivé. Így az Oltáriszentség minden természetfölötti törekvésnek és munkának forrásává lesz.

III. A legsúlyosabb veszteség, mely az emberiséget a bűnbeeséssel érte, Isten elvesztése volt. Az egész ószövetségben átvonul a bánat Isten elvesztésén és az óhaj, bár köze-

lednék Isten ismét az emberhez. Ez az *Emmánuel eszméje*: Isten velünk! A megtestesülésben beteljesült az emberiségnek ez a vágya. Isten annyira közeledett hozzánk, hogy emberré lett: csont a mi csontunkból, hús a mi húsunkból. De nemcsak kortársait akarta Jézus jelenlétének kegyelmében részesíteni, hanem a következő századok fiait is. Igaz, a krisztusi tanban kellőképp kioktatott hívők kevésbé szorulnak Krisztus *látható* jelenlétére, hisz tudják, hogy Isten mindenütt jelen van és a kegyelem által *lelkükben* él. De az ember lélek anyagi testben és az anyagi lét feltételei mindenüvé elkísérik őt, még legszellemibb cselekvése, a gondolkodás sem tud szabadulni az anyagi formáktól. Elhisszük, hogy Isten velünk van, hogy bennünk van, de ez a hit csak nagynehezen válik öntudatossá, állandóvá. Szeretnők Üdvözítőnket bizonyos körülírt helyen jelenlevőnek tudni. Ennek az emberi gyengeségünknek tett eleget Jézus, midőn az Oltáriszentséget úgy alapította, hogy állandó jelenlétének hirdetője legyen. Tudjuk, hogy minden templomunkban megtaláljuk Megváltónkat: ott az oltáron, a szentségházban, az áldozatókehelyben, a kis fehér ostyában... Igaz, *nem* őt látjuk, hanem a kis fehérséget, de most már sokkal könnyebben és szívesebben elhisszük, hogy ő az, és hogy állandóan köztünk van: „Boldogok, akik nem látnak és mégis hisznek.” (Jn. 20, 29.)

61. A bűnbánat szentsége

I. Halljuk, mit jelent erről a szeretet apostola, Szent János: „Mikor pedig este lőn azon a napon, a hét első napján” — húsvét vasárnapja volt — „és az ajtók be voltak zárva, hol a tanítványok egybe valának gyűlve a zsidóktól való félelem miatt, eljőve Jézus, megállta középen és mondá nekik: Békesség nektek! És midőn ezt mondotta, megmutatá nekik kezeit és oldalát. Örvendének tehát a tanítványok, látván az Urat. Mondá nekik ismét: Békesség nektek! Amint engem küldött az Atya, én is úgy küldelek titeket. Ezeket mondván, rájuk lehelt és mondá nekik: Vegyétek a Szentlelket. Akiknek megbocsátjátok bűneiket, megbocsáttatnak nekik; és akiknek megtartjátok, meg vannak tartva.” (Jn. 20, 19. kk.) Így alapította Krisztus Urunk a bűnbánat szentségét.

Kimondhatatlan öröm és békesség hatotta át az Üdvözítő Szívét a feltámadás napján: vége mindenkorra a szenvedésnek, mindörökké az övé Isten boldogító szemlélete. Teljes győzelmet aratott Sátánon és az általa az emberiségbe becsempészett

bűnön. Az Atyának bőséges elégtételt adott és minden jó-
akaratú-embernek most már nyitva áll a mennyország kapuja.
Mindez gyümölcse szenvedésének, halálának. Nem természe-
tes, hogy a sokat szenvedett Szív repes az örömtől? De nem
kívánja ezt a túlárado örömet magának megtartani, első
gondja, hogy apostolainak is juttasson belőle. Drága húsvéti
ajándékot szán nekik és az egész emberiségnek: a bűn felett
aratott győzelmét velük is közölni akarja, azért ajándékozza
meg őket a bűnbánat szentségével.

„Békesség nektek!” Minden békétlenség oka a bűn. Ez
okoz békétlenséget az Úristen és az ember között, — békét-
lenséget az emberi lélek legbelsejében — békétlenséget az
emberek között is. Nincs más lehetőség arra, hogy a földön
békesség legyen, mint a bűn kiirtása útján. És ismétli:
„Békesség nektek!” Figyelmeztetni akarja apostolait, hogy
amit most rendel, az a béke eszköze. Ember! Ha kínzó békét-
lenséget érzel lelkedben, siess az Úr szolgájához, hogy része-
sítsen téged is abban a békében, melyet Jézus húsvét napján
a világra hozott: a bűnből való feltámadás békéjében! Mert
az Úr szolgájának ez a hivatása, — erre van Krisztustól fel-
hatalmazása.

Krisztusnak az volt a küldetése, hogy az emberiséget
megszabadítsa a bűntől és következményeitől. Ezt ruházta át
apostolaira is: „Amint engem küldött az Atya, én is úgy küld-
lek titeket.” De nem mindenkinek válogatás nélkül adjanak
bűnbocsánatot, hanem csak azoknak, akik arra méltók. Azért
mondja: „Akiknek megbocsátjátok bűneiket, megbocsáttatnak
nekik; akiknek megtartjátok, meg vannak tartva.” Szóval a
papnak ítélnie kell a gyónó lelki állapotáról. Minden ítélet
bölcseiséget igényel az ítélező részéről. A bölcsesség pedig a
Szentlélek ajándéka. Azért „rájuk lehelt”, mintha tulajdon
lelkét akarná beléjük lehelni, és mondá: „Vegyétek a Szent-
lelket!” Ő fog titeket vezérelni e szentség kiszolgáltatásában.

II. Szent János idézett jelentéséből tisztán kiolvassuk a
bűnbánat szentségének alkatrészeit.

1. Minden igazságos ítélet feltétele a *tényállás meg-
állapítása*. Kell tehát, hogy a gyónó *bevallja* bűneit. A bűn-
vallomás helyessége és teljessége megköveteli, hogy a gyónó
arra kellőképp előkészüljön lelkiismerete megvizsgálásával.
Nem kellene tanú is annak megállapítására, hogy a vallomás
igaz-e? Van tanú: a mindentudó Isten! Az, akinek nevében a
pap kimondja az ítéletet, akinek az ítéletet jóvá kell hagynia.

Hazudsz a gyóntatónak? Hiába gyóntál. Az Úristen *nem* hagyja helyben a feloldozást!

2. Isten igazságossága megköveteli, hogy csak annak a bűne bocsáttassék meg, aki igazán szakítani akar vele, aki őszintén *bánja és megfogadja*, hogy többé el nem követi. Igaz bánat és fogadás nélkül érvénytelen a feloldozás. Hiába hazudnál a lelkiatyának, hogy szánod a bűnödöt és nem akarod többé elkövetni, — ha nem őszinte a bánatod, a Mindentudó, aki belát a szívedbe, *nem* hagyja helyben a feloldozást, szentségtörően gyóntál!

3. Az őszintén bevallott és megbánt bűnök a gyónás szentségének *anyagát* képezik. A *formáját* pedig a papi *feloldozás*: az Atyának és Fiúnak és Szentléleknek nevében. Jézus az apostoloknak és utódaiknak, a püspököknek adta a feloldozás hatalmát. Pap csak akkor oldozhat fel, ha az illetékes püspöktől arra felhatalmazást kapott.

4. Aki igazán sajnálja bűneit, hajlandó értük eleget is tenni. Azért a gyóntató elégtételre kötelezi a gyónót, mely a szentségnek szerves kiegészítését képezi. De a gyónónak ösz-szes jócselekedeteit is, melyeket a jövőben majd végez, elégtétellel emeli a papi feloldozás.

III. És a gyónás hatásai?

1. Ha a gyónó halálos bűnöket követett el, visszaadja neki az elveszett megszentelő kegyelmet, — ha nem vesztette el, gyarapítja azt.

2. A lélekbe beöntött megszentelő kegyelem eltörli a bűn-öket, amint a tiszta napsugár széjjelosztja a völgyben gomolygó ködöt.

3. A feloldozás megszabadítja a gyónót a bűneiért járó örök *büntetésektől*, és az ideiglenes büntetéseknek legalább egyrészétől. Erre való az előbb említett elégtétel is. Minél őszintébb a bánat, annál nagyobb a büntetéseknek elengedett része.

4. Végre a bűnbánat szentsége sok *szentségi kegyelmet* is ad: segítő kegyelmeket, melyek arra irányulnak, hogy a gyónó a jövőben könnyebben el tudja kerülni meggyónt bűneit. A *gyónás* tehát nemcsak a már elkövetett bűnöket teszi jóvá, hanem a lelki javulásnak egyik legbiztosabb eszköze. ÉlJ vele hűségesen és e földön a feltámadt Jézus békéje lesz osztályrészed, — és majdan az örök boldogság.

62. Az utolsó kenet szentsége

I. A keresztség eltörli az összes előtte elkövetett bűnöket. A keresztség után elkövetett bűnök bocsánatára rendelte az Úr Jézus a bűnbánat szentségét. A szentáldozásnak is van bizonyos bűnbocsátó hatása. Mennyi hathatós szert adott nekünk az édes Udvözítő, hogy bűneinktől megtisztuljunk! És mégis szomorú tény, hogy még a lelki életet élő emberben is könnyen felhalmozódnak a bűnök bizonyos maradványai a lélek nem csekély kárára. Nézzük ezeket közelebbről.

1. Bánat nélkül nincs bűnbocsánat. Hogy a papi feloldozás teljes hatását elérje, kell hogy a gyónó összes bűneit őszintén megbánja és ezentúl kerülni *akarja*. Lelki életet élő keresztyén bizonyára megbánja esetleg elkövetett halálos bűneit. De a csekély bocsánatos bűnöket talán észre sem veszi. Ha pedig őszintén meg nem bánja és komolyan meg nem fogadja, hogy azokat kerülni fogja, azoknak megbocsátására sem számíthat. Így az érvényes gyónás után is maradhatnak megbocsátatlan csekélyebb bűnök.

2. A papi feloldozás elengedi a halálos bűnökért járó örök büntetéseket és az ideigtartó büntetéseknek kisebb-nagyobb részét a gyónó töredelme arányában. A tridenti zsinat tanítása szerint *nagy* töredelemmel végzett gyónás az összes ideiglenes büntetések elengedését is elérheti. De mindig ily rendkívüli töredelemmel szoktunk e nagy szentséghez járulni? Ha nem, attól kell tartanunk, hogy a büntetések egy kisebb-nagyobb része tehetetlenségünk marad, mely idővel még növekszik.

3. Amint a gyakorlat teszi a mestert a jóban, úgy — sajnos — a rosszban is. A többször megismételt bűn bizonyos lelki készséget, hajlamot nevel annak ismétlésére. A nagy bűnöket lelkiismeretes ember nem hagyja annyira elfajulni, de a kis bocsánatos bűnök, melyeket az ember alig vesz észre, elég könnyen szokásokká, második természetünké lesznek. Idetartoznak az evés, ivás, szivarozás közben elkövetett kisebb mértékűtelenségek, a beszédben oly könnyen előforduló szerénytelenségek és szeretetlenségek stb. Mindig bűnök ezek? Nem merem állítani, hogy mindig, de biztos, hogy bűnre hajlamosná teszik a lelket.

II. Ha az elhasznált anyagok a szervezetből el nem távoznak, hanem felhalmozódnak, az ember fáradtnak, bágyadtnak érzi magát, mozgékony-sága és munkakedve apad, betegsége hajlamos. A bűn fentemlített maradványai, ezek a lelki sala-

kok és kórányagok hasonló hatással vannak a lélekre. Megnehezítik a kegyelem működését, gyengítik a léleknek a jó iránti fogékonyságát, lanyhaságra vezetnek. Ez pedig a bocsánatos bűnök valóságos melegágya, a halálos bűnök előkészítője.

Az embernek arra kell törekednie, hogy ezeket a kórányagokat magából eltávolítsa. Lelkigyakorlat, rendszeres imaélet, többszöri töreelmes gyónás és szentáldozás, megfelelő vezeklési cselekedetek erre alkalmas eszközök.

De a szegény beteg ember, a haldokló már alig képes nagyobb erőfeszítésekre, pedig éppen ő szorulna rá, hogy ezektől a terhektől megszabaduljon, hisz nemsokára ott áll Isten ítélőszéke előtt. Azért alapította az Úr Jézus a szentkenet szentségét, hogy a súlyos beteg még halála előtt megtisztíthassa lelkét a bűnök maradványaitól. Tanúja e nagy szentségnek Szent Jakab apostol, aki levele 5. fejezetében ezeket írja: „Beteg valaki közületek? Hívja el az Egyház papjait és ezek imádkoznak felette, megkenvén őt olajjal az Úr nevében; és a hitből fakadó imádság megszabadítja a beteget és az Úr megkönnyebbíti őt s ha bűnökben van, megbocsáttatnak neki.” Az itt említett szent szertartás az *utolsó kenet szentsége*.

III. Hatásai Szent Jakab szerint a következők:

1. „*Megszabadítja a beteget.*” Mitől? A fentemlített lelki salakoktól. Amit az ép ember csak hosszú erőfeszítéssel érhet el a többi szentség rendes kegyelmeivel, azt a magával tehetetlen haldokló betegen elvégzi az isteni Szamaritánus. Drágalátos vére árán szerzett hatalmas kegyelmi többletet önt a lelkébe, mely kimossa belőle a sok, talán egy egész hosszú emberéleten át felgyülemlett kórányagot.

2. Csak természetes, hogy e lelki tisztulás után a lélek „*megkönnyebbül*”, mert megszabadult mindattól, ami közte és a jó Isten közt a bensőséges atyai-gyermeeki viszonyt megzavarta. Úgy engedi át magát most már az isteni Gondviselésnek, ahogy a kis csecsemő pihen édesanyja karján. Sokszor tapasztaljuk ezt. A szentség vétele előtt a beteg türelmetlen, mogorva, kétségbeesett, — utána mintha kicserélték volna: türelmes, Isten szent akarátában megnyugodott, teljes lelki egyensúlyban.

3. A szoros kapcsolatnál fogva, mely lélek és test között fennáll, e lelki egyensúly a testre is jótékony hatással van. Sok esetben feltűnő testi javulás a szentség hatása, sőt nem ritkán a teljes felépülés. Hogy magyarázzuk ezt? Sokat minden-

esetre már az egészséges lélek visszahatása a beteg testre magyaráz. De ne elégedjünk meg ezzel, tekintsünk kissé magasabbra, az isteni Gondviselésre. Ha a beteg előbbi, mogorva, türelmetlen lelki állapotában tovább él, bünt bűnre halmoz. A további élet csak meghosszabbította volna tisztítóüzét. Azért a Gondviselés inkább meg hagyja halni. De ha a szentség felvétele után kiegyensúlyozott lelki állapotban tovább él, még sok érdemet szerezhet, mennyei boldogságát még fokozhatja. Azért a Gondviselés meghosszabbítja életét.

4. „És ha bűnökben van, megbocsáttatnak neki.” A szentkenet élők szentsége. Aki halálos bűn állapotában van, köteles előtte meggyónni. De ha a beteg erre már nem képes, a szentkenet által is megnyeri összes bűnei bocsánatát, ha azokat legalább tökéletlen bánattal megbánja.

63. Az egyházi rend szentsége

I. Nincs angyal, nincs ember, akit az Úr forróbban szeretett a Szűzanyánál. Annyi és akkora kegyelemben is részesítette, mint senki mást. Miért? Mert arra volt kiszemelve, hogy Egyszülötté édesanyja legyen és hogy résztvegyen a megváltás művében. A szoros kapocs, mely Máriát a Megváltóhoz és az egész megváltandó emberiséghez fűzi, úgy hozza magával, hogy a végtelen szeretet, mellyel az Atya Fiát szereti és mellyel az egész emberiség iránt viseltetik, áterjed Máriára is. Azt lehet mondani, az Atya Jézust és az egész emberiséget Máriában is szerette. Vagy nézzük a Népek Apostolát. Még mielőtt megkeresztelkedett, mondotta róla az Úr: „Kiválasztott edényem ő nekem, hogy hordozza nevemet a pogányok, a királyok és Izrael fiai előtt.” (Csel. 9, 15.) Azért részesítette Szent Pált annyi kiváltságos kegyelemben, hogy az evangélium magvát az egész akkor ismert világon elhintse és ezreket megtérítsen. Pálban az Úr a sok megtérítendő pogányt is szerette.

A papok is kiváltságos helyzetet foglalnak el Krisztus üdvrendjében: rájuk bízta a megváltás művének továbbvezetését, befejezését. A hívők lelki sorsa nagyrészen tőlük függ. Ha az Úr a rendesnél nagyobb kegyelmet juttat nekik, nem kizárólag értük teszi, hanem egyszülött Fiáért és az Egyházért is. Papjaiban Fiát és az Egyházat is szereti. Nézzük most már közelebről a pap kegyelmi kiváltságait.

II. A szeretetnek egy jele a *bizalom*. Akire az Úristen

sokat rábíz, azt nagyon szereti is, azt kegyelmeivel el is halmozza. Mert *hű az Isten*. (V Móz. 20, 16; I Kor. 1, 9. stb.) Mit is bízott az Úr papjaira? Legdrágább kincseit, legnagyobb értékeit:

1. A *kinyilatkoztatott isteni Igét*, mely — azt mondhatnók — a személyes isteni Igének, Isten Fiának kisugárzása. A papi kar feladata a kinyilatkoztatást sértetlenül megőrizni, magyarázni, a világ minden tájékán hirdetni: „Elmenvén az egész világra, hirdessétek az evangéliumot minden teremtménynek.” (Mk. 16, 15.) Az egész hittudomány a papság kezébe van letéve.

2. Ugyancsak kizárólag a papság gondjaira bízta az Úr-isten Fiának *szentségi jelenlétét* a világban. Ők jelenítik meg a szentmisében, ők őrzik az Oltáriszentségben, — ott és addig, ahol és ameddig jónak látják. Ők osztják ki a hívőknek. Papság nélkül nincs Oltáriszentség... A világnak ez a legértékesebb kincse teljesen rá van bízva. Kivel szemben tanúsított az Úr nagyobb bizalmat?!

3. Kezükre bízta az Úr Jézus a *hívők egyetemét*. A kiket az Atya annyira szeretett, hogy egyszerűlt Fiát adta érettük, — akiket az édes Jézus a végleteig szeretett, olyannyira, hogy érettük a kereszthalálát vállalta... A papok őrzői Krisztus *misztikus testének*, melyről még sok a mondani valónk.

A nagy bizalom Isten részéről *nagy hűséget* követel a pap részéről. A hűség a pap alaperénye kell hogy legyen! Ezt tartja Szent Pál is, mikor a korintusbelieknek írja: „Úgy tekintsen minket az ember, mint Krisztus szolgáit és Isten titkainak sáfárait. Itt már megkiváncsoltak a sáfároktól, hogy kiki *hűségesnek* találta-e.” (I 4, 1.) — És kiket az Úristen bizalmával megtisztelt, kell hogy a keresztény nép is megbecsülje. A pap tisztelete egy nép vallásos érzületének fokmérője. Ahol az Úr titkait nagyra becsülik, ott megbecsülik az Úr szolgáját is. Ahol az utóbbira nem sokat adnak, kevésbé veszik az Úr kegyelmét is.

III. A kereszttség megjelöli az embert mint Krisztus érdemeinek részesét és Isten hivatott gyermekét, — a bérmlás mint a Szentlélek templomát, — a papi rend szentsége is eltörölhetetlen jegyet vés a lélekbe, mely megkülönbözteti mint Krisztus munkatársát, aki hivatva van a megváltás művét folytatni és annak gyümölcseit a lelkekre alkalmazni.

E célból Krisztus főpapi képét vési a pap lelkébe. Ebből két következtetést vonhatunk le.

1. Amilyen eltörölhetetlen ez a lelki jegy, éppolyan megmásíthatatlan a papi hivatás. Azért a szentség, mely ezt a jegyet adja, nemcsak a szentelés pillanatában árasztja kegyelmeit a lélekre, hanem valahányszor a pap hivatását teljesíti. A papi rend szentségi jegye tehát a papi hivatás teljesítéséhez szükséges különleges kegyelmeknek valóságos *forrása*. Hogy a forrás bőségesen áraszsa üdvhozó vizeit, kell hogy a pap folyását időnkint újból megindítsa, hogy a homokot, iszapot, mely száját talán eltorlaszolja, eltávolítsa. Erre inti Szent Pál kedvenc tanítványát, Timoteust: „Éppen ezért figyelmeztetlek, szítsd fel magadban az Isten kegyelmét, mely kezem rádtétele folytán benned van.” (II 1, 6.) És minthogy minden kegyelem, mellyel közreműködünk, javunkra is szolgál, azért a papi rend szentségi kegyelmei is nemcsak a pap működését termékenyítik meg hívői üdvére, hanem tulajdon lelkét is gazdagítják és érdemeit gyarapítják.

2. A papi rend szentségi jegye Krisztus főpapi képét vési a lélekbe. Ebben az értelemben igaz a mondás: A pap egy második Krisztus. De a szentségi jegy ennek a képnek csak vázlatos alapvonalait adja, részletes kidolgozását, kiegészítését magára a papra bizza, persze a kegyelem vezetése és segítése mellett. A pap kötelessége arra törekedni, hogy isteni Mesteréhez minél hasonlóbb legyen. Amint az édesanya bőségesen táplálkozik, nemcsak azért, hogy saját egészségét biztosítsa, hanem még inkább, hogy csecsemőjét kellőképp táplálhassa, úgy a pap kötelessége minél mélyebb lelki életet élni nemcsak tulajdon lelki java érdekében, hanem híveiért is. Igaz, a pap nem ad híveinek a magáéból abban az értelemben, mint az édesanya, hanem Krisztus bőségéből; de azért biztos, hogy minél több kegyelemmel rendelkezik ő maga, annál bőségesebben meríthet Krisztus kincseiből hívői számára is. A papi rend szentsége kötelességévé teszi részeseinek a tökéletességre való komoly törekvést.

64. A házasság szentsége

I. Egy szellemes író azt mondja: két dolog maradt meg a paradicsomból: a virágok és az ártatlan gyermekszemek. Még egy harmadikat említhetett volna: *a házasságot*. Ezt a hetediknek, utolsónak nevezzük a szentségek sorában, pedig

kor szerint a legelső, mert a Teremtő még a paradicsomban alapította. Halljuk a Szentírást: „Meg is teremté az Isten az embert: a maga képére... férfiúnak és asszonynak teremtette. És megáldá őket az Isten és mondá: Szaporodjatok és sokasodjatok s töltsétek be a földet s hajtsátok uralmatok alá. (I Móz. 1, 27.)

A Szentírás idézett szavai bizonyítják a házasság *szent* jellegét. A Teremtő a maga képére alkotta az embert. A képnek első két példányát maga mintázta. De azt akarta, hogy betöltsék a földet. A kép további sokszorosítását már az emberre bízta. És nemcsak a földön éljen az ember, hanem a mennyekben is. A bűnös angyalok letaszítottak a kárhozatba, és az így megüresedett helyekre hívta meg az Úr az embert. Erre persze kegyelem kellett, mert az ember természetes adottságai nem elegendők Isten közvetlen látására. Meg is adta az Isten a megszentelő kegyelmet, és pedig úgy egyesítette az emberi természettel, hogy vele együtt apáról-fiúra szálljon. A házasság tehát nemcsak az emberi természet sokszorosításának istenrendelte eszköze volt a paradicsomban, hanem a megszentelő kegyelem átszármaztatásának eszköze is, tehát — tágabb értelemben — *szentség*.

II. A bűnbeesés után a házasság már nem a megszentelő kegyelmet, hanem az eredeti bűnt származtatta át apáról-fiúra. Megszűnt tehát szentségnek lenni. De még az *ószövetség* is tanúskodik a házasság istenrendelte *szent* jellegéről. Gyümölcse, a gyermek bűnbeesés után is Isten képmása, mely a bűn által eltorzított alakjában is tiszteletreméltó, akár a feszület, melyet szentségtelen kezek meggyaláznak. A házasságnak e veleteremtett *szent* volta kiviláglik abból is, hogy a próféták a házasságot mint a jövő Messiásnak népe iránti szeretetének *előképét* említik. Így többi között Ozeáznál így szól az Úr népéhez: „Eljegyeztelek magamnak örökre. Eljegyeztelek magamnak annak rendje és módja szerint jóssággal és szeretettel. Eljegyeztelek magamnak hűséggel...” (2, 19.) Már pedig a Messiás szeretete népéhez a legszentebb, amiről az *ószövetség* tudott. *Előképe* is *szent* dolog kell hogy legyen. — A házasság továbbá az az Isten-rendelte eszköz volt, mellyel az *ószövetség* a megváltás előkészítésében közreműködött. *Szent* dolgok *szent* eszközöket is követelnek Isten rendjében. Tehát az *ószövetségi* házasság is *szent* volt, ha nem is nevezhetjük *újszövetségi* értelemben *szentségnek*.

III. Hasonlíthatatlanul magasabb a házasság megbecsülése az újszövetségben.

Krisztus Urunk nem szokott világi ünnepélyeken részt venni. Ha mégis ellátogatott a kánai menyegzőre, ezzel megmutatta, hogy neki a házasság nem világi, hanem szent dolog, mely hívátása körébe esik.

A házasság felbonthatóságát vitatóknak — farizeusoknak nevezték őket annakidején — azt válaszolta: „Nem olvastátok, hogy aki az embert kezdetben teremtette, férfivá és asszonnyá alkotta őket? És mondá: Annak okáért az ember elhagyja atyját és anyját és feleségéhez ragaszkodik és a kettő egy testté lesz. Ennélfogva már nem ketten vannak, hanem egy test. Amit tehát az Isten egybekötött, ember el ne választja.” (Mt. 19, 4.) Krisztus szerint a házasságban férj és feleség az egyéni egységen felül álló magasabb egységben egyesülnek, melyet maga az Úr alkotott. Márpedig az újszövetségben az ember egyéni élete a természetfeletti cél szolgálatában áll, és minden pusztán természetes cél a természetfelettinek alá van rendelve. Azért az egyéni felüli egység, melyet az Úristen a házasságban létesített, szintén természetfeletti kell hogy legyen, azaz szent.

IV. Még határozottabban beszél Szent Pál. Az efezusiaknak írja: „A férfi éppúgy feje az asszonynak, mint Krisztus az Egyháznak... Ti férjek, szeressétek feleségeket, mint Krisztus is szeretete az Egyházat, és önmagát adta érte a végett, hogy megszentelje és megtisztítsa... Nagy titok ez; mondom én, Krisztusra és az Egyházra értem.” (5, 23. s kk.) Az *ószövetségi házasság* — mint láttuk — *előképe* volt Krisztus egyesülésének Egyházával. Az újszövetségi házasság ellenben annak *utóképe*, utánzata. Szent Pál arra utasítja a házastársakat, hogy házaseletükben visszatükröztessék Krisztus szeretetét Egyháza iránt. Amint Krisztus szeretete arra irányul, hogy Egyházát tisztává, szentté tegye, úgy a házastársak kölcsönös szeretete is arra irányuljon, hogy megszentüljenek és kegyelemben gyarapodjanak. Krisztus szerint az újszövetségi házasság tehát kegyelemeszköz, *szentség*.

Az Egyház tanítása szerint a házasság szentsége egy férfiúnak és egy nőnek holtiglan érvényes szerződése állandó életközösségre, mely kegyelmet jelent és eszközöl. A szerződés magában foglalja a szentség anyagát és formáját. A házaselek mindegyike *felajánlja* a másiknak emberi természetét a házasság céljára, a másik *elfogadja* azt. A felajánlás képezi a

szentség *anyagát*, az elfogadás a *formáját*. A házasság szentségének kiszolgáltatói tehát maguk a felek: az egyik kiszolgáltatja a szentséget a másiknak. Ebből érthető a házasság kegyelemhatása is. A szerződés jelképezi Krisztus szeretetét Egyházához. Ez a krisztusi szeretet, melyet a felek ábrázolnak, arra indítja a mennyei Atyát, hogy Krisztus érdemeinek végtelen kincséből gyarapítsa bennük a megszentelő kegyelmet és megadja mindazokat a segítő kegyelmeket, melyekre rászorulnak, hogy házas kötelességeiket hűségesen teljesítsék, nevezetesen: 1. hogy egymást mindhalálíg szeressék és megszenteljék; 2. hogy gyermekeikről önfeláldozóan gondoskodjanak; 3. hogy nemi ösztönüket megfékezzék, amennyire ezt a szentség méltósága, a gyermek és a felek érdekei megkövetelik.

16. FEJEZET

KRISZTUS TITOKZATOS TESTE

65. Krisztus tanítványainak egysége

I. Az Úristen műveinek jellegzetes vonása az *egység*. Minél istenibb egy mű, annál egységesebb is. Azért Udvöztőlünk még közvetlenül kinszenvedése előtt, ú. n. főpapi imájában esdve kéri Atyját, adja meg híveinek az egység isteni adományát. „Atyám, tartsd meg őket a te nevedben, kiket nekem adtál, hogy egyek legyenek, mint mi... amint te, Atyám, énbennem és én tebenned, úgy-ők is egyek legyenek bennünk és így elhiggye a világ, hogy *te küldöttél* engem. Én pedig a dicsőséget, melyet nekem adtál, közöltem velük, hogy egyek legyenek, amint mi egyek vagyunk, én öbennük, te meg énbennem, hogy *tökéletesen egyek* legyenek, és megismerje a világ, hogy *te küldöttél* engem, és szeretted őket, miként engem is szeretted.” (Jn. 17, 11. s kk.) Nincs bensőségesebb és tökéletesebb egység, mint a Szentháromság egysége az egy isteni természetben. Márpedig az Udvöztőlő könyörög, hogy tanítványai egyek legyenek, mint ahogy ő egy az Atyával. Természetfeletti, valóban isteni egységet akar bennük látni, és ez az egység győzze meg a világot a kereszténység *isteni eredetéről*.

II. Krisztus evangéliumának legbuzgóbb hirdetője, Szent Pál is szüntelen sürgeti a hívők egységét tökéletes szeretetben. A rómaiaknak írja: „Amint... egy testben sok testrészünk van, nincs azonban minden testrésznek ugyanaz a rendeltetése, azonképen sokan vagyunk egy test Krisztusban, egyenkint azonban egymásnak tagjai.” Az egység követelményét azzal indokolja, hogy „*Krisztusban egy test vagyunk*”. (12, 5.) Ugyanazt a gondolatot még bővebben kifejti a korintusbelieknek: (I 12, 20 s kk.) „Sok ugyan a tag, de egy a test... Ne legyen meg hasonlóság a testben, hanem a tagok egymásért kölcsönösen szorgoskodjanak. Ha tehát az egyik tag szenved valamit, együtt szenved vele valamennyi tag; vagy ha az egyik tag megdicsőül, együtt örvend vele valamennyi

tag. Ti pedig Krisztus teste vagytok, és egyenkint tagjai." Az efezusiaknak pedig mondja: „Járjunk az igazság útján szeretetben és mindenképen növekedjünk öhozzá, Krisztushoz, aki a fej, és akitől van az egész testnek... egybekötése... mindenegybes tagra kimért tevékenységben; így történik aztán a test növekedése a maga épülésére a szeretetben." (4, 15. s k.) Még szaporíthatnók az idézeteket. Mindíg ugyanaz a gondolat: a hívőknek szeretetben kell egyesülniök, mert együttvéve egy testet, Krisztus testét képezik.

III. Nyilvánvaló, ha az Apostol a hívők összességét Krisztus testének nevezi, nem akarja azt mondani, hogy azt a természetes testet képezik, melyet a második isteni Személy Szűz Máriától vett, melyben harminchárom éven keresztül a földön élt, melyben keresztre feszítettet és bűneinkért meghalt, melyben halottaiból feltámadt és felszállt a mennyekbe, ahol megdicsőülve ül az Atya jobbra felől. Hisz Szent Pál az idézett szövegekben maga mondja, ha valamelyik tag szenved, vele együtt szenved valamennyi, az egész test, és ha valamelyik tag megdicsőül, vele együtt örvend a többi is. Márpedig Krisztus megdicsőült teste a mennyországban az angyalok imáadásának tárgyát képezi és kimondhatatlan boldogság részese. Mi pedig itt a földön még keservesen kinlódunk. Földi zarándoklásunk alatt nem élvezhetjük Krisztus mennyei boldogságát, és Krisztus megdicsőült teste már nem szenvedhet, tehát már nem is veheti ki részét földi szenvedéseinkből sem. Az „egy test”, melyet az Apostol hangoztat, nem Krisztus természetes, jelenleg már megdicsőült teste. Azt akarja az „egy test” képében kifejezni, hogy amint az emberi test tömérdek sok sejtből, szövetből, tagból, szervből tevődik össze, melyeknek mindegyike bizonyos tekintetben önálló, együttvéve azonban mégis egy egységes testet képez, melynek alkatrészei, úgy Krisztus tanítványai egyéni önállóságuk és függetlenségük mellett is egy egységes szervezetet képeznek, melynek valamennyien alá vannak rendelve, melytől valamennyien függnék. Ezt a felsőbb-rangú szervezetet nevezi *Krisztus titokzatos testének* és Krisztust annak *fejének*. „Krisztus teste” azt a szerves, több mint szerves összefüggését és egységét akarja kifejezésre juttatni, melyben Krisztus tanítványai egymással és Krisztussal állnak.

IV. Hogy ezt az egységet és szerves összefüggést megértsük, tisztába kell jönnünk, mi az, ami az emberi test egységét létrehozza és egységes működését biztosítja. A keresz-

tény természetbölcselet Aristoteles és Szent Tamás nyomán a felvetett kérdésre azt válaszolja: a test egységének princípiuma, okozója a *lélek*. Amit a lélek éltető ereje áthat, az alkatrésze az egységes emberi testnek. A haj látszólag élettelen dolog. Gyökerében mégis van élet. A lélek behatása rá is kiterjed, tehát a test szerves kiegészítő része. Ellenben az élősdí, mely az ember bőre alá fúródik és onnét sokkal nehezebben eltávolítható, mint a haj, nem része a testnek, mert az emberi lélek nemcsak nem élteti, hanem ellenkezőleg, tőle szabadulni törekszik. *Egy test* tehát csak az lehet, amit *egy lélek* áthat. Testből és lélekből álló emberi személyek csak akkor egyesülhetnek az egyéni felül álló egységes szervezetté, ha már előzőleg *lelkeik* annyira egyesültek, összeforrtak egymással, hogy az egységes létnek és egységes működésnek alapokát képezhetik. A lelkeket összeforrasztó erő pedig csak egy van: *a szeretet, a Szentlélek-adta természetfeletti szeretet*. Látjuk, hogy csak az isteni szeretet, melyet Udvözítőnk a mennyországából a világra hozott, melyet életében bemutatott, szavaival tanított, melyet szenvedésében és halálában ránk alkalmazott, melynek követésére kötelezett: csak ez az *isteni szeretet*, a kegyelmi élet legfőbb hatása egyesítheti a hívők sokaságát egy, az egyéneken felül álló szervezetté, „Krisztus titokzatos testévé”,

66. Krisztus titokzatos testének alapsejtje: a család

I. A szerzetet egyesítő hatásának szép példája a házasság, melyet az Úristen a paradicsomban alapított és a Megváltó szentségi méltóságra emelt.

A Szentírás négy helyén is olvassuk, hogy a házastársak „*egy testté lesznek*”: I Móz. 24; Mt. 19, 5. mely szöveget a házasság szentségéről szóló 64. elm. III. pontjában idéztük, továbbá Mk. 10, 8, mely Mt. említett szövegének párhuzamos helye és Ef. 5, 31. Máté és Márk jelentésében az Úr Jézus még hozzáteszi: „Amit tehát *Isten* egybekötött, ember el ne válassa”, jelezve a házasság isteni eredetét.

Ezzel szemben meglep, hogy ugyancsak Szent Pál ezt a szentírási szót a házasságon kívüli, parázna nemi közösülésre is alkalmazza, midőn a korintusbelieknek írja: „Nem tudjátok-e, hogy aki parázna nővel egyesül, egy testté lesz vele?” (I 6, 16.) Írja pedig ezt, hogy a korintusiakat eljessze a pa-

ráznaságtól. De hát az Isten akarata szerinti házaseletnek és a paráznaságnak egy a hatása? — Nem, sőt ég és föld a különbség a kettő között. Lássuk csak.

Ha a Szentírás ismételten azt mondja, hogy a házastársak „egy testté lesznek”, azt akarja kifejezni, hogy házasságuk egyesülésük őket egy teljes emberi természetűvé teszi, mely teljes éppen azért, mert képes magát fenntartani és gyarapítani. Az „egy testté válást” megelőzi a *lelkek egyesülése*, mely nagyon különböző a cél szerint, melyre egyesülnek. A parázna nemi egyesülésben ez a cél a lehető legalacsonyabb és megalázóbb. A szabadjára engedett nemi ösztön magával ragadja és megbilincseli a tehetetlenné vált lelkeket, elhallgattatja az értelem szavát, lenyűgözi az akarat hatalmát. A bűnözők nem törődnek sem lelkiismeretükkel, sem egészségükkel, sem becsületükkel, sem jövőjükkel, sem örök sorsukkal: a kárhozattal. Mindez e pillanatban mellékes, csak egy cél uralkodik szegény *lelkükön*, — ebben egyesülnek — a nemi ösztön állatias kielégítése, ennek feláldoznak minden mást! Eggyé válásuk megtagadása értelmiségüknek, állatokká alacsonyítja őket.

Nem így tervezte a Teremtő két személynek egy testté egyesülését. Az ember a Teremtő remekműve. Két első példányát Ő maga alkotta, további sokszorosításához már az ember közreműködését kívánja, amennyiben az emberi természet nemesebb részének, a léleknek alkotását magának tartja fenn, csak az anyagi test nemzését bízta a házastársakra. Azért teremtette az embert kétneműségben, azért adta a nemző képességet kettőnek, nem egynek külön-külön, hogy szeretetben egyesülve sokszorosítsák Isten képmását. És milyen legyen ez a szeretetben való egyesülés? Csak nemi, ösztönszerű? Isten ments! A két házastárs egyesüljön *Isten akaratában*, aki azért teremtette őket férfinak és nőnek, hogy egymással egyesülve új emberi lényeknek létet adjanak. Isten akaratának szabad teljesítése szeretet. Ha pedig Istent szeretve egyesülnek, szükségképp egymást is szeretik, és pedig bensőségesebben, mint Isten után minden mást, mert: „ez okból hagyja el az ember atyját és anyját és ragaszkodik feleségéhez” és így lesz a kettő „egy testté”. (Mt. 19, 5.) Nem aljas, állatias ösztönből egyesülnek, hanem érdemtelen szeretetből.

De nemcsak egy testté, egy teljes emberi természetűvé lesznek, hanem a tiszta szeretet forrásából fakadt gyermekeikkel együtt egy egyéni felüli egységgé: *családdá*. Ezt ren-

delte az Úr Jézus titokzatos teste *alapsejtjévé*. Míg a parázna egyesülés állati szintre alacsonyítja le az embereket, addig az Isten akarata szerinti házasesetben maguk fölé emelkednek *családdá*.

II. Mit vár az Úr Jézus a családtól és mit ad neki?

1. Az alapsejt feladata, hogy előkészítse a protoplazmát, melyből majd új sejtek képződhetnek. Krisztus plazmatömecei az egyes emberi lények: azokat nemzeni a családnak feladata. Első, de nem egyedüli feladata.

Nemcsak a gyermekek fizikai nemzése a család hivatása, hanem szociális képésük is.

Nem ritkán az egyedül nevelkedő gyermek szülei szeretét kiaknázza, zsarnokká, antiszociális jellemmé lesz. A soktagú család gyermekei megtanulják magukat alárendelni, egymásra tekintettel lenni. Így fejlődik bennük a szociális lelkület.

A családtól várja az Úr Jézus a gyermekek első és épp azért legmélyebb *vallásos nevelését* is. Az esetek túlnyomó részében ez az első vallásos nevelés *döntő* az egész életre, az örökkévalóságra. Itt ragyog fel az édesanya páratlan, krisztusi hivatása. Az atya képviseli a családban az Őristen feltétlen tekintélyét, — az édesanya az Őristen kifogyhatatlan, de mindig okos szeretetét, jóságát. Tekintély és szeretet! Boldog a gyermek, aki első éveitől mindkettőt ismeri és tiszteli!

2. És mit ad az Úr Jézus a családnak? Kegyelmet, soha ki nem apadó kegyelmet. Hisz azért tette a házasságot szentséggé, hogy a kegyelmek folyton bugyogó forrása legyen. „Mert ahol ketten vagy hárman összejönnek az én nevemben, ott vagyok köztük.” (Mt. 18, 20.) Az Őristen kimondhatatlan szeretettel és örömmel nézi a jó családot: Ő a gondviselője, pártfogója, vigasztalója, vezetője! Senkivel sem bánik az Őristen oly *gyengéden*, mint a vallásos családdal! „Izleljétek meg és lássatok, mily édes az Úr. Boldog az ember, ki őbenne remél!” (Zsolt. 33, 9.)

67. „Aki pedig az Úrhoz ragaszkodik, egy lélek övele.” (I Kor. 6, 17.)

I. Szent Pál nemcsak azt tanítja, hogy a szeretetben egyesült hívők egy magasabb szervezetet képeznek, hanem ezt a szervezetet „*Krisztus titokzatos testének*” nevezi. Miért Krisztusé? Két okból: 1. Mert az alkatrészek, melyekből össze-

tevődik, Krisztus jogos tulajdonát képezik. Róluk mondja az Udvözítő főpapi imájában az Atyának (Jn. 17, 6. 11.): „Tieid voltak, és nekem adtad őket.” Krisztus az egész bűnbeesett emberi nemet vére árán megváltotta, és így annak tulajdonosa lett. Az egyes emberek mintegy azok a protoplazmatömecek, melyekből alakulnak a családok, azaz Krisztus titokzatos testének sejtjei. De 2. e titokzatos testnek nemcsak az anyaga Krisztusé, hanem belőle indul ki az erő is, mely a sejteket egyesíti.

Azon a helyen, melyen Szent Pál azt tanítja, hogy aki parázna személlyel egyesül, „egy testté lesz vele”, hozzáteszi: „*Aki pedig az Úrhoz ragaszkodik, egy lélek övele.*” (I Kor. 6, 17.) Az Úr lelke a *Szentlélek*. Ő hajtotta végre a személyes egység csodáját Szent Gábor arkangyalnak Máriához intézett szava szerint: „A Szentlélek száll terád, és a Magasságbelinek ereje megárnýékoz téged.” (Lk. 1, 35.) Krisztus egész emberi életét Ő vezette. Azért már Izaiás próféta azt jövendölte az eljövendő Messiásról: „*Rajta leszen majd az Úr Lelke.*” (11, 2.) „Aki pedig az Úrhoz ragaszkodik, egy lélek lesz övele.” A Szentlélek, aki kormányozta az Úr Jézust, kormányozza azt is, aki ragaszkodik hozzá. De ha többen egyesülnek egy közös harmadikkal, kell hogy egyesülve legyenek egymással is. Az egyes hívőket egyesítő erő tehát a *Szentlélek*, kinek működéséről az egyes lélekben és az Egyházban a következő részben tárgyalunk. Az ő főszékhelye az emberek közt az Úr Jézus emberi természete, abból árad ki az emberi egyedekre.

Szent Ágoston azt mondja, hogy az emberi lélek egyesülése a testtel oly titokzatos, hogy róla még sejtelmünk is alig lehet. Igaza van. Mődjáról alig tudunk valami biztosat. A lélek két főképességének, az értelemnek és az akaratnak székhelye a fej. A fej az ideghálózat útján mozgatja, irányítja a testet. A hívőknek egyénen felőli szervezetének lelke a Szentlélek, aki elsősorban Jézus szent emberségével egyesül és belőle terjed a többi tagra. Krisztus helyzete a megváltott emberiségben tehát megfelel a fej helyzetének az emberi testben. Azért Szent Pál Krisztust a hívők titokzatos egyesülése *fejének* mondja: „Járjunk az igazság útján szeretetben és mindenkép növekedjünk őhozzá, Krisztushoz, aki a fej, és akitől az egész testnek... egybekötése... származik.” (Ef. 4, 15. s. k.) „Ti pedig Krisztus teste vagytok, és egyenkint tagjai.” (I Kor. 12, 27.)

Minthogy tehát az anyag, melyből a titokzatos test fel-

épül, Krisztusé, és az erő, mely az egészet egybentartja, Krisztustól indul ki és Ő annak a feje, méltán *Krisztus titokzatos testének* mondjuk.

II. Az emberiségnek talán kétharmadrészét az Úr arra szánta, hogy a házasság szentségében szolgáljon neki. Feladata, hogy szolgáltatssa azt az élő és kellőképp előkészített anyagot, melyből Krisztus titokzatos teste felépül. Ők pótolják Krisztus testének előregedett tagjait fiatalokkal és munkaképesekkel, az elhaltakat élőkkel. Közreműködnek Istennel Krisztus titokzatos testének nemcsak fenntartásában, hanem annak a világ végéig növekedésében, terjeszkedésében. Ők is ragaszkodnak az Úrhoz, amennyiben az Ő akarata szerint élük házaseletüket. De ennek megfelelően ragaszkodnak egymáshoz is, így lesznek egy testté és egy családdá, Krisztus testének sejtjeivé. Az emberiség másik részét, talán egyharmadát, az Úr nem a házaseletre szánta: ne ragaszkodjanak földi lényekhez, hanem *kizárólag* Őhozzá, hogy még teljesebb mértékben, mint a házassok, Ővele egy *Lélekké lehessenek*. Tőlük oly szoros, oly bensőséges ragaszkodást kíván, mely a házastársaknak egymáshoz való ragaszkodásával alig egyeztethető össze. Így aztán tökéletesebb módon és teljesebb mértékben vehetik fel magukba a Krisztuson nyugvó *Szentlelket* és közreműködhetnek abban, hogy titokzatos testének ez az egyesítő ereje környezetükre kiáradjon. Ide tartoznak, akiket az Úr Jézus az evangéliumi tanácsok megtartására hív, hogy földi életét mennybe menetele után tovább éljék és a néppel szemléltessék. Isten akarata szerinti életük a leghathatósabb tanítás a világ számára. Rendszerint nagyobb szervezetekbe tömöríti őket az Úr, hogy mint *szervesrendek*, könnyebben biztosíthassák fennmaradásukat és működésüket.

Külön szövet képvisel Krisztus titokzatos testében a *papi rend*. Rájuk bízta az Úr kinyilatkoztatásának megőrzését és terjesztését, híveinek gondozását, kegyelmeinek kiosztását. Ők Krisztus testének *idegszervezetét* képezik. Ők közvetítik a Fej éltető befolyását a tagokkal. Nem mintha Krisztus közvetlenül nem tudna érintkezni híveivel. Gondoljunk csak az Oltáriszentségre és a szentáldozásra: mily közvetlen és bensőséges itt az édes Udvözítő egyesülése *mindenegy* hívőjével! De éppen az Eucharisztia jobban követeli, mint minden más szentség, a *papság* közreműködését. Pap nélkül nem lehet Oltári-

szentség sem. De még a lelkek előkészítése is arra, hogy a szentáldozás éltető hatását befogadják, a papság, a lelki vezetés feladata. „Mert egy kenyér, egy test vagyunk sokan, mindnyájan, kik egy kenyérben részesülünk.” (I Kor. 10, 17.)

Betűrendes tárgymutató

Az arabs számok az elmélkedéseket, a római számok azok pontjait jelzik.

- Ahasveros 26, II.
 Akarat átadásának 4 faja 31., 35. k.
 Aldozat lelki követelmény 19.
 — misztikus ereje 18.
 Anyaság áldása és értéke 21, II.
 Anya apostoli hivatása 66, II.
 Bérnálás és hatásai 59, 33, II.
 Bölcsesség, Krisztus neve 25, I.
 Bűn átka 4.
 — és büntetés 37.
 — eredeti és személyes 49, III. k.
 Bűnbánat szentsége 61.
 Bűnbeesés 7.
 Büntetés teljes elengedése nem felel meg Isten bölcsességének 28, I.
 Család Krisztus titokzatos testének alapsejtje 66.
 Egyház egysége 65.
 Egyházi rend szentsége 33, II. 63.
 Egyszülött, Krisztus neve 25, I.
 Elégtevés 48, I.
 Életszentség 34.
 Emberfia, Krisztus neve 25, III.
 Emmanuel, Krisztus neve 25, II.
 Épség, eredeti 2, II.
 Erdem 37.
 fajai 38.
 feltételei 39.
 hatásai 41.
 Eredeti bűn 5, 20, III.
 Eszter, Edissa 26, II.
 Éva és Mária 7, III.
 Fája a jó és gonosz tudásának 2, III.
 Fájdalmak embere, Krisztus neve 25, III.
 Gyermekek, keresztség nélkül elhaltak örök sorsa 5, III.
 Házasság szentsége 64.
 Helyettesítő elégtevés 48, II.
 Hit a paradicsomban 3, III. V.
 Hitbizomány 3, V. 8, III.
 Hitújítók és Szentírás 12, V.
 Igazságosság és szeretet összhangja 27.
 Igazultság, eredeti 2, II.
 Igé, isteni, Krisztus neve 25, I.
 Isten Fia, Krisztus neve 25, I.
 Istentagadás 19, I.
 Jel, a nagy 3, I. 20.
 Jézus neve 25, II.
 szentséges Szíve az isteni szeretet teremtetett központja 47.
 Jogközösség 3, V. 8, II.
 József 40.
 Kárhozat kettős büntetése 5, III.
 végtelen elégtétel 28, I.
 Kártevés 48.
 Kegyelem, megszentelő 1, I.
 öszövétségben 11.
 Keresztség és hatásai 58, 33, I.
 Követelés 37.
 Krisztus bírói hatalma 23, IV.
 előképünk 1, II.
 érdemeinek végtelensége 42.
 érdemeinek átszármazása mi-ránk 50.

Krisztus főpapsága 23, III.
helyettesítő elégtévesztését mikor
fogadta el az Atya? 49, II.
istensége 22, II.
királysága 23, II.
10. szentírási neve 25.
szegénysége 44.
szenvetése, keresztje 45.
szentsége 30. k.
3 testőre 43.
a mi utunk 35. k.

Lelkiismeret 10, I. 19, I.

Mária, Isten Anyja 21, II.
és Éva 7, III.
hatalma 21, II.
híd ó- és újszövetség közt 20.
szüzessége 21, II.
anyasága 21.
Megtestesülés bűnbeesés nélkül?
26, III.
Megváltó, Krisztus neve 25, II.
Megváltás alapokmánya 7.
miért áldozat? 51, III. 53, I.
miért szerződés? 53.
bűn terhétől 51.
büntetés terhétől 52.
terve 6, 47.
Melkizedek 24.
Messiás 23.
Krisztus neve 25, II.

Női gyengeség 21, II.

Oltáriszentség 50, 60.
Őszövetség mint ígélet és szer-
ződés 9.

Őszövetségi üdvrend 8.

Papság, őszövetségi 14.
Paradicsom 2.
Paradicsomi üdvrend 3.
Proféták, profetizmus 11, II.

Szentírás 12.
Szentség, emberi 32—34.
Szentség, személyi és tárgyi
Krisztusban 30.
Szentségi jegy 33.
Szentségek hatékonysága 57.
Szeplőtelen fogantatás 20, III.
Születet és igazságosság 27.
és szenvedés 45.

Tamás, Szent 20, III.
Tartozás 37.
Tékozló fiú 1, IV.
Templom 13.
Teste, titokzatos, Krisztusnak
65. kk.
Természettörvény 10, I.
Törvény, mózesi 10, III.
Törzsvagyron 3, V.
újszövetségi 55.

Újszövetség 50, IV.
újszövetség jogi formái 56, II.
kiterjedése 56, I.
Utolsó kenet 62.
vacsora 50.

Üdvrend 3.
alkatelemei 54.
újszövetségi 55.

Zarándokállapot 39, I.

Tartalomjegyzék

II. RÉSZ.

KRISZTUS TITOKZATOS TESTE.

1. fejezet. A kegyelem földi hajnala.

1. A második rész tárgya. — 2. A paradicsomi üdvrend. — 3. Természetes és természetfeletti jogközösség 5—11

2. fejezet. A bűn romjain.

4. Az első ember bűne. — 5. Az elesett emberiség örök sorsa. — 6. Tanácskozás a Szentháromság kebelében. — 7. A megváltás alapokmánya 12—21

3. fejezet. Az ószövetség.

8. Az ószövetség üdvrendje. — 9. Az ószövetség mint ígéret és mint szerződés. — 10. A megváltás előkészítése. 11. A Szentlélek ószövetségi munkája a lelkek mélyén 22—31

4. fejezet. Az ószövetségi vallás intézményei.

12. A Szentírás. — 13. A templom. — 14. Az ószövetségi papság. — 15. Az ószövetségi áldozatok 32—41

5. fejezet. Az áldozat lényege és ereje.

16. Az áldozat alkatelemei. — 17. Az áldozat mint akarati tény. 18. Az áldozatok misztikus ereje. — 19. Az áldozat mint lelki követelmény 42—51

6. fejezet. Az üdvösség hidja.

20. A nagy jel: A Szeplőtelen. — 21. Szűz Mária leg-szentebb anyasága 52—56

7. fejezet. Krisztus.

22. Venite, adoremus! — Jertek, imádjuk! — 23. A Messiás. — 24. Melkizedek. — 25. A második isteni Személy bibliai nevei 57—66

8. fejezet. A megtestesülés céljai.

26. Új hangulat a mennyekben. — 27. Szeretet és igazságosság. — 28. A megtestesült Ige második feladata: a megváltás. — 29. A megtestesült Ige harmadik feladata: közvetítés az embereknel 67—76

9. fejezet. Krisztus szentsége.

30. Krisztus személyes és kegyelmi szentsége. — 31. Krisztus erkölcsi szentsége. — 32. Teremtett szentség. — 33. A teremtett szentség kifejlődése. — 34. Életszentségünk. — 35. „Én vagyok az út...” (Jn. 14, 6.) A) — 36. „Én vagyok az út...” B) Folytatás 77—93

10. fejezet. Krisztus érdemei.

37. Tartozás és követelés: Bűn és érdem. — 38. Az érdem válfajai. — 39. Az érdem feltételei. — 40. A jószándék. — 41. Az érdem hatásai. — 42. Krisztus érdemei 94—107

11. fejezet. A Megváltó három földi testőre.

43. A nagy követség. — 44. Szegénység. — 45. Szenvedés — keresztt. — 46. Alázat 108—117

12. fejezet. Helyettesítő elégtézés.

47. „A tűz soha sem mondja: Elég!” (Péld. 30, 16.) — 48. Elégtézés és helyettesítő elégtézés. — 49. Mily feltételek alatt fogadta el a mennyei Atya Krisztus helyettesítő elégtézését? — 50. Krisztus érdemei hogyan lettek a mieink? 118—127

13. fejezet. Megváltás.

51. Megváltás a bűn terhétől. — 52. Megváltás a büntetés terhétől. — 53. A megváltás mint áldozat és szerződés 128—134

14. fejezet. Az újszövetség üdvrendje.

54. Az újszövetségi üdvrend alkatelemei. — 55. Az újszövetség törzsvagyona. — 56. A krisztusi üdvrend kiterjedése és jogi formái 135—142

15. fejezet. A szentségek.

57. A szentségek fogalma és működése. — 58. A keresztség szentsége. — 59. A bérmlás szentsége. — 60. Az Oltáriszentség hármasság célja. — 61. A bűnbánat szentsége. — 62. Az utolsó kenet szentsége. — 63. Az egyházi rend szentsége. — 64. A házasság szentsége 143—162

16. fejezet. Krisztus titokzatos teste.

65. Krisztus tanítványainak egysége. — 66. Krisztus titokzatos testének alapsejtje: a család. — 67. „Aki pedig az Úrhoz ragaszkodik, egy lélek övele.” (I Kor. 6, 17.) 163—170

